

# ปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ

สินีนานู หมวดมณี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2559

**Legal Problems on Leased cars Seizing Procedures**

**Sineenad Muadmanee**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Laws**

**Department of Law**

**Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University**

**2016**



## ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ  
เสนอโดย นางสาวสินีนากู หมวดมณี  
สาขาวิชา นิติศาสตร์  
หมวดวิชา กฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ  
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

  
.....ประธานกรรมการ  
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีรฐ ศรีธรรมรักษ์)

  
.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์  
(รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี)

  
.....กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ)

   
.....กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ภาณี กิจพ้อคำ)

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ รับรองแล้ว

  
..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์  
(รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก)

วันที่ 5 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2559

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ
ชื่อผู้เขียน	สินีนานฎ หมวตมณี
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2559

### บทคัดย่อ

การวิจัยในวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อเป็นการศึกษากระบวนการหลังจากที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ กระบวนการเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ตลอดจนกระบวนการนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อออกประมูลขาย ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อในการดำเนินการในกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญา กระบวนการเลิกสัญญา กระบวนการจัดส่งหนังสือแจ้งประมูลขาย กระบวนการนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อออกขายทอดตลาด พบว่ากระบวนการดังกล่าวต้องมีความสมดุลในการบังคับปฏิบัติตามสิทธิของแต่ละฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อ กระบวนการจัดส่งเอกสารใด ๆ ก็ตามถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินการที่เป็นธรรมและต้องเปิดโอกาสให้ผู้สัญญา หรือ ผู้มีส่วนได้เสียได้แย้งได้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เช่าซื้อ ผู้มีส่วนได้เสีย ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์อย่างเต็มที่ทั้งนี้การจัดส่งเอกสารใด ๆ ควรจะต้องส่งภายในระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเกินสมควรและถึงแม้การทำสัญญาจะยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาก็ตาม รัฐไม่ควรเข้ามาแทรกแซง แต่เมื่อคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมประกอบกับเพื่อมิให้เกิดการสำรองหนี้เสียเกินสมควร นำมีมาตรการในการช่วยเหลือผู้สัญญาหากประสบปัญหาการเงินอย่างแท้จริง เพื่อส่งเสริมให้ทางฝ่ายต่างปฏิบัติต่อกันได้อย่างสมดุลกระบวนการยึดรถยนต์ในคดีที่เช่าซื้อนั้นพบว่าไม่ว่าผู้เช่าซื้อจะดำเนินการถึงขั้นตอนใดไม่ว่าจะเป็นการยื่นฟ้อง ศาลพิพากษาแล้ว หรือ บังคับคดีแล้วผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถติดตามรถยนต์ที่เช่าซื้อได้กินทุกเมื่อกระบวนการดังกล่าวพบว่าไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดให้การดำเนินการสามารถว่ากล่าวกันไปในคราวเดียวกันได้อาจจะเพิ่มภาระให้กับคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายและเพิ่มขั้นตอนการปฏิบัติงานให้กับกระบวนการยุติธรรมและอาจจะสร้างความเสียหายให้ผู้ให้เช่าซื้อเกินสมควรเมื่อพิจารณาถึงในแง่ผลประโยชน์ที่ลงทุนไปแล้วก็ย่อมจะหวังผลกำไรหรือผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับและเมื่อการดำเนินการใดก็ตามเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานของฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยรัฐไม่ได้เข้ามาตรวจสอบในส่วนกระบวนการ

อาจจะเกิดการฮั้วกันในทางปฏิบัติควรมีมาตรการทางกฎหมายมาควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรมแก่คู่สัญญาหรือผู้มีส่วนได้เสียเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาพบว่ากระบวนการในทางปฏิบัติอาจจะสร้างความไม่เป็นธรรมต่อผู้เช่าซื้อได้หรืออาจจะทำให้กระบวนการดำเนินการล่าช้า เพิ่มขึ้นตอน เสียค่าใช้จ่าย และเกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้องหรือกระบวนการยุติธรรมเกินสมควร

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ ททรัพย์สิน นิติกรรมรสัญญา รวมทั้ง คำประกัน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติ ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขายทอดตลาด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557 ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประเมินราคาทรัพย์ พ.ศ. 2557 พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 มาเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดีกฎหมายประเทศอังกฤษ เครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่เกี่ยวข้องกับเช่าซื้อ และการบังคับคดีจากการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาทางกฎหมาย ทางปฏิบัติ และอุปสรรคทางกฎหมายในการปฏิบัติทำให้ทราบกระบวนการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหลายประการไม่ว่าเป็นการจัดส่งหนังสือต่าง ๆ ที่จะเกิดสิทธิในทางกฎหมาย อำนาจในการติดตาม อำนาจในการขายทรัพย์ ความซับซ้อนในการดำเนินคดีที่ต้องดำเนินการหลายครั้งซึ่งอาจจะส่งผลให้ไม่เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติหลายประการและอาจจะสร้างความไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาได้ตามสมควร

ดังนั้น เมื่อกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อเป็นกระบวนการ โดยที่ผู้ให้เช่าซื้อดำเนินการฝ่ายเดียวอาจจะสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อได้ตามสมควร จากเหตุผลดังกล่าวผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางดังกล่าวคือควรกำหนดมาตรการในการดำเนินการดังกล่าวให้มีการควบคุมขั้นตอนในทางปฏิบัติให้ชัดเจน มีมาตรการในการควบคุมการจัดส่งเอกสาร การบอกเลิกสัญญาถึงคู่สัญญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น กำหนดหลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือผู้เช่าซื้อหรือผู้มีส่วนได้เสียหากพบประสบปัญหาทางการเงิน หรือถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขเมื่อผู้ให้เช่าซื้อติดตามรถยนต์คันที่เช่าซื้อกลับคืนมาได้กำหนดมาตรการในการกำหนดราคาการยึดที่ชัดเจน ซึ่งอาจจะว่ากล่าวกันไปในคราวเดียวได้ หรือ งดการบังคับคดีไว้ชั่วคราวหากมีการขายรถยนต์ที่เช่าซื้อได้แล้วก็ว่ากล่าวกันไปในคราวเดียวกันได้ เห็นได้ว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่าย ขั้นตอนการปฏิบัติงานกระบวนการยุติธรรม กระบวนการขายทอดตลาดที่เปิดโอกาสให้คู่สัญญาหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสเข้าโต้แย้งการดำเนินการได้ตามสมควร โดย

ควบคุมการดำเนินการโดยรัฐเพิ่มมากขึ้น และอันจะส่งผลต่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย กระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม เพื่อให้การดำเนินการธุรกิจเข้าชื่อรถยนต์มีความเป็นธรรมส่งผลต่อการลงทุนเพิ่มมากขึ้นส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีการพัฒนาต่อไปเพิ่มมากขึ้น



Thesis Title	Legal Problems Concerning the Process of Seizing Hire-Purchased Cars
Author	Sineenad Muadmanee
Thesis Advisor	Associate Professor Pini Thipmanee
Department	Law
Academic Year	2015

### ABSTRACT

Research in this thesis aims to study the process of seizing the hire-purchased cars, particularly the procedure after the purchaser's default of payment and a termination of the contract by the seller. The process of taking a hire-purchased property as well as the auction procedures of the seized properties are deemed essential as these give the purchasers rights to proceed other relevant procedures; including the delivery of termination notice, the process involving a termination of contract, the delivery of auction notice, and the auction procedure of the seized properties. It was found that there must be a right balance in enforcing the rights entitled by each party, both the purchaser and the owner. Any process involving delivery of documents are also essential element for a just operation, and it needs to provide the contractual parties or the parties of interest an opportunity to raise opposition. This is in order to encourage the purchaser and parties of interest to act according to the objectives with their consent. Nevertheless, the delivery of any documents shall be within a suitable period of time in order to prevent damages upon relevant parties. Even though the sanctity of contract must be upheld, which means that state's intervention is undesirable; nonetheless, considering humanitarian principles and prevention of excessive bad debts, measures supporting contractual parties truly facing financial hardships are needed in order to promote balanced and mutual interest between contractual parties. Regarding the process of seizing cars resulting from the hire-purchase contract lawsuits, it is found that, at any stages from the indictment, after the delivery of judgment, to the execution of judgment, it is possible for the owner to take back the hire-purchased cars. Also, it was found that there has no criteria allowing the procedures to be done simultaneously, therefore increasing burdens on both contractual parties and adding more operational processes to the justice system, resulting in excessive damages incurred upon the purchaser. Considering any investment, deserved profits or benefits

are commonly expected. Consequently, any process done solely on the purchaser's part without a sufficient monitoring by the state may lead to conspiracy in practice. As a result, legal measures shall be imposed on these operations so that they are more accurate and fair on both contractual parties as well as parties of interest. The study shows that these processes may, in practice, bring about injustice to the purchasers, delay the operations, create unnecessary procedures, incur additional expenses, and eventually resulting in exorbitant damages on the relevant parties and the overall justice system.

This thesis aims to study legal problems concerning the processes of seizing hire-purchased cars in accordance with relevant provisions in the Civil and Commercial Code on the topics of Hire-Purchase, Property, Juristic Act and Contract, and Guarantee, the Consumer Protection Act B.E. 2540 (1997), the Unfair Contract Term Act B.E. 2540 (1997), the Committee's Declaration on Contract Notification Proclaiming Motorcycle and Car Hire-Purchase Business To Be Contract-Regulated Business B.E. 2555 (2011), the Ministerial Regulation Stipulating Criteria, Means, and Sale by Auction Conditions (Vol.3) B.E. 2557 (2014), the Ministerial Rule on Property Appraisal B.E. 2557 (2014), as well as the Debt Collect Act B.E. 2558 (2015). This is to be compared with the Civil Procedural Code (Legal Execution Chapter) of the United Kingdom, the Commonwealth of Australia, the French Republic in respect of hire-purchase and legal execution. The study discovers a number of legal and practical problems and several legal obstacles in practice which render the procedures to be illegal. These include the delivery of document of titles, power to tracing and to selling property. The complexity and repetition in these procedures may result in many practical drawbacks and thus bring about injustice on the contractual parties.

Consequently, providing that the process concerning the seizure of hire-purchased cars is an operation solely involving the owner and thus may cause unreasonable injustice on the purchasers as earlier mentioned, the author then suggests the said approach i.e. the enactment of measures to control the process so that each stage of operation is unambiguous in practice. This includes clear measures controlling the delivery of documents and the termination of contracts. Criteria shall be set to support the purchasers or parties of interest who encounter financial troubles or are unjustly laid off. These also include criteria, means, and conditions for when the owner can trace and take back hire-purchased cars. There should also be certain measures clearly



determining the cars' prices. It should be possible for these legal proceedings to be undertaken in simultaneously; alternatively, legal execution may be suspended once the hire-purchased car is sold, again, so that these legal proceedings to be executed simultaneously. It must be seen that these suggestions will benefit all relevant parties in respect of expenses and the procedures in the justice system. Auction processes which provide contractual parties or parties of interest an opportunity to participate and raise reasonable opposition under state's monitoring will benefit both contractual parties, thus leading to a more prompt, economical and fair justice system. All in all, this is to bring about fairness to the business relating to the hire-purchase of cars, promoting investment and affecting the further development of the Thai economy.

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ ด้วยความเมตตา กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา จากรองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมถึงศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ โชคเหมาะ และรองศาสตราจารย์ภานิณี กิจพ่อคำ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้คำแนะนำ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของคณะกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา รวมถึงสมาชิกในครอบครัวทุกคน ที่ให้ความรัก ให้กำลังใจ และสนับสนุนข้าพเจ้ามาโดยตลอด

ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาที่เคารพอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนข้อมูล และให้ความ ว่างใจในการปฏิบัติงาน และแนวความคิดที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจน ให้โอกาสและส่งเสริมข้าพเจ้าให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตการทำงาน

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ ขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนซึ่งไม่อาจจะกล่าวนาม ได้ทั้งหมดในที่นี้ ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือข้าพเจ้ามาโดยตลอด

ท้ายที่สุด คุณความดีและกุศลที่พึงบังเกิดมีจากการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งสามารถก่อให้เกิด ความรู้และข้อคิด อันควรค่าแก่การศึกษาหรือปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต ข้าพเจ้าขอมอบพระสิริบูชาคุณแด่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งหนังสือ ตำรา หรือผู้จัดทำ สื่อทางวิชาการทุกชนิดทุกท่าน ที่ข้าพเจ้าใช้อย่างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แต่หากมี ข้อบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

สินีนานู หมวมณี

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย .....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ .....	๗
กิตติกรรมประกาศ.....	๘
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ .....	6
2. แนวคิด ทฤษฎี หลักความเป็นมาเกี่ยวกับการเลิกสัญญาเช่าซื้อกระบวนการติดตาม ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และกระบวนการขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ.....	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการทำสัญญาเช่าซื้อ.....	7
2.2 ทฤษฎีของนิติกรรม.....	8
2.3 สัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป .....	18
2.4 ประวัติและที่มาของสัญญาเช่าซื้อ.....	19
2.5 หลักการขายทอดตลาดและทฤษฎีว่าด้วยการขายทอดตลาด.....	23
3. หลักกฎหมายเช่าซื้อกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อเปรียบเทียบกับ การบังคับคดี ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ.....	26
3.1 หลักกฎหมายว่าด้วยเช่าซื้อตามประมวลกฎหมายไทย.....	27
3.2 สัญญาเช่าซื้อและพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 .....	450
3.3 การค้ำประกันในมูลหนี้เช่าซื้อ .....	52
3.4 หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือ คำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	56
3.5 หลักกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ การบังคับคดีของกลุ่มในระบบกฎหมาย จารีตประเพณี.....	76

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. วิเคราะห์ปัญหากฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ.....	100
4.1 ปัญหาการส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ .....	101
4.2 ปัญหาการยึดรถยนต์ในคดีเช่าซื้อ.....	110
4.3 ปัญหาการขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อหรือคดีเช่าซื้อ .....	116
4.4 ปัญหาการคัดค้านการขายทอดตลาด.....	129
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ .....	133
5.1 บทสรุป .....	133
5.2 ข้อเสนอแนะ .....	139
บรรณานุกรม .....	143
ประวัติผู้เขียน .....	149

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเติบโตของตลาดรถยนต์ส่งผลให้ธุรกิจเช่าซื้อเติบโตมากขึ้น ตลาดธุรกิจเช่าซื้อในปัจจุบันกลายเป็นตลาดที่สถาบันการเงินให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์หรือบริษัทเงินทุน บริษัทประกันภัย เพราะเป็นช่องทางในการนำเงินจากประชาชนมาสร้างผลกำไรได้จำนวนมาก แม้กฎหมายจะจำกัดประเภทของธุรกิจที่สถาบันการเงินเหล่านี้จะนำเงินฝากของประชาชนไปลงทุนได้ก็ตาม แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสถาบันการเงินต่าง ๆ ก็ให้การสนับสนุนภาคธุรกิจดังกล่าวในการลงทุนทำธุรกิจเช่าซื้อ ด้วยการออกประกาศกำหนดข้อยกเว้นให้สามารถลงทุนได้ ไม่เพียงแต่สถาบันการเงินเท่านั้นภาคเอกชนอื่นก็หันมาทำธุรกิจประเภทนี้มากขึ้น เพราะรถยนต์ถือเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าพอสมควรและมีมาตรฐานในการประเมินที่ค่อนข้างชัดเจน มีตลาดที่รองรับจำนวนมาก จึงเป็นช่องทางของการให้สินเชื่อได้

หากพิจารณาถึงหลักการพื้นฐานของการใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันตามช่องทางกฎหมายกำหนดไว้มีเพียงการจำนำ จำนองในอดีตก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17/1 รถยนต์ไม่อาจจำนองได้ส่วนการจำนำนั้น ก็ต้องส่งมอบทรัพย์สินวิธีการที่ง่ายที่สุดก็คือการทำสัญญาเช่าซื้อ กล่าวคือลูกหนีน<sup>1</sup> รถยนต์มาโอนกรรมสิทธิ์ให้เจ้าหนีก่อนและทำสัญญาเช่าซื้อกลับไป (Sale and lease back contract) โดยวิธีการนี้ถือเจ้าหนีก่อนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เมื่อไหร่ก็ตามที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้เจ้าหนี้สามารถบอกเลิกสัญญาและริบบรรดาเงินที่ชำระมาแล้วและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ อย่างไรก็ตามแม้จะมีการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเช่าซื้อแต่ก็ไม่ทำให้ธุรกิจเช่าซื้อลดลงแต่อย่างใด เพราะการเช่าซื้อไม่จำกัดเรื่องดอกเบี้ยเพราะไม่ใช่การให้กู้ยืมเงิน โดยไม่มีหลักประกันและเมื่อลูกหนี้ผิดนัดผู้ให้เช่าซื้อ

---

<sup>1</sup> พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 17/1 บัญญัติว่า “รถยนต์ที่จดทะเบียนแล้ว รถพ่วง รถบดถนน และรถแทรกเตอร์ที่จดทะเบียนแล้ว ให้เป็นทรัพย์สินประเภทที่จำนองเป็นหลักประกันนี้ได้ตามกฎหมาย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้มีชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียนรถยนต์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์การจำนองต้องทำเป็นหนังสือตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดและต้องแจ้งจดทะเบียนจำนองต่อนายทะเบียนพร้อมเก็บเสียดำธรรมเนียมในการจดทะเบียนตามเงื่อนไข วิธีการ และ อัตราค่าธรรมเนียมที่ประกาศในกฎกระทรวง.

ก็สามารถบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ซึ่งกระบวนการก่อนเข้าครอบครองทรัพย์สินจนถึงขั้นเข้าครอบครองทรัพย์สิน ถึงแม้จะมีบทบัญญัติกฎหมายประกาศสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค แต่ก็พบว่ามีการปฏิบัติไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดหลายประการ

การเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยผู้ให้เช่าซื้อ ในส่วนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาโดยอิสระไม่ได้ เพราะถูกผูกมัดด้วยคำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินหรือจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า เมื่อผู้เช่าซื้อใช้เงินครบตามสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 บัญญัติว่า

ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้ว แต่ก่อนให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย

อนึ่ง ในกรณีกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ใช้เงินซึ่งเป็นคราวที่สุคนั้น ท่านว่าเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะรับบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน และกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง

แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 จะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดแต่เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่ควบคุมสัญญาประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกับประกาศคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญา จึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดเป็นเวลา 3 งวดติด ๆ กันและจะต้องมีหนังสือบอกเลิกสัญญา โดยให้เวลาไม่น้อยกว่า 30 วันจึงจะถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน

ปัญหาในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ซึ่งมีปัญหาในทางกฎหมายและปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ อาทิ การจัดทำและส่งหนังสือหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งในกระบวนการจัดส่งหนังสือดังกล่าวได้มีการจัดส่งไปยังสถานที่อื่น ๆ ซึ่งผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันไม่ได้แจ้งแก่ผู้ให้เช่าซื้อไว้หรือมีการแจ้งแต่มิได้มีการบันทึกข้อมูลภูมิลาเนาที่อยู่ใหม่ของผู้เช่าซื้อผู้ค้าประกัน ตามที่แจ้งลงในระบบของผู้ให้เช่าซื้อ ทำให้ในการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารอื่นส่งไปยังที่อยู่เดิมซึ่งผู้เช่าซื้อไม่ได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารดังกล่าวหรือหนังสือดังกล่าวถูกตีคืน เนื่องจากไม่พบบ้านเลขที่ของผู้เช่าซื้อหรือธนาคารผู้ให้เช่าซื้อยังไม่ได้รับใบไปรษณีย์ตอบรับจึงไม่สามารถทราบได้ว่าผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกันได้รับเอกสารวันไหน เมื่อเป็นเช่นนี้

ผลก็คือสัญญาเช่าซื้อยังไม่เลิกกันตามกฎหมายแต่อย่างใด แต่ในส่วนผู้ให้เช่าซื้อก็ได้มีการติดตามรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนหรือมีการดำเนินติดตามยึดรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืนทันทีที่ส่งหนังสือบอกกล่าว

กระบวนการเลิกสัญญาเช่าซื้อภายหลังจากที่ผิดนัดแล้ว ยังพบว่าไม่เป็นธรรมอีกหลายเรื่อง เช่น ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดจำนวนค่างวดซึ่งคงเหลือมีไม่มาก แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 574 ให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกเงินที่ชำระมาแล้วทั้งหมดและให้สิทธิครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วยหากพิจารณาแล้วน่าจะส่งผลที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อ เพราะหากให้เวลาอีกเล็กน้อยผู้เช่าซื้อจะได้กรรมสิทธิ์หรือสิทธิในทรัพย์สินนั้น เมื่อกำเนินถึงทรัพย์สินนั้นมีดอกเบี้ยผลประโยชน์จะได้รับรวมอยู่ด้วยการผ่อนชำระมาแล้วทั้งหมดอาจท่วมราคาแท้ที่แท้จริง เมื่อยึดทรัพย์สินคืน ก็อาจนำไปให้ผู้อื่นเช่าซื้อหรือขายต่อกลายเป็นทรัพย์สินอันหนึ่งกลับมีสิทธิตามกฎหมายที่แสวงหาประโยชน์ได้หลายครั้ง

ปัญหาการยึดรถยนต์หรือส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อหรือคดีเช่าซื้อคืน ในคดีเช่าซื้อเนื่องจากรถยนต์เป็นสิ่งหวงห้ามทรัพย์สินซึ่งเคลื่อนที่ได้ตลอดเวลาผู้ให้เช่าซื้อส่วนใหญ่ที่เป็นสถาบันการเงินจะไม่ดำเนินการติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนด้วยตนเองเพราะมีความยุ่งยากและอาจกระทบกระเทือนต่อภาพลักษณ์ของสถาบันการเงิน ในฐานะผู้ให้เช่าซื้อแต่จะมีการว่าจ้างบริษัทภายนอกที่รับจ้างติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนเป็นการเฉพาะแทนซึ่งเรียกว่า (out court) ปัญหาการยึดรถยนต์หรือส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อหรือคดีเช่าซื้อคืนไม่ว่าจะเป็นในกรณีก่อนการยื่นฟ้องคดีต่อศาลชั้นต้นฟ้องคดีต่อศาลแล้วชั้นที่ศาลพิพากษาแล้ว หรือแม้แต่ชั้นบังคับคดีก็ตามซึ่งล้วนแต่เป็นการที่ผู้ให้เช่าซื้อดำเนินการติดตามรถยนต์คืนโดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ ซึ่งไม่ต้องอาศัยคำพิพากษาของศาลก็ได้ โดยการติดตามยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นผู้ให้เช่าซื้อจะดำเนินการติดตามยึดเองหรือผู้ดำเนินการแทนก็ได้ ซึ่งต่างจากการยึดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกระบวนการยึดรถได้ในชั้นคดีถึงขั้นที่มีการบังคับคดีแล้ว เห็นได้ว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่หลายประการ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือศาลได้ อาจจะทำให้คดีเป็นไปอย่างล่าช้าและเสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

ปัญหาการขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อหรือคดีเช่าซื้อการนำรถยนต์ที่เช่าซื้อออกขายทอดตลาดตามประกาศของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค โดยประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ได้กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อ 5 ดังนี้ เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้เช่าซื้อและกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่ให้เช่าซื้อเพื่อนำออกขายให้แก่บุคคลอื่นผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งล่วงหน้า ให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกัน (ถ้ามี) ทราบเป็นหนังสือ ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อตามอัตราและการคิดคำนวณตาม (10)

พบว่าในทางปฏิบัติส่วนใหญ่จะทำได้ยากมากกว่าปกติมาก เนื่องจากผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเงินส่วนที่เหลือตามสัญญาทั้งหมดต้องชำระค่าใช้จายในการติดตามรถยนต์ซึ่งมีจำนวนสูงค่าเบี้ยปรับค่าธรรมเนียมต่าง ๆ และเรื่องดังกล่าวนี้ในทางปฏิบัติหลังจากนั้นผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นสถาบันการเงินยึดรถยนต์คันเช่าซื้อมาแล้วก็จะส่งรถไปศูนย์ประมูลรถยนต์ของผู้ให้เช่าซื้อตามสถานที่ต่าง ๆ พบว่าปัญหาในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ส่งรถไปศูนย์ประมูลรถยนต์ของตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมีไม่ใช่สถานที่และอาจจะไม่ใช่สถานที่ที่เป็นภูมิลำเนาของผู้ให้เช่าซื้อสถานที่ยึดรถ อาจจะไม่ใช่สถานที่ทำสัญญา หรืออาจเป็นกรณีให้บุคคลภายนอกดำเนินการประมูลขายทอดตลาดแทน ซึ่งทำให้ผู้เช่าซื้อผู้ค้าประกัน (ถ้ามี) ไม่สามารถเข้าร่วมการดูแลการประมูลขายทอดตลาดตั้งเช่นกระบวนการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ปัญหาการคัดค้านการขายทอดตลาดจากการศึกษาพบว่าในการขายทอดตลาดทรัพย์สินเช่าซื้อหรือค้ำเช่าซื้อไม่มีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือประกาศสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค ที่ให้สิทธิเกี่ยวกับกระบวนการคัดค้านการขายทอดตลาดของผู้เช่าซื้อผู้ค้าประกัน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงได้เลย ดังนั้น ทำให้ผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่สามารถใช้สิทธิคัดค้านขายทอดตลาดได้เหมือนดังเช่นกระบวนการคัดค้านขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงปัญหาของการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อทั้งในขั้นตอนก่อนฟ้อง และภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้วทั้งในทางทฤษฎีและปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ เพื่อสร้างแนวความคิดทางกฎหมายที่จะคุ้มครองผู้บริโภคอัน เพื่อสร้างมาตรฐานทางการค้าของธุรกิจให้เช่าซื้อให้เป็นที่ยอมรับจากประชาชนภายใต้ระบบธุรกิจที่เป็นธรรม

## 1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักความเป็นมาเกี่ยวกับการเลิกสัญญาเช่าซื้อกระบวนการติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อและกระบวนการขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อการยึดทรัพย์สินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อกระบวนการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ การยึดรถยนต์การขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เพื่อให้เกิดแนวทางที่เป็นธรรมและเป็นประโยชน์แก่คู่สัญญาและลดกระบวนการทำงานของศาลยุติธรรมได้อย่างเหมาะสม



### 1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เมื่อผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ผู้ให้เช่าซื้อจะเกิดสิทธิในการติดตามรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน แต่กระบวนการดังกล่าวเป็นการกระทำโดยผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้นซึ่ง ณ ปัจจุบันก็ยังไม่มีความหมายใดกำหนดวิธีการและขอบเขตในการควบคุมกระบวนการทางด้านเช่าซื้อ ซึ่งอาจจะทำให้ผู้เช่าซื้อไม่ได้รับความเป็นธรรมในทางปฏิบัติตามสมควร จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหรือประกาศที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับกระบวนการการหลังเลิกสัญญาเช่าซื้อและกระบวนการหลังจากนั้นต่อมา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม รวดเร็ว และผู้มีส่วนได้เสียได้รับความคุ้มครองและได้รับประโยชน์สูงสุดอันส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

### 1.4 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้ จะทำการศึกษาถึงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าซื้อทรัพย์สิน คำประกัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขายทอดตลาด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557 ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา พ.ศ. 2555 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญา และกฎหมายต่างประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การส่งหนังสือบอกกล่าวบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ การยึดรถยนต์ การขายทอดตลาด แก่ผู้เช่าซื้อหรือผู้มีส่วนได้เสียการกำหนดราคารถยนต์เช่าซื้อ เพื่อใช้เป็นราคาเริ่มต้นในการกำหนดราคารถยนต์ออกขายทอดตลาด กระบวนการนำรถยนต์ออกขายทอดตลาด การคัดค้านราคาขายทอดตลาด การคัดค้านเจ้าหน้าที่ผู้ขายทอดตลาด วิธีการดำเนินการในการขายทอดตลาดว่าผู้เช่าซื้อหรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถดำเนินการได้เพียงใด และมีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้หรือไม่ โดยจะทำการเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และกฎหมายต่างประเทศ ที่จะนำมาแก้ปัญหานี้ได้เพียงใดงานวิจัยฉบับนี้จะมุ่งเน้นแนวความคิดทั้งในข้อกฎหมาย ขั้นตอน และแนวทางการปฏิบัติงานจริงที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความรวดเร็วเป็นธรรม และนำเสนอประกอบเป็นข้อมูลในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ มีประสิทธิภาพต่อผู้บริโภคทุกฝ่าย

## 1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยพิจารณาหลักการทางวิชาการของหลักกฎหมายเช่าซื้อของไทย แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบอกกล่าวการเลิกสัญญาเช่าซื้อ การยึดรถยนต์ การขายทอดตลาด การกำหนดราคา ขั้นตอนการขายทอดตลาด การคัดค้านราคา และวิธีการขายทอดตลาด แนวคำพิพากษากฎีกา ตลอดจนจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ลักษณะ 2 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง มาแก้ปัญหานี้ได้เพียงใด เปรียบเทียบกับหลักการของกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีต่างประเทศ โดยการนำหลักการวิธีคิดการดำเนินเกี่ยวกับการบอกกล่าว การเลิกสัญญาเช่าซื้อ การยึดรถยนต์ การขายทอดตลาด การกำหนดราคา ขั้นตอนการขายทอดตลาด การคัดค้านราคา และวิธีการขายทอดตลาดมาเป็นแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหาปัญหาเกี่ยวกับการบอกกล่าว การยึดรถยนต์ การขายทอดตลาด รถยนต์ที่เช่าซื้อไปยังผู้เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อการบังคับคดีเช่าซื้อของไทย

## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี หลักความเป็นมาเกี่ยวกับการเลิกสัญญาเช่าซื้อกระบวนการติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และกระบวนการขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ การยึดทรัพย์สินการขายทอดตลาดทรัพย์สินของไทยและต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ การยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ กระบวนการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
4. ทำให้ทราบถึงข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อการยึดรถยนต์ การขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เช่าซื้อเพื่อให้เกิดแนวทางที่เป็นธรรมและเป็นประโยชน์แก่คู่สัญญาและลดกระบวนการทำงานของศาลยุติธรรมได้อย่างเหมาะสมและเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็ว

## บทที่ 2

### แนวคิด ทฤษฎี หลักความเป็นมาเกี่ยวกับการเลิกสัญญาเช่าซื้อกระบวนการ ติดตามทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และกระบวนการขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

เดิมที่สัญญาเช่าซื้อถือเป็นกลไกทางกฎหมายประกอบกับธุรกิจเพื่อสนองความต้องการธุรกิจในสังคม โดยมีผู้ที่ต้องการสินค้าบางชนิดแต่ไม่มีจำนวนเงินที่เพียงพอในการชำระราคาได้ในคราวเดียว ในขณะที่เดียวกันผู้ขายเมื่อผลิตสินค้าแล้วก็ต้องการจะได้กำไรจากการขายเร็วขึ้น จึงต้องมีการชำระค่าสินค้าโดยวิธีการผ่อนชำระ<sup>2</sup> ปัจจุบันพบว่าเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาไปมาก มีการผลิตสินค้าหลายอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สัญญาเช่าซื้อจึงถือว่าเป็นสัญญาที่ผู้ประกอบการนำมาใช้มากขึ้น เนื่องจากการทำสัญญาดังกล่าวในมุมมองผู้เช่าซื้อถือได้ว่าได้กรรมสิทธิ์เช่นเดียวกับการซื้อขาย อีกทั้งการชำระเงินก็ไม่จำเป็นต้องนำเงินมาชำระในคราวเดียว บางครั้งสินค้าอาจจะมียุคสูงเกินกว่าที่ชำระในคราวเดียวได้ แต่ความจำเป็นที่จะต้องใช้สินค้าก็ต้องการใช้ในทันที สัญญาเช่าซื้อจึงถือได้ว่าตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในสังคมได้เป็นอย่างดี

#### 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการทำสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อใช้หลักกฎหมายเกี่ยวกับกับนิติกรรมหรือสัญญาโดยพื้นฐานมาจากเสรีภาพของบุคคล บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงเจตนาและเจตนาที่แสดงออกมาแล้วย่อมมีความศักดิ์สิทธิ์รัฐจะไม่เข้ามาแทรกแซงเว้นแต่จะต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ปัจจุบันหลักการดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปทำให้มีผู้มีอำนาจเหนือกว่าทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและไม่สงบสุขในสังคมรัฐจึงได้กำหนดขอบเขตการใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของบุคคล เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคมดังกล่าว โดยมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พุทธศักราช 2540 โดยมุ่งให้ศาลตรวจสอบสัญญาที่อยู่ในขอบเขตของพระราชบัญญัตินี้ว่ามีลักษณะเอารัดเอาเปรียบเกินไปหรือไม่ ให้ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาให้มีผลบังคับกันเพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี สัญญาเช่าซื้อนอกจากจะตกอยู่ภายใต้ของพระราชบัญญัติว่าด้วย

<sup>2</sup> จาก สิทธิเรียกร้องในสัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์, โดย เกริก วณิชกุล, ม.ป.ป., *คุณภาพ*, 61.

ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมแล้ว สัญญาเช่าซื้อบางประเภทอาจตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 อันเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาอีกด้วย เนื่องจากในทางปฏิบัติที่ผ่านมามีสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่มักมีการใช้ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคจึงเป็นที่มาของหลักกฎหมายดังกล่าว

## 2.2 ทฤษฎีของนิติกรรม

ทฤษฎีของนิติกรรม โดยที่มนุษย์เมื่อถือกำเนิดมาแล้วนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีความสัมพันธ์ในทางสังคมสองเรื่องกล่าวคือ

เรื่องแรกเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติทันทีที่เราเกิดมาก็ได้เช่น ความสัมพันธ์นั้นพ่อแม่ลูก หรือ อาจเกิดในทางกฎหมายที่ต้องมีการกระทำอะไรบางอย่างก่อน เช่น การสมรส การรับรองบุตร

เรื่องที่สองเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินการดูแลและรักษาผลประโยชน์และอาจจะขาย หรือ นำไปให้ใครหรือจะอย่างไรกับทรัพย์สินของตนเองก็ได้

ความสัมพันธ์ทั้งหลายที่กล่าวมาข้างต้นย่อมก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในทางกฎหมายและความเคลื่อนไหวในทางกฎหมายที่เกิดจากเหตุธรรมชาติ

ในกฎหมายโรมันคำว่า “นิติกรรม” ยังไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่มุ่งหมายให้เกิดผลในทางกฎหมายที่มีลักษณะทั่วไปกฎหมายโรมันถือว่าการกระทำแต่ละสิ่งจะมีลักษณะและองค์ประกอบเฉพาะของนิติกรรมแต่ละสิ่งเท่านั้นแต่ก็มีแนวคิดในการสร้างหลักเกณฑ์ทั่วไปไว้บ้าง เช่น เงื่อนไข เงื่อนไข วิธีการ

สมัยโรมันยุคคลาสสิก ถือได้ว่ามีความเจริญก้าวหน้าทางด้านการคมนาคมและการผสมผสานของจารีตประเพณีในทางเศรษฐกิจของกรีก จึงได้มีการสร้างรูปแบบของกฎหมายที่ยอมรับบุคคลมีเสรีภาพและสามารถออกกฎหมายสำหรับตนเอง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองได้ตามกฎหมาย

ทฤษฎีทั่วไปของนิติกรรมเกิดขึ้นมาตั้งแต่ตอนปลายศตวรรษที่ 18 และมีการศึกษาอย่างละเอียดเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 โดยนำแนวคิดกฎหมายธรรมชาติในฐานะที่เป็นเหตุผลเน้นธรรมชาติของคนมาประกอบกับประวัติศาสตร์กฎหมายที่เน้นจิตวิญญาณของคนนักเขียนทั้งหลาย จึงได้ให้คำนิยาม “นิติกรรม” ว่าเป็นการแสดงเจตนาที่มุ่งต่อแนวทางที่กฎหมายรับรองให้โดยเสนอที่จะเคารพต่อเจตนาของปัจเจกชนที่แสดงออก ซึ่งจะต้องเคารพต่อส่วนรวมด้วยในกฎหมายโรมันนิติกรรม ในฐานะที่เป็นการกระทำที่มุ่งให้เกิดผลในทางกฎหมายในลักษณะหลักเกณฑ์ทั่วไป หรือ เป็นความคิดที่เป็นนามธรรมในกฎหมายโรมันรู้จัก นิติกรรม ในลักษณะที่เป็นเฉพาะของนิติกรรม

แต่ละอัน และองค์ประกอบของนิติกรรมแต่ละอันเท่านั้น<sup>3</sup> ส่วนสัญญานั้นก็คือนิติกรรมชนิดหนึ่ง ดังนั้น หลักเกณฑ์ทั่วไปของนิติกรรมต้องนำมาใช้กับสัญญาด้วยเว้นแต่จะมีบทบัญญัติกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะในเรื่อง

### 2.2.1 ทฤษฎีที่ถือว่าสัญญาเกิดจากการตกลงหรือเจตนาตรงกันของกลุ่ม

ทฤษฎีที่ถือว่าสัญญาเกิดขึ้นจากการตกลงยินยอม หรือ เจตนาที่ตรงกันของกลุ่ม เป็นทฤษฎีที่มีมาตั้งแต่เดิมโดยได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของนักนิติปรัชญาในสมัย ศตวรรษที่ 17-18

หลักกฎหมายโรมันเดิมที่เป็นยอมรับกันว่า ก่อนที่หนี้จะผูกพันกันคู่กรณีต้องมีเจตนาที่ก่อนนิติสัมพันธ์ระหว่างกันและที่สำคัญคือหนี้จะต้องเกิดจากการทำให้ถูกต้องในรูปของลายลักษณ์อักษรแต่หลักกฎหมายโรมันก็ยังยึดถือเจตนาที่แท้จริงของการทำสัญญาแม้ในกรณีที่ไม่มีหลักฐานปรากฏแต่สามารถค้นหาเจตนาที่แท้จริงที่จะเข้าทำสัญญา โดยทั่วไปแล้วกฎหมายโรมันยอมรับการแสดงเจตนาซึ่งมีการแสดงเจตนาออกมาแต่ก็ไม่ห้ามที่จะให้แสดงเจตนาที่แท้จริงให้ปรากฏ

หลักกฎหมายอังกฤษเริ่มให้ความสำคัญต่อปัญหาเรื่องเจตนาที่แท้จริงในการทำสัญญา ศตวรรษที่ 15 โดยก่อนนี้ยอมรับเพียงหลักความมีอยู่ของสัญญามีการเปลี่ยนแปลงในคริสต์ศตวรรษที่ 15 โดยได้รับอิทธิพลจากคริสต์ศาสนานิกายนิกายต่างๆ ศตวรรษที่ 16 ได้มีการพัฒนาหลักความตกลงยินยอมร่วมกันของกลุ่ม โดยถือว่ายังไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดสัญญาแต่ต้องมีสาระสำคัญอย่างอื่นมาประกอบโดยเฉพาะต้องมีการต่างตอบแทนหรือสินจ้าง นอกจากนั้นเมื่อ<sup>4</sup> พิจารณาหลักกฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลในประเทศอังกฤษได้มีการวางหลักไว้ว่าศาลไม่มีหน้าที่ในการค้นหาว่าคู่กรณีมีเจตนาที่แท้จริงอย่างไร ศาลมีหน้าที่เพียงดูว่าคู่กรณีตกลงยินยอมตามข้อความที่ปรากฏในสัญญานั้นหรือไม่ ดังนั้น หลักกฎหมายอังกฤษจึงเป็นแนวทางที่ว่าคู่กรณีจะอ้างเจตนาที่แท้จริงเพื่อแย้งกับข้อความที่ปรากฏในสัญญาไม่ได้

โดยทั่วไปแล้วหลักกฎหมายอังกฤษยอมรับหลักที่ว่าข้อตกลงที่ปรากฏขึ้น ในรูปของสัญญาย่อมมีผลใช้บังคับแก่กันได้ เว้นแต่คู่กรณีอีกฝ่ายได้ทราบถึงความสำคัญผิดของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง หลักดังกล่าวนี้เท่ากับเป็นการประนีประนอมระหว่างทฤษฎีเจตนาที่ปรากฏกับทฤษฎีเจตนาที่แท้จริง

<sup>3</sup> จาก คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, ปี 2558 (น. 21-22), โดย ศนันท์กรณ (จำปี) โสคติพันธุ์, 2542, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

<sup>4</sup> จาก กฎหมายว่าด้วยสัญญา (น. 251-253), โดย ไชยศ เหมะรัชตะ, 2527, กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หลักกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสถือเป็นแบบฉบับของระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมันและได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมัน และมีการพัฒนาทฤษฎีดั้งเดิมของหลักกฎหมายโรมันที่ถือว่าสัญญาเกิดขึ้นจากการตกลงยินยอมหรือเจตนาที่ตรงกันของกลุ่ม แม้หลักกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะยึดถือทฤษฎีว่าด้วยเจตนาที่ตรงกันของกลุ่มก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติเพื่อการพิสูจน์ถึงความมีอยู่ของเจตนานั้นก็ต้องยอมรับหลักการในเรื่องรูปแบบของสัญญา เช่น ต้องทำเป็นเอกสารสัญญาต่อกัน แต่เห็นได้ว่าข้อกำหนดในรูปแบบของสัญญานั้นไม่สำคัญมากนักยังให้ความสำคัญต่อเจตนาที่แท้จริงของกลุ่ม จนกระทั่งศตวรรษที่ 18 ทฤษฎีว่าด้วยเจตนาที่แท้จริงของกลุ่มจึงเป็นที่ยอมรับนับถือสมบูรณ์ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งเรียกกันว่าความเป็นอิสระของเจตนาและเสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้คือ

1. เจตนาที่แท้จริงย่อมมีค่าเหนือกว่าเรื่องรูปแบบของสัญญา
2. เจตนาของกลุ่มย่อมมีค่าเสมอด้วยกฎหมาย
3. กลุ่มย่อมไม่ตกลงยอมรับในสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อตัวเอง

แม้จะเป็นที่ยอมรับกันว่าเรื่องรูปแบบเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นแต่ในทางปฏิบัติได้ถูกนำมาใช้แก้สัญญาชนิดต่าง ๆ เพื่อให้เข้าระเบียบสังคมนอกจากต้องคำนึงถึงเจตนาที่แท้จริงของกลุ่มแล้วเพื่อความสมบูรณ์ของสัญญาต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับกรอบพิธีภายนอก โดยสรุปแล้วหลักกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสยึดถือหลักความตกลงยินยอมในการเข้าทำสัญญาเป็นสำคัญและในขณะเดียวกันก็ได้ยอมรับสาระสำคัญในเรื่องรูปแบบสำหรับสัญญาบางประเภทเช่นกัน ซึ่งเท่ากับเป็นหลักที่ประนีประนอมยอมระหว่างทฤษฎีที่ว่าโดยเจตนาที่แท้จริงกับเจตนาที่ปรากฏนั่นเอง

หลักกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นที่ยอมรับหลักกฎหมายสหพันธ์รัฐเยอรมันว่า เจตนาที่แท้จริงของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญในการทำสัญญา เจตนาที่แท้จริงเป็นสิ่งสำคัญถ้าการแสดงออกซึ่งเจตนาไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงแล้วนิติกรรมหรือสัญญานั้นจะไม่เกิดทฤษฎีนี้เรียกว่า “Willenstheorie” ทฤษฎีที่ถือว่าเจตนาที่แท้จริงเป็นสิ่งสำคัญ

ปี ค.ศ. 1840 ได้มีนักนิติศาสตร์วางหลักทฤษฎีนี้เรียกว่า “Erklärungstheorie” ทฤษฎีที่ถือเจตนาที่แสดงออกให้ปรากฏเป็นสิ่งสำคัญถือว่าการแสดงเจตนาเป็นสิ่งสำคัญกว่าเจตนาที่แท้จริง แม้เจตนาที่ปรากฏจะไม่ตรงกับเจตนาที่แท้ในใจจริงก็ถือว่าเจตนาที่ปรากฏนั้นใช้ได้ผลผูกพันตามกฎหมาย

ทฤษฎี Vertrauensstheorie ได้ข้อสรุปที่เป็นกลางระหว่างทฤษฎีที่ 1 และ 2 ว่าเจตนาที่แท้จริงกับเจตนาที่ปรากฏไม่ตรงกันโดยทั่วไปให้ถือว่านิติกรรมหรือสัญญานั้นไม่สมบูรณ์ถ้าเจตนา

ที่ปรากฏนั้นทำให้ผู้รับการแสดงเจตนาเห็น ไปได้ว่าเป็นการแสดงเจตนาที่แท้จริงแล้ว เจตนาที่ปรากฏนั้นย่อมใช้ได้และทำให้นิติกรรมหรือสัญญานั้นเกิดผลใช้บังคับกันได้

หลักกฎหมายไทย ในส่วนเรื่องของนิติกรรมและสัญญานั้นยึดหลักกฎหมายแพ่งสหพันธ์รัฐเยอรมัน ซึ่งเห็นได้จากหลักกฎหมาย เรื่องเจตนาซ่อนเร้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีการอ้างอิงประมวลกฎหมายแพ่งสหพันธ์รัฐเยอรมัน และตรงกับทฤษฎีทฤษฎีที่ถือเจตนาที่แสดงออกให้ปรากฏเป็นสิ่งสำคัญ (Erklärungstheorie) ที่ถือว่าเจตนาที่แสดงออกให้ปรากฏเป็นสิ่งสำคัญ แต่มีข้อยกเว้นว่าถ้าอีกฝ่ายรู้เจตนาจริงที่ซ่อนอยู่การแสดงเจตนาอันไม่ตรงต่อความจริงนั้นไม่มีผลในกฎหมาย

เป็นที่เห็นได้ว่าทั้งระบบกฎหมายโรมันและระบบกฎหมายจารีตประเพณีต่างก็มีการพัฒนาหลักกฎหมายของตนว่าด้วยเจตนาในการทำสัญญาจนได้ข้อยุติในทางเดียวกัน กล่าวคือเจตนาที่แท้จริงและเจตนาที่ปรากฏต่างก็มีสาระสำคัญในอันที่จะก่อให้เกิดสัญญาที่สมบูรณ์

2.2.2 หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา หลักเสรีภาพของการแสดงเจตนา และหลักความเป็นอิสระทางแพ่ง

หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา

หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of the will) นี้เป็นหลักที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลทางนิติปรัชญาว่าด้วยนิติสัมพันธ์ทางนี้ว่าอยู่บนรากฐานเจตนาของบุคคลบุคคลทุกคนมีอิสระที่จะผูกพันตนเองต่อผู้อื่นตามที่ตนต้องการ เจตนาเป็นตัวก่อให้เกิดสัญญาเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของสัญญา และเป็นตัวกฎเกณฑ์ที่จะทำให้สัญญามีผลใช้บังคับกับคู่สัญญาตลอดจนปัญหาการตีความสัญญาหลักเกณฑ์ที่ทำให้เอกชนสามารถกำหนดนิติสัมพันธ์ระหว่างคนโดยอิสระด้วยการแสดงเจตนา หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาทำให้ผลของสัญญาสามารถบังคับคู่สัญญาได้จากการแสดงเจตนาของคู่สัญญานั้นเอง เนื่องจากกฎหมายที่อยู่อาจจะไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสมกับปัญหาหรือข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันออกไปในปัจจุบันจึงมีเหตุผลที่ว่าควรที่จะให้เอกชนมีความคิดในการกำหนดเงื่อนไขของข้อสัญญาและสามารถบังคับตามสัญญาได้หากไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนการปล่อยให้เอกชนทำการดังกล่าวได้เนื่องจากว่าวิถีทางในการขยายในเรื่องกฎหมายว่าด้วยสัญญาอย่างไม่เพียงพอโดยทั่วไปแล้วหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาจะพบได้ในระบบประมวลกฎหมายมากกว่าในระบบจารีตประเพณีและระบบประมวลกฎหมายยอมรับหลักทฤษฎี

<sup>5</sup> แหล่งเดิม. (น. 68-78).

ว่าด้วยเรื่องความยินยอมในการทำสัญญาเห็นได้จากภายิตที่ว่า “สัญญาที่สร้างขึ้น โดยสมบูรณ์ย่อมมีผลบังคับ”<sup>6</sup>

ดังนั้น หลักที่ว่าบุคคลทุกคนมีอิสระในการทำสัญญาโดยปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ หรือ กฎหมายถือได้ว่าเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นที่อยู่ในระบบประมวลกฎหมายและระบบจารีตประเพณี

ในระบบประมวลกฎหมายหลักการณ์นี้ไม่เพียงแต่แสดงถึงนโยบายของรัฐที่จะไม่แทรกแซงกิจการของเอกชนแต่ยังถือได้ว่าเป็นเกณฑ์พื้นฐานในทางกฎหมายในทางทฤษฎีของสัญญาอีกด้วย จึงถือได้ว่า ทฤษฎีหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาเป็นเรื่องของกฎหมายไม่ใช่เพียงแต่นโยบายของรัฐเหมือนกับกฎหมายจารีตประเพณีเห็นได้จากข้อกำหนดที่ว่า “มูลหนี้ตามกฎหมายที่มีบ่อเกิดจากนิติกรรมนั้นอาจต้องค้นหาว่าบุคคลมีเจตนาที่จะเข้าทำนิติกรรมนั้นหรือไม่”

เห็นได้ว่าแต่ละยุคสมัยมีความเห็นแตกต่างกันว่าเจตนาที่แท้จริงหรือเจตนาที่แสดงออกควรจะหยั่งหย่อนกว่ากันต่อมาในทวีปยุโรปทฤษฎีนี้มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเน้นแนวความคิดเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมมากกว่าเจตนาของบุคคลซึ่งเป็นบ่อเกิดของสัญญา แต่ในส่วนของทวีปเอเชียที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายยังคงยึดมั่นหลักในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา

หลักเสรีภาพในการทำสัญญา

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของหลักเสรีภาพในการทำสัญญาซึ่งพิจารณาจากยุคต่าง ๆ ได้ดังนี้

ยุคโรมันโบราณและยุคสาธารณรัฐ ลักษณะของสัญญามีลักษณะ 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรก สัญญาต้องทำตามแบบหากสัญญาได้ทำตามแบบที่กำหนดแล้วถือได้ว่าสัญญาดังกล่าวย่อมมีความสมบูรณ์โดยไม่คำนึงว่าเจตนาที่อยู่ในใจจะเป็นอย่างไร ประการที่สองสัญญาจะต้องเป็นสัญญาที่มีหลักเกณฑ์กฎหมายกำหนดไว้แล้วเท่านั้น ประการที่สามให้ความสำคัญกับสถานะบุคคลที่ทำสัญญา กล่าวคือผู้ที่ทำสัญญาได้จะต้องเป็นพลเมืองของคน โรมันและมีฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัว ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าสถานะของบุคคลมีความสำคัญที่สุดในสมัยโรมันที่สามารถเข้าทำสัญญาได้

ยุคฟิวคัล ลักษณะของสัญญาจะไม่เน้นรูปแบบของสัญญาเหมือนสมัยโรมัน โดยสมัยนี้ให้ความสำคัญกับชนชั้นเจ้านายกับลูกน้อง เจ้านายจะแบ่งที่ดินให้ลูกน้องทำประโยชน์ลักษณะ

<sup>6</sup> จาก กฎหมายว่าด้วยสถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (น. 5-9), โดย คาราวอร์ ธีระวัฒน์, 2542, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.



ผูกพันเฉพาะคู่สัญญาแต่การให้ดังกล่าวจะไม่มีลักษณะการได้กรรมสิทธิ์และเมื่อเสียชีวิตจะไม่ตกทอดไปยังทายาทแต่ระยะหลังมีการตกทอดที่ดินไปสู่ทายาทด้วย

ในยุคของศาสนา ลักษณะของสัญญา จะผูกพันแนวความคิดทางศีลธรรมที่ตนต้องรักษา คำพูดที่ตนให้ไว้

ศตวรรษที่ 17 แนวคิดกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) โดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนมีเหตุผลในตนเองสามารถคิดและเข้าใจอะไรด้วยตนเองนำไปสู่การตัดสินใจและแสดงเจตนาทำสัญญาโดยไม่จำกัดสถานะหรือรูปแบบจากแนวคิดนี้จึงมีหลักเสรีภาพในการทำสัญญามากขึ้น

ศตวรรษที่ 18 แนวคิดลัทธิปัจเจกชนนิยมมีแนวคิดว่าคุณคนมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ด้วยตนเอง รัฐมีหน้าที่ยอมรับรับรองให้เป็นไปตามความต้องการของคุณคนถือว่าบุคคลมีเสรีภาพทำสัญญาผูกมัดตนเองได้

ในศตวรรษเดียวกันเกิดแนวคิดของลัทธิเสรีนิยม โดยเฉพาะลัทธิเสรีนิยมในทางเศรษฐกิจที่เน้นเสรีภาพของมนุษย์โดย อדם สมิท (Adam Smith) ได้เขียนไว้ในผลงานที่มีชื่อเสียงของเขาชื่อ “The Wealth of Nation” ว่าบุคคลทุกคนควรที่จะมีอิสระในการจัดการผลประโยชน์ของตนเองด้วยวิถีทางของตนเอง เป็นหน้าที่ของกฎหมายที่จะให้ความเป็นผลต่อเจตนาของคู่สัญญาและมีการจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญาให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

หลักเสรีภาพในการทำสัญญาในการทำสัญญามี 2 ความหมาย ความหมายแรกคือเสรีภาพในการเข้ามาตกลงทำสัญญา ส่วนความหมายที่สอง หมายถึง เสรีภาพที่จะไม่ถูกแทรกแซงเมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้ว กล่าวได้ว่าเมื่อบุคคลใดทำสัญญากับบุคคลทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการทำสัญญาผูกพันตนเองจะก่อนหรือไม่ว่าแต่ความสมัครใจของบุคคลมิได้เกิดจากอำนาจอื่นใด (อำนาจกฎหมาย) สัญญามีได้มีสภาพบังคับ โดยอำนาจกฎหมายแต่เกิดจากความสมัครใจของคู่สัญญาที่ยินยอมผูกพันกฎหมายเป็นเพียงแต่กำหนดบทลงโทษ เมื่อไม่ปฏิบัติตามทฤษฎีว่าด้วยหลักเสรีภาพในการทำสัญญาชี้ชัดหลักที่ว่า “หนี้เกิดจากสัญญาเป็นหนี้ที่ยุติธรรม” เพราะคู่สัญญามีอิสระจากการทำสัญญานั้นหรือไม่ก็ได้ หากเห็นว่าอีกฝ่ายเอาเปรียบจนเกินสมควรก็ไม่ต้องทำสัญญานั้น เมื่อใดที่เข้าทำสัญญาแล้วถือว่าหนี้ดังกล่าวมีความยุติธรรมดังที่ ดังที่ Fouillee ได้กล่าวไว้ว่า “ความยุติธรรมทั้งหลายคือสัญญา ใครกล่าวถึงข้อสัญญาก็เท่ากับกล่าวถึงความยุติธรรม” ตรงกันข้ามถ้าตัวที่ก่อให้เกิดหนี้มิใช่สัญญาแต่เป็นอำนาจภายนอก ก็เป็นเรื่องของความไม่ยุติธรรม และความไม่เหมาะสมเพราะเป็นเรื่องของการจำกัดเสรีภาพของบุคคลหลักเสรีภาพในการทำสัญญานี้เป็นหลักที่เกิดจากสัญญาจะเป็นหนี้ที่ยุติธรรมสำหรับคู่สัญญาเพราะคู่สัญญามีเสรีภาพอิสระที่จะ

<sup>7</sup> จาก คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา (น. 241-243), โดย จำปี โสคติพันธ์, 2548, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ตกลงทำสัญญาหรือไม่ก็ได้ถ้าเห็นว่าการเอาเปรียบเกินไปหรือหนี้ที่ตนรับภาระไว้มีมากเกินไปจนไม่เป็นธรรมแล้วก็ไม่จำเป็นต้องยอมรับข้อตกลงที่ก่อให้เกิดหนี้นั้น<sup>8</sup>

เสรีภาพที่จะทำสัญญาและเมื่อตกลงทำสัญญาจะไม่ถูกแทรกแซงจากบุคคลใดแม้แต่รัฐ เพราะเนื่องจากก่อนทำสัญญามีการรับรองสิทธิเสรีภาพตั้งแต่ก่อนทำสัญญา หลักการดังกล่าวถือได้ว่าเป็น

หลักเสรีภาพในการทำสัญญาเป็นหลักการที่ซ่อนอยู่ในหลักอิสระทางแพ่งซึ่งบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 151 และเมื่อพิจารณาแล้วถือได้ว่าหลักเสรีภาพในการทำสัญญาดังกล่าว ถือได้ว่าคู่สัญญามีเสรีภาพในการทำสัญญากับใครก็ได้ มีเสรีภาพในการเลือกเป้าหมาย หรือ วัตถุประสงค์ของสัญญามีเสรีภาพในการเลือกวิธีการแบบในการทำ มีเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะทำสัญญาหรือไม่ก็ได้แม้แต่แตกต่างจากกฎหมายแล้วก็สามารถทำได้แต่ต้องมีใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเมื่อกำหนดผลไว้แล้วกฎหมายก็จะรับรองให้สัญญามีผลดังเจตนาดังกล่าวคือ สัญญาต้องเป็นสัญญา ตามหลัก Pacta Sunt Servanda<sup>9</sup>

ในระยะหลัง ๆ นี้กฎหมายได้วางฟอร์มไว้ในสัญญาต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามมิใช่ว่าจะตกลงทำกันอย่างไรก็ได้ เหมือนเช่นในสมัยเดิมที่กฎหมายวางแบบฟอร์มไว้ก็เพื่อความปลอดภัย และเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของคู่สัญญาเป็นสำคัญ ดังนั้น เสรีภาพของคู่สัญญาจึงถูกจำกัดลงโดยต้องเคารพแบบฟอร์มที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะตกลงกันทำสัญญาให้ผิดแผกไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้

หลักความเป็นอิสระทางแพ่ง Private Autonomy

หมายถึงอำนาจของเอกชนในการตัดสินใจขอบเขตทางด้านกฎหมายของตนเองในทางส่วนตัวและในทางทรัพย์สิน ถือได้ว่าหลักอิสระทางแพ่งเป็นหลักการพื้นฐานของการทำนิติกรรมทุกชนิดเพราะหลักนี้ ถือได้ว่าบุคคลทุกคนมีอิสระหรือมีเสรีภาพจะกำหนดขอบเขตในทางกฎหมายตามที่ต้องการหรือตามที่ตนเห็นว่าสมควรและเมื่อใช้หลักอิสระทางแพ่งแล้วกฎหมายจะรับรองในผลทางกฎหมายแต่อย่างไรก็ตามหลักอิสระทางแพ่งไม่อาจจะแสดงออกมาในรูปอำนาจอใจได้พบว่ามีข้อจำกัดบางประการกล่าวคือหลักอิสระทางแพ่งต้องเคารพขอบเขตในทางกฎหมายของบุคคลอื่นไม่เข้าไปก้าวก่าย หรือ ล้ำขอบเขตทางกฎหมายของบุคคลอื่นและต้องอยู่ในกรอบของ

<sup>8</sup> จาก กฎหมายสัญญาสถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม, โดย คารารพ ธิระวัฒน์, 2542, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

<sup>9</sup> คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา (น. 241). เล่มเดิม.

ศีลธรรมหลักอิสระทางแพ่งแม่จะก่อให้เกิดผลทางกฎหมายเพราะกฎหมายรับรองแต่อาจจะถูกจำกัดหรือเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมจากบทกฎหมายได้

ลักษณะที่เป็นรูปธรรมของหลักเสรีภาพในการทำนิติกรรมและหลักอิสระทางแพ่ง กล่าวคือความเป็นอิสระและเสรีภาพในการคิดและตัดสินใจว่าจะทำนิติกรรมหรือไม่และจะทำด้วยตัวเองหรือมอบหมายให้ใครทำก็ได้สามารถกำหนดเนื้อหาอย่างไรก็ได้แม้จะต่างจากกฎหมายกำหนดไว้ตราบใดที่ไม่ใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หลักเสรีภาพในการทำนิติกรรมนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการทำนิติกรรมซึ่งรวมอยู่ในหลักอิสระทางแพ่งเพราะมีบทบาทเสมอไม่ว่าจะเป็นเนื้อหา การกำหนดผลของนิติกรรม และแม้แต่ในแนวคำพิพากษาฎีกาต่าง ๆ ของไทยก็มักจะนำหลักเสรีภาพเข้ามาใช้ในการตัดสินคดีอยู่เสมอ<sup>10</sup>

#### ทฤษฎีทางสังคมในการทำสัญญา

หลักในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักในเรื่องเสรีภาพในการทำสัญญาดังกล่าวมาแล้วในข้อก่อนนั้น แต่เดิมไม่มีผู้โต้แย้งจึงใช้กันเรื่อยมาเป็นเวลานานจนกระทั่งในปัจจุบันนี้ได้เริ่มมีผู้โต้แย้งทั้งในตัวทฤษฎีและผลที่เกิดจากทฤษฎีดังกล่าวนี้ สำหรับในตัวทฤษฎีเองซึ่งถือว่าเสรีภาพในการแสดงเจตนาของบุคคลเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเหนือสิ่งอื่นใดนั้น ก็อาจถูกโต้แย้งได้หลายประการด้วยกัน กล่าวคือมนุษย์เมื่ออยู่ในสังคมก็ต้องมีหน้าที่บางประการต่อสังคมนั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ถูกกำหนดจากภายนอกมาจำกัดเสรีภาพของมนุษย์เอาไว้วันนอกจากนั้น ชีวิตในสังคมยังประกอบด้วยความสัมพันธ์หลายอย่างที่ไม่สามารถปล่อยให้ตกอยู่ในอิสระเสรีภาพของมนุษย์ได้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้แก่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว ธรรมเนียมในทรัพย์สิน และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมรดก เป็นต้น ในเรื่องเหล่านี้สังคม หรือรัฐต้องเข้ามาควบคุมเสรีภาพในการแสดงเจตนาของมนุษย์ จะปล่อยให้เอกชนทำสัญญากันตามความสมัครใจไม่ได้ นอกจากนั้น ยังมีข้อโต้แย้งทฤษฎีที่ว่าด้วยเสรีภาพในการทำสัญญาต่ออีกว่า สภาพบังคับแห่งหนึ่งที่เกิดขึ้นจากสัญญานั้น จะไม่มีผลอะไรเลยถ้ากฎหมายไม่ยอมรับรู้ กล่าวคือ เจตนาของมนุษย์มิใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะก่อให้เกิดหน้าที่มีสภาพบังคับ

<sup>10</sup> แหล่งเดิม.

### 2.2.3 หลักกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายโรมัน และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย หลักกฎหมายโรมันว่าด้วยทรัพย์สิน หรือ ทรัพย์สิน

ทรัพย์สิน หรือ ทรัพย์สินตามความหมายของกฎหมายโรมันหมายถึงสิ่งใดก็ตามที่มีคุณค่าหรือค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) และเป็นสิ่งซึ่งสามารถกำหนดค่าหรือดีราคาเป็นหน่วยของเงินตราได้เพราะฉะนั้นสิทธิต่าง ๆ ที่เป็นเงินหรือมีมูลค่าทางเศรษฐกิจย่อมถือว่าเป็นทรัพย์สินด้วย<sup>11</sup>

ผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายโรมันจะมีสิทธิ 3 ประการด้วยกันคือ สิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินนั้น สิทธิในการได้ดอกผลในทรัพย์สิน สิทธิในการใช้ทรัพย์สินโดยสิ้นเปลืองหรือทำลายทรัพย์สินนั้น โดยปกติกรรมสิทธิ์ย่อมรวมถึงสิทธิในการจำหน่าย จ่าย โอน แต่ก็จะอาจจะถูกจำกัดโดยกฎหมายผู้ที่กล่าวอ้างว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์สมัยโบราณอาจจะต้องพิสูจน์ให้บุคคลอื่นเห็นด้วยการสาบานตนว่าตนเองเป็นเจ้าของ กฎหมายโรมันโดยทั่วไปแล้วไม่ได้มีการอธิบายเรื่องกรรมสิทธิ์ไว้แต่มีการกล่าวถึงวิธีการที่ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามสิทธิในทรัพย์สินที่มีรูปร่างไว้

ตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) เจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิในการใช้ ทำลาย และจำหน่ายจ่ายโอน แต่ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับว่าสิทธิของผู้อื่นเป็นอย่างไร และกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างไรด้วย แนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ในกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เกิดขึ้นพร้อมกับระบบทฤษฎีทางอุตสาหกรรม (Right of possession) สิทธิครอบครอง และพัฒนาเป็นหลักกรรมสิทธิ์ในปัจจุบัน

การได้กรรมสิทธิ์โดยตนเองตามแนวกฎหมายเอกชน โรมันเพื่อแก้ปัญหา 2 ประการ

1. เป็นการหาแนวทางการแก้ไขให้ผู้รับโอนเมื่อรับโอนโดยเวลานานและเข้าเงื่อนไขครบถ้วนเรื่องกรรมสิทธิ์ หรือถ้ามีผู้แย่งการครอบครองเจ้าของสามารถติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินได้
2. เพื่อแก้ไขความบกพร่องในสิทธิของผู้ส่งมอบทรัพย์สินกล่าวคือผู้ส่งมอบทรัพย์สินไม่มีอำนาจในการส่งมอบทรัพย์สินเพราะฉะนั้นเจ้าของที่แท้จริงสามารถติดตามเอาคืนได้ตามหลักที่ว่า ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

หลักกรรมสิทธิ์และลักษณะสำคัญของกรรมสิทธิ์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากในการซื้อขายสินค้าเป็นสัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินให้คำมั่นว่าจะขายหรือให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าโดยเงื่อนไขว่าผู้เช่าได้ใช้เงินจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว อันเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 572 วรรคแรก

<sup>11</sup> จาก *กฎหมายเอกชนเปรียบเทียบเบื้องต้นจารีต โรมัน และ แองโกลแซกซอน* (น. 79), โดย ประชุม โฉมฉาย, 2557, กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ซึ่งบัญญัติว่า “อันว่าสัญญาเช่าซื้อนั้น คือ สัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่าและให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือว่าจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเท่านั้นเท่านั้นคร่าว” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ท้ายที่สุดของสัญญาเช่าซื้อก็คือการที่ผู้เช่าซื้อได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

คำว่า “กรรมสิทธิ์” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีได้บัญญัตินิยามคำว่า “กรรมสิทธิ์” ไว้แต่อย่างใด เพียงแต่บัญญัติถึงอำนาจและสิทธิของผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1336 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมายเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบ”

กรรมสิทธิ์มีลักษณะสำคัญดังนี้

ลักษณะเป็นอำนาจสิทธิเด็ดขาด (Absolute) คือ การที่เจ้าของกรรมสิทธิ์จะกระทำการบังคับตามสิทธิของตนได้โดยพลการ โดยไม่ต้องไปร้องขอต่อศาล เช่น ในเรื่องการติดตามเอาคืนจากผู้ที่ไม่ได้มีสิทธิจะยึดถือไว้หรือขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้อง โดยมีขอบด้วยกฎหมายชอบที่จะใช้อำนาจในกรรมสิทธิ์นั้นได้โดยพลการไม่ต้องขออนุญาตหรือร้องขอให้ศาลบังคับให้

ลักษณะที่ถืออำนาจหวงกัน คือ ก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นทุกคนที่จะต้องไม่รบกวนขัดขวางในสิทธิที่มีอยู่แต่กรรมสิทธิ์มีลักษณะพิเศษไปจากทรัพย์สิน คือ กรรมสิทธิ์ก่อให้เกิดอำนาจหวงกันโดยเฉพาะขึ้น กล่าวคือ สำหรับทรัพย์สินอื่นในบางกรณีผู้ทรงสิทธิอาศัยจะต้องยอมแก่ผู้ทรงสิทธิเก็บกิน หรือ ผู้ทรงสิทธิในภาระจำยอมก็ต้องยอมแก่ผู้ทรงสิทธิเก็บกิน หรือ ผู้ทรงสิทธิภาระจำยอมก็ต้องยอมแก่ผู้ทรงสิทธิในภาระจำยอมโดยสามยทรัพย์สินให้เข้ามาใช้สิทธิในทรัพย์สินเดียวกัน แต่สำหรับกรรมสิทธิ์นั้นผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีอำนาจหวงกันโดยเฉพาะคนเท่านั้น เว้นแต่จะตกอยู่ในบังคับของบทบัญญัติกฎหมาย<sup>12</sup>

ลักษณะอันถาวร (Perpetual) กรรมสิทธิ์มีลักษณะเป็นสิทธิถาวร โดยแท้ กล่าวคือ ไม่มีบทกฎหมายอันใดมาจำกัดให้กรรมสิทธิ์สิ้นไปโดยกาลเวลาได้เป็นสิทธิที่คงอยู่ตลอดไปกับเจ้าของกรรมสิทธิ์

ผู้ซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงถือได้ว่ามีสิทธิที่จะใช้สอยจำหน่าย จ่าย โอน ได้ดอกผล และมีสิทธิติดตามเอาคืนจากผู้ที่ไม่ได้มีสิทธิที่จะยึดถือเอาไว้

<sup>12</sup> จาก ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของคู่สัญญา เมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลง ศึกษากรณีเมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้จำหน่ายทรัพย์สิน ได้ราคาต่ำกว่าค่าเช่าซื้อที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อ (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) (น. 11-12), โดย ณรงค์ฤทธิ์ รอดแค้น, 2547, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1305/2531 (ประชุมใหญ่) จำเลย และ ย บรรจุพระเครื่องพิพาทไว้ในเจดีย์บรรจุกระดูกของบรรพบุรุษซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพระอุโบสถ วัดโจทก์เพื่อให้ลูกหลานเช่นไว้เมื่อ ย ตาย จำเลยก็ยังไม่เคารพกราบไหว้ตามประเพณีชาวจีนตลอดมาไม่เคยสละละทิ้ง ดังนี้พระเครื่องพิพาทซึ่งบรรจุไว้ในเจดีย์ดังกล่าวยังเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย โจทก์จะเจดีย์เอาพระเครื่องพิพาทไป จำเลยคิดตามเอาคืนจากโจทก์ได้ไม่เป็นละเมิดต่อโจทก์

เห็นได้ว่าหากเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แล้วย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืน โดยไม่ต้องฟ้องศาล แต่หากมีข้อโต้แย้งก็ต้องใช้สิทธิทางศาลการติดตามเอาคืนหากเข้ากรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1299 วรรคสอง 1329-1332 จะเอาคืนไม่ได้เนื่องจากเข้าข้อยกเว้นเรื่องหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน และการติดตามเอาทรัพย์สินคืนจะไม่มีอายุความจะนานเพียงใดก็ยังมีสิทธิติดตามเอาคืนได้เว้นแต่เข้าหลักการครอบครองปรปักษ์การฟ้องคดีเพื่อติดตามเอาทรัพย์สินคืนตามมาตรา 1336 เป็นการใช้อำนาจเหนือตัวทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินไม่มีอยู่แล้วการฟ้องไม่น่าจะเข้ามาตรา 1336 แต่หากทรัพย์สินอยู่แม้ฟ้องให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาคือได้ว่าเป็นการเรียกเอาทรัพย์สินคืน หรือเป็นการติดตามเอาทรัพย์สินคืนแม้จะมีการเรียกราคาแทนทรัพย์สินมาด้วยก็ตาม ก็ยังถือว่าเป็นการฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนมิใช่เป็นการเรียกค่าเสียหาย เนื่องจากหากผลของคำพิพากษาหากโจทก์ชนะแล้วทรัพย์สินไม่มีอยู่หรือไม่สามารถคืนได้โจทก์ก็ไม่สามารถบังคับกับจำเลยได้ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการฟ้องเรียกให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ถ้าคืนไม่ได้ให้ใช้ราคานั้นไม่ใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 448 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1251/2504 3219/2525) แม้โจทก์จะเรียกเอาแต่ราคาไม่เรียกตัวทรัพย์สินด้วยหรือเรียกค่าเสียหายมาโดยตรงศาลฎีกาก็เคยแปลว่าเป็นการฟ้องเรียกคืนตัวทรัพย์สิน<sup>13</sup>

### 2.3 สัญญามาตรฐานหรือสัญญาสำเร็จรูป

สัญญา เป็นเรื่องที่เป็นข้อตกลงของเอกชน ที่ผูกพันตามกันตามกฎหมาย สัญญานั้นเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายเอกชน (Private Law) ซึ่งกฎหมายเอกชนเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนด้วยกัน ว่าด้วยเรื่องสถานะของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นกฎหมายที่กำหนดถึงสิทธิ หน้าที่ของบุคคลทางแพ่ง กำหนดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ของเอกชน หรือระหว่างประชาชนด้วยกัน ความสัมพันธ์นั้นจะอยู่ในรูปแบบของ นิติกรรม คือสัญญาที่ทำต่อกัน และนิติเหตุ คือเรื่องของละเมิด สุดท้ายผลของกฎหมายก็คือการได้มาซึ่งทรัพย์สิน ที่ได้มาทั้งทางนิติกรรม และผลของกฎหมายในปัจจุบันพบว่าเทคโนโลยีในการผลิตสินค้ามีเพิ่มมากขึ้น

<sup>13</sup> จาก คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน (น. 160-164), โดย สมจิตร ทองศรี, 2557, กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ผู้ประกอบการก็ต้องการกำไรที่เพิ่มขึ้นจึงมีการร่างสัญญาที่เป็นมาตรฐาน หรือ สัญญาสำเร็จรูป ออกมาใช้กับผู้บริโภคส่วนใหญ่

สัญญาสำเร็จรูป หมายถึง สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำรูปแบบใด<sup>14</sup>

ปัจจุบันการตกลงทำสัญญาธุรกิจจะอยู่ในรูปแบบสัญญามาตรฐาน (Standard Form Contract) หรือ สัญญาสำเร็จรูปโดยจะมีการร่างสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้าเป็นจำนวนมากที่จะใช้กับบุคคลที่จะเข้ามาเป็นคู่สัญญาในภายหลังซึ่งผู้ที่เข้ามาเป็นคู่สัญญาในภายหลังจะต้องยอมรับเอาข้อสัญญานั้น ๆ โดยไม่สามารถต่อรองแก้ไขได้เมื่อมีการวางข้อกำหนดไว้ก่อนล่วงหน้า อาจจะมีข้อสัญญาที่แตกต่างจากที่บัญญัติในเรื่องสัญญาที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดไว้โดยลักษณะของสัญญาสำเร็จรูปจะต้องมีลักษณะหลายลักษณะที่รวมกันอยู่ กล่าวคือ

1. เป็นสัญญาที่คู่สัญญาอีกฝ่ายมีอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือมีความรู้ทางเทคโนโลยีเหนือกว่าได้เปรียบกว่าซึ่งอาจจะมีลักษณะของการผูกขาดในทางข้อเท็จจริง หรือ ผูกขาดในทางกฎหมายก็ได้

2. คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเหนือกว่านั้นเป็นผู้กำหนดข้อสัญญาไว้ล่วงหน้าที่มีเงื่อนไขทั่วไป สัญญานี้ทำไว้เป็นจำนวนมาก เพื่อใช้กับบุคคลที่ไม่จำกัดจำนวนและไม่จำกัดความแตกต่างของตัวผู้เข้าทำสัญญา

3. การกำหนดข้อสัญญาต่าง ๆ นี้เป็นการกระทำฝ่ายเดียวฝ่ายที่เข้ามาภายหลังจะต้องยอมรับข้อสัญญาที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้นหรือปฏิเสธไม่ต้องทำสัญญาด้วยเลยเพราะไม่มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดในสัญญานั้นได้อาจกล่าวได้ว่าสัญญานั้นไม่ได้เกิดจากเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย<sup>15</sup>

## 2.4 ประวัติและที่มาของสัญญาเช่าซื้อ

ความเจริญก้าวหน้าของโลกทำให้มนุษย์ทำของใช้ต่าง ๆ ขึ้นได้รวดเร็วเป็นจำนวนมาก ๆ โดยใช้เครื่องจักรกลไกแทนแรงคน เมื่อมีของเหลือล้นก็หาคนซื้อไม่ทัน เกิดเป็นภัยแก่การค้าร้านจะขายถูกก็อาจขาดทุนหรือกำไรน้อยไป เมื่อผู้ซื้อไม่มีเงิน ผู้ขายก็ต้องขายเป็นเงินผ่อน (ระบบเงินผ่อนนี้มีใช้ระบบใหม่ที่เพิ่งคิดค้นขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 25 แต่นักประวัติศาสตร์ลงความเห็นว่าระบบนี้ใช้แพร่หลายกันในปอมเปอีมาเกินกว่า 2,000 ปีแล้ว) มิฉะนั้นก็อาจมีได้ขายของ ถ้าผู้ขาย

<sup>14</sup> จาก กฎหมายว่าด้วยสัญญา (น. 105), โดย อรรถา สังห์สงบ, 2550, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

<sup>15</sup> จาก กฎหมายสถานะสัญญาสถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (น. 36-37), โดย คารพร ถิระวัฒน์, 2542, กรุงเทพฯ.

ไว้ใจผู้ซื้อก็ไม่ต้องเรียกหลักประกัน แต่ถ้าผู้ขายต้องการความมั่นใจก็อาจเรียกร้องให้มีคนค้ำประกัน หรือแม่แต่จะให้มีการจำนำ จำนองทรัพย์สินอื่นเพื่อเป็นประกันการชำระเงินที่ค้างชำระที่ย่อมทำได้ แต่วิธีการดังกล่าวดังกล่าวอาจไม่สะดวกเพราะผู้ซื้ออาจหาผู้ค้ำประกันหรือหาทรัพย์สิน จำนำ จำนองไม่ได้ หรือหาได้แต่ผู้ซื้อไม่เต็มใจจะหา ผู้ขายจึงจำเป็นต้องหาทรัพย์สินหลักประกัน นั้นเองโดยตกลงกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังเป็นของผู้ขายจนกว่าผู้ซื้อ จะชำระราคาทรัพย์สินนั้นเป็นที่ครบถ้วน เพื่อบรรลุดุลประสงค์ดังกล่าว คู่สัญญาอาจทำสัญญาซื้อขาย โดยมีเงื่อนไขว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าจะได้มีการชำระราคากัน ครบถ้วน<sup>16</sup> แต่สัญญานี้ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของผู้ซื้อเป็นจำนวนมาก ผู้ซื้อบางคนยังไม่แน่ใจว่าตน จะซื้อหรือจะเช่าทรัพย์สินดังกล่าว ผู้ซื้อเหล่านี้ต้องการได้ใช้ทรัพย์สินเชิงผู้เช่า ต้องการได้ กรรมสิทธิ์ในเมื่อชำระเงินไปเท่านั้นเท่านั้นคราว แต่ไม่ต้องการผูกพันให้ต้องซื้อทรัพย์สินนั้น ผู้ซื้อจะซื้อหรือไม่ซื้อก็ได้ อีกนัยหนึ่งผู้ซื้อเหล่านี้ต้องการมีหน้าที่ตามสัญญาเช่า แต่ต้องการสิทธิ ตามสัญญาเช่าและตามสัญญาซื้อขาย

ในด้านผู้ขายเมื่อหากจะขายสินค้าก็ต้องยินยอมตามความประสงค์ของผู้ซื้อโดยคิดราคา ทรัพย์สินสูงขึ้นเพื่อตอบแทนในการที่ต้องให้สิทธิแก่ผู้ซื้อมากขึ้นสัญญาที่เกิดขึ้นใหม่นี้คือ สัญญา เช่าซื้อเป็นสัญญาที่เพิ่มขึ้นมาใช้กันเมื่อประมาณร้อยปีเศษ และเจริญแพร่หลายขึ้นในลักษณะต่าง ๆ กันในต่างประเทศ ต่าง ๆ เช่น ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา เครือรัฐออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย สมาพันธรัฐมาเลเซีย ประเทศไทย ฯลฯ กล่าวกันว่า นายเฮนรี มัวร์ นักสร้าง เปียโนชาวบิชอปส์เกตในประเทศอังกฤษ เป็นผู้คิดค้นสัญญาเช่าซื้อขึ้น (R.M.Goode, p.1) เขาอ้างว่า เขาได้นำสัญญานี้ออกใช้เมื่อ ค.ศ. 1846 (พ.ศ. 2389) ต่อมาเมื่อการเย็บผ้าของบริษัทซิงเกอร์จำหน่าย อย่างแพร่หลาย บริษัทดังกล่าวได้นำสัญญาเช่าซื้อมาใช้และสัญญานี้ได้เป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วไป ในบรรดาพ่อค้าเครื่องเรือนจักรเย็บผ้ารถยนต์ รถจักรยานยนต์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ มาจนถึง ทุกวันนี้<sup>17</sup>

สัญญาเช่าซื้อหรือจะให้ถูกต้องยิ่งขึ้น สัญญาเช่าพร้อมสิทธิที่จะเลือกซื้อ (option of purchase) คือ สัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินออกให้เช่า และรับว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว อย่างไม่ดี กรรมสิทธิ์จะยังไม่เปลี่ยนมือจนกว่าจะมีการชำระเงินครั้งสุดท้าย

<sup>16</sup> จาก กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ อ้างแรงงาน อ้างทำของ รับขน (น. 51), โดย พระมณูภาณวิมลศาสตร์, 2477, พระนคร: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง.

<sup>17</sup> จาก กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ ลิสซิ่ง (น. 374), โดย สำเรียง เมฆเกรียงไกร, 2555, กรุงเทพฯ: นิติธรรม.



ในกรณีที่สัญญาระหว่างคู่กรณีมีผลเป็นสัญญาขายและซื้อ โดยเด็ดขาด กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นย่อมเปลี่ยนมือ โดยการส่งมอบ หากคู่สัญญาไม่เจตนาเช่นนั้น ทั้งนี้ มีต้องคำนึงว่า สัญญานั้นจะเรียกกันว่าเป็นสัญญาเช่าซื้อหรือไม่ก็ตาม และถึงแม้จะเป็นกรณีที่กรรมสิทธิ์ยังไม่เปลี่ยนมือไป ผู้ซึ่งเรียกว่าผู้เช่าซื้อ(ผู้ซื้อ)เดิม โดยสุจริตและไม่ทราบถึงสิทธิเจ้าของเดิมได้

สัญญาเช่าทรัพย์สินซึ่งให้สิทธิที่จะเลือกซื้อนั้นไม่ต้องจดทะเบียนในฐานะเป็น (Bill of Sale) เพราะโดยผลแห่งสัญญานี้ไม่มีการโอนกรรมสิทธิ์ไปยังบุคคลซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้น ในระหว่างอายุแห่งสัญญาแต่อย่างใด

ข้อแตกต่างระหว่างสัญญาซื้อขายซึ่งการชำระราคากำหนดเป็นงวด ๆ และสัญญาเช่าซื้อ ก็คือ ในสัญญาแรกผู้ซื้อไม่มีสิทธิที่จะเลือกเลิกสัญญาและส่งทรัพย์สินคืนได้ แต่ในสัญญาหลังผู้เช่าซื้อ มีสิทธิดังกล่าว ในสัญญาแรกสัญญาที่จะซื้อ แต่ในสัญญาหลังไม่มีสัญญาเช่นนั้น ในสัญญาแต่ละสัญญาดังกล่าวนี้จะต้องพิจารณาถึงเนื้อหาของข้อตกลง มิใช่ดูแต่ถ้อยคำ เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติเช่าซื้อ พ.ศ. 1965 และกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งอยู่ในเวลานี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะนี้ได้วิวัฒนาการขึ้นกว่าเดิมอย่างมากมาย

ความหมายของคำว่า “hire-purchase” คำว่า “hire-purchase” ในบางประเทศมีความหมายกำกวม กล่าวคือ ไม่ทราบว่าหมายถึงสัญญาเช่าซื้อหรือสัญญาซื้อขายเงินผ่อนกันแน่ ในประเทศอังกฤษนักเขียนส่วนมากใช้คำว่า “hire-purchase” สำหรับสัญญาเช่าซื้อ โดยเฉพาะ หากจะพูดถึงสัญญาซื้อขายก็ใช้คำว่า “conditional sale credit sale” ซึ่งความหมายแตกต่างกันออกไป แต่ก็ยังมีนักเขียนบางคนใช้คำว่า “hire-purchase” หมายรวมถึงสัญญาซื้อขายเงินผ่อนด้วย อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1965 ได้ให้บทนิยามของสัญญาเช่าซื้อไว้โดยแจ้งชัดว่าหมายความถึงสัญญาเช่าซื้อเท่านั้น

ในประเทศนิวซีแลนด์คำว่า “hire-purchase” หมายถึงสัญญาทั้งสองชนิด ดังนั้น เมื่อพูดให้ชัดเจนก็ต้องบ่งลงไปว่าประเภทสัญญาเช่าซื้อ หรือ สัญญาซื้อขายเงินผ่อน

สหภาพแอฟริกาใต้เป็นการโต้เถียงกันว่า สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาอะไร เป็นสัญญาซื้อขาย สัญญาเช่า สัญญาจำนำ หรือ สัญญาอีกประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งไม่เข้าในลักษณะอื่นจาก ความหมายของ สัญญาเช่าซื้อ ตามกฎหมายแอฟริกันใต้จึงถือว่ามีความหมายกว้างมากไม่จำกัด เฉพาะสัญญาขายเงินผ่อนซึ่งกรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไป แต่รวมถึงสัญญาอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันด้วย

ในสมาพันธรัฐมาเลเซีย คำว่า “hire-purchase” หมายรวมถึงสัญญาซื้อเงินผ่อน ทั้งนี้ เว้นแต่สัญญาซื้อขายเงินผ่อนที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้น โอนไปยังผู้ซื้อในขณะที่ทำสัญญาหรือในเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนที่จะส่งมอบทรัพย์สินนั้น

ตรงกันข้ามสหรัฐอเมริกาไม่ใช่คำว่า “เช่าซื้อ” หรือ “hire-purchase” แต่ใช้คำว่า “condition sale” ซึ่งกินความถึงสัญญาซื้อขายเงินผ่อนและสัญญาเช่าซื้อด้วย

ประเทศไทยคำว่า “เช่าซื้อ” ความหมายที่แน่นอน โดยหมายความถึงสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือ จะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว อีกนัยหนึ่งคำว่า “เช่าซื้อ” ตามกฎหมายไทยไม่หมายความรวมถึงสัญญาซื้อขายเงินผ่อน ดังเช่นความหมายของคำว่า “hire-purchase” ในประเทศ นิวซีแลนด์ สหภาพแอฟริกาใต้ และสมาพันธรัฐมาเลเซีย

คำว่า “ซื้อขายเงินผ่อน” นั้นแม้ภาษากฎหมายจะมีความแน่นอน แต่ยังเป็นที่ยังเข้าใจไขว้เขวกันอยู่ เช่น การเช่าซื้อจักรเย็บผ้า ก็มักจะเข้าใจว่าเป็นการซื้อขายเงินผ่อน และส่วนมากคือยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความแตกต่างระหว่างสัญญาเช่าซื้อและสัญญาซื้อขายเงินผ่อนนั่นเอง<sup>18</sup> กฎหมายว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อ (hire-purchase agreement) มีรากฐานที่มาจากกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ของประเทศอังกฤษ ซึ่งศาลประเทศอังกฤษได้ตัดสินรับรองตามที่คู่สัญญาตกลงกันไว้โดยเฉพาะในคดี Helby V. Matthews (1895) ข้อเท็จจริงโดยย่อก็คือ O ให้ H เช่าเปียโนคิดค่าเช่าเป็นรายเดือนและตกลงว่า H อาจส่งเปียโนคืนแก่ O ได้ทุกเมื่อตลอดระยะเวลาของการชำระค่าเช่า ถ้า H ชำระค่าเช่าครบจำนวนหนึ่งเปียโนก็จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของ H และกรรมสิทธิ์ในเปียโนยังคงเป็นของ O และ O มีสิทธิที่จะเข้าครอบครองเปียโนคืนถ้า H ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่า ต่อมา H ผิดสัญญานำเปียโนไปจำนำ (pledged) กับ X O จึงฟ้อง X ให้ส่งมอบเปียโนคืน ศาล (House of

Lords) ของอังกฤษตัดสินว่าข้อตกลงเช่าผูกพันให้ผู้เช่าต้องกระทำ คือ ชำระค่าเช่า แต่ในคดีนี้ไม่อาจกล่าวได้ทีเดียวว่าผู้เช่าต้องชำระราคาตลอดไปเพราะผู้เช่าคือ H อาจส่งเปียโนให้แก่ผู้เช่าได้ทุกเมื่อ และข้อตกลงดังกล่าวก็ไม่ผูกพัน H ว่าจะต้องชำระราคาทั้งหมด เพราะหากเขาไม่ชำระราคาทั้งหมด ก็จะไม่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในเปียโนนั้น ดังนั้น ผู้เช่า (ซื้อ) จึงไม่อาจที่จะโอนกรรมสิทธิ์ในเปียโนให้แก่บุคคลที่สามได้ จากคดีนี้เองได้ก่อให้เกิดเป็นสัญญาใหม่ขึ้นเรียกว่า สัญญาเช่าซื้อ ต่อมาเมื่อบริษัทผู้ผลิตซิงเกอร์ (Singer Manufacturing Company) ได้นำจักรเย็บผ้าออกจำหน่ายแก่ลูกค้าในลักษณะการเช่าและซื้อ (Hire and Purchas) สัญญาเช่าซื้อยิ่งได้รับความนิยมแพร่หลายกันมากขึ้นและขยายตัวเป็นกฎหมายทางกลไกธุรกิจอย่างรวดเร็วจวบจนปัจจุบัน

ที่มาของกฎหมายลักษณะเช่าซื้อของไทย

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยไม่พบว่ามีกรกล่าวถึงสัญญาเช่าซื้อไว้ที่ใดจึงไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าสัญญาเช่าซื้อเริ่มใช้กันครั้งแรกเมื่อใด สำหรับกฎหมายลักษณะเช่าซื้อนั้น

<sup>18</sup> จาก *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ* (คชฎินิพนธ์ปริญญาคุชฎินิพนธ์), โดยมานะ พิทยาภรณ์, 2512, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จากการศึกษาบรรดากฎหมายลักษณะสัญญาต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของไทย ก็ไม่พบว่า มีบัญญัติหรือกล่าวกันไว้ที่ใดเช่นกัน ส่วนกฎหมายลักษณะเช่าซื้อที่มีบัญญัติไว้ในบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เพิ่งมาปรากฏให้เห็นเป็นสัญญาใหม่และเป็นสัญญาพิเศษแยกต่างจากสัญญาอื่น ๆ เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 และต่อมาได้ตรวจแก้ไขและประกาศใช้เป็นครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2471 ซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ได้มีการนำเอากฎหมายต่างประเทศเช่น ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สวิต ญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อิตาลี อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ฯลฯ มาประกอบการร่างด้วย ดังนั้น กฎหมายลักษณะเช่าซื้อของไทยเราที่บัญญัติไว้ในบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572-574 นั้นน่าจะมีที่มาจากกฎหมายต่างประเทศ และในคำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อของ ดร.มานะ พิทยาภรณ์<sup>19</sup> ก็อธิบายถึงที่มาของกฎหมายลักษณะเช่าซื้อของไทยไว้โดยอ้างอิงกฎหมายและคำรากฎหมายที่กรมร่างกฎหมายอ้าง กล่าวคืออธิบายว่ามาตรา 574 มีที่มาจากกฎหมายอังกฤษคือ Halsbury: The law of England ส่วนมาตรา 573 มีที่มาจากประมวลกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา 542 และมาตรา 649 ประมวลกฎหมายญี่ปุ่น มาตรา 620 กฎหมายอังกฤษ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 561 ส่วนที่มาของมาตรา 574 นั้นมาจากประมวลกฎหมายสหพันธ์รัฐเยอรมัน มาตรา 542 และ 649 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 620 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาตรา 573

## 2.5 หลักการขายทอดตลาดและทฤษฎีว่าด้วยการขายทอดตลาด

การขายทอดตลาดทรัพย์สินได้มีการคิดค้นและนำมาใช้ตั้งแต่สมัยจักรวรรดิโรมันระหว่างศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล โดยเกิดจากชาวมิโลเนียนได้นำตัวหญิงสาวไปขายกับชายผู้มีฐานะเพื่อไปเป็นภรรยา ปัจจุบันพบว่าการขายทอดตลาดนำมาใช้หลากหลายในการจำหน่ายทรัพย์สินให้เร็วขึ้นไม่ว่าจะเป็นการยื่นซองประมูลงาน การบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การยึดรถยนต์ในคดีเช่าซื้อการขายทอดตลาดจะไม่เหมือนการขายทรัพย์สินทั่วไปลักษณะจะเป็นการขายโดยผู้เข้าร่วมการประมูลต่างเสนอราคาเพื่อใช้สิทธิในการซื้อทรัพย์สินจากผู้ขายเหมือนกับการแข่งขันกัน

<sup>19</sup> จาก คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมฎีกา (น. 3-4), โดย วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2535, กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์.

ทฤษฎีการขายทอดตลาดแบ่งการการขายออกเป็น 3 ประเภท คือ การขายแบบยื่นซอง การขายแบบอังกฤษ การขายทอดตลาดแบบวิลันดา<sup>20</sup>

การขายทอดตลาดแบบยื่นซองเสนอราคาลักษณะจะเป็นการยื่นซองได้เพียงครั้งเดียว โดยวิธีการยื่นซองปิดผนึกต่อผู้ทอดตลาด ลักษณะจะเป็นการแสวงหาผู้ซึ่งผู้ราคาที่มีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้ การประเมินมูลค่าทรัพย์สินของผู้เข้าผู้ราคาแต่ละคนจึงมีความสำคัญมาก หากประเมินผิดพลาดส่งผลให้ซื้อทรัพย์สินไม่ได้แม้ว่าจะเสนอราคาสูงก็ตาม ผู้ผู้ราคาต้องตรวจสอบหรือสำรวจทรัพย์สินและทำการประเมินก่อนยื่นซองประมูลการขาย โดยวิธีการนี้จะมีการกำหนดราคาขั้นต่ำไว้

การขายทอดตลาดแบบอังกฤษการขายทอดตลาดโดยวิธีการนี้ถูกนำมาใช้ทั่วไปในการประมูลขายทรัพย์สิน โดยเปิดเผยต่อสาธารณชนโดยมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “Open Auction” มีผู้ทอดตลาด (Auctioneer) ทำหน้าที่ขายมีการกำหนดราคาขั้นต่ำเริ่มจากผู้เสนอราคาซื้อจากราคาต่ำเพิ่มไปเรื่อย ๆ โดยตกลงขายให้ผู้เสนอราคาสูงสุดและผู้ซื้อทรัพย์สินต้องชำระเงินตามราคาที่ประมูลนั้น ลักษณะเฉพาะของการขายทอดตลาดแบบอังกฤษคือ ผู้ผู้ราคาแต่ละคนสามารถคาดคะเนมูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สินจากราคาที่ผู้เข้าร่วมประมูลคนอื่นเสนอ ทำให้ผู้เข้าผู้ราคาตัดสินใจว่าจะทำการเสนอราคาเพิ่มขึ้นหรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้ผู้ราคาสามารถเปลี่ยนแปลงการเสนอราคาได้ตลอดเพื่อผลักราคาให้สูงขึ้นการประมูลแบบอังกฤษเป็นที่นิยมเนื่องจากใช้เวลาสั้นในภาวะตลาดทรัพย์สินหรือในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจตกต่ำ เนื่องจากได้รับผลประโยชน์ค่าตอบแทนจากราคาโดยเร็วการประมูลจะดำเนินการด้วยวาจาในกรณีเป็นการประมูลขายสังหาริมทรัพย์ ซึ่งราคาไม่สูงมาก ผู้ผู้ราคาจะให้เหตุผลของตนเองในการประมูลซื้อหากเห็นว่าเหมาะสมก็จะเลือกซื้อตามราคาที่พอใจ

การขายทอดตลาดแบบวิลันดา วิธีการคือผู้ทอดตลาดจะขานราคาสูงสุดของทรัพย์สินที่ทำการขายเมื่อไม่มีผู้ใดบอกรับผู้ทอดตลาดก็จะลดราคาต่ำลงเรื่อย ๆ จนมีผู้สนองรับราคาและทำการขายทรัพย์สิน ณ ราคาดังกล่าว

การขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การขายทอดตลาดสมบูรณ์เมื่อมีการเคาะไม้หรือมีกิริยาอย่างหนึ่งตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาด โดยการขายทอดตลาดจะสำเร็จลงและผู้ซื้อและผู้ขายต้องผูกพันตามสัญญา

<sup>20</sup> จาก ปัญหาราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึด โดยเจ้าพนักงานบังคับคดี (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต) (น. 40-46), โดย บุญศิริ คำแก้ว, 2548, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ขายทอดตลาดสำเร็จลงและผู้ซื้อผู้ขายผูกพันตามสัญญาขายทอดตลาดการขายทอดตลาด ต่างจากการซื้อขายทั่วไป<sup>21</sup>

---

<sup>21</sup> แหล่งเดิม.

### บทที่ 3

## หลักกฎหมายเช่าซื้อกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อเปรียบเทียบกับ การบังคับคดีตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

รถยนต์ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการใช้ชีวิตในเมืองและเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งของคนที่พอจะมีรายได้ที่แสงหาไม่ไว้และก็มีราคาค่อนข้างสูง แต่เมื่อมีความจำเป็นก็ต้องหาทางซื้อเอาไว้ไม่ว่าวิธีใดวิธีหนึ่งซึ่งวิธีที่นิยมกันมากในปัจจุบันคือการซื้อแบบผ่อนชำระเอาจึงเกิดธุรกิจหนึ่งขึ้นมาคือ การให้เช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อนำเอาค่าเช่าและราคาคร่อมาร่วมกันจากนั้น ก็ให้ผู้เช่าซื้อผ่อนชำระเป็นงวด ๆ จนกว่าจะครบค่าเช่าซื้อทั้งหมดการชำระค่าเช่าซื้อจะต้องชำระให้ครบถ้วนตามงวดที่ตกลงกันไว้ จึงจะได้กรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของรถยนต์คันนั้น ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติว่า “อันว่าเช่าซื้อนั้นคือสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้ค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าโดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว” เมื่อทำสัญญากันไว้แล้วการที่คู่สัญญาจะขอแก้ไขโดยฝ่ายเดียวย่อมทำไม่ได้หากฝ่ายใดไปฝ่าฝืนข้อสัญญาก็ต้องถือว่าฝ่ายนั้นผิดสัญญาดังนั้น คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องถือปฏิบัติตามจนกว่าสัญญาสิ้นสุดผูกพันตามกฎหมายหรือเงื่อนไขแต่ถ้าเป็นความตกลงของสัญญาทั้งสองฝ่ายก็สามารถเปลี่ยนแปลงสัญญานั้นเสียก็ได้และสามารถทำได้ตลอดเวลาของสัญญา

กรณีที่ทั้งสองฝ่ายตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาสัญญาที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงก็ต้องถือปฏิบัติตามต่อไปการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นอาจตกลงให้สัญญานั้นสิ้นสุดทางกฎหมายก็ได้ ทั้งที่สัญญานั้นยังมีระยะเวลาเหลืออยู่ก็ตาม ซึ่งเรียกว่า “การเลิกสัญญาก่อนกำหนดสัญญาเช่าซื้อ” นั้น คู่สัญญามีสิทธิจะขอเลิกกำหนดได้เป็นเรื่องของความสมัครใจทั้งสองฝ่าย จะบังคับให้ฝ่ายใดเลิกสัญญานั้นทำไม่ได้ แต่เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงเลิกสัญญาก็ต้องถือว่าไม่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้นผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเช่าซื้อที่เหลืออีกไม่ได้ แต่หากมีค่าเช่าซื้อที่ค้างก่อนเลิกสัญญาผู้เช่าซื้อก็ต้องชำระในงวดที่ยังค้างอยู่หรือหากเสียหายเกิดจากการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อก็ต้องรับผิดชอบส่วนนั้นอีกจำนวนความเสียหายภายหลังจากเลิกสัญญาไม่สามารถเรียกร้องเอาได้ ด้วยเหตุผลที่ทั้งสองฝ่ายสมัครใจเลิกสัญญาแต่หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนเป็นว่าเหตุที่เลิกสัญญานั้นเป็นเพราะผู้เช่าซื้อเป็นฝ่ายผิดสัญญาเช่น ไม่ชำระค่าเช่าซื้อผู้เช่าซื้อก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น<sup>22</sup>

<sup>22</sup> จาก ผลของการเลิกสัญญาเช่าซื้อ, โดย พรเทพ ทวีกาญจน์, 2555 (ก.พ.-ม.ย.), ทีทีเอส, 16(182-186).

### 3.1 หลักกฎหมายว่าด้วยเช่าซื้อตามประมวลกฎหมายไทย

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เช่าซื้อ” หมายถึง ซื้อ โดยผ่อนเงินเป็นงวด ๆ เมื่อส่งเงินครบตามหนังสือสัญญาแล้วจะได้กรรมสิทธิ์การ ก่อให้เกิดสัญญาเช่าซื้อก็เหมือนเช่นสัญญาอื่นทั่วไป กล่าวคือ ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ทั่วไปของ หลักนิติกรรม

#### 3.1.1 ลักษณะสำคัญของสัญญาเช่าซื้อ สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

การก่อให้เกิดสัญญาเช่าซื้อ ก็มีลักษณะเช่นสัญญาอื่นทั่วไป กล่าวคือ ต้องอยู่ภายใต้ หลักเกณฑ์ทั่วไปของนิติกรรมและสัญญาอันมีสาระสำคัญดังนี้

1. คู่สัญญาต้องมีความสามารถตามกฎหมาย
2. ต้องมีการเสนอสนองสอดคล้องตรงกันด้วยเจตนาที่แท้จริง
3. วัตถุประสงค์ของสัญญาจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชนและการนั้นต้องไม่พ้นวิสัย
4. กรณีที่กฎหมายบังคับให้ทำตามแบบก็จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามที่ กฎหมายบัญญัติไว้

การเกิดขึ้นของสัญญาเช่าซื้อ นอกจากต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว เมื่อพิจารณาควบคู่กับลักษณะสำคัญของสัญญาเช่าซื้อตามที่บัญญัติไว้ในตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา 572 ได้ให้คำจำกัดความของสัญญาเช่าซื้อไว้ว่า “อันว่าเช่าซื้อนั้นคือสัญญา ซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่าและให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้น ตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าโดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คราว”

ถ้าพิจารณาจากตัวบทมาตรา 572 แล้วก็จะปรากฏคำว่า “เช่า” กับคำว่า “ขายทรัพย์สิน” จึงมีการกล่าวว่าในสัญญาเช่าซื้อ มีสัญญาเช่าซื้อและซื้อขายอยู่ด้วยกัน และในคำราชของกฎหมาย อังกฤษก็ได้มีการอธิบายว่า ถ้าพิจารณาตามตัวอักษรแล้วคำว่า “hire-purchase agreement” เป็นคำผสม ระหว่างคำว่า “เช่า” (hire) กับคำว่า “ซื้อขาย” (sale) โดยในระหว่างสัญญาก็มีการชำระค่าเช่า และ เมื่อผู้เช่าซื้อใช้สิทธิเลือกซื้อสินค้าก็กลายเป็นการซื้อขาย อย่างไรก็ตาม มีผู้เห็นว่า แม้สัญญาเช่าซื้อ จะมีลักษณะส่วนหนึ่งเหมือนสัญญาเช่าและอีกส่วนหนึ่งเหมือนสัญญาซื้อขายก็ตามแต่มิได้ หมายความว่าสัญญาเช่าซื้อ คือ สัญญาเช่าและสัญญาซื้อขายรวมกัน แต่เป็นสัญญาเช่าร่วมกับคำมั่น ที่จะขายทรัพย์สิน<sup>23</sup>

<sup>23</sup> คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมฎีกา (น. 6-7). เล่มเดิม.

จากตัวบทมาตรา 572 สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ สัญญาเช่าซื้อมีคู่สัญญา 2 ฝ่าย คือ ผู้ให้เช่าซื้อ และผู้เช่าซื้อ

1) ผู้ให้เช่าซื้อก็คือ เจ้าของทรัพย์สินที่นำเอาทรัพย์สินนั้นออกให้เช่าและค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว

2) ผู้เช่าซื้อคือ ผู้เช่าที่ได้ใช้หรือ ได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และจะได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวเมื่อตนใช้เงินค่าเช่าซื้อครบถ้วน

วัตถุประสงค์สัญญาเช่าซื้อ

เมื่อตัวบทของมาตรา 572 บัญญัติว่า “เจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า” แสดงว่าวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเช่าซื้อมิได้จำกัดเฉพาะวัตถุประสงค์ที่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ มิได้จำกัดเฉพาะว่าวัตถุประสงค์ต้องเป็นสังหาริมทรัพย์ ดังที่ประชาชนทั่ว ๆ ไปมักจะทำการเช่าซื้อ เช่น รถยนต์ โทรศัพท์ ตู้เย็น แต่อาจจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน ตึก บ้าน ก็ได้หรือวัตถุประสงค์ที่ไม่มีรูปร่างก็ได้

1. ผู้ให้เช่าต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อหรือมีอำนาจให้เช่าซื้อได้ กล่าวคือผู้ให้เช่าซื้อถ้าเป็นเจ้าของทรัพย์สินออกเองย่อมให้เช่าซื้อได้โดยไม่มีปัญหาแต่หากเป็นผู้มีอำนาจเอาทรัพย์สินนั้นออกให้เช่าซื้อได้ เช่น ตัวแทน หรือ ผู้แทนของนิติบุคคลจะต้องมอบอำนาจให้ทำแทนได้ตามที่จดทะเบียนให้อำนาจไว้ การมอบอำนาจให้ทำการแทนนี้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือมอบอำนาจด้วยถ้าหรือผู้แทนนิติบุคคลให้เช่าซื้อไปโดยไม่มีอำนาจโดยสมบูรณ์ก็จะทำให้สัญญาเช่าซื้อเป็นโมฆะ<sup>24</sup> จากมาตรา 572 กล่าวไว้ชัดเจนว่า “เจ้าของ” ดังนั้น ผู้ที่จะให้เช่าซื้อได้ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่นำออกให้เช่าซื้อทั้งนี้ เพราะเมื่อผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่ผู้เช่าซื้อ ดังนั้น บุคคลใดที่มีได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินจะนำทรัพย์สินดังกล่าวไปให้บุคคลอื่นเช่าซื้อไม่ได้ กรณีไม่เหมือนสัญญาเช่าทรัพย์ ซึ่งผู้ให้เช่าไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เช่านั้น

2. ผู้ให้เช่าซื้อนั้นเอาทรัพย์สินของตนออกให้แก่บุคคลอื่นเช่าและให้ค้ำประกันว่าจะขายหรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่ากรณีที่กฎหมายบัญญัติว่าผู้ให้เช่าซื้อเอาทรัพย์สินของตนออกให้บุคคลอื่นเช่า ก็หมายความว่าเอาทรัพย์สินออกให้ผู้เช่าซื้อได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นดังเช่นสัญญาเช่า แต่สัญญาเช่าซื้อนี้ต่างกับสัญญาเช่าตรงที่ว่า ผู้ให้เช่าซื้อให้ค้ำประกันว่าจะขายหรือว่าจะให้กรรมสิทธิ์นั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าซื้อด้วย เมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระราคาค่าเช่าซื้อครบถ้วนเห็นได้ว่าเป็นตัวบทใช้คำว่า “ให้ตกเป็นสิทธิ” คำว่า “สิทธิ” นี้ น่าจะหมายถึงว่าให้ตกเป็น

<sup>24</sup> จาก คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าซื้อ (น. 169-170), โดย สุบิน พูลพิพัฒน์, 2527, กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.



กรรมสิทธิ์นั่นเองการที่เจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า เช่นนี้ จะเป็นสัญญาเช่าซื้อได้ต้องมีคำมั่นของเจ้าของทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าเมื่อชำระค่าเช่าตามงวดที่ระบุไว้แล้วถ้าขาดสาระสำคัญดังกล่าวแล้วสัญญานั้นก็เป็นสัญญาเช่าธรรมดาจึงมีคำกล่าวที่ว่า “สัญญาเช่าซื้อนั่นคือ สัญญาเช่าบวกด้วยสัญญาจะซื้อจะขาย” อันเป็นคำมั่นของผู้ให้เช่าซึ่งคำกล่าวนี้ก็ไม่ผิด เพราะต้องมีคำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้เช่าในเมื่อชำระราคาครบถ้วนตามงวดที่กำหนดไว้แล้ว<sup>25</sup>

ที่ว่า “ให้คำมั่นว่าจะขาย” ต่อมาหากมีการปฏิบัติครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อ ก็จะกลายเป็นผู้ขายภายหลัง และผู้เช่าซื้อ ก็จะกลายเป็นผู้ซื้อ คำว่า “สิทธิ” นี้ตามฉบับร่างภาษาอังกฤษใช้คำว่า “property” ซึ่งแปลว่า ทรัพย์สิน ซึ่งคำว่า “property” ไม่ได้แปลว่าทรัพย์สินแต่เพียงอย่างเดียวอาจแปลว่ากรรมสิทธิ์หรือสิทธิก็ได้ ดังนั้น ที่ว่าจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า นั่นน่าจะมีความหมายกว้างคือ ให้กรรมสิทธิ์ตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าซื้อ หรือ เป็นการให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อก็ได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากว่าเมื่อผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้วผู้เช่าซื้ออาจจะไม่ประสงค์ให้กรรมสิทธิ์ตกแก่ตนเองก็ได้กฎหมายจึงบัญญัติเปิดช่องไว้ในทำนองหมายรวมถึงกรณีให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อที่อาจจะส่งให้ผู้ให้เช่าซื้อ โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้ใดก็ได้<sup>26</sup> สิทธิที่ผู้เช่าซื้อจะโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่บุคคลอื่น ได้นั้น ตัวผู้ให้เช่าซื้อก็ต้องมีสิทธิที่จะได้รับโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้เช่าซื้อก่อนจึงจะโอนต่อไปให้แก่ผู้อื่นได้เช่นกัน<sup>27</sup> จะเห็นได้ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อในระหว่างที่ผู้เช่าซื้อยังไม่ได้ชำระราคาค่าเช่าซื้อครบถ้วนนั้นยังอยู่ที่ผู้ให้เช่าซื้อ ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่เช่าซื้อในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ โดยมีสิทธิติดตามเอาคืนจากผู้ไม่มีอำนาจยึดถือทรัพย์สินไว้รวมทั้งการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับความเสียหายที่บุคคลใด ๆ ก่อขึ้นแก่ทรัพย์สินดังกล่าว

เมื่อรถยนต์ที่จำเลยเช่าซื้อได้รับความเสียหาย โจทก์ย่อม มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายในส่วนที่เป็นค่าซ่อมรถยนต์จากจำเลยได้ โดย ไม่จำเป็นต้องมีการซ่อมรถยนต์ดังกล่าวเสียก่อน นอกจากนี้ สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อนั้นก็ถือว่าเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่งซึ่งมีราคาและอาจทำการโอนให้แก่บุคคลอื่นโดยการซื้อขายได้

3. เช่าซื้อตกลงชำระค่าเช่าซื้อเป็นงวด ๆ จนกว่าจะครบกำหนดตามที่ระบุไว้ในสัญญาในการเช่าซื้อ เงินที่ใช้เป็นงวด ๆ นั้นนอกจากจะมีลักษณะเป็นค่าใช้จ่ายอย่างค่าเช่าแล้ว ยังมีลักษณะเป็นราคาทรัพย์สินรวมอยู่ด้วย เมื่อชำระเงินครบทุกงวดแล้ว ผู้เช่าซื้อก็ได้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเป็นกรรมสิทธิ์เงินที่ใช้เป็นงวด ๆ จึงย่อมจะเป็นจำนวนสูงกว่าค่าเช่าปกติเป็นธรรมดากฎหมาย

<sup>25</sup> คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ อ้างแรงงาน อ้างทำของ รัชชน (น. 166-167). เล่มเดิม.

<sup>26</sup> คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมฎีกา (น. 14-18). เล่มเดิม.

<sup>27</sup> จาก ข้อสังเกตเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ (น. 69), โดย ไพจิตร บุญญพันธ์, 2516, ม.ป.ท.

จึงไม่เรียกเงินนี้ว่าค่าเช่า เรียกแต่ว่าใช้เงินเท่านั้นอย่างไรก็ตาม เงินในที่นี้คงไม่หมายความเฉพาะแต่เงินสดที่ผู้เช่าซื้อต้องนำไปชำระให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ เพราะการใช้เงินนั้นอาจจะไม่ต้องนำเงินสดมาชำระจริง ๆ อาจจะเป็นการชำระด้วยเช็คหรือตัวแลกเงินก็ได้ เพราะผลสุดท้ายผู้ให้เช่าซื้อก็ได้รับเงินจริง ๆ ไม่ใช่ของอื่นซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่มีเกิดขึ้นเป็นปกติอยู่แล้ว จะเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาต่าง ๆ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าค่าเช่าซื้อนี้ต้องเป็นเงินเสมอ ไม่เหมือนกับการเช่าทรัพย์สินค่าเช่าจะเป็นของหรือสิ่งอื่นนอกจากเงินก็ได้ ทั้งนี้ เพราะตัวบทมาตรา 572 บัญญัติไว้ในตอนท้ายของมาตราว่า “โดยเงื่อนไขของผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คร่าว” ผิดกับเรื่องเช่าทรัพย์สินที่ค่าเช่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินอื่นก็ได้ แต่กระนั้นก็ตาม ก็ยังมีผู้เห็นไปในทำนองถึงขนาดว่าชำระด้วยของอื่นที่ตีราคาเป็นเงินก็ได้

ตัวอย่างเช่น ก. เช่าซื้อรถยนต์จากห้าง ข. มีข้อสัญญาว่าเมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลง ก. ยินยอมชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างอยู่จนถึงวันบอกเลิกสัญญาครบปรากฏว่าเช็คพิพาทที่ ก. ออกเพื่อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างก่อนห้าง ข. บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ จึงเป็นเช็คที่ออกเนื่องจากมีมูลหนี้ผูกพันกันห้าง ข. สลากหลังโอนเช็คพิพาทชำระหนี้แก่ ค. จึงถือว่า ค. เป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมาย<sup>28</sup>

ที่ว่า “จำนวนเท่านั้นเท่านี้คร่าว” ท่านอาจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ ได้อธิบายว่าหมายถึงจำนวนคร่าว ไม่ใช่จำนวนเงินดั่งนั้น แม้ข้อสัญญาตกลงกันว่าจะใช้เงินกันหนึ่งงวดหรือหนึ่งคราวก็อยู่ในความหมายของบทบัญญัติที่ว่า “ได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คร่าว” และการกำหนดชำระเงินหรือราคาว่าต้องชำระกันกี่คราวหรือกี่งวดหาใช่เป็นเรื่องที่จะนำมาเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าสัญญานั้นเป็นสัญญาเช่าซื้อหรือไม่ เพราะหากสัญญาที่ตกลงกันนั้นทำขึ้นครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 572 แล้วสัญญานั้นก็เป็นสัญญาเช่าซื้ออยู่ดีหาทำให้เป็นสัญญาอย่างอื่นไปไม่<sup>29</sup>

ในกรณีที่คู่สัญญาตกลงชำระเงินกันคราวเดียวแม้ในทางปฏิบัติจะไม่ทำกัน แต่โดยหลักกฎหมายย่อมปฏิบัติกันได้

จึงเห็นได้ว่าถ้อยคำในกฎหมายที่ว่า “ได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คร่าว” นั้นหมายถึงจำนวนคร่าวและไม่ได้หมายถึงไปถึงขนาดว่าการใช้เงินหรือชำระเงินนั้นต้องเป็นจำนวนเงินหลายครั้งหลายคราวหลายงวดเท่านั้นจึงจะเป็นสัญญาเช่าซื้อ กล่าวคือแม้ในสัญญาเช่าซื้อจะตกลงใช้เงินหรือให้มีการชำระเงินกันคราวเดียวหรือหลายงวดตามสัญญานั้นก็เป็นสัญญาเช่าซื้อได้หาทำให้สัญญานั้นกลับกลายเป็นสัญญาอื่นไปไม่ในสัญญาเช่าซื้อนั้นคู่กรณีอาจตกลงชำระค่าเช่าซื้อเพียง 2 งวดก็ได้และไม่จำเป็นว่าแต่ละงวดจะต้องมีอัตราค่าเช่าซื้อเท่ากัน แต่ละงวดอาจไม่จำเป็นว่าต้องชำระเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือ รายเดือน

<sup>28</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 3934/2525

<sup>29</sup> ข้อสังเกตเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ (น. 29-29). เล่มเดิม.

### แบบของสัญญาเช่าซื้อ

ตามมาตรา 572 วรรคสอง บัญญัติว่า “สัญญาเช่าซื้อนั้นถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าเป็น โฉมะ”

สัญญาเช่าซื้อที่ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดหมายถึง คู่สัญญาต้องทำสัญญาเป็น หนังสือและลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อทั้งนี้ จะเขียนสัญญาขึ้นเองหรือ ใช้แบบพิมพ์ที่มีการกรอกข้อความลงไปหรือจะให้ใครเขียนหรือพิมพ์ให้ทั้งฉบับก็ได้ สำคัญที่ต้อง ลงลายมือชื่อในสัญญาทั้งสองฝ่ายถ้ามีฝ่ายเดียวลงลายมือชื่อในสัญญาสัญญาเช่าซื้อนั้นก็ตกเป็น โฉมะ<sup>30</sup> แบบของสัญญาเช่าซื้อที่กฎหมายกำหนดขึ้นจึงจะมีความผูกพันกันสัญญาเช่าซื้อที่มีผู้เช่าซื้อ ลงชื่อเพียงฝ่ายเดียวจึงไม่ผูกพันเจ้าของทรัพย์ที่ถูกอ้างว่าให้เช่าซื้อจะนั่นการทำให้เป็นหนังสือก็คือ

1. ทำหนังสือสัญญากัน โดยมีข้อตกลงทั้งสองฝ่าย คือ ผู้เช่าและเจ้าของทรัพย์สินหรือ ตัวแทนผู้รับมอบอำนาจเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อนั้น และมีคำมั่นของเจ้าของทรัพย์สินว่า จะขายหรือจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิของผู้เช่า กำหนดจำนวนเงินจำนวนครั้งที่ผู้เช่าจะชำระและ อาจมีข้อตกลงอย่างอื่นอีกก็ได้

2. คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ลงลายมือชื่อในสัญญาเช่าซื้อนั้นด้วยหากแต่เพียงมีหลักฐาน เป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว สัญญาเช่าซื้อนั้นก็อาจจะไม่อาจใช้บังคับกัน ได้แม้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมิได้ลงลายมือชื่อในวันเดียวกัน โดยฝ่ายหนึ่งมาลงลายมือชื่อภายหลัง ก็ย่อมถือว่าสัญญาเช่าซื้อได้กระทำเป็นหนังสือแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1453/2530)<sup>31</sup>

ผลของการไม่ทำเป็นหนังสือเช่าซื้อย่อมตกเป็นโฉมะโดยถือว่าไม่ได้ทำสัญญาเช่าซื้อ กันเลย ย่อมตกเป็นโฉมะโดยเท่ากับไม่ได้ทำสัญญาเช่าซื้อกันเลย ไม่มีความผูกพันหรือไม่มีผล ในทางกฎหมายแต่อย่างใด ตามฎีกาที่ 1119-1120/2477 จะดีความเป็นสัญญาเช่าทรัพย์ก็หาได้ไม่

สัญญาเช่าซื้อจะต้องปิดอากรแสตมป์ แม้ในขณะที่ทำสัญญาจะไม่ได้ปิดอากรแสตมป์ แต่ต่อมาภายหลังได้ปิดอากรแสตมป์ครบถ้วนแล้วก็ย่อมรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

### ความระงับสิ้นไปของสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้ออาจจะระงับสิ้นไปได้เช่นเดียวกับสัญญาอื่น ๆ แต่ก็อาจมีประเด็นให้ต้อง พิจารณาเช่นเดียวกันว่าผลแห่งความระงับจะเป็นเช่นเดียวกับสัญญาอื่น ๆ หรือไม่โดยจะได้

<sup>30</sup> จาก คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ (น. 21), โดย วรวิทย์ ฤทธิพิศ, 2535, กรุงเทพฯ: ศรีสมมติการพิมพ์.

<sup>31</sup> จาก คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย เช่าทรัพย์ เช่าซื้อ (น. 100-102), โดย อำนัณ คัลยสังข์, 2533, กรุงเทพฯ: ธรรมศาสตร์.

พิจารณาเป็นประเด็น ๆ ไป ดังนี้<sup>32</sup>

สาเหตุที่ทำให้สัญญาเช่าซื้อระงับ ก็คือ

(1) โดยสัญญา หมายถึง ด้วยการทำสัญญาฉบับใหม่ยกเลิกสัญญาฉบับเดิมอันมีลักษณะของการใช้เสรีภาพระงับนิติสัมพันธ์ที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยชัดแจ้งและโดยปริยาย

(2) โดยข้อสัญญาในอดีต เมื่อในสัญญาเดิมมีข้อสัญญาไว้ว่าถ้าเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นให้สัญญาระงับไปทันที แต่ในปัจจุบันจะต้องพิจารณาต่อไปว่า การกำหนดข้อสัญญาเช่นนี้อาจไม่ส่งผลให้สัญญาเช่าซื้อระงับไปโดยอัตโนมัติก็ได้เพราะมีกฎหมายเฉพาะเข้ามาคุ้มครองผู้เช่าซื้ออันเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าในทางเศรษฐกิจ

(3) โดยตัวทรัพย์สิน เมื่อทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือทำลายไปทั้งหมด สัญญาเช่าซื้อย่อมระงับไปเช่นเดียวกับการที่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสัญญาเช่าได้สูญหายหรือทำลายไปทั้งหมด เพราะตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญาไม่มีต่อไปแล้ว การได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินจึงเป็นไปไม่ได้อีก

เมื่อสัญญาเช่าระงับโดยหลักก็ไม่มีนิติสัมพันธ์ค่าเช่าซื้อในสภาพหน้าก็ไม่ต้องชำระ แต่ผู้เช่าซื้อที่มีหน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อเฉพาะงวดที่รถยนต์ไม่สูญหาย แต่ในทางปฏิบัติคู่สัญญามักตกลงยกเว้นไว้ให้ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระค่าเช่าซื้อให้ครบถ้วน แม้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อจะสูญหายหรือทำลายไป แม้โดยเหตุสุดวิสัยก็ตามซึ่งการตกลงยกเว้นดังกล่าวศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่าใช้บังคับได้

(4) โดยตัวหนี้ กล่าวคือ เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ คู่สัญญาอีกฝ่ายมีสิทธิในการบอกเลิกสัญญาได้กลางคัน

กรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 573 บัญญัติว่า “ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินคืนให้แก่เจ้าของโดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง”

การบอกเลิกสัญญานั้นหมายถึงการเลิกความผูกพัน ไม่มีหนี้ความผูกพันกันต่อไปอีก และมาตรา 573 นี้แสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อในอันที่จะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเสียเมื่อใดก็ได้ตามความพอใจของผู้เช่าซื้อในอันที่จะเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยไม่ต้องปรากฏว่ามีฝ่ายใดเป็นฝ่ายเลิกสัญญา โดยองค์ประกอบของการเลิกสัญญาเช่าซื้อ มีหลักเกณฑ์ 2 ประการ

- (1) ผู้เช่าซื้อต้องแสดงเจตนาเลิกสัญญาไปถึงเจ้าของ(ผู้ให้เช่าซื้อ)และ
- (2) ผู้เช่าซื้อต้องส่งมอบทรัพย์สินคืนแก่เจ้าของ (ผู้ให้เช่าซื้อ)

<sup>32</sup> จาก คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สินเช่าซื้อ (น. 198-201), โดย ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์, 2558, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อตามมาตรา 573 จะต้องครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้มิฉะนั้น ไม่มีผลครบตามมาตรา 573 และการเลิกสัญญาเช่าซื้อตามกฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือ<sup>33</sup> การส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งถือเสมือนผู้เช่าเปลี่ยนใจไม่ต้องการได้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อการส่งกลับคืนผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบเสียดำจ่ายในการคืนทรัพย์สินด้วยตนเอง

เมื่อมีเหตุคือเมื่อมีการผิดสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อตามหลักทั่วไปในเรื่องที่ผู้สัญญาจะบอกเลิกสัญญาได้เมื่อมีเหตุที่กฎหมายทั่วไปกำหนดไว้ในมาตรา 387 กล่าวคือผู้ให้เช่าซื้อไม่ชำระหนี้ผู้เช่าซื้อบอกกล่าวให้ชำระแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อก็ยังไม่ชำระ ผู้เช่าซื้อเมื่อมีสิทธิเลิกสัญญาเมื่อสิทธิเลิกสัญญาแล้วผู้เช่าซื้อต้องใช้สิทธิ คือการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาซึ่งสำหรับในกรณีให้ผู้ให้เช่าซื้อผิดสัญญาผู้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้ด้วยการแสดงเจตนาแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามมาตรา 386 หลักทั่วไปและเมื่อการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญามีผลแล้วย่อมบอกถอนไม่ได้อีกเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจำต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งได้กลับคืนสู่ฐานะที่เป็นอยู่เดิมตามมาตรา 391 วรรคหนึ่ง

ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาโดยมีเหตุตามที่กำหนดไว้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 574 “ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กันหรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ถ้าเช่นนั้นเงินที่ได้มาแล้วแต่ก่อนให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน และเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย”

อนึ่งในกรณีที่กระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ใช้เงินซึ่งเป็นคราวที่สุดนั้น ท่านว่าเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะริบบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง บทบัญญัติในมาตรา 574 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อเมื่อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้เฉพาะ 2 กรณีคือ

- (1) ผู้เช่าผิดนัดสองงวดติด ๆ กัน หรือ
- (2) ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญ

วรรคแรกเป็นเรื่องของการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดสองงวดติด ๆ กันหรือกระทำผิดในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ ส่วนในวรรคสองเป็นกรณีที่ผิดนัดชำระในงวดคราวที่สุด การผิดนัดเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระสองคราวติด ๆ กันนั้นเข้าใจได้ไม่ยาก เป็นต้นว่าชำระเป็นจำนวน 10 งวด ถ้าชำระมาแล้ว 4 งวด แต่ปรากฏว่า งวดที่ 5 และ 6 ไม่ได้ชำระถือได้ว่าผิดนัดสองคราวติด ๆ กัน แต่ถ้าผิดนัดไม่ชำระหนี้ไม่ใช้สองคราวติด ๆ กัน เช่น ผิดนัดงวดที่ 3 แต่ชำระงวดที่ 4

<sup>33</sup> จาก คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมคำพิพากษาศาลฎีกา (น. 62), โดย วรฤทธิ ฤทธิพิศ, 2535, กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์.

และผิคนัดงวดที่ 5 และ 6 เช่นนี้จะถือว่าผิคนัดสองคราวติด ๆ กันไม่ได้ซึ่งทำให้ไม่สามารถบอกเลิกสัญญาได้ แต่อย่างไรก็ตามถ้ามีการตกลงว่าแม้ผิคนัดงวดใดงวดหนึ่งแม้แต่คราวเดียว ผู้ให้เช่าบอกเลิกสัญญาได้ข้อตกลงดังกล่าว ถือได้ว่าไม่ขัดต่อกฎหมายว่าความสงบเรียบร้อยแต่อย่างใด ย่อมตกลงกันได้

เหตุที่ผู้เช่าซื้อผิคนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กันต้องอธิบายว่าการผิคนัดคือการผิคนัดตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 204 เรื่องนี้ ซึ่งกรณีของสัญญาเช่าซื้อนี้ หมายถึงกรณีที่ลูกหนี้ผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามวันแห่งปฏิทินคือตามที่ได้ตกลงกำหนดไว้ จึงถือว่าผู้เช่าซื้อผิคนัดทันทีโดยผู้ให้เช่าซื้อไม่ต้องเตือน การผิคนัดต้องเป็นการผิคนัดสองคราวติด ๆ กันถ้าครั้งหนึ่งวันครั้งหนึ่งก็ไม่ถือว่าเป็นการผิคนัดสองคราวติด ๆ กันอย่างไรก็ตามศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า คู่สัญญาอาจตกลงยกเว้นให้การผิคนัดเพียงคราวเดียวทำให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเลิกสัญญาได้โดยถือว่าการผิคนัดงวดเดียวนั้น<sup>34</sup> เป็นสาระสำคัญ เพราะการตกลงยกเว้นบทบัญญัติของกฎหมายตามมาตรา 574 นั้นตกลงยกเว้นได้ เพราะมาตรา 574 เป็นกฎหมายที่ไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยตามมาตรา 151 ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้จะต้องมีเหตุเสมอจะบอกเลิกโดยความประสงค์อิสระ เช่นเดียวกับผู้เช่าซื้อ เพราะการเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อจะทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบเนื่องจากผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินซึ่งเป็นค่าใช้ทรัพย์สินประกอบกับความคาดหวังว่าอาจจะได้กรรมสิทธิ์ในอนาคตโดยชำระเงินไปสูงกว่าการเช่าธรรมดากรณีหนึ่ง ส่วนอีกเหตุผลหนึ่ง ถ้าผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาได้ง่าย ๆ แล้ว คำมั่นทำให้เช่าซื้อได้ให้ไว้ว่าจะขายหรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าจะมีผลอย่างไร และความคาดหวังของผู้เช่าซื้อว่าจะได้กรรมสิทธิ์ก็จะถูกทำลายไปเช่นเดียวกัน โดยมีใช้ความผิดของผู้เช่าซื้อเลย ดังนั้น เมื่อพิจารณาเหตุผลเหล่านี้ประกอบกันแล้ว และพิจารณาบทบัญญัติที่ทำให้สิทธิผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาได้ เช่น เพราะผู้เช่าซื้อผิคนัดในข้อที่เป็นสาระสำคัญ หรือเพราะผู้เช่าซื้อผิคนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน การที่กฎหมายกำหนดสองคราวเพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่า การผิคนัดนี้ “ถึงขนาด” หรือมีความสำคัญเพียงพอที่จะให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาได้แล้วถ้าผิคนัดแค่งวดเดียวแล้วให้สิทธิเลิกสัญญาเลยอาจจะเร็วเกินไปผู้เช่าซื้ออาจจะมีข้อขัดข้องเล็ก ๆ น้อย ๆ บ้างซึ่งก็ไม่ควรให้เขาถูกบอกเลิกสัญญา และเสียเงินที่ได้ชำระมาแล้วทั้งหมดไปง่าย ๆ อันจะไม่เป็นการยุติธรรม

เหตุที่ผู้เช่าซื้อผิคนัดสัญญาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญการบอกเลิกสัญญา เพราะการที่ผู้เช่าซื้อผิคนัดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ ย่อมต้องพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งสัญญาเป็นรายกรณีไป เช่น มีการตกลงเกี่ยวกับสภาพการใช้ทรัพย์สินโดยละเอียดหากมีการใช้ต่างจากที่ตกลงยอมถือว่าผิคนัดสัญญาในส่วนที่เป็นข้อสำคัญได้ เช่น เช่าซื้อรถยนต์ ต้องนำรถมาให้ตรวจเครื่องยนต์ ล้างอัดฉีดทุกเดือน

<sup>34</sup> คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สินเช่าซื้อ (น. 202-203). เล่มเดิม.

หรือห้ามมิให้ผู้อื่นเช่า ถ้าผู้เช่าผิดสัญญาในข้อนี้ถือว่าเป็นสาระสำคัญ ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาได้ สำหรับกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาตามมาตรา 574 นั้น ผู้ให้เช่าซื้อต้องใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาด้วย โดยกระทำ

1. แสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาตามวิธีการที่กำหนดไว้ในสัญญา
2. แสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 387 ซึ่งเป็นหลักทั่วไปเพราะในกรณีนี้ไม่มีบทบัญญัติในสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดไว้โดยเฉพาะและเมื่อการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญามีผลแล้วย่อมบอกถอนไม่ได้<sup>35</sup>

ผลของการบอกเลิกสัญญา

การบอกเลิกสัญญาจะมีบทบัญญัติในเรื่องของสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในกรณีของการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 574 บัญญัติว่า “ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กันหรือกระทำผิดข้อสัญญาในส่วนที่เป็นข้อสำคัญเจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ถ้าเช่นนั้น เงินที่ได้มาแล้วแต่ก่อนให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย

วรรคสอง ในกรณีกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ใช้เงินซึ่งเป็นคราวที่สุดนั้น ท่านว่าเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะรับบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง

โดยบทบัญญัติว่าด้วยการบอกเลิกสัญญาของเจ้าของทรัพย์สินผู้ให้เช่าซื้อแบ่งเป็นสองวรรค กล่าวคือ วรรคแรกเป็นเรื่องการบอกเลิกสัญญาเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินสองคราว ๆ ติดกัน หรือกระทำผิดในข้อสำคัญและวรรคท้ายเป็นเรื่องที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินคราวสุดท้าย

การบอกเลิกสัญญาเพราะผิดนัดสองงวดนั้น เข้าใจได้ไม่ยากเช่นทำสัญญาเช่าซื้อตกลงชำระเป็นเวลา 10 งวด ชำระมาแล้ว 4 งวด แต่ปรากฏว่างวดที่ 5 และงวดที่ 6 ไม่ชำระเช่นนี้ถือว่าเป็นการผิดนัด 2 งวดติดต่อกัน

สำหรับผลการบอกเลิกสัญญาเพราะการที่ผู้เช่าผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญนั้น ย่อมต้องพิจารณาข้อเท็จจริงแห่งสัญญาเป็นรายกรณีไป เป็นต้นว่ามีการตกลงเกี่ยวกับสภาพของการใช้ทรัพย์สินโดยละเอียดหากมีการใช้ต่างจากที่ตกลงยอมถือว่าผิดสัญญาในข้อที่เป็นสำคัญ<sup>36</sup>

<sup>35</sup> แหล้มเดิม. (น. 205-207).

<sup>36</sup> จาก คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรียงมาตราว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน ผู้ให้เช่าจ้างแรงงานจ้างทำของ รับขน ยืม ผ่าทรัพย์สิน (น. 68-69), โดย สุทธิ สุนนิตย์, วิจิตรา วิเชียรชม, และไพฑูริศ เอกจริยกร, 2549, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การกระทำผิดเพราะผิดนัดไม่ใช้เงินซึ่งเป็นคราวที่สุคนั้นหมายถึงกรณีให้ผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงินงวดสุดท้ายเช่นมีการแบ่งจ่ายกันเป็น 10 งวด ชำระมาแล้ว 9 งวด แต่งวดสุดท้ายอันเป็นงวดที่ 10 ไม่ชำระผิดนัดไปในการนี้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน(ผู้ให้เช่าซื้อ)มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

โดย ผลของการเลิกสัญญาเป็น 2 แนวดังนี้ คือ

1. แนวของคำพิพากษาศาลฎีกาในปัจจุบัน วินิจฉัยไปในทำนองที่ให้พิจารณาผลของการเลิกสัญญาว่าเข้าหลักเกณฑ์ในมาตรา 574 กล่าวคือเป็นเรื่องผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาก็จะ เป็นไปตามมาตรา 574 ด้วย โดยผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อและยังสามารถรับบรรดาเงินที่ได้ชำระมาแล้วแต่ก่อนได้ ทั้งยังมีสิทธิตาม มาตรา 391 คือเรียกค่าใช้ทรัพย์สินตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อยังครอบครองทรัพย์สินอยู่ และเรียกค่าเสียหาย อันเกิดจากการที่ผู้เช่าซื้อใช้ทรัพย์สินโดยไม่ชอบทำให้ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุของสัญญาเช่าซื้อนั้นเสียหาย

แต่ถ้าผู้เช่าซื้อเป็นฝ่ายบอกเลิกสัญญาเพราะความผิดของผู้ให้เช่าซื้อก็ดีหรือ เพราะเหตุ อิศระกิติศาลฎีกาวินิจฉัยในลักษณะที่ว่าไม่มีกฎหมายกำหนดผลของการเลิกสัญญาไว้ โดยเฉพาะ ในส่วนของสัญญาเช่าซื้อ ผลจึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั่วไปตามมาตรา 391

หากเป็นการเลิกสัญญาโดยอาศัยบทบัญญัติเฉพาะในส่วนของสัญญาเช่าซื้อสัญญา ควรระงับไปในอนาคต

2. ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาโดยไม่มีเหตุตามมาตรา 573 สัญญาควรระงับ สำหรับในอนาคต ไม่มีผลย้อนหลังเช่นเดียวกับการเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะความผิดของผู้เช่าซื้อ เพื่อลดโทษผู้เช่าซื้อที่บอกเลิกสัญญาโดยไม่มีเหตุเพราะฉะนั้น ผู้เช่าซื้อจะเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่ชำระ ไว้แล้วคืนไม่ได้ แม้ค่าเช่าซื้อนั้นจะมีได้เป็นเพียงค่าใช้ทรัพย์สินธรรมดาที่ตาม ส่วนทรัพย์สินที่ได้รับไว้ ก็ต้องส่งคืนอยู่แล้ว เพราะเมื่อมีการเลิกสัญญานิติสัมพันธ์หรือสัญญาระงับไปการครอบครองทรัพย์สิน ของบุคคลอื่นไว้ใช้ประโยชน์ จึงไม่มีมูลจะอ้างตามกฎหมายต่อไปจึงต้องคืนให้กับเจ้าของที่แท้จริง ผู้ให้เช่าซื้อริบเงินที่ได้ชำระมาแล้วได้แม้จะเป็นเงินที่ให้ไว้สำหรับเป็นค่าเช่าและค่ากรรมสิทธิ์ ที่คาดหวังว่าจะมีการโอนในอนาคตก็ตาม

ผลของการบอกเลิกสัญญากรณีผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกตามมาตรา 574 ทั้งสองกรณี

(1) สัญญาจะระงับไปในอนาคต

(2) ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิริบเงินที่ได้ชำระมาแล้วทั้งหมดตามมาตรา 574 แต่ถ้ามองผิดนัด ไม่ชำระเงินนั้นเป็นการผิดนัดในงวดสุดท้าย ผู้ให้เช่าซื้อต้องรอให้ผ่านไปอีกงวดหนึ่งก่อน จึงจะ ริบเงินที่ได้มาแล้วและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ที่กฎหมายให้รับได้เช่นนี้ โดยถือว่าเงิน ค่าเช่าซื้อที่ส่งมาแล้วเป็นเงินตอบแทนที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้ทรัพย์สินนั้นตลอดมาจนกระทั่งทำผิดและ



บอกเลิกสัญญา<sup>37</sup> เสมือนเป็นค่าเช่าที่ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าซื้อเงินค่าเช่าซื้อนี้ ไม่ว่าในกรณีใดผู้เช่าซื้อก็เรียกคืนไม่ได้เพราะได้ใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นแล้ว

(3) ผู้ให้เช่าซื้อได้ทรัพย์สินเพราะตนเองยังเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์อยู่เมื่อสัญญาเลิกนิติสัมพันธ์ระงับก็ไม่มีมูลทางกฎหมายที่ผู้เช่าซื้อจะครอบครองทรัพย์สินนั้นต่อไป ถ้าไม่ได้ทรัพย์สินจะได้ราคาแทน ได้ค่าเสียหายสำหรับการใช้ทรัพย์สินโดยไม่ชอบตามมาตรา 562 ทั้งนี้ เนื่องจากหลักที่ว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ให้เช่าซื้อ เจ้าของทรัพย์สินก็ชอบที่จะเข้าครอบครองหรือติดตามเอาคืนทรัพย์สินนั้นคืนจากผู้ไม่มีสิทธิโดยอำนาจกรรมสิทธิ์ตามมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กล่าวคือว่า การที่มาตรา 574 กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ ได้รับทั้งเงินค่าเช่าซื้อที่ได้ชำระมาแล้วทั้งหมด ค่าเช่าและความคาดหวังว่าจะมีการโอนกรรมสิทธิ์ซึ่งเป็นเงินนอกเหนือจากการใช้ทรัพย์สินตามปกติแล้วยังได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินกลับคืนอีก เช่นนี้จะไม่ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้กำไรเกินไปหรือ เพราะเหตุใดกฎหมายจึงไม่ให้ไปใช้หลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามธรรมดาซึ่งจะมีผลให้ผู้เช่าซื้อได้เงินคืน และเสียหายค่าใช้ทรัพย์สินธรรมดาเท่านั้น เพราะถ้าทำเช่นนั้นผู้ให้เช่าซื้อก็จะเสียเปรียบเพราะการที่ผู้ให้เช่าซื้อคืนเงินผู้ให้เช่าซื้อต้องใช้ดอกเบี้ยในเงินนั้นตั้งแต่วันที่ได้รับไว้ อีกด้วย การเสื่อมราคาทรัพย์สิน ทั้ง ๆ ที่การเลิกสัญญานี้มิใช่ความผิดของผู้ให้เช่าซื้อเลยอาจเพราะโดยเหตุผลนี้กฎหมายจึงบัญญัติยกเว้นมาตรา 391 ไว้ด้วยมาตรา 574

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากสิทธิในการบอกเลิกสัญญาฝ่ายเดียวของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งก็ได้กล่าวมาแล้วนั้น สัญญาเช่าซื้อก็ยังอาจเลิกได้ด้วยการตกลงกันระหว่างคู่สัญญาเช่าซื้อเช่นเดียวกับการตกลงเลิกสัญญาในกรณีปกติทั่วไป ซึ่งการตกลงเลิกสัญญานั้นอาจเกิดขึ้นด้วยการตกลงกันชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ซึ่งสามารถทำได้บนฐานของหลักเสรีภาพในการทำสัญญา และจะส่งผลให้สัญญาระงับไปได้เช่นกันเพียงแต่ในกรณีที่คู่สัญญาเช่าซื้อตกลงกันเลิกสัญญาเช่าซื้อนี้ย่อมแสดงว่าไม่มีคู่สัญญาฝ่ายใดผิดดังนั้น ผลของการเลิกสัญญาเช่าซื้อตามมาตรา 574 จึงไม่อาจนำมาใช้ได้ สัญญาจึงไม่ระงับไปในอนาคต เพราะผลของมาตรา 574 เป็นผลเฉพาะกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเพราะความผิดของผู้เช่าซื้อ ครั้นจะย้อนกลับไปใช้บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องผลของการเลิกสัญญาตามมาตรา 391 โดยหลักการก็ไม่อาจใช้ได้โดยตรงเนื่องจากมาตรา 391

<sup>37</sup> คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ (น. 180). เล่มเดิม.

ก็เป็นผลของการบอกเลิกสัญญาฝ่ายเดียว โดยคู่สัญญาฝ่ายที่มีสิทธิตามข้อสัญญาหรือตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้วแต่กรณี ดังนั้น หากเป็นการตกลงกันเลิกสัญญา คู่สัญญาควรอาศัยสัญญากำหนดผลของการเลิกสัญญากันไว้ด้วย หากกรณีที่มิได้มีการกำหนดผลของการตกลงเลิกสัญญาไว้ก็อาจปรับใช้มาตรา 391 ในลักษณะของการเทียบเคียงบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งตามมาตรา 4 มิใช่การปรับใช้มาตรา 391 โดยอนุโลมเพราะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายมาตราใดให้อนุโลมเอามาตรา 391 มาใช้ และเมื่อเป็นการเทียบเคียงมาใช้ก็ต้องดูหลักเหตุผลว่าส่วนใดที่สามารถเทียบเคียงมาใช้ได้บ้าง ซึ่งจะพบว่าไม่อาจเทียบเคียงเอามาตรา 391 วรรคท้ายเรื่องการเรียกค่าเสียหายมาใช้ได้เพราะมิได้มีฝ่ายใดเป็นฝ่ายผิดสัญญา

สำหรับข้อตกลงที่แตกต่างไปจากที่มาตรา 574 กำหนดไว้อาจมีลักษณะต่างกันได้ดังนี้  
คือ

1. ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดเพียงงวดใดงวดหนึ่งแม้เพียงงวดเดียว ให้ผู้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้<sup>38</sup>
2. ให้ถือว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดผิดสัญญาเช่าซื้อทั้งหมด<sup>39</sup>
3. ให้ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนได้ทันที<sup>40</sup>

ความระงับสิ้นไปเพราะเหตุอื่น

สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาชนิดหนึ่งซึ่งอาจระงับไปเพราะเหตุใด ๆ ก็ตามหลักทั่วไปด้วยความระงับแห่งหนี้ เช่น การแปลงหนี้ใหม่ การปลดหนี้ หรือ หนี้เคลื่อนกลืนกัน นอกจากนี้ คู่สัญญาอาจตกลงกันไว้เป็นพิเศษในสัญญาว่าสัญญาเป็นอันระงับเมื่อเงื่อนไขตามที่ตกลงกันได้สำเร็จลงขึ้นอยู่กับข้อตกลงของคู่สัญญาเป็นสำคัญ

### 3.1.2 แนวทางปฏิบัติหลังจากสัญญาเช่าซื้อรถยนต์เลิกกันเนื่องจากผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา

การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ ของผู้ให้เช่าซื้อจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญาจะบอกเลิกโดยความประสงค์อิสระเช่นผู้เช่าซื้อไม่ได้ เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อจะทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบ เพราะการชำระเงินค่าเช่าซื้อนั้นเป็นการชำระหนี้ที่สูงกว่าปกติธรรมดา ซึ่งประกอบด้วยค่าเช่าทรัพย์สินและความคาดหวังว่าจะได้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่เช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อจึงต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 2 กรณีคือ ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินสองคราวติด ๆ กัน หรือ ทำผิดข้อสัญญาในส่วนที่เป็นสำคัญ และนอกจากต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายดังกล่าวแล้ว ถือว่าผู้เช่าซื้อเป็นผู้บริโภคและผู้ให้เช่าซื้อหมายความรวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจด้วย ดังนั้น การทำสัญญาเช่าซื้อนอกจากจะตกอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<sup>38</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3842/2526.

<sup>39</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1617/2515.

<sup>40</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1816/2511.

มาตรา 572-574 แล้ว ยังอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 และในส่วนรถยนต์อาศัยความใน มาตรา 35 ทวิแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการ กำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญาตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555

ข้อ 4 (4) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อที่มีหนังสือบอกเลิกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ชำระเงินรายงวดที่ ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือและผู้เช่าซื้อละเลย เลียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น<sup>41</sup>

เห็นได้ว่าการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อ มีบทบัญญัติที่ขัดกันระหว่างประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 วรรคหนึ่ง และประกาศดังกล่าว ซึ่งเห็นได้ว่าประกาศของ คณะกรรมการควบคุมสัญญาดังกล่าวซึ่งออกโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 น่าจะเป็นกฎหมายอัน เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่คุ้มครอง ประชาชนโดยส่วนรวมที่เป็นผู้บริโภคในสังคม เมื่อมีการประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ออกมาควบคุมธุรกิจเกี่ยวกับการให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ดังกล่าว การบอกเลิกสัญญา เค้าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ของผู้ให้เช่าซื้อ ควรจะต้องมีการใช้บังคับตามประกาศ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาดังกล่าว หากมีการทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ใน ปัจจุบันนี้ หากผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาก็ต้องรอให้ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวด 3 งวด ติด ๆ กันก่อน และมีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอย่างน้อย 30 วันก่อน เมื่อผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้าง ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ หากผู้เช่าซื้อผิดนัด ชำระค่าเช่าซื้อรายงวดไม่ถึง 3 งวดติด ๆ กัน แล้วผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาก็น่าจะถือว่าการ บอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อไม่ชอบด้วยกฎหมาย<sup>42</sup>

### 3.1.2.1 อำนวยการติดตาม และแนวทางการปฏิบัติในการติดตามทวงถามหนี้

ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และ รถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ข้อ 4 (4) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่า ซื้อได้ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อที่มีหนังสือ

<sup>41</sup> ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 174 ง วันที่ 19 พฤศจิกายน 2555.

<sup>42</sup> พรชัย สุนทรพันธ์. (ม.ป.ป.). การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ กรณีเช่าซื้อรถยนต์หรือ รถจักรยานยนต์ (น. 7). สืบค้นจาก [http://council.kbu.ac.th/file\\_download/Article/fileArticle1.pdf](http://council.kbu.ac.th/file_download/Article/fileArticle1.pdf)

บอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น

เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันก่อนที่ผู้ให้เช่าซื้อจะยึดครุไปได้นั้น สัญญาเช่าซื้อจะต้องถูกยกเลิกก่อน ซึ่งเงื่อนไขของการยกเลิกสัญญาเช่าซื้อคือ ผู้เช่าซื้อจะต้องผิคนัดค้างชำระ 3 งวดติดกัน ต่อจากนั้นผู้ให้เช่าซื้อจะต้องบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในระยะเวลาอย่างน้อย 30 วัน หากผู้เช่าซื้อละเลยไม่ปฏิบัติตาม ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะเลิกสัญญาเช่าซื้อได้โดยการบอกกล่าวเลิกสัญญา ซึ่งการบอกกล่าวเลิกสัญญาจะต้องทำเป็นหนังสือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่ผู้เช่าซื้อตามที่อยู่ที่ระบุไว้ในสัญญา หรือที่อยู่ที่แจ้งการเปลี่ยนแปลงครั้งสุดท้าย ถ้าผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้มีหนังสือบอกเลิกสัญญาส่งมายังผู้เช่าซื้อ ถือว่าสัญญายังมีผลอยู่ ไม่สามารถยึดครุได้

การยึดครุหลังบอกเลิกสัญญาโดยชอบแล้ว ส่วนใหญ่ผู้ให้เช่าซื้อที่เป็นสถาบันการเงินจะไม่ยึดครุด้วยตนเอง เพราะมีความยุ่งยากและกระทบกระเทือนต่อภาพลักษณ์ มักจะจ้างสำนักงานทวงหนี้เป็นผู้ดำเนินการแทน ซึ่งบริษัทรับจ้างยึดครุจะต้องปฏิบัติตามแนวปฏิบัติการในการติดตามทวงหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย (ฉบับประกาศวันที่ 3 ส.ค. 2551)

แนวปฏิบัติทั่วไปในการติดตามทวงหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย

บริษัทรับจ้างยึดครุจะต้องปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในการทวงถามหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนี้

1. เวลาและความถี่ในการติดต่อทวงถามหนี้ ให้ดำเนินการภายในเวลา 08.00-20.00 น. วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนวันหยุดราชการ ให้ดำเนินการภายในเวลา 08.00-18.00 น. โดยมีความถี่ในการติดตามที่เหมาะสม

2. การแสดงตัวเพื่อวัตถุประสงค์ในการทวงหนี้จะต้องแจ้งชื่อและวัตถุประสงค์อย่างถูกต้องเหมาะสม ในกรณีที่เรียกเก็บหนี้กับลูกหนี้โดยตรง ผู้ให้บริการเรียกเก็บหนี้จะต้องแสดงเอกสาร แสดงให้เห็นว่าตนได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่าซื้อให้ติดตามตามทวงหนี้แทน

3. วิธีการเรียกเก็บหนี้จะต้องไม่เรียกเก็บจากบุคคลอื่น เช่นญาติ เพื่อนร่วมงาน เว้นแต่จะได้รับการยินยอมจากลูกหนี้หรือเป็นสิทธิตามกฎหมาย และต้องไม่ใช้ความรุนแรงกับลูกหนี้ เช่น ทำร้ายร่างกาย ชื้อเสียง หรือทรัพย์สิน เพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้

4. ไม่ปลอมแปลงหรือบิดเบือนข้อมูล หรือแสดงท่าทางอันทำให้ลูกหนี้เข้าใจผิด เช่น ไม่ปลอมแปลงการแสดงตัวใช้สัญลักษณ์ว่ามาจากหน่วยงานของรัฐหรือบริษัทข้อมูลเครดิต ไม่ปลอมแปลง หรือบิดเบือนว่าเอกสารการเรียกชำระหนี้ได้ออกจากหน่วยงานของรัฐหรือบริษัทข้อมูลเครดิต ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญทางกฎหมายของเอกสารดังกล่าว หรือไม่ปลอมแปลง

บิดเบือน เกี่ยวกับยอดหนี้เกินกว่าที่มีอยู่ตามกฎหมาย หรือแม้แต่การแสดงท่าทางอื่นอันเป็นเท็จ เพื่อให้ลูกหนี้เข้าใจผิดในการชำระหนี้<sup>43</sup>

การทำสัญญาเช่าซื้อถือว่าเป็นเช่าซื้อยังคงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ที่เช่าซื้อจะมีอำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1336 ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

สิทธิของผู้ให้เช่าซื้อเปรียบเสมือนผู้มีกรรมสิทธิ์มีสิทธิตามมาตรา 1336 ดังนี้ กล่าวคือ มีสิทธิที่จะ

1. ใช้สอยทรัพย์สินของตนกล่าวคือการใช้สอยต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมายด้วย กล่าวคือ ต้องไม่ใช่สิทธิทำความเสียหายเดือดร้อนให้ผู้อื่น

2. มีสิทธิจำหน่ายทรัพย์สินของตนคำว่า “จำหน่าย” หมายความว่า ขาย แจก แลกเปลี่ยน โอน เอาออกสิทธิจำหน่ายเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินหรือตัวแทนโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ย่อมไม่มีสิทธิหรือมีอำนาจทำลายทรัพย์สิน เพื่อจำหน่ายทรัพย์สินนั้นออกไปจากตนได้<sup>44</sup>

3. มีสิทธิได้ดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้นไม่ว่าดอกผลธรรมดาหรือดอกผลนิติบัญญัติ

4. มีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินนั้นจากผู้ที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ หมายถึงผู้ทรงกรรมสิทธิ์มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ เช่น ยืมของไปแล้วไม่ส่งคืน เมื่อของนั้นไปตกอยู่กับบุคคลอื่นผู้ที่ยืมย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนจากบุคคลนั้นได้

จึงเห็นได้ว่า เจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิติดตามเอาคืน โดยไม่ต้องฟ้องศาลแต่ถ้ามีข้อโต้แย้งก็ต้องใช้สิทธิทางศาลการติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนหากเข้ากรณีมาตรา 1299 วรรคสองและมาตรา 1329 ถึง มาตรา 1332 ก็จะเอาคืนไม่ได้เนื่องจากเข้าข้อยกเว้นเรื่องหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน การติดตามเอาทรัพย์สินคืนไม่มีอายุความจะช้านานเพียงใดก็ยังมีสิทธิติดตามเอาคืน

<sup>43</sup> ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *แนวปฏิบัติในการติดตามทวงถามหนี้*. สืบค้นจาก <http://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2550/ThaiPDF/25500336.pdf>

<sup>44</sup> จาก *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน* (น. 109), โดย ศรีราชา เจริญพานิช, 2555, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

เว้นแต่ผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นจะได้ครอบครองปรปักษ์จนได้กรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382, 1383<sup>45</sup>

3.1.2.2 สัญญาเช่าซื้อและพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

สำหรับสัญญาเช่าซื้ออยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 อันเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาอีกด้วย

1. สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่ทำขึ้นในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือบริการที่สัญญานั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือจึงอาจเป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมสัญญาของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาได้ตามบทบัญญัติมาตรา 35 ทวิ ซึ่งบัญญัติว่า “ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือ หรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือคณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้”

2. ธุรกิจการเช่าซื้อนั้นตกอยู่ในกรอบหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาธุรกิจการขายสินค้าหรือบริการนั้นเป็นธุรกิจที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาสามารถเลือกให้เป็นประเภทของธุรกิจที่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมสัญญาได้ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญาและลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542<sup>46</sup> ซึ่งบัญญัติว่า

“คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใดเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นจะต้องเข้าลักษณะหนึ่งลักษณะใด ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นธุรกิจที่มีการใช้ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค
- (2) เป็นธุรกิจที่มีการใช้สัญญาสำเร็จรูปอย่างแพร่หลาย
- (3) เป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าผู้บริโภค ทั้งนี้ โดยพิจารณา

จากฐานะทางเศรษฐกิจความรู้ความเข้าใจ และความสันทัดัดเจน”<sup>47</sup>

เนื่องจากในทางปฏิบัติที่ผ่านมาสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่มักมีการใช้ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภคคือผู้เช่าซื้อ เช่น กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ทันทีเมื่อผู้ให้เช่าซื้อไม่ชำระเงินเพียงงวดเดียว หรือ กรณีที่ตัวทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งสัญญาสูญหายก็ยังคงรับผิดชอบ

<sup>45</sup> จาก คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน (น. 161), โดย สมจิตร ทองศรี, 2557, กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

<sup>46</sup> ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 116 ตอนที่ 92 ก วันที่ 5 ตุลาคม 2542.

<sup>47</sup> คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สินเช่าซื้อ (น. 222-223), เล่มเดิม.

ค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนทั้งยังเป็นธุรกิจที่มีการใช้สัญญาสำเร็จรูปกันอย่างแพร่หลายและยังเป็นธุรกิจที่ผู้ประกอบการมีอำนาจต่อรองเหนือผู้บริโภคอย่างชัดเจนในทุกด้าน ดังนั้น ในปัจจุบันคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจึงกำหนดให้ธุรกิจการเช่าซื้อทรัพย์สิน ซึ่งต้องอยู่ภายใต้การควบคุมสัญญาคือธุรกิจการเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในส่วนของประกาศของคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาพ.ศ. 2555<sup>48</sup>

1. วัตถุประสงค์สัญญาเช่าซื้อที่ตกอยู่ภายใต้บังคับประกาศฉบับนี้คือรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ดังนั้น ตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุประสงค์อันเป็นทรัพย์สินอื่นจึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับประกาศฉบับนี้แต่ยังคงอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอยู่ตามปกติในส่วนของรถยนต์นั้นในข้อ 3 วรรค 2 และวรรค 3 ให้ความหมายว่า

“รถยนต์” หมายความว่ารถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกินเจ็ดคน หรือรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกินเจ็ดคนแต่ไม่เกินสิบสองคน และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลที่มีน้ำหนักไม่เกินหนึ่งพันหกร้อยกิโลกรัม ซึ่งมีได้ใช้ประกอบการขนส่งเพื่อสินค้าจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก

ส่วนรถจักรยานยนต์ในประกาศข้อเดียวกันให้หมายความว่า “รถจักรยานยนต์” หมายความว่า รถที่เดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ หรือกำลังไฟฟ้าและมีล้อไม่เกินสองล้อ ถ้ามีพวงข้างมีล้ออีกไม่เกินหนึ่งล้อ และให้หมายความรวมถึงรถจักรยานที่ติดเครื่องยนต์ด้วย

2. คู่สัญญาต้องเป็นผู้ประกอบธุรกิจฝ่ายหนึ่งและผู้บริโภคอีกฝ่ายหนึ่ง

3. วัตถุประสงค์ของสัญญาย่อมเป็นไปตามมาตรา 572 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตามที่ศึกษามาแล้ว แต่ได้มีการกำหนดชัดเจนอีกครั้งในประกาศฉบับนี้ในข้อ 3 วรรค 1 ที่ว่า “ธุรกิจ ให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์” หมายความว่า การประกอบกิจการค้าโดยเจ้าของนำเอารถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ของตนออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์หรือว่าจะให้รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์นั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยมีเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว”

4. เจตนาย่อมเป็นไปตามกระบวนการก่อเจตนาตามหลักเกณฑ์เรื่องนิติกรรม

5. แบบต้องทำเป็นหนังสือตามมาตรา 572 วรรคสอง กล่าวคือ ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร มีเนื้อหาของสัญญาครบถ้วน และมีลายมือชื่อของทุกฝ่าย แต่เนื้อหาของสัญญาต้องตกอยู่ภายใต้บังคับประกาศคณะกรรมการว่าด้วยข้อสัญญาในข้อ 3 และข้อ 4 ดังนี้

<sup>48</sup> แหล่งเดิม.

5.1 สัญญาเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจทำกับผู้บริโภค ต้องมีข้อความภาษาไทยที่สามารถเห็นและอ่านได้ชัดเจน

5.2 มีขนาดตัวอักษรไม่เล็กกว่าสองมิลลิเมตร โดยมีจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดตัวอักษร ในหนึ่งนิ้ว

5.3 สัญญาที่มีสาระสำคัญและเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญา กล่าวคือ รายละเอียดเกี่ยวกับยี่ห้อ รุ่น หมายเลขเครื่องยนต์และหมายเลขตัวถัง สภาพของรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ว่าเป็นรถใหม่ หรือรถใช้แล้ว และระยะทางที่ได้ใช้แล้วโดยให้มีหน่วยเป็นกิโลเมตร หรือ ไมล์รวมทั้งภาระผูกพันของรถยนต์หรือรถ จักรยานยนต์ (ถ้ามี) จำนวนค่าเช่าซื้อและวิธีการคำนวณ

5.4 ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเลิกสัญญาเช่าซื้อภายใต้เงื่อนไข ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อ มีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ใช้เงินรายงวดที่ค้างชำระนั้น ภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือและผู้เช่าซื้อละเลยไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น

5.5 ผลของการใช้สิทธิเลิกสัญญาก่อนขายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกัน (ถ้ามี) ทราบเป็นหนังสือไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ

แต่หากได้ราคาน้อยกว่ามูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อจะรับผิดชอบส่วนที่ขาดนั้น เฉพาะกรณีการขายโดยวิธีประมูล หรือขายทอดตลาดที่เหมาะสม

5.6 การส่งคำบอกกล่าวใด ๆ ของผู้ให้เช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือส่งทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับตามที่อยู่ที่ระบุในสัญญาเช่าซื้อหรือที่ผู้เช่าซื้อระบุว่ามีการเปลี่ยนแปลงครั้ง หลังสุด หากสัญญาเช่าซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์มิได้มีเนื้อหาตามที่กำหนดในประกาศหรือไม่ได้เป็นไปตามที่ประกาศกำหนด หากสัญญาเช่าซื้อยังมีสาระสำคัญในส่วนของสัญญาเช่าซื้อครบถ้วนและมีการลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่ายสัญญานั้น จึงเป็นสัญญาที่สมบูรณ์ส่วนผลบังคับของสัญญาจะมากน้อยเพียงใดย่อมเป็นไปตามประกาศฉบับดังกล่าว

3.1.2.3 แนวทางปฏิบัติหลังจากยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อแล้ว

แนวทางปฏิบัติหลังจากยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อแล้วในบันทึกการส่งมอบรถยนต์ผู้ให้เช่าซื้อ จะมีการระบุให้ผู้เช่าซื้อติดต่อขอไถ่ถอนรถยึดภายในกำหนด 7 วัน หลังจากนั้นธนาคารจะส่งรถไป ศูนย์ประมูลรถยนต์ ซึ่งมีเพียงไม่กี่สถานที่ หรืออาจจะให้บริษัทภายนอกประมูลหากบริษัทภายนอกเป็นผู้จัดการประมูลจะมารับรถยนต์ ณ ใดก็ตามที่รถจอดลักษณะของรถยนต์ที่ทำการประมูลจะ



มีหลายแบบไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ที่ขับเคลื่อนได้หรือไม่ก็ตามหรือเป็นรถยนต์ที่ประสบอุบัติเหตุ รถเป็นซาก รถสิบล้อ รถหกล้อ โดยวิธีการลาก หรือขับไปด้วยตนเองในกรณีที่สถาบันการเงินเป็นผู้จัดประมูลเองจะนำรถขึ้น Teller เพื่อนำไปสู่ศูนย์ประมูล

ศูนย์ประมูลรถยนต์ของผู้ให้เช่าซึ่งจะตรวจสอบราคาประเมินจาก RED BOOK (เร็ดบุ๊ก) เพื่อกำหนดราคาขายโดยศูนย์บริการข้อมูลของ Red Book ประกอบด้วยเพิ่มข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่จะป้อนข้อมูลไปยังเครือข่าย เพื่อบันทึกไว้ในฐานข้อมูลของคุณ จากเพิ่มข้อมูลนี้ ผู้ใช้สามารถหารายละเอียดของเอกลักษณ์และราคายานพาหนะต่าง ๆ ได้เป็นที่แน่ชัดว่าจะต้องมีรายละเอียดของยานพาหนะก่อนจะประกาศราคา ฉะนั้นเมื่อได้รายละเอียด และราคาของยานพาหนะอย่างถูกต้องแท้จริง แล้วจึงจะนำไปใช้ในระบบงานของบริษัทต่าง ๆ ได้ ตัวอย่างเช่น บริษัทเงินทุนต้องการติราคาของยานพาหนะคันหนึ่ง ที่ออกใหม่ หรือใช้แล้ว เพื่อประกอบการอนุมัติเงินกู้ บริษัทนี้จะนำรายละเอียดของยานพาหนะ ที่ได้จาก (Red Book) ไปพิมพ์ลงในสัญญา และเอกสารอื่น ๆ

ตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือ บริษัทประกันเมื่อลูกค้าซื้อรถยนต์ใหม่ จะคำนวณหาอัตราเบี้ยประกันในปีแรกได้โดยคิดจากราคาใหม่ บริการจาก (Red Book) เป็นการดำเนินการบริการร่วมกันของบริษัทที่ผลิตรถยนต์ใน เครื่องรัฐออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศไทยรายละเอียดลักษณะ และราคาของรถยนต์ที่ใช้แล้วในท้องตลาดของประเทศเหล่านี้ รวมทั้งการพยากรณ์มูลค่าของรถยนต์ เป็นส่วนสำคัญของตลาดสินค้าตัวใหม่ โรงงานผลิตรถยนต์มีเครือข่ายผู้จัดจำหน่ายจำนวนมากซึ่งต้องรู้รายละเอียดทางด้านราคาของรถยนต์ที่ใช้แล้ว ทั้งรถยี่ห้อที่ผลิตโดยโรงงานของบริษัทเองและรถยนต์ที่ผลิตโดยโรงงานของบริษัทคู่แข่ง รวมทั้งรถยนต์จำนวนมากจากระบบการจัดการ ผู้จัดจำหน่ายจะใช้ข้อมูลจาก Red Book เร็ดบุ๊ก<sup>49</sup> โดยทั่วไปหลังจากยึดมาประมาณ 10-20 วัน จะเข้าสู่ศูนย์ประมูลเนื่องจากโกดังเก็บไม่เพียงพอประมาณ 2 เดือน รถยนต์จะนำออกขายได้

ตามประกาศของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญาข้อ 4(5) ก่อนนำออกขายให้กับบุคคลภายนอกจะต้องแจ้งให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันทราบกล่าวคือ

(5) เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อและกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่ให้เช่าซื้อ เพื่อนำออกขายให้แก่บุคคลอื่น

ก. ก่อนขายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อทราบเป็นหนังสือไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อตามอัตราและการคิดคำนวณตาม (10)

<sup>49</sup> Redbookasiapacific. (ม.ป.ป.). บริการของเรา Red Book. สืบค้นจาก

ข. ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อนำรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ออกขาย หากได้ราคาเกินกว่ามูลหนี้ในส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะคืนเงินส่วนที่เกินนั้นให้แก่ผู้เช่าซื้อ แต่หากได้ราคาน้อยกว่ามูลหนี้ในส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อผู้เช่าซื้อจะรับผิดชอบส่วนที่ขาดนั้น เฉพาะกรณีการขายโดยวิธีประมูลหรือขายทอดตลาดที่เหมาะสมเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือแจ้งชื่อผู้ทำการขาย วันเวลา สถานที่ที่ทำการขาย ราคาที่ขายได้ และรายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการขาย เพียงเท่าที่ได้ใช้จ่ายไปจริง โดยประหยัดตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร (ถ้ามี) รวมทั้งจำนวนเงินส่วนเกินที่คืนให้แก่ผู้เช่าซื้อหรือจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญา ในกรณีการขายโดยวิธีประมูลหรือขายทอดตลาดที่เหมาะสมให้ผู้เช่าซื้อทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ทำการขาย ทั้งนี้ ผู้เช่าซื้อจะไม่ได้รับส่วนลดตามอัตราและการคิดคำนวณตาม (10)

มูลหนี้ส่วนที่ขาดตามสัญญาเช่าซื้อตาม ก. และข. ให้คำนวณจากเงินค่างวดที่ค้างชำระ และเงินค่างวดที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระที่ผู้เช่าซื้อทำหน้าที่ต้องชำระให้กับผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อและให้หมายความรวมถึง เงินค่าปรับ ค่าติดตามทวงถาม และค่าใช้จ่ายอื่นใด ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริงโดยประหยัดตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

(8) ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทวงถาม การติดตามรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อ ค่าทนายความและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ หรือการกลับเข้าครอบครองรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากการบอกเลิกสัญญา ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ใช้จ่ายไปจริงเพื่อการดังกล่าวโดยประหยัดตามความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควร

(9) ผู้ให้เช่าซื้อจะส่งคำบอกกล่าวซึ่งตามกฎหมายหรือตามสัญญากำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือโดยการส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่ผู้เช่าซื้อตามที่ระบุในสัญญาหรือที่อยู่ของผู้เช่าซื้อแจ้งการเปลี่ยนแปลงเป็นหนังสือครั้งหลังสุด

### 3.1.2.4 การติดตามทวงถามตามพระราชบัญญัติทวงถามหนี้

ในส่วนการผิดนัดชำระหนี้ค่าเช่าซื้อรถยนต์ และมีการติดตามรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนนั้น เนื่องจากปัจจุบันมีพระราชบัญญัติ ในการติดตามทวงหนี้ที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งทางผู้ให้เช่าซื้อจะต้องปฏิบัติตามข้อสัญญาดังกล่าวเพียงใดนั้นก็มีกฎหมายบัญญัติไว้ดังนี้

ตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ได้วางหลักไว้ว่า “ผู้ทวงถามหนี้ หมายความว่า เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ให้สินเชื่อ ผู้ประกอบธุรกิจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันเป็นปกติธุระตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และเจ้าหน้าที่อื่นซึ่งมีสิทธิรับชำระหนี้อันเกิดจากการกระทำที่เป็นทางการค้าปกติหรือปกติธุระของเจ้าหนี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าหนี้ดังกล่าว

จะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึง ผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ยี่ดงกล่าว ผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้ยี่ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ยี่ และผู้รับมอบอำนาจจาก ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ยี่ด้วย”<sup>50</sup>

### มาตรา 3 ในพระราชบัญญัติหนี้ยี่

ผู้ทวงถามหนี้ยี่ หมายความว่า เจ้าหนี้ยี่ซึ่งเป็นผู้ให้สินเชื่อ ผู้ประกอบธุรกิจตามกฎหมาย ว่าด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันเป็นปกติตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน และเจ้าหนี้ยี่อื่นซึ่งมีสิทธิรับชำระหนี้ยี่อันเกิดจากการกระทำที่เป็นทางการค้าปกติหรือ เป็นปกติธุระของเจ้าหนี้ยี่ ทั้งนี้ ไม่ว่าหนี้ยี่ดงกล่าวจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตามและให้ หมายความว่ารวมถึงผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ยี่ดงกล่าวผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้ยี่ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ยี่ และผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ยี่

“ผู้ให้สินเชื่อ” หมายความว่า

บุคคลซึ่งให้สินเชื่อเป็นทางการค้าปกติ หรือ

บุคคลซึ่งรับซื้อหรือรับโอนสินเชื่อต่อไปทุกทอด

จากบทบัญญัติดงกล่าวจึงเห็น ได้ว่าบุคคลที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดงกล่าวมี 8-9 ประเภทด้วยกันคือ

1. เจ้าหนี้ยี่ผู้ให้สินเชื่อ
2. ผู้ประกอบธุรกิจตามที่กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค อาทิ ขายตรง การขายประกันภัย รยยนต์
3. ผู้จัดให้มีการเล่นพนันเป็นปกติตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เช่น สนามมวย บ่อนไก่ ที่ได้รับอนุญาตให้เปิดตามกฎหมายแต่ถ้าเล่นกันเองในหมู่เพื่อฝูง เช่น ป็อกเต็ง แล้วเกิดเป็น หนี้ยี่ระหว่างกัน กรณี ไม่เข้าพระราชบัญญัติก็สามารถทวงถามหนี้ยี่กัน ได้ตามปกติโดยไม่ต้องมา ทวงถามหนี้ยี่ตามพระราชบัญญัติทวงถามหนี้ยี่
4. เจ้าหนี้ยี่อื่นเช่น การขายวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ขายปุ๋ย และมีผู้ซื้อจะมีบางส่วนไป ขอสินเชื่อหรือมีการค้างชำระไว้ก่อนและจะมาจ่ายภายหลังและเมื่อถึงสิ้นเดือนตามกำหนดแล้ว ไม่มาจ่ายก็ต้องมีการติดตามหนี้ยี่ กรณีนี้ถือว่าไม่มีการปล่อยสินเชื่อ โดยตรงแต่มีการขายสินค้าแล้ว กลายเป็นหนี้ยี่
5. ผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ยี่ไม่ใช่เจ้าหนี้ยี่ โดยตรงแต่เป็นการมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ยี่ มาทวงถามหนี้ยี่เวลาผู้รับมอบอำนาจมาทวงหนี้ยี่ก็ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหนี้ยี่

<sup>50</sup> มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติทวงถามหนี้ยี่ พ.ศ. 2558.

6. ผู้รับมอบอำนาจช่วงจากเจ้าหนี้ไม่ใช่เจ้าหนี้โดยตรงแต่เป็นการมอบอำนาจจากเจ้าหนี้มาทวงหนี้เวลาทวงหนี้ก็ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติทวงถามหนี้ ไม่ว่าจะมีการมอบช่วงที่ช่วงก็ตาม

7. ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ก็คือ “รับจ้างทวงถามหนี้เป็นปกติธุระ” กรณีเป็นเรื่องที่ไม่ใช่เป็นการทวงถามหนี้ของตนเองเป็นการทวงถามหนี้ให้บุคคลอื่น ซึ่งกรณีนี้ผู้ประกอบการทวงถามจะต้องจดทะเบียนเป็นผู้รับจ้างทวงถามหนี้และจะต้องทวงหนี้ตามกฎหมาย<sup>51</sup>

8. ผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ซึ่งเป็นกรณีทวงถามหนี้ อาจจะไม่ได้ไปทวงหนี้เองแต่เป็นการมอบอำนาจให้ผู้อื่นไปทวงหนี้แทน

ดังนั้น เจ้าหนี้อื่นที่ไม่เข้า 8 หัวข้อนี้ก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น กรณีขั้บรถยนต์ไปชนกับคนอื่นแล้วมีการทวงถามหนี้ที่เกี่ยวกับรถยนต์ก็สามารถทวงถามได้ปกติไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติทวงถามหนี้

“สินเชื่อ” หมายความว่า สินเชื่อที่ให้แก่บุคคลธรรมดาโดยการให้กู้ยืมเงิน การให้บริการบัตรเครดิต การให้เช่าซื้อ การให้เช่าแบบลิสซิ่ง และสินเชื่อในรูปแบบอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

มาตรา 8 ห้ามผู้ทวงถามหนี้ติดต่อกับบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ลูกหนี้เพื่อทวงถามหนี้เว้นแต่บุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการดังกล่าว

การติดต่อกับบุคคลอื่นตามวรรคหนึ่งให้กระทำได้เพื่อวัตถุประสงค์ในการสอบถามหรือยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้เท่านั้น โดยผู้ทวงถามหนี้จะต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

(1) แจ้งให้ทราบชื่อตัว ชื่อสกุล และแสดงเจตนาว่าจะต้องการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้

(2) ห้ามแจ้งถึงความเป็นหนี้ของลูกหนี้เว้นแต่ในกรณีที่บุคคลอื่นนั้นเป็นสามี ภริยา บุพการี หรือ ผู้สืบสันดานของลูกหนี้ และบุคคลอื่นดังกล่าวได้สอบถามผู้ทวงถามหนี้ถึงสาเหตุของการติดต่อให้ผู้ทวงถามหนี้ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับหนี้ได้เท่าที่จำเป็น และตามความเหมาะสม

(3) ห้ามใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้บนซองจดหมายในหนังสือหรือสื่ออื่นใดที่ใช้ในการติดต่อสอบถามซึ่งทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นการติดต่อเพื่อทวงถามหนี้

<sup>51</sup> จาก *สรุปโครงการสัมมนาบทสรุปส่งท้ายการอบรม พระราชบัญญัติทวงถามหนี้และ แนวปฏิบัติการทวงถามและติดตามหนี้ที่ถูกต้อง* (30 กันยายน), โดย คารม คำพิทุรย์, 2558.

(4) ห้ามติดต่อหรือแสดงตนที่ทำให้เข้าใจผิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ติดต่อ ลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อทวงถามหนี้

มาตรา 9 การทวงถามหนี้ให้ผู้ทวงถามหนี้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) สถานที่ติดต่อในกรณีติดต่อโดยบุคคลหรือทางไปรษณีย์ให้ติดต่อตามสถานที่ที่ลูกหนี้หรือบุคคลซึ่งลูกหนี้ได้ระบุไว้เพื่อการทวงถามหนี้ได้แจ้งให้เป็นสถานที่ติดต่อ ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวไม่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้า หรือสถานที่ที่แจ้งไว้ไม่สามารถติดต่อได้ โดยผู้ทวงถามหนี้ได้พยายามติดต่อตามสมควรแล้ว ให้ติดต่อตามภูมิลำเนา ถิ่นที่อยู่ หรือสถานที่ทำงานของบุคคลดังกล่าว หรือ สถานที่อื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(2) เวลาติดต่อ การติดต่อโดยบุคคล โทรศัพท์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ให้ติดต่อได้ตั้งแต่เวลา 08.00 นาฬิกา ถึง เวลา 20.00 นาฬิกา และในวันหยุดราชการเวลา 08.00 นาฬิกา ถึงเวลา 18.00 นาฬิกา หากไม่สามารถติดต่อตามเวลาดังกล่าวได้ หรือช่วงเวลาดังกล่าวไม่เหมาะสม ให้ติดต่อได้ในช่วงเวลาอื่นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(3) จำนวนครั้งที่ติดต่อในช่วงเวลาตาม(2)ให้ติดต่อตามจำนวนครั้งที่เหมาะสมและคณะกรรมการอาจประกาศกำหนดจำนวนครั้งด้วยก็ได้

(4) ในกรณีที่เป็นผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ ผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้ ผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้ หรือผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบธุรกิจในการทวงถามหนี้ให้ผู้ทวงถามหนี้แจ้งให้ทราบชื่อตัว และชื่อสกุล หรือ ชื่อหน่วยงานของตนและเจ้าหนี้และจำนวนหนี้และถ้าผู้รับมอบอำนาจดังกล่าวทวงถามหนี้ต่อหน้า ให้แสดงหลักฐานการมอบอำนาจให้ผู้ทวงถามหนี้ด้วย

สำหรับสถานที่ติดต่อของลูกหนี้จะรวมถึงที่อยู่อาศัยของลูกหนี้ สถานที่ทำงานของลูกหนี้ หมายเลขโทรศัพท์และโทรสารและสถานที่ติดต่อทางอีเมล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เช่น ไลน์ (Line) เฟซบุ๊ก (Facebook) ก็ถือว่าเป็นสถานที่ติดต่อลูกหนี้ด้วยเช่นกันแต่ถ้าลูกหนี้มีการระบุเลขหมายนี้ อีเมลนี้แล้วติดต่อไม่ได้แต่เจ้าหนี้รู้ว่ามิเบอร์โทรศัพท์อื่นแล้วโทรไปทวงหนี้กรณีเช่นนี้ถือว่าผิดเพราะผิดสถานที่และอาจถูกฟ้องร้องได้

มาตรา 11 ห้ามผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะดังต่อไปนี้

(1) การข่มขู่ การใช้ความรุนแรง หรือ การกระทำอื่นใดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ชื่อเสียง หรือ ทรัพย์สินของลูกหนี้หรือผู้อื่น

(2) การใช้วาจาหรือภาษาที่เป็นการดูหมิ่นลูกหนี้หรือผู้อื่น

(3) การแจ้งหรือเปิดเผยถึงความเป็นหนี้ของลูกหนี้ให้แก่ผู้อื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับ การทวงถามหนี้เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 8 วรรคสอง((2)

(4) การติดต่อลูกหนี้โดยทางไปรษณีย์ เอกสารเปิดผนึก โทรสาร หรือสิ่งอื่นใดที่สื่อให้ทราบว่าเป็นการทวงถามหนี้อย่างชัดเจน เว้นแต่การบอกกล่าวบังคับจำนวนด้วยวิธีการประกาศหนังสือพิมพ์ ซึ่งเจ้าหนี้ไม่สามารถติดต่อลูกหนี้โดยวิธีการอื่น หรือ กรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(5) การใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้บนซองจดหมายในการติดต่อลูกหนี้ที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นการติดต่อเพื่อทวงถามหนี้ เว้นแต่ชื่อทางธุรกิจของผู้ทวงถามหนี้ไม่ได้สื่อให้ทราบว่าเป็นผู้ประกอบธุรกิจทวงถามหนี้

(6) การทวงถามหนี้ที่ไม่เหมาะสมในลักษณะอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ความในวรรค (5) มิให้นำมาใช้บังคับการทวงถามหนี้เป็นหนังสือเพื่อจะใช้สิทธิฟ้องคดีมาตรา 12 ห้ามผู้ทวงถามหนี้กระทำการทวงถามหนี้ในลักษณะที่เป็นเท็จหรือทำให้เกิดความเข้าใจผิด ดังต่อไปนี้

(1) การแสดงหรือการใช้ข้อความ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือ เครื่องแบบที่ทำให้เข้าใจว่าเป็นการกระทำของศาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ หน่วยงานของรัฐ

(2) การแสดงหรือมีข้อความที่ทำให้เชื่อว่าการทวงถามหนี้ เป็นการกระทำโดยทนายความหรือสำนักงานทนายความหรือสำนักงานกฎหมาย

(3) การแสดงหรือมีข้อความที่ทำให้เชื่อว่าจะถูกดำเนินคดี หรือถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือเงินเดือน

(4) การติดต่อหรือการแสดงตนให้เชื่อว่าผู้ทวงถามหนี้ดำเนินการให้แก่บริษัท ข้อมูลเครดิต หรือ รับจ้างบริษัทข้อมูลเครดิต

### 3.2 สัญญาเช่าซื้อและพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540

สัญญาเช่าซื้อนับเป็นเอกเทศสัญญาฉบับหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 เพราะก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติดังกล่าว สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาชนิดหนึ่งที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการกำหนดค่าเช่าซื้อที่สูงมาก หรือ กรณีที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้แม้ผู้เช่าซื้อผิดนัดเพียงงวดเดียว หรือ กรณีระบุในสัญญาเช่าซื้อให้ผู้เช่าซื้อรับผิดชอบ แม้ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสัญญาเช่าซื้อได้สูญหายหรือ บอบสลายโดยที่มีโทษความผิดของผู้เช่าซื้อ

ดังนั้น เมื่อบทบัญญัติของสัญญาเช่าซื้อ มีเพียง 3 มาตรา และเป็นบทบัญญัติที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้น สัญญาเช่าซื้อจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มสัญญาที่มีข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เพราะผู้ให้เช่าซื้อในฐานะที่เป็นผู้เข้มแข็งกว่าในทางเศรษฐกิจกำหนดข้อสัญญาเช่าซื้อในลักษณะ

สัญญาสำเร็จรูปซึ่งโดยผู้เช่าซื้อโดยปกติมักไม่มีเงินก้อนเพียงพอมาทำการซื้อทรัพย์สินนั้น จำต้องยอมตามข้อสัญญาที่ผู้ให้เช่าซื้อกำหนดไว้เสมอ

ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ในมาตรา 3 กำหนด “ผู้เช่าซื้อ” ไว้เป็นประเภทหนึ่งในประเภทของ “ผู้บริโภค” และกำหนด “ผู้ให้เช่าซื้อ” ไว้เป็นประเภทผู้ประกอบการค้าหรือวิชาชีพและปกติการทำสัญญาเช่าซื้อก็มักทำในลักษณะของสัญญา ระหว่างผู้ประกอบการค้าอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อกำหนดสัญญาเช่าซื้อที่ไม่เป็นธรรมหรือทำให้ผู้เช่าซื้อฝ่ายที่อ่อนแอกว่าในทางเศรษฐกิจต้องรับภาระมากเกินไปสมควรสัญญาเช่าซื้อจึงมีลักษณะเป็น “ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม” อันเข้าเงื่อนไขที่จะสามารถบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ได้<sup>52</sup>

ลักษณะของสัญญาเช่าซื้อที่ไม่เป็นธรรมนั้นในมาตรา 4 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง “มาตรา 4 ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบการค้า หรือวิชาชีพหรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูป หรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น”

บทบัญญัติในมาตรา 4 วรรคสาม ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น

(7) ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่กำหนดราคาค่าเช่าซื้อ หรือกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระสูงเกินกว่าที่ควร

ดังนั้น ตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าวกฎหมายได้กำหนดลักษณะของสัญญาเช่าซื้อที่ไม่เป็นธรรมในกรณีที่มีการกำหนดค่าเช่าซื้อที่สูงเกินควร หรือการกำหนดข้อสัญญาที่ผู้เช่าซื้อต้องรับภาระเกินสมควรเช่นกรณีที่ต้องผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนแม้วัตถุแห่งสัญญาเช่าซื้อสูญหายหรือ ถูกทำลายแม้ผู้เช่าซื้อจะไม่ผิด หรือกำหนดให้เลิกสัญญาได้ทันทีเมื่อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อเพียงงวดเดียวแม้สัญญาเช่าซื้อจะมีข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมก็ได้หมายความว่าสัญญาเช่าซื้อนั้นไม่สมบูรณ์หรือตกเป็นโมฆะ เพราะมิได้มีกฎหมายกำหนดผลไว้เช่นนั้น ดังนั้น หากสัญญาเช่าซื้อมิได้มีเหตุแห่งความบกพร่องในเรื่ององค์ประกอบของสัญญา แม้จะมีข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมอยู่สัญญานั้นก็เป็นสัญญาที่สมบูรณ์และเมื่อสมบูรณ์ก็จะเกิดผลตามสัญญาต่อไป ในเรื่องความมีผลในทางกฎหมายของสัญญานี้ หากคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายปฏิบัติการชำระหนี้กันตามปกติการชำระหนี้

<sup>52</sup> คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ (น. 220-221). เล่มเดิม.

ดังกล่าวก็มีมูลที่จะอ้างกฎหมายและมีผลให้หนี้ในแต่ละส่วนระงับได้ แต่หากคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นผู้เช่าซื้อเกิดความรู้สึกว่าข้อสัญญาดังกล่าวไม่เป็นธรรมกับตนก็ย่อมฟ้องร้องได้ และตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 นี้ก็กำหนดให้ศาลพิจารณาใช้ดุลพินิจว่าข้อสัญญาดังกล่าวมีผลเพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี เช่น หากสัญญาเช่าซื้อกำหนดค่าเช่าซื้อที่สูงเกินไป ศาลอาจปรับลดลงเท่าที่เห็นสมควรและเป็นธรรมซึ่งแล้วแต่ดุลพินิจแต่ละเรื่องของศาล

ยิ่งไปกว่านั้น สัญญาเช่าซื้อยังเป็นสัญญาที่ต้องมีการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สิน อันเข้าหลักเกณฑ์ของมาตรา 6 กล่าวคือ สัญญาระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพที่มีการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้บริโภค จะมีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบ<sup>53</sup> ของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิไม่ได้ เว้นแต่ผู้บริโภคได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องหรือเหตุแห่งการรอนสิทธิอยู่แล้วในขณะที่ทำสัญญา ในกรณีนี้ให้ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบนั้นมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

### 3.3 การค้าประกันในมูลหนี้เช่าซื้อ

ในปัจจุบันพบว่า สัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่จะไม่มีการทำสัญญาเฉพาะคู่สัญญาเช่าซื้อ แต่เพียง 2 ฝ่าย เนื่องจากการทำสัญญาดังกล่าวไม่ได้ให้หลักประกันที่เพียงพอสำหรับผู้ให้เช่าซื้อ จึงได้มีการค้าประกันโดยบุคคลในหนี้เช่าซื้อซึ่งปัจจุบันได้ได้มีกฎหมายออกมาบังคับใช้เกี่ยวกับการบอกกล่าวเลิกสัญญาซึ่งต่างจากเดิม ซึ่งแต่เดิมนั้นการบอกกล่าวเลิกสัญญาไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวผู้ค้าประกันก็ได้ แต่เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะการค้าประกันและจำนองแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 มีผลใช้บังคับ (12 กุมภาพันธ์ 2558)

โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 686 บัญญัติว่า “เมื่อลูกหนี้ผิดนัดให้เจ้าหนี้นี้หนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้นี้จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวจะไปถึงผู้ค้าประกันมิได้แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้าประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ

ในกรณีที่เจ้าหนี้นี้มิได้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาดามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในดอกเบี้ย และค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้นบรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาดามวรรคหนึ่ง

<sup>53</sup> แหล่งเดิม. (น. 222).



เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้หรือผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ค้ำประกันอาจชำระหนี้ทั้งหมดหรือใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ก่อนการผิคนัดชำระหนี้ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบได้ และให้นำความในมาตรา 701 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ถือว่ากฎหมายดังกล่าวได้กำหนดบังคับผู้ให้เช่าซื้อ (เจ้าหนี้) จะต้องบอกกล่าวให้ผู้ค้ำประกันทราบภายใน 60 วันนับจากวันที่ผู้ให้เช่าซื้อผิคนัดมิฉะนั้นจะทำให้ผู้เช่าซื้อเสียสิทธิในส่วนที่เป็นดอกเบี้ย หนี้อุปกรณ์หากไม่บอกกล่าวภายในกำหนดผู้ค้ำประกันก็จะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบประการ

การผิคนัดชำระหนี้ของลูกหนี้ขึ้นต้นเป็นวันเริ่มนับระยะเวลาที่กฎหมายใหม่มีบัญญัติให้เจ้าหนี้ต้องปฏิบัติ ปัญหาว่าลูกหนี้ผิคนัดเมื่อใดต้องเป็นไปตามมาตรา 204

ก) ผิคนัดตามมาตรา 204 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วและภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิคนัดเพราะเขาเตือนแล้ว” เช่น ก. ให้ ข. ยืมรถยนต์โดยไม่ได้กำหนดเวลาใช้หนี้คืนและไม่สามารถอนุมานจากพฤติการณ์ว่าจะชำระคืนกันเมื่อใด ก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 203 คือ เจ้าหนี้อย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมชำระหนี้ของตนได้โดยพลันคู่กัน กรณีนี้จึงถือว่าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วตั้งแต่วันที่ ก. ให้ยืม ก. สามารถเรียกให้ ข. ชำระหนี้ได้ทันทีแต่ ข. ยังไม่ผิคนัดจะผิคนัดต่อเมื่อ ก. เตือนให้ชำระหนี้แล้วไม่ชำระ

ถ้าเป็นการยืมใช้สลับเปลืองก็เป็นไปตามมาตรา 652 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2103/2535 และ 8172/2551 ซึ่งวินิจฉัยว่า สัญญาผู้ไม่ได้กำหนดเวลาชำระต้นเงินคืนไว้ ผู้ให้กู้ย่อมจะเรียกให้ผู้กู้ชำระต้นเงินได้โดยพลันตามมาตรา 203 และมีอำนาจฟ้องผู้กู้ชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวตามมาตรา 652 ก็ได้

ข) ผิคนัดตามมาตรา 204 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทินและลูกหนี้หนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิคนัดโดยมิพักต้องเตือนเลย เช่น ทำสัญญาผู้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 ระบุชำระหนี้ภายในวันที่ 1 กรกฎาคม 2558 ถึงวันที่ 1 กรกฎาคม 2558 แล้วไม่ชำระหนี้ วันที่ 2 จึงเป็นวันที่ลูกหนี้ผิคนัด ดังนั้น ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2558 เป็นต้นไป เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องลูกหนี้ได้

ค) ผลิตนัดตามมาตรา 204 วรรคสอง ตอนท้ายซึ่งบัญญัติว่า วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาเอาไว้ว่าจำนวนนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้ออกกล่าว เช่น ให้ผู้ยืมเงินโดยมีข้อตกลงว่าจะต้องการเงินคืนต้องบอก<sup>54</sup>กล่าวล่วงหน้า 15 วัน ตราบใดที่ยังไม่มีการบอกกล่าวล่วงหน้าก็ยังไม่มีการผลิตนัด จะผลิตนัดก็ต่อเมื่อบอกกล่าวล่วงหน้าและครบกำหนดแล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เช่น มีข้อตกลงว่าถ้าจะเรียกให้ชำระหนี้ต้องออกบอกกล่าวล่วงหน้า 15 วัน ดังนั้น วันที่ 16 จึงเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ลูกหนี้ก็เป็นผู้ผลิตนัดนับตั้งแต่วันที่ 17 เจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ได้ตั้งแต่วันที่ 17 เป็นต้นไป

ง) ผลิตนัดตามมาตรา 206 คือ ในกรณีหนี้อันเกิดจากมูลละเมิด ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผลิตนัดนับแต่เวลาที่ทำละเมิด ทำละเมิดวันใดก็ถือว่าผลิตนัดวันนั้นเลย เรื่องละเมิดไม่ต้องมีการทวงถามก่อนการคิดดอกเบี้ยก็คิดตั้งแต่วันทำละเมิดเป็นต้นไป

จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 686 ในเรื่องวันที่ลูกหนี้ผลิตนัดแล้วมีข้อพิจารณา คือ

1. เมื่อลูกหนี้ผลิตนัดแล้วกฎหมายบังคับให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ผลิตนัด การบอกกล่าวจะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อเจ้าหนี้หรือตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9

เจ้าหนี้จะบอกกล่าวโดยวาจาไม่ได้ หากบอกกล่าวด้วยวาจาจะไม่มีผลตามกฎหมาย หนังสือบอกกล่าวไม่มีแบบ

2. เจ้าหนี้จะบอกกล่าวให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ค้ำประกันไม่ได้ กฎหมายกำหนด เอาการ “ไปถึง” เป็นสำคัญ เมื่อไปถึงแล้วเจ้าหนี้จึงเรียกร้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบได้ ดังนั้น หากเจ้าหนี้ไม่ได้บอกกล่าวก่อนฟ้อง จะถือเอาจำนวนค่าฟ้องที่ส่งถึงผู้ค้ำประกันเป็นหนังสือบอกกล่าวตามมาตรา 686 ไม่ได้ กรณีที่เจ้าหนี้ยังไม่ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือแก่ผู้ค้ำประกันก็ยังไม่มีการ “ไปถึง” ตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง เจ้าหนี้ยังไม่มีสิทธิฟ้องผู้ค้ำประกัน

3. เมื่อหนี้ประธานถึงกำหนดชำระแล้วผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าลูกหนี้ผลิตนัดหรือไม่ เจ้าหนี้บอกกล่าวตามมาตรา 686 วรรคหนึ่ง หรือไม่ และหนังสือบอกกล่าว

<sup>54</sup> จาก รวมคำบรรยายสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เล่มที่ 7 สมัย 68 ว่าด้วย ยืม คำประกัน จำนอง จำน่า (น. 10-14), โดย ปัญญา ฤกษ์อมร, 2558, กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ไปยังผู้ค้าประกันหรือยัง หากผู้ค้าประกันขอชำระหนี้แล้วเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้กรณีจะต้องตามมาตรา 701 คือ ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิด

4. ถ้าเจ้าหนี้บอกกล่าวตามวรรคหนึ่งเกิน 60 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด ผู้ค้าประกันจะหลุดพ้นความรับผิดในดอกเบี้ย และหนี้อุปกรณ์อื่น ๆ ตามที่ระบุไว้ในวรรคสองเฉพาะที่เกิดขึ้นภายหลัง 60 วันดังกล่าวผู้ค้าประกันไม่ได้หลุดพ้นจากหนี้ค่าประกันทั้งหมด และเห็นว่าหากเจ้าหนี้บอกกล่าวภายใน 60 วัน แต่หนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ค้าประกันเมื่อพ้นกำหนด 60 วัน ผู้ค้าประกันไม่หลุดพ้นความรับผิดในดอกเบี้ยและหนี้อุปกรณ์ความวรรคสอง

5. เมื่อเจ้าหนี้บอกกล่าวเป็นหนังสือแก่ผู้ค้าประกันและไปถึงผู้ค้าประกันแล้วไม่ว่าจะบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งหรือไม่ เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องผู้ค้าประกันได้แต่มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ในส่วนของดอกเบี้ยและหนี้อุปกรณ์เพียงใดต้องพิจารณาตามความวรรคสองด้วย

6. เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ หรือผู้ค้าประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้ตามวรรคหนึ่งผู้ค้าประกันมีสิทธิชำระหนี้ทั้งหมด หรือใช้สิทธิตามเงื่อนไขและวิธีการที่ลูกหนี้มีอยู่ก่อนการผิดนัดคำว่า “ทั้งนี้ เฉพาะส่วนที่ตนต้องรับผิด” ในวรรคสามหมายถึงกรณีที่ผู้ค้าประกันค่าประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้แต่เพียงบางส่วนผู้ค้าประกันก็มีสิทธิชำระหนี้ส่วนของตนเองเท่านั้น<sup>55</sup>

7. ในกรณีที่หนี้ประธานกำหนดชำระเป็นงวด เช่น มีกำหนด 20 งวด ลูกหนี้ผิดนัดตั้งแต่งวดที่ 1 เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกหนี้ทั้งหมดได้ (ฎีกาที่ 10022/2553) ผู้ค้าประกันมีสิทธิตามวรรคสามที่จะชำระหนี้ทั้งหมดหรือชำระตามงวดที่ตกลงตอนลูกหนี้ผิดนัดก็ได้

8. การที่ผู้ค้าประกันใช้สิทธิชำระหนี้ตามวรรคสามกฎหมายให้นำความในมาตรา 107 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม คือ ถ้าเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้ ผู้ค้าประกันก็เป็นอันหลุดพ้นความรับผิด

9. ระหว่างที่ผู้ค้าประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการตามที่ระบุในวรรคสาม เจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยจากผู้ค้าประกันหรือลูกหนี้เพิ่มขึ้นเพราะเหตุผิดนัดไม่ได้

10. เมื่อผู้ค้าประกันชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้ว ผู้ค้าประกันมีสิทธิไต่เบี่ยเอาจากลูกหนี้ตามมาตรา 693 วรรคหนึ่ง และเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ตามมาตรา 693 วรรคสอง

11. มาตรา 686 แก้ไขใหม่ใช้บังคับแก่สัญญาที่ทำขึ้นก่อนวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558 ถ้าลูกหนี้ผิดนัดก่อนวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558 เป็นต้นไปโดยผลของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557 มาตรา 19 ดังนั้น ถ้าผิดนัดก่อนวันที่

<sup>55</sup> แหล่งเดิม.

11 กุมภาพันธ์ 2558 แต่เจ้าหน้าที่ฟ้องผู้ค้าประกันหลังวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558 เจ้าหน้าที่ไม่ต้องบอกกล่าวตามมาตรา 686 ที่แก้ไขใหม่

12. ถ้าสัญญาที่มีข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าประกันแตกต่างไปจากมาตรา 686 ข้อตกลงนั้นเป็น โฆษณาตามมาตรา 686/1 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 ที่มีผลใช้บังคับนับวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา<sup>56</sup>

### 3.4 หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

#### 3.4.1 การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ผู้มีสิทธิบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งคือคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ได้แก่ โจทก์ จำเลย ผู้ร้องสอด เข้ามาในคดีที่เป็นฝ่ายชนะคดีกล่าวคือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้นหากมิใช่คู่ความหรือบุคคลซึ่งชนะคดีแม้เป็น โจทก์ จำเลยก็ไม่มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดี

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้น ได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการบังคับคดี เพื่อที่จะได้รับสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในคำพิพากษานั้น ในการบังคับคดีนั้น ถ้าเป็นการบังคับคดีที่จะต้องดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือทางศาล ศาลก็จะต้องออกคำบังคับ และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาในคำบังคับแล้ว หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำขอให้ศาลมีหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี เมื่อคำขอของเจ้าหนี้ตาม คำพิพากษามีลักษณะครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 275 และมาตรา 276 ศาลจะออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ตามขอ

<sup>56</sup> แหล่งเดิม.

### การบังคับคดี (Execution)

การที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้น เป็นเพียงการกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้แก่คู่ความในการฟ้องต่อศาล ส่วนการที่โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะได้รับชำระหนี้ตามที่ระบุไว้ในคำพิพากษานั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการบังคับคดีตามวิธีการและขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้

ในการดำเนินการบังคับคดีนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการทางศาลหรือทางเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้<sup>57</sup>

#### บุคคลที่มีสิทธิบังคับคดี

บุคคลที่มีสิทธิในการบังคับคดี คือ โจทก์ หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา (judgment creditor) ซึ่งคำว่า “เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้น” ได้แก่

1. โจทก์ ในกรณีศาลมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี เช่น โจทก์ฟ้องเรียกร้องให้จำเลยชำระหนี้ และศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ดังกล่าวแก่โจทก์
2. จำเลยในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง และให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนจำเลย หรือศาลพิพากษาให้จำเลยชนะคดีตามฟ้องแย้ง
3. ผู้ร้องสอดได้แก่ บุคคลภายนอก ซึ่งร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความตามมาตรา 57 และศาลพิพากษาให้ผู้ร้องสอดชนะคดี
4. บุคคลภายนอกผู้เข้ามาในชั้นบังคับคดี ซึ่งได้แก่ ผู้ร้องจัดทรัพย์ ตามมาตรา 288 ผู้ร้องขอคืนส่วนตามมาตรา 287 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้ขอเจดีย์ทรัพย์ มาตรา 290 เจ้าหนี้ผู้รับจ้างนองตามมาตรา 289 หรือกรณีที่บุคคลภายนอกร้องขอแสดงสิทธิพิเศษในการจับไล่ และศาลพิพากษาให้บุคคลภายนอกที่เข้ามาเป็นฝ่ายชนะคดี
5. ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านที่ชนะคดีในคดีที่ไม่มีทุนทรัพย์ และศาลกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งใช้ค่าฤชาธรรมเนียม
6. ผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา เมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีอาญาให้จำเลยคืนหรือไช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหาย หรือให้จำเลยชำระค่าเสียหายผู้เสียหายสามารถดำเนินการบังคับคดีในคำขอส่วนแพ่งต่อไปได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 249
7. สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งได้ดำเนินการบังคับคดีแล้วถึงแก่กรรม ในระหว่างการบังคับคดี หรือในขณะที่การบังคับคดียังไม่เสร็จสิ้น เมื่อสิทธิในมูลหนี้ตาม

<sup>57</sup> จาก คู่มือการศึกษา วิธีการชั่วคราว และการบังคับคดีแพ่ง (น. 80-81, 86, 93, 95), โดย เอื้อน ขุนแก้ว, 2556, กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือเนติบัณฑิตยสภา.

คำพิพากษาดังกล่าวไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัว ทายาทโดยธรรมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้จัดการมรดก ก็สามารถขอบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นต่อไปได้

8. ผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาตามพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 หรือผู้ซื้อสิทธิเรียกร้องจากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

9. บุคคลผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดดำเนินการบังคับคดีขับไล่ตามมาตรา 309 ตรี<sup>58</sup>

10. กรณีเจ้าหนี้ผู้นำยึดไม่ยอมชำระค่าธรรมเนียมยึดแล้วไม่มีการขาย กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถดำเนินการบังคับคดีในค่าธรรมเนียมดังกล่าวได้ ตามมาตรา 295 ตรี

ระยะเวลาในการบังคับคดี

เหตุที่กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาในการบังคับคดีไว้ โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการบังคับคดีภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ก็เพื่อจำกัดระยะเวลาที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบ ในมูลหนี้ ตามคำพิพากษาอันจะทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ดังกล่าวและเริ่มต้นชีวิตใหม่ (fresh start) ได้

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ได้กำหนดให้บังคับคดีได้ภายในสิบปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง (ten years from the date of pronouncement of the judgment or order) แม้ว่ามาตรา 271 จะกำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่าในการบังคับคดีนั้น ให้บังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ปัญหาว่าวันเริ่มนับระยะเวลา 10 ปี จะนับตั้งแต่วันที่ใด มีความเห็นในทางกฎหมายแตกต่างกันออกเป็น 2 แนว

แนวที่ 1 เห็นว่าในการนับระยะเวลา 10 ปีนั้น นับตั้งแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง กล่าวคือ หากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว ไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกาก็นับตั้งแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษานั้น แต่หากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว มีการอุทธรณ์ฎีกาต่อไป และต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำพิพากษา การนับระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่วันมีคำพิพากษา ก็จะต้องนับเวลาตั้งแต่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำพิพากษา แล้วแต่กรณี

แนวที่ 2 เห็นว่า วันที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น หมายถึงวันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ ภายใน 10 ปี นับตั้งแต่วันที่คดีถึงที่สุด<sup>59</sup>

<sup>58</sup> แหล่งเดิม.

<sup>59</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3831/2552.

### คำพิพากษตามยอม

กรณีที่ศาลมีคำพิพากษตามยอม และในคำพิพากษานั้น ได้กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นงวด ๆ การนับระยะเวลาในการบังคับคดีจะต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่เจ้าหนี้อาจใช้สิทธิบังคับคดีได้ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษตามสัญญาประนีประนอมยอมความและในสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น กำหนดการชำระหนี้เป็นงวด ๆ โดยระบุว่าหากว่ามีการผิดนัดงวดหนึ่งงวดใดให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด เช่นนี้หากจำเลยผิดนัดในงวดแรก ก็ย่อมถือว่าจำเลยผิดนัดทั้งหมด ทำให้โจทก์สามารถบังคับคดีในหนี้ที่ค้างชำระทั้งหมดได้ทันที การเริ่มนับระยะเวลาบังคับคดีของหนี้ทั้งหมดจะต้องเริ่มนับในวันผิดนัดงวดแรก

### การขยายระยะเวลาบังคับคดี

ระยะเวลาบังคับคดีตามมาตรา 271 นี้ ถือเป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อมีเหตุอันสมควรและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลมีอำนาจสั่งให้ขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปได้ตามที่เห็นสมควร

### หน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

คำพิพากษาให้ชำระหนี้เงินภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องกระทำหน้าที่ของตนในการบังคับคดีให้ครบถ้วน หากว่าในการบังคับคดีต่อทรัพย์สินใด ถ้าเจ้าหนี้ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนครบถ้วนแล้ว การดำเนินการเพื่อบังคับคดีในส่วนการกระทำอื่น ๆ แม้ว่าจะเกินกำหนดระยะเวลา 10 ปี แล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้

### หน้าที่ของเจ้าหนี้ดังกล่าวมีอยู่ 3 ประการ คือ<sup>60</sup>

1. ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี
2. แจ้งต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว
3. แถลงขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีออกไปยึดทรัพย์หรืออายัด

กรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติหน้าที่ของตนเองจนครบทั้งสามประการแล้ว เกิดเหตุขัดข้องที่เจ้าพนักงานบังคับคดียังไม่อาจดำเนินการบังคับคดีให้ได้หรือบังคับคดีทรัพย์สินดังกล่าวไม่แล้วเสร็จ แม้ว่าจะเกินกำหนดระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ดำเนินการในการบังคับคดีต่อไป เพราะกฎหมายมิได้กำหนดให้บังคับคดีให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปี แต่อย่างไร ในระหว่างระยะเวลาบังคับคดี 10 ปี แม้ว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะบังคับคดีชำระหนี้ได้บางส่วน หรือถูกหนี้ได้ชำระหนี้บางส่วน ก็ไม่ทำให้

<sup>60</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10056/2553.

ระยะเวลาบังคับคดีนั้นเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด เช่นนี้ การบังคับคดีเพิ่มเติม จะต้องดำเนินการภายใน 10 ปี ตามมาตรา 271 ด้วย

การบังคับคดีส่งมอบทรัพย์สิน

คำพิพากษาที่ให้จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาส่งมอบทรัพย์สิน ย่อมหมายถึงการส่งมอบในสภาพเรียบร้อยใช้การได้ดี หากลูกหนี้ส่งมอบทรัพย์สินตามคำพิพากษา แต่ทรัพย์สินอยู่ในสภาพชำรุดเสียหาย เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมมีสิทธิปฏิเสธไม่รับทรัพย์สินดังกล่าวได้<sup>61</sup>

ในการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้น เป็นการส่งมอบทรัพย์สินที่ลูกหนี้ได้ทำสัญญาอ้อมหรือเช่าซื้อจากเจ้าหนี้ไป หรือรับฝากทรัพย์สินจากเจ้าหนี้ไว้ หรืออาจเกิดจากการเอาทรัพย์สินนั้นของเจ้าหนี้ไป ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจึงต้องส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งตามสัญญาข้างต้น หรือทรัพย์สินที่ได้เอาไปค้ำประกันแก่เจ้าหนี้

คำพิพากษากำหนดการชำระหนี้ไว้เป็นลำดับ

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษากำหนดลำดับการชำระหนี้ไว้ เช่น ในคดีฟ้องเรียกรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน ศาลจะมีคำพิพากษาให้จำเลยคืนรถยนต์ที่เช่าซื้อ หากคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาแทน เช่นนี้ในการบังคับคดีนั้น จะต้องดำเนินการบังคับคดีตามลำดับ กล่าวคือ หากยังมีรถยนต์ที่เช่าซื้ออยู่ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินการบังคับคดีเอาแ่รถยนต์ที่เช่าซื้อคืนก่อน จะบังคับคดีเอาราคาที่ใช้แทนที่เดิวนั้นไม่ได้

ในการบังคับคดีที่จะต้องบังคับไปตามลำดับ แม้ว่าศาลจะมีคำสั่งให้ปฏิบัติในลำดับที่ 2 หากว่ายังมีได้ปฏิบัติ และปรากฏว่าการกระทำอันดับแรกสามารถกระทำได้ โจทก์ก็ขอให้มีการบังคับคดีในการกระทำอันดับแรกได้ การบังคับคดีที่มีหลายลำดับ เมื่อโจทก์ได้ดำเนินการบังคับคดีอันดับหลังจนเสร็จสิ้นแล้ว โจทก์จะไปขอบังคับคดีอันดับแรกอีก หาได้ไม่<sup>62</sup>

การบังคับคดีในกรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาถึงแก่ความตาย กรณีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาถึงแก่ความตายในระหว่างการบังคับคดี หากว่าสิทธิในการบังคับคดีนั้น มิใช่สิทธิเฉพาะตัวแล้ว เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาถึงแก่ความตาย สิทธิในการบังคับคดีย่อมเป็นทรัพย์สินอันเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 1600<sup>63</sup>

<sup>61</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 210/2545.

<sup>62</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5888/2551.

<sup>63</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7795/2546.



ลักษณะคดีที่จะต้องดำเนินการบังคับคดี

คดีที่จะต้องมีการดำเนินการบังคับคดีทางเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือทางศาล ได้แก่ กรณีดังต่อไปนี้

1. คำพิพากษาที่กำหนดให้ใช้เงิน
2. คำพิพากษาที่กำหนดให้ส่งมอบทรัพย์สิน
3. คำพิพากษาที่ให้ทำการขับไล่ รื้อถอน
4. คำพิพากษาที่ให้งดเว้นกระทำการหรือให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด

การส่งคำบังคับ

คำบังคับคือ คำสั่งของศาลที่สั่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษาโดยกำหนดเงื่อนไขและวิธีปฏิบัติได้ความจำเป็นกรณีศาลออกคำบังคับต้องเป็นกรณีที่มีการบังคับคดีการออกคำบังคับเป็นหน้าที่ศาลที่บังคับลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น ศาลต้องแจ้งคำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ<sup>64</sup>

เมื่อศาลได้ออกคำบังคับแล้ว ให้เจ้าพนักงานศาลส่งคำบังคับไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในการส่งนั้นศาลอาจส่งให้โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้จัดการนำส่ง และชำระค่าธรรมเนียมในการส่งนั้น ทั้งนี้ เว้นแต่ในวันที่ศาลมีคำพิพากษานั้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ อยู่ในศาลในเวลาที่ศาลมีคำบังคับและศาลได้สั่งให้ลูกหนี้ลงลายมือชื่อทราบคำบังคับนั้นแล้วในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้มาศาลด้วยตนเอง แต่ทนายความของลูกหนี้หรือผู้รับมอบอำนาจ ลูกหนี้มารศาลในวันนัด ถือได้ว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้มาศาลในวันดังกล่าว ศาลสามารถสั่งให้บุคคลดังกล่าวลงลายมือชื่อทราบคำบังคับแทนลูกหนี้ได้ การออกคำบังคับหากออกไปไม่ถูกต้อง ย่อมแก้ไขใหม่ให้ถูกต้องได้เพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาและการแก้ไขเป็นเรื่องแก้ไขคำบังคับ ไม่ใช่แก้ไขคำพิพากษา โจทก์มีสิทธิขอให้ออกคำบังคับได้<sup>65</sup> ในการส่งคำบังคับ หากปรากฏว่า หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการส่งคำบังคับ เช่นนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอให้ศาลส่งคำบังคับไปยังทายาทของลูกหนี้ หรือผู้จัดการมรดกของลูกหนี้ได้

<sup>64</sup> จาก วิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (น. 99), โดย กลุ่มพลังวิชาการเพื่ออนาคต, 2554, กรุงเทพฯ.

<sup>65</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 1686/2530.

หมายบังคับคดี (a writ of execution)

ศาลที่มีอำนาจออกหมายบังคับคดีคือศาลที่ชี้ขาดตัดสินคดีในศาลชั้นต้นคำขอให้ออกหมายบังคับคดีที่ยื่นต่อศาลศาลจะพิจารณาว่าคำขออยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีหรือไม่หาได้ออกหมายบังคับคดีให้ทันทีหากคำขอระบุข้อความไม่ครบถ้วนศาลสามารถยกคำขอเสียได้

หลังจากที่มีการส่งคำบังคับให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยชอบแล้ว และครบกำหนดระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำบังคับแล้ว แต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีได้ปฏิบัติตามคำบังคับ หรือมิได้ชำระหนี้ให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสามารถที่จะดำเนินการบังคับคดีต่อไป ในการดำเนินการบังคับคดีนั้น อาจดำเนินการทางเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือทางศาลก็ได้

การขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีศาลไม่จำเป็นต้องออกหมายบังคับคดีให้ซึ่งต่างกับคำบังคับที่ศาลมีหน้าที่ออกคำบังคับให้

การขอออกหมายบังคับคดีนั้น ใช้เฉพาะกรณีที่จะต้องมีการดำเนินการบังคับคดีทางเจ้าพนักงานบังคับคดีเท่านั้น เพราะว่า การขอออกหมายบังคับคดี คือการขอให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานของกรมบังคับคดี ทำหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการเพื่อให้โจทก์ได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษา

ข้อสังเกต

กรณีที่ศาลมีคำพิพากษา ให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลยนั้น ใช้เฉพาะในกรณีการทำนิติกรรมเท่านั้น ไม่รวมถึงการดำเนินการบังคับให้จำเลยดำเนินการอย่างอื่น

รายละเอียดของคำขอออกหมายบังคับคดี

มาตรา 275 ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะขอให้บังคับคดี ให้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาล เพื่อให้ออกหมายบังคับคดี

คำขอนั้นให้ระบุโดยชัดแจ้ง

- (1) คำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งจะขอให้มีการบังคับคดีตามนั้น
- (2) จำนวนที่ยังมิได้รับชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น
- (3) วิธีการบังคับคดีซึ่งขอให้ออกหมายนั้น

วิธีการบังคับคดี (measures of execution) ในการขอออกหมายบังคับคดีนั้น คำขอออกหมายบังคับคดีจะต้องระบุโดยชัดแจ้งว่าประสงค์จะให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการบังคับคดีโดยวิธีใด เช่น ให้ยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่โจทก์ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยจัดการให้โจทก์เข้าครอบครองที่พิพาท หรือรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่พิพาท เป็นต้น

### การออกหมายบังคับคดีของศาล

ในการออกหมายบังคับคดีของศาลนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องปฏิบัติตาม มาตรา 275 และเมื่อศาลพิจารณาแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าวครบ ศาลจะออกหมายบังคับคดีให้ ตามมาตรา 276

มาตรา 276 ถ้าศาลเห็นว่าคำบังคับที่ขอให้บังคับนั้นได้ส่งให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญแล้ว ระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้เพื่อให้ ปฏิบัติตามคำบังคับนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้วและคำขอนั้นมีข้อความระบุไว้ครบถ้วน ให้ศาลออกหมาย บังคับคดีให้ทันที หมายเช่นว่านี้ ให้ศาลแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ เว้นแต่เจ้าหนี้ตาม คำพิพากษานั้น จะได้นำหมายไปให้แก่เจ้าพนักงานเอง ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้ส่ง สำเนาหมายให้ต่อ เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้จัดการส่ง แต่ถ้ามิได้มีการส่ง หมายดังกล่าวแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ต้องแสดงหมายนั้น

เมื่อปรากฏว่าคำบังคับได้ส่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยชอบ และครบกำหนด ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำบังคับแล้วแต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ ศาลออกหมายบังคับคดีได้

หากปรากฏว่าก่อนออกหมายบังคับคดีมีการชำระหนี้แล้วบางส่วน และโจทก์ก็ยอมรับ ข้อเท็จจริงดังกล่าว ศาลมีอำนาจที่จะแก้ไขหมายบังคับคดีให้ถูกต้องได้ แต่กรณีดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นเหตุที่จะเพิกถอนหมายบังคับคดี

การขอออกหมายบังคับคดีนั้น จะต้องปรากฏว่าครบกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน คำบังคับแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าขณะที่มีการขอออกหมายบังคับคดีจะยังไม่ครบกำหนด ระยะเวลาในคำบังคับ แต่หลังจากศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว ก็ยังไม่มีมีการบังคับคดีจนล่วงเลยเวลา ดังกล่าวแล้ว เช่นนี้ ศาลอาจไม่ถอนหมายบังคับคดีก็ได้

การขอออกหมายบังคับคดีเป็นคำขอฝ่ายเดียวเมื่อศาลออกหมายบังคับคดีแล้วไม่ต้องส่ง หมายให้ลูกหนี้ทราบก่อนดังนั้น การไปยึดทรัพย์ไม่ได้แจ้งให้จำเลยทราบเพราะ ไม่พบตัวจำเลย ก็ไม่ทำให้การยึดเสียไป

การออกหมายบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเฉพาะกรณีที่สงสัย ศาลจะให้ผู้ขอออกหมายบังคับคดีวางเงินประกันในเวลาที่จะออกหมายก็ได้ เพื่อป้องกันการบุบสลาย สูญหาย อันเกิดจากการยึดทรัพย์สิน

### วิธีการบังคับคดีโดยวิธีการนี้

1. ส่งมอบทรัพย์สิน
2. กระทบการ
3. งดเว้นกระทบการ
4. จับได้ ให้ระบุเงื่อนไขการบังคับลงในหมาย

ดังนั้น การออกหมายมี 2 เรื่องคือยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพื่อบังคับชำระหนี้ ฟ้องจับได้ เมื่อมีกรณีตามมาตรา 296 ทวิ การกำหนดการบังคับคดีต้องบังคับเท่าที่สภาพแห่งหนี้เปิดช่องให้ทำได้

ในการออกหมายบังคับคดีนั้น เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว ปรากฏว่าในหมายบังคับคดีมีการระบุข้อความผิดพลาดเล็กน้อย โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยได้ เช่น การแก้ไขชื่อ

#### 3.4.2 เจ้าพนักงานบังคับคดี (Executing Officers)

เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานสังกัดกรมบังคับคดี หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อกู้มครองสิทธิของกลุ่มความในระหว่างพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่ง และให้หมายความร่วมมือถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติการแทน มาตรา 1 (14) เจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดจากการที่ศาลออกหมายตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี

มาตรา 278 ภายได้บังคับบทบัญญัติแห่งภาคนี้ ว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี นับแต่วันที่ได้ส่งหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือถ้าหมายนั้นมีได้ส่งนับแต่วันออกหมายนั้นเป็นต้นไป ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะได้รับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางและออกใบรับให้กับมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้ และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินที่วางนี้ออกขายทอดตลาด ทั้งมีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้นและดำเนินวิธีการบังคับทั่ว ๆ ไปตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดีรวมทั้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับคดีได้ โดยให้ถือเสมือนเป็นเจ้าพนักงานศาลตามบทบัญญัติในมาตรา 278 วรรคหนึ่งนั้น สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

#### การเกิดอำนาจหน้าที่

อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ได้มีการส่งหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือถ้าหมายนั้นมีได้มีการส่งให้นับแต่วันออกหมายนั้นเป็นต้นไป เช่นนี้ การที่เจ้าพนักงานกรมบังคับคดีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามบทบัญญัติ

แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ ต้องปรากฏว่าศาลได้ออกหมายบังคับคดีในการบังคับแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ๆ แล้วหากศาลยังไม่ได้ออกหมายบังคับคดีอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมยังไม่เกิดขึ้น

ขอบเขตอำนาจหน้าที่

1. ฐานเป็นผู้แทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่จะได้รับชำระหนี้และทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางไว้ ผลจากการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีฐานะดังกล่าว ทำให้การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดเป็นการรับไว้ในฐานะตัวแทนของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

2. มีอำนาจในการยึดอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการยึดทรัพย์มาแล้ว หากทรัพย์ที่ยึดนั้นถูกบุกรุก เจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีอำนาจในการจัดการให้ผู้บุกรุกออกจากที่ดินนั้นได้ในการบังคับคดี เพื่อให้การดำเนินการยึดนั้น บรรลุผล เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจขอให้เจ้าพนักงานจัดการจดทะเบียนไว้ได้

3. ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดเกินกว่าที่จะพอชำระหนี้ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้น มาตรา 284 ห้ามมิให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่จะพอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในคดี และค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีความรับผิดชอบในการยึดทรัพย์เกินกว่าที่จำเป็นความรับผิดชอบต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกเพื่อความเสียหาย อันเกิดจากการยึดทรัพย์สินเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดีนั้น ย่อมไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ตกอยู่กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ (มาตรา 284 วรรคสอง)

4. เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเสมือนเจ้าพนักงานของศาล ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว ได้มีการแก้ไขตามพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2551 โดยเหตุที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเสมือนเจ้าพนักงานของศาลนั้นก่อให้เกิดผลคือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งศาลไม่ได้

การปฏิบัติหน้าที่

การยึดทรัพย์เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการบังคับคดีแต่ระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกในวันทำการปกติ เว้นแต่กรณีมีเหตุฉุกเฉิน โดยได้รับอนุญาตจากศาล ในการดำเนินการบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดี

ขอบเขตการยึดทรัพย์ในการดำเนินการบังคับคดีห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่พอชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม

ในคดีและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ถ้าได้เงินมาพอจำนวนที่จะชำระหนี้แล้ว ห้ามมิให้เอาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดออกขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมอบหมายให้บุคคลอื่นปฏิบัติกรแทนก็ได้ ทั้งนี้ ตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

บทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดไว้เพื่อจะได้รับการมอบหมายงานบังคับคดีให้แก่ภาคเอกชนไปดำเนินการแทนเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อไปได้

### 3.4.3 การยึดและการอายัด (Seizure and Attachment)

การบังคับคดีตามคำพิพากษาที่กำหนดให้ชำระเงินเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อที่จะได้เงินมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาส่วนทรัพย์สินใดจะเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น มาตรา 283 ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะยึดหรืออายัดหรือขายบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอก เพื่อความเสียหายอันเกิดจากการยึดและขายทรัพย์สินโดยมิชอบหรือยึดเกินกว่าจำเป็น ตกแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา<sup>66</sup>

#### การยึด

กรณีที่ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เงินให้แก่โจทก์ เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในคำบังคับแล้ว จำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ โจทก์ขอศาลให้ออกหมายบังคับคดี หลังจากที่ศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว หากปรากฏว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่เจ้าหนี้สามารถดำเนินการบังคับคดีได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะไปร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ดำเนินการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาด

#### ทรัพย์สินที่ยึด

ในการยึดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดทรัพย์สินซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามปกติในการยึดทรัพย์สินโจทก์จะเป็นผู้นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม หากเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการยึดทรัพย์สินเอง โดยโจทก์ หรือผู้แทนโจทก์ไม่ได้นำยึด ก็ไม่ทำให้การยึดทรัพย์สินนั้นเสียไป

<sup>66</sup> จาก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 และวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (น. 291), โดย สมชัย ธิมาอุตมาร, 2554, กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

### ก. ทรัพย์สินที่บังคับคดีได้

ในการบังคับคดีนั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจนำยึดอสังหาริมทรัพย์ สหกรณ์ทรัพย์ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา รวมตลอดทั้งสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อ สิทธิการเช่า โทศัพท์ สิทธิในเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ ก็สามารถนำยึดมาบังคับคดีได้ ยกเว้นแต่ทรัพย์สิน ดังกล่าวกฎหมายจะบัญญัติว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

### ข. ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าทรัพย์สินบางประเภทนั้นแม้ว่าจะเป็นของลูกหนี้ตาม คำพิพากษาแต่กำหนดให้ทรัพย์สินดังกล่าวนี้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีตาม มาตรา 285 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะนำยึดทรัพย์สินดังกล่าวไม่ได้

#### วิธีการยึดทรัพย์

ในการดำเนินการยึดทรัพย์ของเจ้าพนักงานบังคับคดี สามารถแยกพิจารณาออกเป็น สองกรณี คือการยึดสังหาริมทรัพย์ และการยึดอสังหาริมทรัพย์

#### การยึดสังหาริมทรัพย์

มาตรา 303 การยึดเอกสารและสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดย

(1) เอาเอกสารหรือทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใดตามที่ เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ หรือ

(2) มอบไว้ในความอารักขาของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยความยินยอมของเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษา หรือมอบไว้ในอารักขาของบุคคลอื่นใด ซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นอยู่ และ แจ้งการยึดให้ลูกหนี้หรือบุคคลเช่นว่านั้นทราบ กับต้องกระทำให้การยึดเห็นประจักษ์แจ้งโดยการ ประทับตรา หรือกระทำโดยวิธีอื่นใดที่สมควรการยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างนั้น ครอบไปถึง ดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้นด้วย

#### การยึดอสังหาริมทรัพย์

มาตรา 304 การยึดอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับ คดีจัดทำโดยนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใด ตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานที่ดิน ผู้มีหน้าที่ทราบ ให้เจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน ถ้าหนังสือสำคัญยังไม่ได้ ออก หรือนำมาแสดง ไม่ได้ หรือหาไม่พบ ให้ถือว่ากรณีที่ได้แจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานที่ดินนั้น เป็นการยึดตามกฎหมายแล้ว

ตามบทบัญญัติมาตรา 304 การยึดอสังหาริมทรัพย์ มีวิธีการดำเนินการ คือ

(1) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมา และฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร หนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินได้แก่ โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ในห้องชุด เป็นต้น

(2) ให้แจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงานที่ดิน ผู้มีหน้าที่ทราบ และให้เจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน

ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ได้แจ้งการยึดให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบ ก็ไม่ทำให้การยึดนั้นเสียไป แต่จะมีผลในส่วนของกรคุ้มครองบุคคลภายนอก กล่าวคือหากว่ายังไม่ได้แจ้งการยึดให้เจ้าพนักงานที่ดินทราบ ต่อมามีการขายทรัพย์สิน เช่นนี้ จะกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอก ผู้กระทำการโดยสุจริตหาได้ไม่

ตามมาตรา 304 บัญญัติว่า ให้แจ้งการยึดต่อเจ้าพนักงานที่ดินนั้นย่อมหมายรวมถึงเจ้าพนักงานอื่น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียนเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย

ผลของการยึด

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ และการยึดนั้นมิผลตามกฎหมายแล้ว การยึดดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้

มาตรา 305 การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ดังบัญญัติไว้ในสองมาตราก่อนนี้มีผลดังต่อไปนี้

(1) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้วนั้น หากอาจใช้ยื่นแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาและค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดี และลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้จำหน่ายทรัพย์สินเพียงส่วนที่เกินจำนวนนั้นก็ตาม

ตามบทบัญญัติมาตรา 305 (1) เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์แล้ว หากว่ามีการก่อให้เกิด โอนหรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินหลังจากนั้น กรณีดังกล่าวไม่อาจใช้ยื่นเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ กล่าวคือ ผู้รับโอนทรัพย์จากลูกหนี้ภายหลังจากที่มีการยึดแล้ว ย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์

ผลต่อบุคคลภายนอก

ในการยึดอสังหาริมทรัพย์นั้น มาตรา 304 กำหนดให้มีการแจ้งการยึดต่อเจ้าพนักงานที่ดิน เพื่อให้มีการบันทึกไว้ในทะเบียนและบุคคลภายนอกจะได้ทราบ หากว่าบุคคลภายนอกได้รับ



โอนที่ดินจากลูกหนี้ก่อนมีการแจ้งการยึดและเจ้าพนักงานที่ดินได้บันทึกไว้ในทะเบียน เช่นนี้ เมื่อบุคคลภายนอกได้รับโอนโดยสุจริต การยึดดังกล่าวย่อมใช้บังคับบุคคลภายนอกไม่ได้

#### 3.4.4 การขายทอดตลาด (Auction)

การขายทอดตลาดเป็นการขายโดยเปิดเผยโดยเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปทำการเสนอซื้อ โดยประมูลผู้ราคากันผู้ที่ได้ราคาสูงกว่าจะได้ทรัพย์สินไปไม่ได้เจาะจงให้ผู้นึงผู้ใดโดยเฉพาะ เหมือนการขายทั่วไป การเปิดโอกาสในบุคคลผู้ราคากันนั้นไม่จำกัดว่าจะต้องมีผู้ราคากันมากกว่า 1 คน แม้ไม่มีผู้ราคาโดยมีเพียงแต่ผู้เสนอราคาเพียงบุคคลเดียวก็ถือเป็นการขายทอดตลาดเช่นกัน<sup>67</sup>

การขายทอดตลาดอาจเกิดขึ้น 2 ลักษณะ

1. มีการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล หรือคำพิพากษาของศาลหลังจากที่ฟ้องร้องคดีต่อศาลเช่นศาลสั่งยึดทรัพย์เพื่อมาชำระหนี้ เจ้าหนี้จำนองขอให้ศาลบังคับจำนองโดยยึดทรัพย์ขายทอดตลาดเพื่อมาชำระหนี้แก่ผู้รับจำนอง

2. มีการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยไม่มีคำสั่งศาล เช่น บรรดาโรงรับจำนำประกาศขายทรัพย์สินที่หลุดจำนำ หรือมีการยึดทรัพย์ขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายรัษฎากรหรือโดยฝ่ายปกครอง<sup>68</sup>

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง (corporeal movable property) หรืออสังหาริมทรัพย์ (immovable property) แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการดำเนินการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถนำออกขายทอดตลาดได้ทันที

การขออนุญาตขายทอดตลาด

มาตรา 306 เมื่อได้ยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง หรืออสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดียื่นคำขอต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น ถ้าไม่มีผู้คัดค้านในการขายทรัพย์สิน ภายใต้บังคับบทบัญญัติ มาตรา 307 ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ แล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ทราบซึ่งคำสั่งขอศาลและวันขายทอดตลาดแก่บรรดาผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สิน ที่จะขายทอดตลาดซึ่งทราบได้ตามทะเบียน หรือโดยประการอื่น

<sup>67</sup> จาก หลักกฎหมายซื้อขายแลกเปลี่ยนให้ (น. 158), โดย สุจินตนา ชุมวิสูตร, 2550, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

<sup>68</sup> จาก คำอธิบายซื้อขายแลกเปลี่ยนให้ (น. 305), โดย ไพทิจิต เอกจริยกร, 2552, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ในการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขออนุญาตขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น หากปรากฏว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อขอให้ตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบกิจการศาลจำเป็นต้องพิจารณาคำร้องของลูกหนี้ก่อน เพื่อพิจารณาว่าจะสั่งอนุญาตให้มีการตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์แทนการส่งขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้หรือไม่

#### การขออนุญาตขายทอดตลาด

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียื่นคำขอต่ศาล ขออนุญาตขายทอดตลาด เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งคำสั่งศาล และวันขายทอดตลาดแก่บรรดาผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด ซึ่งสามารถทราบได้ทางทะเบียนหรือโดยประการอื่น (มาตรา 306)

#### การแจ้งวันขายทอดตลาด

การแจ้งวันขายทอดตลาดเป็นสาระสำคัญของการขายทอดตลาดเพื่อให้บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีได้เข้าสู่ราคาหรือรักษาสีทธิของตนตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 306<sup>69</sup>

ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลยโดยไม่ปิดประกาศแจ้งที่หน้าสำนักงานบังคับคดีที่ตั้งทรัพย์สินต่างจากการขายทอดตลาดในคดีอื่นย่อมทำให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขายทอดตลาดย่อมไม่เป็นที่เปิดเผยตามวิถีทางที่ควรจะเป็นส่งผลกระทบต่อถึงการตัดสินใจเข้าสู่ราคาและจำนวนผู้เข้าสู่ราคา ซึ่งอาจจำกัดให้น้อยลงขัดต่อเจตนารมณ์ของการขายทอดตลาดที่ต้องเปิดโอกาสให้มีการสู้ราคากัน โดยเปิดเผยเพื่อให้ได้ราคาสูงสุดจึงถือไม่ได้ว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการขายทอดตลาดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นฝ่าฝืนประมวลกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 308 แม้จะเป็นขายทอดตลาดครั้งที่ 4 ซึ่งตามคำสั่งกรมบังคับคดีกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีถือเอาราคาที่ผู้เข้าสู่ราคาเสนอสูงสุดไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของราคาประเมินหรือราคาของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการกำหนดราคาทรัพย์สินแล้วแต่กรณีเป็นราคาที่สมควรขายศาลย่อมมีอำนาจเพิกถอนการขายที่ไม่ชอบเสียได้<sup>70</sup>

หลังจากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งคำสั่งศาลและวันขายทอดตลาดให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทราบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

<sup>69</sup> จาก คำพิพากษาที่น่าสนใจการแจ้งวันขายทอดตลาด, โดย สมหมาย จันทรเรือง, 2558 (มกราคม), วารสารเนติบัณฑิตยสภา, 27306, น. 9-10.

<sup>70</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 7309/2550.

ความแพ่งมาตรา 306 กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่แจ้งคำสั่งของศาลที่อนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดและวันขายทอดตลาดแก่บรรดาบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาด ซึ่งทราบได้ตามทะเบียนตัวอย่างเช่น ก. มีชื่อเพียงคนเดียว ข. มิใช่ผู้มีส่วนได้เสียเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่ต้องแจ้งวันขายทอดตลาดให้ ข. ทราบ การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินตามวัน เวลา และสถานที่กำหนดไว้ในประกาศจึงถือว่าเป็นการขายโดยชอบ<sup>71</sup>

กรณีที่ถูกหนีตามคำพิพากษามีหลายคน เฉพาะถูกหนีตามคำพิพากษาที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินเท่านั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งคำสั่งศาลให้ทราบ ส่วนถูกหนีตามคำพิพากษาอื่น ถือว่าไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย

#### การดำเนินการขายทอดตลาด

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดได้เมื่อพ้นระยะเวลาอย่างน้อย 5 วัน นับแต่วันที่ยึด ในการขายทอดตลาดนั้นให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น และข้อกำหนดของศาล ซึ่งระบุไว้ในคำสั่งของศาลที่อนุญาตให้ขายทรัพย์สินนั้น (มาตรา 308 วรรคหนึ่ง)

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเกี่ยวกับการขายทอดตลาดได้บัญญัติไว้ในมาตรา 509 ถึงมาตรา 517

#### การเพิกถอนการบังคับคดี (Cancellation of Judgment Execution)

ในการขอให้เพิกถอนการบังคับคดี หรือเพิกถอนการขายทอดตลาดนั้น กฎหมายได้บัญญัติไว้ในสองมาตราด้วยกัน คือ มาตรา 296 และมาตรา 309 ทวิ โดยในมาตรา 296 นั้นจะบัญญัติใช้กับกรณีทั่วไป เว้นแต่ กรณีที่เข้ามาตรา 309 ทวิ นั้น เป็นเรื่องการขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดเนื่องจากราคาต่ำเกินสมควร

#### การขอเพิกถอนการบังคับคดี ตามมาตรา 296

ก. เหตุในการขอเพิกถอนการขอเพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 296 มีเหตุในการเพิกถอนอยู่ 2 กรณี

กรณีที่ 1 กรณีที่คำบังคับ (a decree) หมายถึงบังคับคดี (a writ of the execution) หรือคำสั่งศาล (an order of the court) ในชั้นบังคับคดี ผ่าฝืนกฎหมาย

มาตรา 296 ในกรณีที่คำบังคับ หมายถึงบังคับคดี หรือคำสั่งศาลในชั้นบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เมื่อศาลเห็นสมควรไม่ว่าในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลงหรือ

<sup>71</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 3798/2551.

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อศาล หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ถูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขคำบังคับ หมายบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนหรือมีคำสั่งอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร

กรณีที่ 2 เจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

วรรคสอง ภายใต้บังคับมาตรา 309 ทวิ วรรคสอง ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เมื่อศาลเห็นสมควร ไม่ว่าเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลงหรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ถูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร

ที่ว่า ภายใต้บังคับมาตรา 309 ทวิ วรรคสอง นั้น หมายความว่า ในกรณีที่มีการอ้างว่าราคาที่ได้ขายทอดตลาดนั้นต่ำเกินสมควร และการขายทอดตลาดทรัพย์สินในราคาต่ำเกินสมควรนั้นเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือความไม่สุจริต หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด กรณีดังกล่าวจะต้องบังคับตามบทบัญญัติของมาตรา 309 ทวิ วรรคสอง แจ้งกำหนดการขายทอดตลาดแก่จำเลยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ผลของการเพิกถอนการขายทอดตลาด

เมื่อศาลมีคำสั่งให้เพิกถอนการขายทอดตลาดแล้ว เท่ากับว่าไม่มีการขายทอดตลาด ผู้ซื้อทรัพย์สินย่อมไม่มีสิทธิได้รับทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดนั้น

#### 3.4.5 การคัดค้านและการการเพิกถอนการขายทอดตลาดเนื่องจากราคาต่ำเกินสมควร

การคัดค้านเกี่ยวกับการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยอ้างว่าราคาสูงสุดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม่ขายเป็นราคาที่ต่ำเกินสมควรในการดำเนินการขายทอดตลาดนั้น ผู้มีส่วนได้เสียอาจจะคัดค้านก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเคาะไม่ขายว่า ราคาของผู้เสนอสูงสุดนั้นเป็นราคาต่ำเกินสมควรหรือในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้เคาะไม่ขายทอดตลาดไปแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียอาจจะร้องคัดค้านต่อศาลว่า ราคาที่ขายทอดตลาดไปนั้นต่ำเกินสมควรเมื่อมีการคัดค้านเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องเลื่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินออกไป

หรือให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหรือผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่คัดค้านหรือไม่ก็ตามหาผู้ที่เสนอซื้อราคาที่บุคคลดังกล่าวต้องการเสนอซื้อในการขายทอดตลาดครั้งต่อไป<sup>72</sup>

ขอให้ดำเนินการขายทอดตลาดใหม่ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติไว้ในมาตรา 309 ทวิ มาตรา 309 ทวิ ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าเป็นราคาที่สมควรขายได้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีอาจคัดค้านว่าราคดังกล่าวมีจำนวนต่ำเกินสมควร ในกรณีเช่นว่านี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเลื่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินไป เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่คัดค้านหรือไม่ก็ตาม หาผู้ซื้อที่จะเสนอซื้อในราคาที่บุคคลดังกล่าวต้องการมาเสนอซื้อในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป โดยให้ผู้เสนอราคาสูงสุดต้องผูกพันกับการเสนอราคาดังกล่าวเป็นระยะเวลาสามสิบวัน นับแต่วันที่เสนอราคานั้น และในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในจำนวนไม่สูงกว่าจำนวนผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน หรือไม่มีผู้เสนอราคาเลย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน แต่หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไปจำนวนสูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น

การคัดค้านราคาว่าราคาที่ผู้เสนอราคาสูงสุดนั้นเป็นราคาต่ำเกินสมควร ตามมาตรา 309 ทวิวรรคหนึ่ง สามารถแบ่งชั้นตอนออกได้ดังนี้

1. ก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเคาะไม้ขาย เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา หรือผู้มีส่วนได้เสีย ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่เป็นเจ้าของผู้มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่จะขาย ก็ถือว่าเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาผู้มีสิทธิคัดค้านราคาในการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าต่ำเกินสมควร ได้ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องเลื่อนการขาย

2. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเลื่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินออกไป เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียได้หาบุคคลมาซื้อราคาในการขายทอดตลาดต่อไป<sup>73</sup>

3. ความผูกพันในการเสนอราคาในการขายทอดตลาดผู้เสนอราคาในการขายทอดตลาดผู้เสนอราคาสูงสุดต้องผูกพันผู้เสนอราคาสูงสุดผูกพันกับการเสนอราคาดังกล่าวเป็นระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่เสนอราคา

<sup>72</sup> แห่งภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (น. 248-249). เล่มเดิม.

<sup>73</sup> คำพิพากษาฎีกาที่ 5321/2552.

4. ในการขายทอดตลาดครั้งต่อไป หากว่า

ก. ไม่มีผู้เสนอราคา หรือมีการเสนอราคาต่ำกว่าราคาของผู้เสนอราคาสูงสุดครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดเดิม (บุคคลตามข้อ 3)

ข. ผู้เสนอราคาสูงสุดครั้งใหม่ เสนอราคาสูงกว่าราคาสูงสุดครั้งเดิม ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายทอดตลาดให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดใหม่ได้

การร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดเนื่องจากราคาต่ำเกินสมควร

วรรคสองในกรณีนี้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีเห็นว่าราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สิน มีจำนวนต่ำเกินสมควร และการขายทอดตลาดทรัพย์สินในราคาต่ำเกินสมควรนั้น เกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉล ในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่บุคคลดังกล่าวอาจยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อขอให้มีการเพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ได้ และเมื่อศาลได้สอบสวนแล้วเห็นว่าคำร้องรับฟังได้ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องหรือแก้ไขหรือมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร ให้เสร็จภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันได้รับคำร้องนั้น

ตามบทบัญญัติในมาตรา 309 ทวิ วรรคสอง สามารถแบ่งเหตุในการร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ได้ดังนี้

ก. ราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้นต่ำเกินสมควร และ

ข. การขายทอดตลาดทรัพย์สินในราคาต่ำเกินสมควรนั้น เกิดจากการคบคิดกัน ฉ้อฉล ในระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือ ความไม่สุจริต หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่

การนำบทบัญญัติมาตรา 296 มาใช้โดยอนุโลม

ให้นำบทบัญญัติในวรรคสาม วรรคสี่ วรรคห้า และวรรคหกของ มาตรา 296 มาใช้บังคับแก่การยื่นคำร้องตามวรรคสองโดยอนุโลม

บทบัญญัติต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ ได้แก่ มาตรา 296 วรรคสามและวรรคสี่ เป็นเรื่องกำหนดเวลาในการยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด ซึ่งจะต้องยื่นก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง แต่ต้องไม่ช้ากว่า 15 วัน นับแต่วันที่ทราบ แต่ทั้งนี้ ผู้ยื่นคำร้องต้องมีดำเนินการอันใดขึ้นใหม่ หลังจากได้ทราบเรื่องฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติ หรือต้องมีได้ให้สัตยาบันแก่การกระทำนั้น

มาตรา 296 วรรคห้า การขอให้ผู้ร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาดวางเงินหรือหาประกันต่อศาล เพื่อประกันการชำระค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้มีส่วนได้เสีย

หากผู้ร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดไม่วางเงิน หรือหาประกันก็ให้ศาลยกคำร้อง คำสั่งศาลในกรณีให้ถึงที่สุด

#### การจ่ายเงิน (Distribution)

การจ่ายเงินในคดีแพ่ง หลังจากเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการรวบรวมเงินหรือจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการทำบัญชีรับจ่ายเงินเพื่อจ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการอยู่ 2 ขั้นตอน กล่าวคือ

ขั้นตอนที่ 1 เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องทำบัญชีแสดงการรับเงินตามมาตรา 316

ขั้นตอนที่ 2 การจ่ายเงินตามบัญชี ตามมาตรา 318 และมาตรา 322

การจ่ายเงิน วิธีการจ่ายเงิน แบ่งเป็น 2 กรณีคือ กรณีตามมาตรา 318 และกรณีตามมาตรา 319

ขั้นตอนในการทำบัญชีรับจ่ายของเจ้าพนักงานบังคับคดี

1. หักชำระค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดี

2. ทำบัญชีส่วนเฉลี่ยแสดงจำนวนเงินที่จ่ายให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้

บุริมสิทธิ

3. ส่งคำบอกกล่าวไปยังเจ้าหนี้ทั้งหลายขอให้ตรวจสอบบัญชีและให้แถลงข้อคัดค้าน

ภายใน 7 วัน

การคืนเงินส่วนที่เหลือ

เมื่อผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทุกคนได้รับส่วนแบ่งเป็นที่พอใจแล้ว ถ้ายังมีเงินที่จำหน่ายทรัพย์สินเหลืออยู่ ให้ดำเนินการ ดังนี้ (มาตรา 322)

1. เงินดังกล่าวถูกอายัดไว้ตามมาตรา 291 หรือคำสั่งอายัดทรัพย์ ก็ให้ดำเนินการส่งเงินตามที่ยึดนั้น

2. จ่ายคืนให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อปรากฏว่าเงินรายได้จำนวนสุทธิที่จำหน่ายทรัพย์สินได้มานั้น ไม่ต้องการใช้สำหรับการบังคับคดีต่อไปอีก หรือมีเงินเหลืออยู่ภายหลังจากที่ได้หักชำระค่าฤชาธรรมเนียม และจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ทุกคนเป็นที่พอใจแล้ว

3. จ่ายให้แก่บุคคลภายนอกตามสิทธิเรียกร้องของบุคคลภายนอกที่มีอยู่ต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อปรากฏว่าทรัพย์สินของบุคคลภายนอกต้องถูกจำหน่ายไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

4. จ่ายให้แก่ผู้ร้องจัดทรัพย์ ถ้าหากมีการจำหน่ายทรัพย์สินไปตามมาตรา 288 และมีคำพิพากษาถึงที่สุดเป็นคุณแก่ผู้ร้อง

3.5 หลักกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ การบังคับคดีของกลุ่มในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law system) และในระบบซีวิลลอว์ (Civil law system) ซึ่งจะได้ศึกษาวิธีการขายทอดตลาดของสาธารณรัฐฝรั่งเศส เครือรัฐออสเตรเลีย ประเทศอังกฤษว่าได้กำหนดวิธีดำเนินการบังคับคดีขายทอดตลาดเพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไว้แตกต่างกับกฎหมายของประเทศไทยอย่างไร

### 3.5.1 กฎหมายเช่าซื้อ และการขายทอดตลาดของประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) วิวัฒนาการของกฎหมายเช่าซื้อจึงมีต้นกำเนิดมาจากแนวคำพิพากษาและพัฒนาต่อมาจนมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่อยู่ในรูปพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งกฎหมายเข้ามาควบคุมการทำสัญญาเช่าซื้อระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อกับผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้เช่าซื้อที่บัญญัติไว้เป็นกรณีเฉพาะในการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย

#### พระราชบัญญัติเช่าซื้อ

ก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อของประเทศไทยธุรกิจให้เช่าซื้อได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ขายสินค้าสามารถจำหน่ายสินค้าของตนได้<sup>74</sup> มากขึ้น โดยผู้ขายสินค้าจะทำการติดต่อกับสถาบันการเงินเพื่อให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อแก่ผู้เช่าซื้อ โดยผู้เช่าซื้อจะทำการชำระค่าเช่าซื้อแก่สถาบันการเงิน โดยตรงรัฐบาลจึงเห็นควรให้มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการเช่าซื้อในประเทศไทย โดยเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้มีความเห็น 2 แนว คือ

ความเห็นแรก เห็นว่า กฎหมายเช่าซื้อของประเทศไทยถูกคิดค้นขึ้นเนื่องด้วยความจำเป็นทางธุรกิจ โดยสัญญาเช่าซื้อเริ่มมาจากพัฒนาการของการซื้อขาย และเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบของการส่งมอบการครอบครอง (Form of Bailment) นักกฎหมายจึงร่างกฎหมายขึ้นโดยมุ่งที่จะป้องกันสิทธิของผู้ขายเป็นหลัก<sup>75</sup>

ความเห็นที่สอง เห็นว่า กฎหมายเช่าซื้อถูกตราขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองผู้เช่าซื้อ เนื่องจากในขณะนั้น ได้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติมากมาย เนื่องจากผู้เช่าซื้อส่วนใหญ่ไม่สามารถนำเงินมาชำระค่าเช่าซื้อได้ตามกำหนดในสัญญา ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ จึงมีการเรียกร้องให้มีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อในปี 1938 โดยมี

<sup>74</sup> จาก การให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค: ศึกษากรณีสัญญาเช่าซื้อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 75-76), โดย สิริรัตน์ ฟองวิฑู, 2547, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

<sup>75</sup> จาก สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 86-132), โดย กิรติศักดิ์ หนูเกื้อ, 2552, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.



MS.Ellen Wilkinson เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการร่างกฎหมายเช่าซื้อของอังกฤษและกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกประกาศใช้ในปีนั้นทันที

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติเช่าซื้อ บัญญัติขึ้นเพื่อใช้บังคับกับสัญญาลักษณะเช่าซื้อและการซื้อขายโดยให้สินเชื่อ โดยในเบื้องต้นมุ่งให้ความคุ้มครองผู้ให้เช่าซื้อจึงทำให้หลักกฎหมายเช่าซื้อถือเป็นเรื่องการซื้อขาย โดยมีเงื่อนไขเรื่องสิทธิยึดหน่วงในตัวทรัพย์สินที่เช่าซื้อ จึงมีการนำหลักกฎหมายในเรื่องการส่งมอบการครอบครองและการใช้สิทธิในการเลือกซื้อมาใช้บังคับ เพื่อมิให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งขณะทำสัญญา

นอกจากนี้ เมื่อต่อมาการให้สินเชื่อมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้การโฆษณาธุรกิจเช่าซื้อขยายตัวตามและก่อให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงระหว่างผู้ให้เช่าซื้อ สื่อโฆษณาที่ใช้มิได้อธิบายให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ในด้านสินเชื่อ และหน้าที่ความรับผิดชอบทางการเงินของผู้บริโภคไว้ชัดเจน ผู้เช่าซื้อจึงไม่ทราบถึงผลร้ายทางการเงินของการทำสัญญาตลอดจนหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกิดจากสัญญาประเภทนี้ เพื่อแก้ปัญหาฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ออกกฎหมายที่ควบคุมเรื่องการโฆษณานี้คือพระราชบัญญัติว่าด้วยการซื้อขาย โฆษณา (The advertisements hire-purchase Act 1957) และได้ถูกยกเลิกโดย(The Advertisements hire-purchase Act 1967) ซึ่งมีการกำหนดรายละเอียดในการควบคุมมากกว่าเดิมแต่ภายหลังก็พบว่ายังไม่เพียงพอจึงถูกยกเลิกโดย พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (The Consumer Credit Act 1974) ซึ่งมีบทบัญญัติในการควบคุมการโฆษณาที่เปลี่ยนจากวิธีการกำหนดรายละเอียดมาเป็นวิธีการให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าออกข้อบังคับภายในวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 44 มาใช้ควบคุมในเรื่องนี้แทน<sup>76</sup>

ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (Consumer Credit Act 1974) ก็ทำให้พระราชบัญญัติเช่าซื้อ(hire –purchase Act 1965) ได้ถูกยกเลิกไปด้วย

บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง คือ คู่สัญญาที่ได้มีการทำสัญญาเช่าซื้อกันคือ ผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้อดังนี้

#### 1. ก่อนทำสัญญา

พระราชบัญญัติเช่าซื้อกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลแก่ผู้เช่า เช่น ราคาทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อและอัตราดอกเบี้ยค่าเช่าซื้อ เป็นต้น พร้อมทั้งกำหนดเอกสารประกอบเพื่อใช้ในการทำสัญญาเช่าซื้อ (hire –purchase agreement)

<sup>76</sup> จาก การคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเช่าซื้อสินค้า (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 48-52), โดย นิทรานัยโกวิท, 2523, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

## 2. ภายหลังจากทำสัญญา

พระราชบัญญัติเข้าซื้อให้สิทธิแก่ผู้เข้าซื้อในการบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อ โดยให้ส่งคำบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังผู้ให้เข้าซื้อก่อนถึงกำหนดชำระค่าเช่างวดสุดท้าย มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดความรับผิดชอบหลังเลิกสัญญา ซึ่งให้สิทธิแก่ผู้เข้าซื้อที่จะได้รับเงินคืนกึ่งหนึ่งของราคาทรัพย์สินและห้ามมิให้เจ้าของทรัพย์สินใช้กำลังเรียกคืนทรัพย์สินเว้นแต่จะมีคำสั่งศาล และในกรณีที่ผู้เข้าซื้อได้ชำระค่าเช่าเข้ามาแล้วเป็นเงินจำนวน 1 ใน 3 ของมูลค่าทรัพย์สินที่เข้าซื้อ กฎหมายห้ามมิให้ผู้ให้เข้าซื้อใช้กำลังกลับเข้าครอบครองทรัพย์สิน เว้นแต่ผู้เข้าซื้อแสดงเจตนาที่จะเลิกสัญญา

ในการดำเนินการเพื่อบังคับตามพระราชบัญญัติเข้าซื้อ มิได้มีการกำหนดหรือแต่งตั้งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อควบคุมจึงทำให้องค์กรที่ดำเนินการเพื่อบังคับตามกฎหมายนี้คือศาลยุติธรรม

พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974)

พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม ค.ศ. 1974 และมีผลยกเลิกกฎหมายหลายฉบับด้วยกันวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมและมุ่งแก้ไขภาวะเศรษฐกิจบุคคลที่กฎหมายคุ้มครองได้แก่ ผู้บริโภคภายใต้ธุรกรรมการให้สินเชื่อระหว่างเอกชน ซึ่งมีข้อยกเว้นไม่นำมาบังคับใช้กับสินเชื่อที่เจ้าหน้าที่เป็นหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่อยู่ในประกาศของรัฐมนตรีของอังกฤษ (Secretary of State) เช่น องค์กรการกุศล องค์กรนายจ้าง องค์กรผู้ใช้งาน

การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของผู้สัญญา

(1) การให้อำนาจฝ่ายบริหารเข้ามาควบคุมและดูแลการประกอบธุรกิจเข้าซื้อ

(2) นำระบบใบอนุญาตมาใช้ควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจเข้าซื้อ

(3) มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้เข้าซื้อและผู้ให้เข้าซื้อ

สิทธิของผู้เข้าซื้อ

1. มีสิทธิได้รับสำเนาสัญญาเข้าซื้อเมื่อได้ลงนามในสัญญาเข้าซื้อ

2. มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเมื่อมีการทำสัญญาในที่พักอาศัยซึ่งมิใช่เป็นสถานประกอบธุรกิจของผู้ให้เข้าซื้อภายในเวลาสองถึงสามวันนับจากวันที่ได้รับสำเนาหนังสือสัญญาฉบับที่สอง

3. มีสิทธิขยายเวลาการชำระค่าเช่ากับผู้ให้เข้าซื้อในกรณีที่ผู้เข้าซื้อประสบปัญหาทางการเงิน

4. มีสิทธิชำระค่าเช่าทั้งหมดก่อนถึงกำหนดชำระ โดยผู้ให้เข้าซื้อจะต้องลดดอกเบี้ยค่าเช่าที่ค้าง

5. มีสิทธิได้รับค่าชดเชยหากทรัพย์สินที่เข้าซื้อมีความชำรุดบกพร่องโดยผู้เข้าซื้อจะได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติการขายสินค้า(Sale Goods Act)<sup>77</sup>

สิทธิของผู้ให้เข้าซื้อ

1. มีสิทธิที่จะได้รับค่าเช่าซื้อตามที่กำหนดไว้ในสัญญา
2. มีสิทธิได้รับสินค้าคืนกรณีที่มีการผิดสัญญาเช่าซื้อแต่หากมีการชำระค่าเช่าซื้อมาแล้วจำนวน 1 ใน 3 ของมูลค่าสินค้าตามสัญญาเช่าซื้อการกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินเพื่อที่จะยึดคืนต้องมีคำสั่งศาลเสียก่อน ทั้งนี้ หน่วยงานหรือองค์กรในการบังคับการให้เป็นไปตามมาตรการและวัตถุประสงค์ที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดได้แก่

ผู้อำนวยการองค์กรการค้าที่เป็นธรรม (Director General of Fair Trading) มีหน้าที่จัดตั้งระบบใบอนุญาต บริหาร ดำเนินการ ควบคุมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติและจัดการตามความจำเป็นและเหมาะสมรวมถึงออกกฎระเบียบต่าง ๆ <sup>78</sup>

รัฐสภาของอังกฤษ(Secretary of State) มีหน้าที่ให้คำแนะนำผู้อำนวยการการค้าที่เป็นธรรม (Director General of Fair Trading) ในการปฏิบัติหน้าที่ทั่วไป และในกรณีเฉพาะเจาะจงรวมทั้งให้ความเห็นชอบในการออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้บริการและการกำหนดค่าธรรมเนียมต่าง ๆ <sup>79</sup>

ศาลยุติธรรม กฎหมายให้อำนาจศาลในการพิจารณาข้อสัญญาที่มีเงื่อนไขเรื่องมูลค่าของสินค้าที่ทำให้ลูกหนี้ต้องรับภาระมากกว่าปกติโดยศาลจะเข้าไปตรวจสอบดอกเบี้ยในการทำสัญญา ศาลสามารถพิจารณาค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการทำสัญญา คุณสมบัติของลูกหนี้ ความเสี่ยงของเจ้าหนี้และระยะเวลาการชำระเงินคืนมาประกอบการพิจารณาด้วย ทำให้ศาลจึงมีอำนาจในการบรรเทาหรือแก้ไขเยียวยาลูกหนี้จากการที่ต้องชำระเงินสูงกว่าปกติให้มีความเป็นธรรมและสมเหตุสมผลมากขึ้น

นอกจากนี้ ศาลยังสามารถแก้ไขข้อสัญญาเพื่อลดจำนวนเงินที่ต้องชำระลงได้อีกทั้งสามารถมีคำสั่งให้เจ้าหนี้จ่ายเงินที่รับคืนไปแล้วคืนแก่ลูกหนี้และมีอำนาจออกคำสั่งบังคับเพื่อคุ้มครองคู่สัญญาในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาหรือใช้สิทธิตามกฎหมายเมื่อคู่สัญญาใช้สิทธิยื่นคำร้องมาสู่ศาลอีกด้วย

หลังจากที่พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) ได้ใช้คุ้มครองการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคมาเป็นเวลานาน ก็ทำให้มีการเสนอการแก้ไข

<sup>77</sup> สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 86-132). เล่มเดิม.

<sup>78</sup> Consumer Credit Act 1974 Section 1.

<sup>79</sup> Consumer Credit Act 1974 Section 2.

กฎหมายฉบับนี้ โดยกรมการค้าและอุตสาหกรรม (Department of Trade and Industry) จนกระทั่งพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อผู้บริโภค (Consumer Credit Act 2006) ได้ถูกบัญญัติเป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 2006 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมในสาระสำคัญหลายประการทำให้มีการคุ้มครองสัญญาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคมากขึ้นและยังมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรูปแบบของการทำสัญญา การโฆษณา การส่งคำบอกกล่าวและข้อมูลต่าง ๆ ต่อผู้บริโภคด้วย

หลักเกณฑ์ที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อผู้บริโภค

(Consumer Credit Act 1974) ในสาระสำคัญและส่งผลถึงกรณีการทำสัญญาเช่าซื้อด้วยคือ

1. การเปลี่ยนแปลงวงเงินเครดิตที่ให้แก่ผู้บริโภคที่จะตกอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้จะไม่จำกัดวงเงิน ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่จำกัดไว้ไม่เกิน 25,000 ปอนด์เท่านั้น
2. มีการเปลี่ยนแปลงคำจำกัดความของ “Individual” หรือบุคคลที่กฎหมายคุ้มครองใหม่ว่าหมายความรวมถึงเฉพาะห้างหุ้นส่วนที่มีหุ้นส่วนเป็นบุคคลธรรมดาไม่เกิน 3 คนเท่านั้น
3. กำหนดให้ผู้ให้เครดิตต้องส่งรายงานทางการเงินประจำปีที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการชำระเงินตามสัญญา “fixed sum credit” ให้ลูกค้าครั้งแรกต้องส่งภายในหนึ่งปี นับแต่วันทำสัญญา ซึ่งจะแสดงรายละเอียดของจำนวนเงินที่มีการชำระและจำนวนเงินที่ค้างชำระ เป็นต้น โดยจัดทำรูปแบบตามที่ข้อบังคับกำหนด
4. มีการกำหนดรูปแบบและวิธีส่งคำบอกกล่าวถึงลูกหนี้ในกรณี เมื่อลูกหนี้ค้างชำระค้างงวดสองคราวติดต่อกัน โดยกำหนดให้ผู้ให้สินเชื่อต้องส่งคำเตือนล่วงหน้าไปยังลูกหนี้ มิฉะนั้นจะไม่สามารถบังคับให้ชำระหนี้ตามสัญญาได้ และทำให้ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยในช่วงเวลาที่ยังไม่บอกกล่าว โดยถือว่ายังไม่มีการผิดนัดชำระเงินด้วยนอกจากนี้ ลูกหนี้จะมีความรับผิดชอบที่ต้องเสียดอกเบี้ยในเงินที่ค้างชำระต่อเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไป 30 วัน นับจากวันที่ได้รับคำบอกกล่าวแล้ว
5. ศาลมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางมากขึ้นในการแก้ไขสัญญาให้สินเชื่อที่ไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภค เช่น แก้ไขหรือลดจำนวนผลประโยชน์ที่จะได้รับตามสัญญา เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาที่กำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ของลูกหนี้และผู้ค้าประกัน เป็นต้น

นอกจากนี้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของประเทศไทย (Secretary of State) ที่จะตัดสินใจให้ผู้บริโภคไม่ต้องผูกพันในส่วนราคาที่สูงเกินไป (high net worth) ซึ่งอาศัยหลักความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นธรรม (unfair relationships) มาใช้พิจารณา

ในปัจจุบันได้มีการออกสัญญาที่เกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (Consumer Credit Agreements and Regulations 2004) เพื่อแก้ไขเพิ่มเติม

Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983 โดยกรมการค้าและอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2005 ซึ่งมีขอบเขตควบคุมถึงการทำสัญญาเช่าซื้อกับผู้บริโภคด้วย และมีผลให้ผู้ประกอบการต้องจัดทำสัญญามาตรฐานตามหลักเกณฑ์ที่ข้อบังคับกำหนด เช่น

1. กำหนดถึงข้อสัญญาว่าต้องใช้รูปแบบและสีของตัวอักษรที่อ่านได้ง่ายสำหรับคนทั่วไปรวมทั้งใช้ถ้อยคำที่อ่านเข้าใจได้ง่าย

2. กำหนดถึงข้อมูลที่ต้องมีในสัญญาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ซึ่งรายละเอียดหรือข้อมูลที่กำหนดให้ต้องมีในสัญญา มีการกำหนดไว้ในตารางที่ 1 ท้ายข้อบังคับ โดยในกรณีของสัญญาเช่าซื้อพบว่าตารางที่ 1 ยังกำหนดให้อาศัยกฎเกณฑ์ภายใต้พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อผู้บริโภค (Consumer Credit Act 1974) เป็นหลัก และให้ใช้รูปแบบของสัญญาไว้เป็นพิเศษตามตารางที่ 2 โดยมีช่องลายมือชื่อตามตารางที่ 5

3. ผู้ประกอบการต้องจัดเตรียมข้อสัญญาที่แสดงถึงมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ตามสัญญาให้ผู้บริโภคทราบ โดยสามารถกำหนดข้อมูลเพิ่มเติมลงไปมากกว่าที่ข้อบังคับกำหนดได้ แต่ต้องแสดงข้อมูลที่บังคับให้ใช้เป็นหัวข้อเรื่องก่อนที่จะเพิ่มเติมรายละเอียดต่อไป กล่าวคือ ไม่ให้มีการแทรกข้อมูลลงในส่วนที่สำคัญของสัญญา เช่น ในส่วนยอดรวมของจำนวนเงินที่ต้องชำระตามสัญญา เป็นต้น

พระราชบัญญัติควบคุมข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ค.ศ. 1977 (Unfair Contract Term Act 1977)

วัตถุประสงค์และขอบเขตการคุ้มครอง

จากปัญหาที่เกิดจากการทำสัญญาคู่สัญญาอีกฝ่ายมีอำนาจต่อรองสูงกว่าทำสัญญาสำเร็จรูปที่มีข้อสัญญาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบที่ไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติของอังกฤษมีความจำเป็นต้องตรากฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม คือ Unfair Contract Term Act 1977 เพื่อควบคุมข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบในสัญญาและมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1978

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้คือเพื่อแก้ไขปัญหากับการแสวงหาประโยชน์จากข้อสัญญาที่จำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบที่ไม่เป็นธรรมโดยมุ่งบัญญัติข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิดชอบที่ไม่เป็นธรรมไม่มีผลใช้บังคับกับผู้บริโภค

โดยคุ้มครองบุคคลที่เข้าทำสัญญาสำเร็จรูปทางธุรกิจที่เป็นลายลักษณ์อักษรของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเว้นแต่สัญญาประกันภัยสัญญาที่เกี่ยวกับการสร้างหรือโอนผลประโยชน์ในที่ดิน สัญญาที่เกี่ยวกับการโอนสิทธิหรือผลประโยชน์ในสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ หรือ ข้อมูลทางการค้า เป็นต้น

การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา โดยเฉพาะฝ่ายผู้เช่าซื้อที่จำเป็นต้องยอมรับข้อสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปตามพระราชบัญญัตินี้มุ่งโดยตรงถึงมาตรการทางสัญญาในการกำหนดรูปแบบของสัญญาให้มีข้อสัญญาที่ยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่ไม่เป็นธรรมแต่อย่างไรก็ตามผลของข้อจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดชอบที่ไม่เป็นธรรมซึ่งกฎหมายบัญญัติอาจจะมีผลบังคับภายใต้เงื่อนไขความสมเหตุสมผลสำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้คือศาล โดยศาลมีอำนาจตีความตามสัญญาและสามารถมีคำสั่งบังคับไม่ให้ใช้ข้อตกลงเช่นนั้นในสัญญา

สัญญาเช่าซื้อตามหลักกฎหมายจารีตประเพณี (common law) หมายถึง สัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินมอบทรัพย์สินให้ผู้เช่า โดยให้สิทธิแก่ผู้เช่าที่จะเลือกซื้อซึ่งสัญญานี้เป็นสัญญาที่แปลงมาจากสัญญาประเภท (Bailment) จึงอาจกล่าวได้ว่าสัญญาเช่าซื้อหมายถึงสัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินออกให้เช่าและรับว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คราว อย่างไรก็ตามกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่เปลี่ยนแปลงจนกว่าจะมีการชำระเงินครั้งสุดท้าย

ในทางปฏิบัติสัญญาเช่าซื้อ มี 2 ประเภท

1. สัญญาที่ให้ผู้เช่าซื้อเช่าทรัพย์สินนั้น โดยกำหนดค่าเช่าและให้สิทธิที่จะแสดงเจตนาซื้อสินค้านั้นเมื่อได้ชำระค่าเช่าครบถ้วนแล้ว
2. สัญญาที่กำหนดตัวทรัพย์สินแต่แรกและรวมอยู่ในราคาค่าเช่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะโอนไปยังผู้เช่าโดยอัตโนมัติเมื่อชำระเงินค่าเช่าครบทุกงวด โดยไม่ต้องแสดงเจตนาในการซื้อทรัพย์สินนั้นอีก

กรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าคืน

พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) ให้ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อในเวลาใดก็ได้ก่อนระยะเวลาชำระค่าเช่าซื้อสิ้นสุดลงโดยส่งคำบอกกล่าวเลิกสัญญาไปยังบุคคลผู้มีสิทธิหรือมีอำนาจในการรับชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญา ทั้งนี้ การบอกเลิกสัญญานั้นไม่กระทบต่อความรับผิดชอบใด ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนสัญญาสิ้นสุด (section 99)

ผลของการผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาสัญญาเช่าซื้อก่อนจ่ายเงินค่าเช่าซื้องวดสุดท้ายนั้น ตาม (section 99) ผู้เช่าซื้อย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบจากการบอกเลิกสัญญาตามที่กำหนดไว้ใน (section 100) ซึ่งกำหนดให้ผู้เช่าซื้อที่มีความรับผิดชอบจากการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อดังนี้

1. เมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงตามที่กำหนดใน Section 99 ผู้เช่าซื้อที่มีความรับผิดชอบที่จะต้องจ่ายเงินครึ่งหนึ่งของจำนวนเงินทั้งหมดที่เกินกว่าผลรวมของจำนวนเงินค่าเช่าซื้อที่จ่ายไปแล้วและจำนวนเงินค่าเช่าซื้อที่ถึงกำหนดชำระก่อนสัญญาสิ้นสุด เว้นแต่สัญญากำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องจ่ายเงินจำนวนน้อยกว่าหรือสัญญาไม่ได้กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องจ่ายเงินใด ๆ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา

2. ถ้าลูกหนี้ฝ่าฝืนหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สินที่เช่าซื้อดังเช่น วิทยุชุมชนแล้วผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบมากกว่าที่ระบุในข้อ 1 โดยถือว่าเป็นค่าเสียหายเนื่องจากการฝ่าฝืนหน้าที่นั้น

3. ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อยังคงครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้ออยู่โดยไม่มีสิทธิศาลจะสั่งให้ผู้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อแก่ผู้ให้เช่าซื้อ โดยที่ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิเลือกที่จะจ่ายตามมูลค่าของทรัพย์สินที่เช่าซื้อเว้นแต่ผู้เช่าซื้อจะพิสูจน์พอใจแก่ศาลว่าผู้เช่าซื้อไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้กับผู้ให้เช่าซื้อ นอกจากนี้หากมีข้อสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อที่มีความรับผิดชอบเกินกว่าที่กำหนดไว้ใน Section 100 แล้วข้อสัญญานั้นย่อมจะเป็น โฆษะ Section 173(1)(2) ของพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974)

ในประเทศอังกฤษ สัญญาเช่าซื้อมักจะกำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อว่า หากผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกเงินจำนวนหนึ่งเรียกว่า “Minimum Payment” ซึ่งเป็นเงินค่าเสียหายอันเกิดจากการบอกเลิกสัญญาในกรณีที่สินค้านั้นราคาต่ำ<sup>80</sup>

กรณีผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและผู้ให้เช่าซื้อยึดสินค้าคืน

กรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดและผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ ในอดีตเคยมีปัญหาว่ากล่าวคือ หากเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อไปเกือบจะครบตามสัญญาแล้ว ต่อมาเกิดผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อก็จะทำการยึดทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ ฉะนั้น จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ และปัจจุบันกฎหมายลักษณะที่ให้ความคุ้มครองนี้ก็ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและผู้ให้เช่าซื้อจะได้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้นั้น ผู้ให้เช่าซื้อต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องส่งคำเตือนเป็นหนังสือแสดงถึงเหตุแห่งการผิดสัญญา (default notice) และในหนังสือเตือนนี้จะต้องระบุเหตุแห่งการผิดสัญญาและถ้าผิดสัญญาดังกล่าวอยู่ในความสามารถของลูกหนี้ที่จะแก้ไขได้ เช่น กรณีผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงิน 2 งวดต่อ ๆ กัน และกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้แก้ไขให้เสร็จเรียบร้อยซึ่งไม่น้อยกว่า 7 วันและไม่ว่ากรณีใดก็ตามผู้ให้เช่าซื้อจะต้องกล่าวถึงผลของการไม่ปฏิบัติตามคำเตือนให้ลูกหนี้เข้าใจอย่างแจ่มชัดและหากผลของการผิดสัญญาแล้วลูกหนี้ได้ปฏิบัติตามคำเตือนแล้วก็ให้ถือว่าลูกหนี้ไม่เคย

<sup>80</sup> สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) (น. 111-113). เล่มเดิม.

ผิดสัญญา แต่ถ้าการผิดสัญญาดังกล่าวไม่อยู่ในความสามารถของลูกหนี้ที่จะแก้ไขได้ เช่น ผู้เช่าซื้อ นำทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญาออกขายให้กับบุคคลภายนอกโดยไม่มีอำนาจ ให้กำหนดค่าเสียหายให้ลูกหนี้

ในประเทศอังกฤษ สัญญาเช่าซื้อมักจะกำหนดไว้ในสัญญาว่า หากผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกเงินจำนวนหนึ่งเรียกว่า “Minimum Payment” ซึ่งเป็นเงินค่าเสียหายอันเกิดจากการบอกเลิกสัญญาในกรณีที่สินค้านั้นราคาตกต่ำดังตัวอย่าง สัญญาข้อที่ 9 ของสัญญาในคดี Bridge v. Campbell Discount Co., Lt. (1962) ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

“Clause 9: If the agreement of the hiring should be terminated for any reason before the vehicle became the property of hire-rent with interest and by way of agreed compensation for depreciation of the vehicle such further sum as would make the rentals paid and payable equal two-thirds of the hire-purchase price”<sup>81</sup>

ข้อ 9 หากได้มีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อไม่ว่าเหตุใด ๆ ก็ตาม ก่อนที่รถจักรยานยนต์จะโอนไปเป็นของผู้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อตกลงจะชำระค่าเสียหายอันเกิดจากการเสื่อมราคาของรถจักรยานยนต์เป็นจำนวนสองในสามส่วนของราคาค่าเช่าซื้อ”

ข้อสัญญาตามข้อที่ 9 นี้ เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของ (Minimum Payment Clause) และศาลจะวินิจฉัยว่าข้อตกลงเกี่ยวกับ (Minimum Payment Clause) เป็น โฆษะไม่ได้เพราะไม่ใช่เบี้ยปรับในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ดังคำพิพากษาในคดีดังต่อไปนี้

Associated Distributor v. Hall (1938) วินิจฉัยว่า คำว่า “เบี้ยปรับ” ใช้ได้เฉพาะเวลาที่ผู้เช่าซื้อทำผิดสัญญา (breach of agreement) แต่ในกรณีส่งมอบสินค้าคืนนั้น ไม่ใช่เป็นการผิดสัญญา แต่เป็นการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา

ตามแนวคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น เจ้าหนี้จึงฟ้องเรียกเงินจำนวนที่กำหนดไว้ได้ แม้จะเป็นจำนวนสูงมากก็ตาม หลักนี้จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อถือโอกาสกำหนดเงิน (minimum) (payment) ไว้สูงเกินไป ด้วยหลักตามคำพิพากษาดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้กรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเองต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายมากกว่ากรณีทำผิดสัญญา ฉะนั้น ทางศาลและรัฐบาลของอังกฤษได้เล็งเห็นปัญหาดังกล่าว จึงได้มีพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974

แต่เดิมระบบกฎหมายจารีตประเพณี ไม่ยอมรับรองสิทธิอันนี้ เพราะขัดต่อหลักว่าด้วยความศักดิ์สิทธิ์แห่งนิติกรรม (The Principle of Sanctity of Contract) ต่อมาทางปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อยอมตกลงไว้ในสัญญาให้ผู้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้ทุกกรณี ปัญหาการบอกเลิกสัญญามีอยู่ว่า การส่ง

<sup>81</sup> จาก การคุ้มครองผู้บริโภคในการเช่าซื้อสินค้าตามหลักการของกฎหมายอังกฤษและออสเตรเลีย, โดย รອງพล เจริญพันธ์, 2523 (มีนาคม), วารสารนิติศาสตร์, 10(1), น. 143-144.



สินค้าคั้นนั้น ในบางกรณีสินค้ามีราคาสูงกว่าเดิม ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้เปรียบและในบางกรณีราคาสินค้าต่ำลง ในกรณีเหล่านี้ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดลงไปโดยสัญญาว่า ผู้เช่าซื้อที่ส่งมอบสินค้าคั้นจะต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใดหรือเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ เพื่อชดเชยราคาสินค้าที่ต่ำลง เงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเรียกว่า (minimum payment clause) จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการเอาเปรียบและศาลจะประกาศว่าเป็นเบี้ยปรับ (penalty) นั้นไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่มีการกำหนดเงินไว้สูงมากเป็นการเอาเปรียบ เพราะเบี้ยปรับจะใช้เฉพาะในกรณีผิดสัญญา แต่ในกรณีส่งมอบสินค้าคั้นนี้มิใช่การผิดสัญญา แต่เป็นการใช้สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ศาลจึงมักจะตีความว่าส่งมอบสินค้าคั้น ผู้เช่าซื้อไม่ได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาและผู้เช่าซื้อทำผิดสัญญาไปเลย ทั้งนี้ เพราะศาลต้องการใช้ทฤษฎีเบี้ยปรับเพื่อคุ้มครองผู้เช่าซื้อ ฉะนั้น ทางศาลและรัฐบาลของอังกฤษได้สังเกตเห็นปัญหาดังกล่าว ต่อมาจึงได้มีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคซึ่งได้ระบุจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อในกรณีที่เลิกสัญญาไว้ว่า

หลักการดังกล่าวนี้ ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเช่าซื้อของอังกฤษฉบับก่อน ๆ และปัจจุบันหลักการนี้ก็ได้รับบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (The Consumer Credit Act 1974) มาตรา 90 ซึ่งได้นำมาใช้กับสัญญาเช่าซื้อ และสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข โดยเฉพาะซึ่งมาตราดังกล่าวได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ให้เช่าซื้อยังคงมีกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้าคั้น และผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญามาแล้วถึง 1 ใน 3 ของมูลค่าสินค้าคั้นตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะยึดสินค้าคั้นจากผู้เช่าซื้อไม่ได้ เว้นแต่จะขออนุญาตจากศาลเสียก่อน หากไม่ปฏิบัติตามมาตรา 90 นี้ ผลคือสัญญาเป็นอันเลิกกัน และลูกหนี้ก็หลุดพ้นความรับผิดชอบใด ๆ อันจะเกิดขึ้นต่อไป และมีสิทธิได้รับเงินที่ชำระไปแล้วทั้งหมดคืนจากผู้ให้เช่าซื้อ<sup>82</sup>

ถ้าทรัพย์นั้นไม่ใช่ทรัพย์ที่ได้รับคุ้มครอง ผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่อาจที่จะเข้าไปยังสถานที่ที่ทรัพย์นั้นตั้งอยู่เพื่อยึดสินค้าคั้น เว้นแต่จะมีคำสั่งศาล

นอกจากนี้ หากผู้เช่าซื้อยินยอมให้ผู้ให้เช่าซื้อยึดทรัพย์คั้นไปด้วยความสมัครใจ ผู้ให้เช่าซื้อที่ย่อมทำได้ไม่ขัดต่อมาตรา 91 ดังคำพิพากษาของศาลดังต่อไปนี้

Mercantile Credit Co., Ltd V. Gross บริษัทการเงิน โจทก์ให้จำเลยเช่าซื้อรถยนต์ไป ต่อมาจำเลยค้างชำระค่าเช่าซื้อหลายงวด โจทก์จึงได้ส่งคำบอกกล่าวแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญา และให้จำเลยส่งมอบรถคืน จำเลยจึงส่งมอบรถและเอกสารสำคัญของรถคืนให้โจทก์ในเวลาต่อมา ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยยินยอมส่งมอบรถคืนแก่โจทก์ด้วยความสมัครใจ ดังนั้น จึงไม่ต้องมีคำสั่งศาล

<sup>82</sup> วิพ่งภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (น. 248-249) และสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) (น. 86-132). เล่มเดิม.

Bentnick Ltd. V. Cromwell Engineering ศาลวินิจฉัยว่า เพียงแต่ลูกหนี้ให้เพื่อน ยืมทรัพย์ไปหรือนำทรัพย์ (รถยนต์) ไปทิ้งไว้ให้ผู้อื่นซ่อมเครื่อง ยังไม่ถือว่าลูกหนี้ละทิ้งทรัพย์โดยสิ้นเชิง เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเข้ายึดทรัพย์ เว้นแต่จะมีคำสั่งศาลอนุญาตให้ยึดไป

นอกจากนี้เกี่ยวกับกรณีที่ถูกหนี้ผิดสัญญา ผู้ให้เข้าซื้อใช้สิทธิ 2 ประการ คือ บอกเลิกสัญญาแล้วยึดทรัพย์คืน หรือไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาแต่ฟ้องขอให้ชำระเงินที่ค้างชำระ สำหรับกรณีที่ผู้ให้เข้าซื้อเลิกสัญญาและยึดทรัพย์คืนนั้น ศาลก็มีอำนาจที่จะออกคำสั่งกำหนดเวลาให้โอกาสแก่ลูกหนี้ชำระหนี้ และกรณีเช่นนี้เจ้าหนี้นอกระบบจะเรียกร้องค่าเสียหายได้ด้วย ส่วนในกรณีที่ผู้ให้เข้าซื้อใช้วิธีการฟ้องขอให้ลูกหนี้ชำระเงินนั้น ศาลก็มักจะกำหนดเวลาที่แน่นอนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ และนอกจากนี้ศาลยังสามารถที่จะแก้ไขจำนวนเงินที่ลูกหนี้ชำระเพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ได้ต่อไป

#### การขายทอดตลาดแบบอังกฤษ

การขายทอดตลาดได้ถูกนำมาใช้โดยทั่วไปในการประมูลขายทรัพย์สินเป็นการขายทอดตลาด โดยที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งเรียกว่า (Open auction) มีผู้ทอดตลาดทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการขาย โดยจะมีการกำหนดราคาขั้นต่ำซึ่งจะเริ่มจากผู้เข้าเสนอราคาเพื่อซื้อทรัพย์สินเริ่มต้นจากราคาขั้นต่ำและเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยจะทำการตกลงขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุด และผู้ซื้อทรัพย์สินได้จะต้องชำระราคาที่ประมูลนั้น ลักษณะเฉพาะของการขายทอดตลาดแบบอังกฤษคือ ผู้เข้าสู้ราคาแต่ละคนจะสามารถคาดคะเนมูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สิน โดยพิจารณาจากราคาที่มีผู้ร่วมการประมูลคนอื่นเสนอทำให้ผู้เข้าเสนอราคาตัดสินใจว่าจะทำการเสนอราคาเพิ่มขึ้นหรือไม่

รูปแบบทั่วไปของการขายทอดตลาดของประเทศอังกฤษ มีลักษณะเหมือนการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคาค่าคือ ผู้ขายและผู้ทอดตลาดจะทำการเชิญผู้สู้ราคาเข้ามาประมูลโดยการเสนอราคา การขายทอดตลาดแบบอังกฤษจะเปิดโอกาสให้ผู้สู้ราคาสามารถเปลี่ยนแปลงการเสนอราคาได้ตลอด เพื่อผลักดันให้ราคาสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ในการประมูลแบบการยื่นซองเสนอราคาจะสำเร็จสมบูรณ์ เมื่อผู้เข้าสู้ราคาเชื่อว่าทรัพย์สินมีมูลค่ามาก ผู้เข้าสู้ราคาในการขายทอดตลาดแบบอังกฤษประสบความสำเร็จในการประมูลเมื่อมีการเสนอราคามากขึ้น ถ้าผู้เข้าสู้ราคาแต่ละคนต้องการทรัพย์สินมากในขั้นสุดท้ายผู้ชนะการประมูลที่เสนอราคาสูงที่สุดจะเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้ จะเห็นได้ว่า ในการประมูลขายทอดตลาดทรัพย์สินการแข่งขันของผู้สู้ราคาขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าสู้ราคา ถ้าผู้สู้ราคามีจำนวนมากสามารถผลักดันให้ราคาสูงกว่าการที่ได้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินไว้ล่วงหน้า นอกจากนั้น อุปสงค์หรือความต้องการในตัวทรัพย์สินมาก ยังมีส่วนที่ทำให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ราคาสูงขึ้น

ในกรณีที่ผู้เข้าสู่ราคาต้องการจะซื้อทรัพย์สินเพื่อนำไปขายทำกำไร ทำให้เสนอราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น เพื่อไม่ให้ราคาที่ได้จากการประมูลต่ำมากจนไม่เป็นเหตุให้ผู้ขายขาดทุน ผู้ขายทรัพย์สินจะกำหนดราคาล่วงหน้าไว้ในการขายทอดตลาดทุกครั้งใน (subject of confirmation) ว่าผู้ขายขอสงวนสิทธิในการปฏิเสธ ไม่ยอมรับคำเสนอราคาสุดท้ายที่ผู้ขายมีความเห็นว่าราคาต่ำเกินไป ทำให้มีการกำหนดราคาขั้นต่ำซึ่งถือเป็นราคาเริ่มต้นในการขายหากไม่มี<sup>83</sup> ใครเสนอราคาสูงกว่าราคาขั้นต่ำจะไม่มีใครซื้อทรัพย์สินได้ การประมูลขายทอดตลาดที่ไม่ได้ระบุราคาขั้นต่ำไว้จะส่งผลให้ผู้เข้าสู่ราคาประมูลเริ่มต้นเป็นเท่าใดก็ได้ และทุกคนสามารถชนะการประมูลได้ แต่ในการประมูลที่มีการกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ ทำให้ทรัพย์สินที่นำมาขายมีโอกาสได้ราคาที่สูงกว่าหรือใกล้เคียงกับราคาขั้นต่ำ

การประมูลขายแบบอังกฤษจะเป็นที่นิยม เนื่องจากการประมูลจะใช้ระยะเวลาที่สั้น ในภาวะตลาดทรัพย์สินหรือเศรษฐกิจตกต่ำ จะได้รับผลประโยชน์ค่าตอบแทนจากราคาด้วยความรวดเร็ว นอกจากนี้ การประมูลขายแบบอังกฤษจะดำเนินการด้วยวาจาโดยใช้ปากเปล่าไม่ต้องอาศัยแบบฟอร์มในการเข้าซื้อเสนอราคาเหมือนกับการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคา

หลักเกณฑ์สำคัญของผู้เข้าสู่ราคาในการประมูลทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดต้องคว่าทรัพย์สินมีมูลค่าเท่าใด โดยการตรวจสอบจากในทุกแหล่งที่มีทรัพย์สินชนิด ประเภท เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นตลาดของมือสอง ตลาดซื้อขายทรัพย์สินทั่วไปและพิจารณาว่าราคาที่ต้องจ่ายเงินสำหรับทรัพย์สินที่นำมาประมูลขายกับทรัพย์สินที่มีสภาพเหมือนกันคล้ายกันในแหล่งอื่น ๆ จะเท่ากันหรือมากกว่าเท่าใด ผู้สู่ราคาที่มีประสบการณ์จะทำการตรวจสอบสำรวจทรัพย์สินล่วงหน้าก่อนวันที่ขายทอดตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินที่มีราคาสูง การตรวจสอบดังกล่าวจะมีผลอย่างมากต่อมูลค่าของทรัพย์สินในการขายทอดตลาด หลักการนี้ได้นำมาใช้กับการขายทอดตลาดทรัพย์สินแบบยื่นซองเสนอราคาเช่นเดียวกัน

ในกรณีที่เป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาไม่สูงมากนัก เช่น เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์สำนักงาน เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เครื่องจักรขนาดเล็ก ผู้สู่ราคาอาจทำการสำรวจสมเหตุสมผลสำหรับทรัพย์สิน เขาตัดสินใจเลือกที่จะจ่ายตามราคาที่เขาพอใจ ในบางครั้งผู้สู่ราคาจะจ่ายในราคาขายปลีก (retail price) หากทรัพย์สินนั้นมีสภาพเก่า ผุพัง ล้าสมัย ทรัพย์สินนั้นมาสามารถจะขายได้ในราคาที่สูง ดังนั้น ผู้เข้าสู่ราคาจะเสนอราคาค่อนข้างต่ำ หากประมูลซื้อทรัพย์สินนั้น ได้นำทรัพย์สินไปซ่อมแซม เพื่อขายทำกำไรการประมูลขายทอดตลาดแบบอังกฤษ จะพิจารณาถึงอุปสงค์หรือความต้องการซื้อของผู้เข้าสู่ราคา และความต้องการในการเปลี่ยนทรัพย์สินเป็นเงินของผู้ขายที่จะ

<sup>83</sup> ปัญหาราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึด โดยเจ้าพนักงานบังคับคดี (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) (น. 44-47). เล่มเดิม.

เป็นตัวกำหนดราคาประมูล การสู้ราคาในการขายทอดตลาด พิจารณาแต่เพียงมูลค่าของทรัพย์สิน ซึ่งจะจำกัดราคาประมูลให้เหมาะสมกับสภาพภาวะตลาด หรือความต้องการของผู้ขาย อุปสงค์ในตัวทรัพย์สินจะแสดงให้เห็นการแข่งขันในระหว่างผู้สู้ราคาอย่างชัดเจน ส่วนความต้องการในรายได้จากการประมูลของผู้ขายนั้นจะแสดงเมื่อราคาประมูลนั้นสูงมากผู้เข้าสู้ราคาที่ไม่มีประสบการณ์ มักจะล้มเหลวในการบังคับตนเองและไม่สามารถทนต่อแรงกระตุ้นหรือ<sup>84</sup>แรงผลักดัน ทำให้เสนอราคาสูงกว่ามูลค่าทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ผู้สู้ราคาที่มีประสบการณ์จะหลีกเลี่ยงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเสนอซื้อ ในการประมูลจะทำการเสนอราคาเฉพาะตามจำนวนที่ตนเองต้องการและไม่ยอมเสี่ยงต่อการขาดทุน โดยเสนอราคาประมูลที่สูงกว่าที่ตนได้คำนวณ หรือประเมินราคาจากทรัพย์สินไว้ล่วงหน้าแล้ว<sup>85</sup>

### 3.5.2 กฎหมายเช่าซื้อ และการขายทอดตลาดของเครือรัฐออสเตรเลีย

เครือรัฐออสเตรเลียแบ่งออกเป็น 8 มลรัฐ โดยแต่ละมลรัฐมีหน่วยงานปกครองและมิกฎหมายของตนเอง ทำให้กฎหมายที่ใช้ในแต่ละมลรัฐจึงเป็นเอกเทศแยกจากกัน สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อของเครือรัฐออสเตรเลียคือพระราชบัญญัติเช่าซื้อนั้น เดิมมีถึง 8 ฉบับด้วยกัน แต่เนื่องจากต่อมาบางมลรัฐได้มีการยกเลิกและประกาศใช้กฎหมายพิเศษคือกฎหมายเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคแทน โดยมลรัฐ “Australia Capital Territory” และ “New south Wales” ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อในปี ค.ศ. 1985 และมลรัฐ South Australia” ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อในปี ค.ศ. 1996 และต่อมามลรัฐ “Tasmania” ก็ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อในปี ค.ศ. 2000 ด้วย ทำให้ปัจจุบันคงเหลือเพียง 3 มลรัฐเท่านั้นที่พระราชบัญญัติเช่าซื้อยังคงมีผลใช้บังคับ คือควีนแลนด์ (Queensland) รัฐเวสเทิร์นเครือรัฐออสเตรเลีย (Western Australia) และรัฐวิกตอเรีย (Victoria)

ในการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อของเครือรัฐออสเตรเลียนี้ ผู้วิจัยขอนำกฎหมายของมลรัฐควีนแลนด์ (Queensland) มาทำการศึกษา เนื่องจากกฎหมายเช่าซื้อและกฎหมายเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (Consumer Credit Law) ของมลรัฐควีนแลนด์ (Queensland) ถือเป็นกฎหมายแม่แบบที่มลรัฐอื่น ๆ ให้การยอมรับและมีการนำไปตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับในมลรัฐของตน จากการศึกษากฎหมายเช่าซื้อของมลรัฐ Queensland พบว่ามีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (hire-purchase Act 1959) วัตถุประสงค์และขอบเขตการคุ้มครอง

<sup>84</sup> แหล่งเดิม.

<sup>85</sup> ปัญหาการค้าในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) (น. 44-47). เล่มเดิม.

พระราชบัญญัตินี้ตราขึ้นเพื่อควบคุมการทำสัญญาเช่าซื้อและสัญญาเช่าซื้อผ่อนชำระ ในมลรัฐ Queensland อันเป็นผลเนื่องมาจากแนวความคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศแถบทวีปยุโรปได้แพร่หลายและขยายอิทธิพลมาถึงเครือรัฐออสเตรเลีย และจากการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคมีการขอสินเชื่อทำสัญญาเช่าซื้อสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภคเพื่อการบริโภคในชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยปัญหาที่พบจากการให้สินเชื่อเพื่อการเช่าซื้อในขณะนั้น คือ ผู้ให้สินเชื่อ ซึ่งเป็นผู้กำหนดข้อสัญญาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคเป็น<sup>86</sup> อย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องการผัดผ่อนชำระค่าเช่าซื้อและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูง ประกอบกับในช่วงกลางเดือนมีนาคม ค.ศ. 1956 มลรัฐต่าง ๆ มีการออกกฎหมายขึ้นภาษียอดยนต์ น้ำมันและสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค ทำให้ผู้ให้สินเชื่อมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเช่าซื้อสูงขึ้นอีก ส่งผลให้มีผู้บริโภคจำนวนมากไม่สามารถชำระค่าเช่าซื้อได้ตามสัญญาและต้องถูกยึดสินค้าที่เช่าซื้อคืน เพื่อให้มีกฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและซื้อขายผ่อนชำระและคุ้มครองผู้บริโภค มลรัฐ Queensland จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อ (Hire Purchase Act 1959) ขึ้นใช้บังคับ

ขอบเขตในการคุ้มครองของกฎหมายฉบับนี้ จึงมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้าทำสัญญาเช่าซื้อที่อยู่ภายใต้บทนิยามของกฎหมาย ซึ่งรวมถึงผู้เข้าทำสัญญาซื้อขายผ่อนชำระด้วย กับผู้ให้เช่าซื้อหรือผู้ขายผ่อนชำระโดยพระราชบัญญัตินี้ ได้ให้คำนิยามของสัญญาเช่าซื้อไว้ว่า

“สัญญาเช่าซื้อนั้น รวมถึงการให้เช่าทรัพย์สิน โดยให้สิทธิในการเลือกซื้อสินค้าและสัญญาซื้อขายผ่อนชำระ (hire-purchase agreement includes a letting of goods with an option to purchase and an agreement for the purchase of goods by installments) โดยมีข้อยกเว้น ไม่ใช้บังคับกับสัญญาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) สัญญาที่กรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินก่อนมีการส่งมอบ หรือ
- (2) สัญญาที่ผู้เช่าซื้อหรือผู้ซื้อเป็นผู้ประกอบการค้าหรือค้าสินค้าที่มีลักษณะเหมือนหรือประเภทเดียวกันกับที่ระบุไว้ในสัญญาเช่าซื้อ หรือ
- (3) สัญญาให้สินเชื่อประเภท credit sale ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการให้เครดิต ค.ศ. 1987 (Credit Act 1987)
- (4) สัญญาเช่าซื้อสินค้าที่ไม่อยู่ในขอบเขตของ Credit Act 1987 section 15
- (5) สัญญาให้สินเชื่อที่อยู่ภายใต้บังคับของ Consumer Credit Queensland Act
- (6) สัญญาเช่าซื้อสินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติ Consumer Credit

<sup>86</sup> วิพ่งภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (น. 248-249) และสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) (น. 86-132). เล่มเดิม.

(Queensland) Act ตามมาตรา 10 (1) ซึ่งถือเป็นการซื้อขายสินค้าโดยผ่อนชำระหรือ

(7) สัญญาให้เช่าโดยให้สิทธิที่จะซื้อสินค้าในราคาตลาดที่มีมูลค่าสูงกว่า 40,000,000 เหรียญ ในเวลาที่มีการทำสัญญา หรือ

(8) สัญญาซื้อขายโดยผ่อนชำระซึ่งมีมูลค่าราคาตลาดสูงกว่า 40,000,000 เหรียญ ในเวลาที่มีการทำสัญญา<sup>87</sup>

#### การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

มาตรการทางกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายดังนี้

#### สิทธิของผู้เช่าซื้อ

(1) สิทธิจะได้รับสำเนาหนังสือสัญญาและรายละเอียดสถานภาพทางการเงินตลอดเวลา ก่อนที่จะมีการชำระเงินค่าเช่าซื้องวดสุดท้าย ในเบื้องต้นผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบสำเนาหนังสือ สัญญาเช่าซื้อภายใน 14 วัน นับจากวันที่ได้รับคำขอเช่าซื้อสินค้าเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เช่าซื้อ ตลอดจนจำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระแต่ละงวดภายใต้สัญญาเช่าซื้อ หากละเลยมีความผิด ต้องระวางโทษปรับเป็นเงินจำนวนไม่เกิน 100 เหรียญจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

(2) สิทธิที่ชำระค่าเช่าซื้อก่อนถึงกำหนดตามสัญญาโดยผู้เช่าซื้อจะต้องแจ้งเป็น ลายลักษณ์อักษรไปยังผู้ให้เช่าซื้อล่วงหน้า โดยผู้เช่าซื้อจะได้รับส่วนลดค่าธรรมเนียมและ ส่วนลดค่าประกันในกรณีมีการเอาประกัน ตลอดจนค่าบำรุงรักษาทรัพย์สิน

(3) สิทธิที่จะขอให้ผู้ให้เช่าซื้อขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งถูกเรียกคืนการครอบครอง อันเป็นเหตุมาจากการผิดสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งถูกเสนอซื้อ โดยผู้เช่าซื้อในราคา ซื้อขายเงินสดซึ่งไม่น้อยกว่ามูลค่าทรัพย์สินที่ระบุไว้ในหนังสือบอกกล่าว หากราคาที่ซื้อขายมีมูลค่า มากกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนส่วนล้ามูลค่าดังกล่าวให้แก่ผู้เช่าซื้อ

#### สิทธิของผู้ให้เช่าซื้อ

(1) สิทธิที่จะได้รับชำระค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระ

(2) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะเรียกคืนการครอบครองทรัพย์สิน หากผู้เช่าซื้อผิดสัญญา โดยผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้เช่าซื้อตามแบบที่กำหนดในพระราชบัญญัติ พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในหนังสือบอกกล่าวซึ่งไม่น้อยกว่า 7 วัน นับจากที่มีการส่งหนังสือบอก กล่าวอย่างไรก็ตาม หนังสือบอกกล่าวอาจไม่ต้องจัดทำขึ้น หากมีเหตุการณ์ที่เป็นที่เชื่อถือได้ว่า ทรัพย์สินที่เช่าซื้ออาจมีการเคลื่อนย้าย หรือปิดบังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

<sup>87</sup> แหล่งเดิม.

(3) สิทธิที่จะได้รับชำระค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อได้ค้างชำระในกรณีที่มีการผิดนัดชำระหนี้ กรณีดังกล่าวผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชำระหนี้ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระต่อเมื่อได้มีการเรียกคืนการครอบครอง พร้อมทั้งนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อออกขาย โดยเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินดังกล่าวให้นำมาหักเป็นค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระ หากมีเงินคงเหลือภายหลังจากที่หักเป็นค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ จึงให้คืนแก่ผู้เช่าซื้อหากพิจารณาในส่วนของการกำหนดเนื้อหาที่จะต้องมีในสัญญาเช่าซื้อ พบว่ามีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดที่ต้องมีในสัญญาเช่าซื้อในเรื่องดังต่อไปนี้

(3.1) ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของคู่สัญญาหรือตัวแทนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิฉะนั้นจะมีผลให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจบังคับให้เป็นไปตามสัญญาและสิทธิต่าง ๆ ในการได้รับผลประโยชน์ตามสัญญาจะสิ้นสุดลง

(3.2) ต้องระบุวันที่ที่สัญญาเช่าซื้อจะมีผลบังคับ

(3.3) ต้องระบุจำนวนเงินที่ต้องชำระทั้งหมดตามสัญญา จำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวดกับบุคคลและสถานที่ที่ตกลงให้ผู้เช่าซื้อไปชำระค่าเช่าซื้อ เวลาในการชำระค่าเช่าซื้อแต่ละงวดและต้องมีคำบรรยายถึงลักษณะของสินค้าที่เช่าซื้ออย่างเพียงพอให้ถูกต้องและชัดเจน

(4) ข้อตกลงใด ๆ เกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบเมื่อไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาไม่ว่าจะกำหนดความรับผิดชอบเป็นเงินหรือสิ่งอื่นใด จะต้องมีคำบรรยายรายละเอียดให้ชัดเจน

(5) กำหนดข้อมูลที่ต้องแสดงในรูปแบบของตาราง ให้มีการแสดงราคาของสินค้าที่เช่าซื้อเป็นเงินสด (cash price) จำนวนเงินที่ชำระแล้วหรือเงินมัดจำ (deposit) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าบำรุงรักษาสินค้าตามสัญญา (maintenance) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าขนส่งสินค้าตามสัญญา (freight) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมจดทะเบียนพาหนะซึ่งเป็นสินค้าที่เช่าซื้อ (vehicle registration fees) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าประกันภัยสินค้า (Insurance) จำนวนเงินอื่น ๆ ที่มีการเรียกให้ชำระตามสัญญา (terms charges) จำนวนเงินคงเหลือเบื้องต้นที่ต้องชำระตามสัญญาเช่าซื้อ (balance originally payable under the agreement) ที่คำนวณจากยอดรวมของจำนวนเงินที่กล่าวมา ไม่รวมจำนวนเงินมัดจำ มาหักออกด้วยจำนวนเงินมัดจำ และระบุถึงจำนวนรวมของเงินที่ต้องชำระตามสัญญาทั้งหมด

ทั้งนี้ หากผู้ให้เช่าซื้อฝ่าฝืนไม่ได้กำหนดเนื้อหาที่กล่าวมาไว้ในสัญญา ก็จะส่งผลให้ผู้ให้เช่าซื้อมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติ โดยมาตรา 3(1) กำหนดให้ต้องแสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องชำระตามสัญญาให้ผู้เช่าซื้อทราบในรูปแบบในตารางที่ 1 ท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบไว้ว่าต้องแสดงราคาของสินค้าที่เช่าซื้อเป็นเงินสด จำนวนเงินอื่น ๆ ที่มีการเรียกให้ชำระตามสัญญา ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ค่าประกันภัยต่อปี ค่าบำรุงรักษา ค่าขนส่ง ค่าจดทะเบียนพาหนะและอื่น ๆ ยอดรวมของจำนวนเงินที่ต้องจ่าย ผลต่างระหว่างราคา

สินค้าเป็นเงินสดกับจำนวนเงินที่ต้องชำระตามสัญญา จำนวนงวดที่ต้องชำระ จำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวด และช่วงเวลาของระยะเวลาที่ต้องชำระในแต่ละครั้ง

ภายใต้พระราชบัญญัติ hire-purchase Act 1959 ไม่ได้กำหนดให้หน่วยงานใดที่ถูกจัดตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อควบคุมธุรกรรมการเช่าซื้อโดยตรง ทำให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมที่ต้องทำการพิจารณาตัดสินคดีเพื่อบังคับการให้เป็นไปภายใต้พระราชบัญญัติ hire purchase Act 1959 โดยมีมาตรการดังนี้

(1) ศาลมีอำนาจที่จะนำสัญญาเช่าซื้อมาพิจารณาใหม่ (Reopen) ให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญา เมื่อปรากฏแก่ศาลว่าการทำสัญญาของคู่สัญญาเกิดจากความไม่ยุติธรรม

(2) ศาลมีอำนาจดำเนินการแก้ไขสัญญาในเรื่องต่าง ๆ หากปรากฏว่ามีการใช้ข้อสัญญาในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ยุติธรรมและมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียเปรียบอย่างมาก เช่น ช่วยเหลือผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันจากการที่ต้องจ่ายเงินมากเกินไปเกินสมควรสำหรับราคาเงินสด ค่าธรรมเนียมและเงินจำนวนอื่นใด ด้วยการปรับลดจำนวนเงินที่ต้องชำระให้มีความเป็นธรรมและมีความสมเหตุสมผล

(3) หากปรากฏว่ามีบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้รับกำไรหรือผลประโยชน์จากสัญญาโดยไม่ยุติธรรม และทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าต้องเสียเปรียบเกินสมควร ศาลมีอำนาจเพิ่มบุคคลนั้นเข้าเป็นคู่สัญญาและให้คำพิพากษามีผลถึงบุคคลดังกล่าวด้วย

ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจในการพิจารณาสัญญาดังที่กล่าวมาได้ แม้ว่าเวลาที่ต้องชำระเงินตามสัญญาเช่าซื้อจะถึงกำหนดแล้วหรือไม่ก็ตาม

การบังคับคดี

การบังคับคดีของเครือรัฐออสเตรเลียนั้นจะต้องดำเนินการ โดยหน่วยงานที่เรียกว่า “Sheriff OFFice” ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1829 โดยมีพื้นฐานมาจากประเทศอังกฤษ ดังนี้ เครือรัฐออสเตรเลียจึงได้รับอิทธิพล และแนวความคิดทางกฎหมายมาจากประเทศอังกฤษด้วย โดย Sheriff เป็นเจ้าหน้าที่ของศาลและเป็นตัวแทนของศาลในการบังคับคดีดังต่อไปนี้

1. คดีแพ่งทุกคดีไม่ว่าจะมาจาก District ศาลมลรัฐหรือ Plain Court ศาลท้องถิ่น
2. บังคับคดีกับนายประกันในคดีอาญา
3. บังคับชำระหนี้ของรัฐทั้งหมด เช่น ค่าธรรมเนียมศาล ยกเว้นในคดีเกี่ยวกับภาษีอากร ซึ่งมีหน่วยงานดำเนินการโดยเฉพาะ
4. บังคับชำระหนี้ของรัฐทั้งหมด เช่น ค่าธรรมเนียม ยกเว้นในคดีเกี่ยวกับภาษีอากรที่จะมีหน่วยดำเนินการโดยเฉพาะ<sup>88</sup>

<sup>88</sup> จาก ระบบการบังคับคดีแพ่งของประเทศออสเตรเลีย (ในรายงานการศึกษาดูงาน) (น. 26), โดย ขวัญระพี จุฬารัตน์พันธ์, และคณะ, 2547, กรุงเทพฯ: กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม.



### กระบวนการบังคับคดีแพ่ง (Civil Case)

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ศาลจะเป็นผู้ออกคำสั่งบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยปกติแล้วจะกำหนดให้ชำระหนี้ภายใน 28 วัน เมื่อครบกำหนดแล้วลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์ของลูกหนี้ (writ of execution) หรือทำการอายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ (garnishee) โดยมีข้อกำหนดว่าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องมีจำนวนหนี้ตั้งแต่ 3,000 เหรียญออสเตรเลียขึ้นไปเท่านั้น จึงจะทำการยึดสังหาริมทรัพย์ได้

เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว เจ้าหนี้จะต้องนำหมายบังคับคดีนั้นมาให้ Sheriff ไปทำการยึด อายัด ทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งขั้นตอนการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ก็จะเหมือนกับหนี้ของรัฐ ทรัพย์สินที่ยึด อายัด มาได้ Sheriff จะทำการจำหน่ายโดยวิธีการขายทอดตลาด หมายบังคับคดีจะมีระยะเวลาที่เจ้าหนี้จะบังคับคดีได้ 12 ปี นับแต่วันออกหมายบังคับคดี ส่วนค่าธรรมเนียมของ Sheriff ถ้าหากเป็นการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น จะคิดค่าธรรมเนียมในการดำเนินการเป็นเงินจำนวน 100 เหรียญออสเตรเลีย และให้ตกเป็นรายได้ของรัฐ ส่วน Sheriff จะได้รับเงินส่วนแบ่งจำนวนร้อยละ 3 ของเงินที่ได้จากการบังคับคดีทั้งหมด เป็นค่าตอบแทนในการดำเนินการ

#### การขายทอดตลาด

ทรัพย์สินส่วนใหญ่ที่ Sheriff ที่ยึดมานั้นมักจะเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน ดังนั้นเมื่อ Sheriff จะทำการขายทอดตลาดดังกล่าว Sheriff จะต้องแจ้งกำหนดวันขายและสถานที่ที่เป็นทรัพย์สินจดทะเบียน (party involve) ถ้าหากไม่ประกาศแจ้งหรือแจ้งไม่ชอบ การขายทอดตลาดนั้นก็จะไม่ชอบ และ Sheriff อาจถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบได้ แต่ถ้าหากเป็นการขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ Sheriff จะต้องประกาศโฆษณากำหนดวันขายและสถานที่ขายลงในหนังสือพิมพ์ด้วย โดยปกติแล้ว Sheriff จะทำการขายทอดตลาด ณ โกดังเก็บทรัพย์สินนั้น จะไม่ไปขาย ณ สถานที่ยึด

การขายทอดตลาดของเครื่องรัฐออสเตรเลีย นอกจากจะทำการขายโดย Sheriff แล้ว ยังมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยผู้ทอดตลาดเอกชน (The Auctioneer) โดยแยกเป็น การขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ และการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์

#### การขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์

บริษัท Hayumans PTY จำกัด เป็นบริษัทที่จะรับขายทอดตลาดทรัพย์สินให้แก่บริษัทที่ทำการชำระบัญชีเพื่อเลิกกิจการ ซึ่งผู้ชำระบัญชีจะเป็นคนติดต่อผู้ทอดตลาด (Auctioneer) ให้ไปตรวจทรัพย์สินที่บริษัทโดยอาจเก็บทรัพย์สินไว้ที่บริษัทหรืออาจขนย้ายมาเก็บไว้ที่โกดังของผู้ทอดตลาดก็ได้ ดังนั้น งานของผู้ทอดตลาดของเอกชนจะแยกออกเด็ดขาดกับงานของ Sheriff และโดยปกติ

แล้วผู้ทอดตลาดของเอกชนจะไม่รับทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้กับบุคคลธรรมดา เพราะอยากแก่การตรวจสอบว่า ทรัพย์สินนั้นมีที่มาอย่างไร ซึ่งมีความเสี่ยงว่าอาจเป็นทรัพย์สินที่ถูก ลักขโมยมาได้ ทรัพย์สินที่จะนำมาขายทอดตลาดนั้นผู้ทอดตลาดจะเป็นผู้ไปขนย้ายมาจากบริษัทเอง และต้องมาลงเก็บสารบบจัดเก็บอย่างดี มีการทำบาร์โค้ด มีการรักษาความปลอดภัยที่ดี และต้อง ทำการตรวจสอบทรัพย์สินแต่ละชิ้นด้วยว่าเป็นของลูกหนี้หรือไม่ หรือลูกหนี้เช่าหรือซื้อมา ซึ่งอาจต้อง ทำการขายอย่างมีเงื่อนไขในการโอนกรรมสิทธิ์<sup>89</sup>

การประเมินราคาทรัพย์สินที่จะทำการขายนี้จะให้บริษัทที่รับประกันราคา โดยเฉพาะเป็นผู้ ประเมินราคาให้ ซึ่งโดยปกติแล้วจะอิงกับราคาตลาด แต่ถ้าต้องการขายให้ง่ายขึ้นก็ต้องประเมินโดยใช้ auction value ซึ่งจะได้ราคาต่ำกว่าราคาตลาด

การขายทอดตลาดผู้ทอดตลาดอาจทำการขาย ณ บริษัทเจ้าของทรัพย์สิน (on site) หรือ อาจทำการขายทอดตลาดที่โกดังของผู้ทอดตลาดก็ได้ ซึ่งมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบที่แตกต่างกัน โดย หากทำการขาย ณ ที่บริษัทเจ้าของทรัพย์สินจะได้ราคาดีกว่า เนื่องจากสามารถตรวจสอบว่าทรัพย์สินใช้ งานได้หรือไม่และทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการขนทรัพย์สินมาที่โกดังด้วย ก่อนทำการขายผู้ทอดตลาด จะแจ้งให้แก่ผู้เช่าผู้ราคาทราบว่าทรัพย์สินที่ทำการขายนี้มีเงื่อนไขอย่างไรหรือไม่ เช่น ลูกหนี้ซื้อมาแต่ ยังชำระค่าเช่าซื้อยังไม่ครบ หรือลูกหนี้ซื้อมาโดยเป็นการซื้อขายแบบมีเงื่อนไขในการ โอนกรรมสิทธิ์ เพื่อให้ผู้เช่าซื้อจะได้ทราบว่าต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป

กระบวนการจำหน่ายทรัพย์สินตั้งแต่ไปรวบรวมทรัพย์สินไปจนถึงขายได้และจ่ายเงิน ให้แก่ลูกค้าจะใช้เวลาไม่เกิน 45 วัน เมื่อขายได้แล้ว ผู้ทอดตลาดจะทำบัญชีรับจ่ายเงินให้แก่ลูกค้า (Consignment payment summary) ผู้ทอดตลาดจะคิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ (Commission) ร้อยละ 16.5 ของเงินที่ได้จากการขาย บวกกับภาษีของรัฐ ค่าประกันภัย ค่าธรรมเนียมบัตรเครดิต ค่าธรรมเนียมทางเทคนิคและบริการ และค่าที่ไป รวมทั้งค่าขนส่งอีกด้วย ผู้ทอดตลาดจะเก็บข้อมูลใน การขายทอดตลาดทั้งหมดไว้เป็นฐานข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ถึงการขึ้นลงของราคาสินค้าและ สภาพตลาดในแต่ละช่วงเวลา

#### การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์

ผู้ทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ครบวงจร ตั้งแต่เป็นผู้จัดการโครงการขายอสังหาริมทรัพย์ ให้บริการจัดหาสินเชื่อให้แก่ผู้ต้องการซื้อ ทำประกันภัยให้แก่อสังหาริมทรัพย์ และเป็นผู้ทอดตลาด ผู้ซึ่งจะประกอบกิจการเป็นผู้ทอดตลาด อสังหาริมทรัพย์จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ

<sup>89</sup> แหล่งเดิม. (น. 29-34).

พนักงานผู้ซึ่งดำเนินการทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์จะต้องได้รับการอบรมทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การแนะนำ การบรรยายลักษณะ และกิริยาท่าทางรวมถึงการแต่งกายซึ่งจะมีแบบสอบถามผู้ร่วมในการประกวดขายเพื่อประเมินผู้ทอดตลาดในด้านต่าง ๆ

### 3.5.3 การบังคับคดีขายทอดตลาดสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การบังคับคดีขายทอดตลาดของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี (L' Huissier de Justice) โดยได้รับความเห็นชอบและแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม<sup>90</sup> การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีอยู่ภายใต้การตรวจสอบควบคุมของพนักงานอัยการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นเอกชนผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ นอกจากนี้ในการบังคับคดียังมีเจ้าหน้าที่อีก 2 ราย ที่เกี่ยวข้องโดยมีสถานะเป็นทั้งเอกชนผู้ประกอบอาชีพอิสระ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เจ้าพนักงานผู้ขายทอดตลาดทรัพย์สิน (Commissaire-Priseur) และ โนแตร์ (Notaire) ซึ่งมีหน้าที่ในการทำเอกสารและสัญญาทั้งหลาย และให้คำปรึกษาการทำเอกสารและสัญญาด้วย เอกสารที่โนแตร์ (Notaire) ทำขึ้นนี้จะได้รับประโยชน์ข้อสันนิษฐานของกฎหมายในเรื่องความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการจัดโครงสร้างองค์กรวิชาชีพของเจ้าพนักงานบังคับคดีออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค ระดับชาติ แต่อย่างไรก็ตามเจ้าพนักงานบังคับคดีในแต่ละระดับต่างเป็นอิสระไม่ขึ้นแก่กัน ไม่ถือว่าระดับใดมีอำนาจเหนือกว่าอีกระดับหนึ่ง

สำหรับเจ้าพนักงานผู้ขายทอดตลาดทรัพย์สิน มีรูปแบบการสอบคัดเลือกและการฝึกอบรมใกล้เคียงกันกับเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกเพื่อรับการเข้าอบรมเป็นเจ้าหน้าที่ขายทอดตลาดทรัพย์สินจะต้องเข้ารับการฝึกอบรมทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติเป็นเวลา 2 ปี

การขายทอดตลาด

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ ในวันที่ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นวันหลังจากที่ได้มีการแจ้งประกาศการยึดทรัพย์สินให้ลูกหนี้ทราบแล้วไม่น้อยกว่า 1 เดือน ทั้งนี้เพื่อให้ลูกหนี้มีเวลาที่จะดำเนินการขายทรัพย์สินที่ถูกยึดได้เองในราคาที่ถูกหนี้เห็นว่าเหมาะสมที่สุด ซึ่งลูกหนี้จะต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามหมายบังคับคดีซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะส่งเรื่องให้เจ้าหนี้เป็นผู้พิจารณา ในกรณีที่เจ้าหนี้ไม่เห็นชอบด้วย

<sup>90</sup> จาก เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการบริหารหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ (น. 30), โดย คณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและติดตามการบังคับใช้กฎหมาย คณะที่ 4, ม.ป.ป.

เพราะเห็นว่าจำนวนเงินที่จะได้รับจากการขายทรัพย์สินโดยลูกหนี้นั้นไม่เป็นที่พอใจหรือต่ำเกินไป  
เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นต่อไป

การประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินจะต้องระบุสถานที่ วันและเวลาในการขายทรัพย์สิน  
และทรัพย์สินที่จะทำการขาย ซึ่งประกาศการขายทอดตลาดทรัพย์สินนี้จะคิดว่าว่าการอำเภอที่ลูกหนี้  
มีภูมิลำเนาอยู่ และสถานที่ที่จะทำการขายทอดตลาดทรัพย์สิน 8 วัน ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการขาย  
ทอดตลาดทรัพย์สินนั้น หรือดำเนินการประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นทางหนังสือพิมพ์ก็ได้  
เจ้าพนักงานบังคับคดีจะแจ้งให้ลูกหนี้ทราบทางจดหมายหรือวิธีอื่นที่เหมาะสมถึงสถานที่ที่มีการ  
ขายทอดตลาดวัน เวลา ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินล่วงหน้า 8 วัน ก่อนที่จะมีการขายทอดตลาด  
ทรัพย์สินนั้น<sup>91</sup> สถานที่ขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยปกติแล้วเจ้าหนี้ผู้ดำเนินการยึดทรัพย์สินจะเป็นผู้เลือก  
สถานที่ที่จะทำการขายทอดตลาดซึ่งอาจจะเป็นอาจจะเป็นสถานที่จำหน่ายทรัพย์สิน สถานที่ทรัพย์สินนั้น  
ตั้งอยู่หรือตลาดสาธารณะ ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ดำเนินการโดย  
เจ้าหน้าที่กระทรวงยุติธรรมในเมืองที่มีสถานที่จำหน่ายทรัพย์สินตั้งอยู่ เจ้าหน้าที่กระทรวงยุติธรรมที่มี  
ชื่อเรียกว่า (Commissaire priseur) ซึ่งประจำอยู่ ณ สถานที่จำหน่ายทรัพย์สินจะเป็นผู้มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียว  
ที่จะขายทอดตลาดทรัพย์สิน ส่วนในเมืองอื่นนอกจากนี้ผู้มีอำนาจขายทอดตลาดได้แก่ เจ้าหน้าที่  
ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่กระทรวงยุติธรรมอื่นที่มีอำนาจ คือ โนแตร์ (Notaire) เจ้าพนักงานบังคับคดี  
จำศาลจังหวัด จำศาลแขวง หรือจำศาลพาณิชย์

กระบวนการในการขายทอดตลาดทรัพย์สินผู้ที่ได้ทรัพย์สินไปจากการขายทอดตลาด คือ  
ผู้เสนอราคาสูงสุด ภายหลังจากที่เจ้าพนักงานขายทอดตลาดร้องตะโกนขานราคาทั้งสิ้น 3 ครั้ง  
ให้การขายทรัพย์สินสิ้นสุดลง เมื่อสามารถขายทรัพย์สินได้ในราคาที่เพียงพอชำระหนี้ที่เป็นมูลเหตุ  
ให้มีการยึดทรัพย์สิน รวมทั้งดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียม การขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ไม่มีกฎหมาย  
อนุญาตให้นำทรัพย์สินที่ประมูลขายได้ออกขายอีกเป็นครั้งที่ 2 เมื่อมีบุคคลเสนอราคาสูงกว่า  
ซึ่งต่างจากการขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ ผลของการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้จาก  
การขายทอดตลาดเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น โดยทันที กรณีที่ผู้ซื้อทรัพย์สินได้ไม่ชำระราคานำ  
ทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดเป็นครั้งที่ 2 ถ้าขายทรัพย์สินนั้นได้ราคาต่ำกว่าการขายครั้งแรกให้ผู้ซื้อ  
ทรัพย์สินดังกล่าวที่ไม่ชำระราคา ชำระราคาส่วนที่แตกต่าง ผู้ซื้อทรัพย์สินไปจากการขายทอดตลาดจะ  
ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในเรื่องการถูกรอนสิทธิ ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ซื้อไปจากบุคคลที่ตาม  
กฎหมายไม่สามารถเข้าเสนอสูราคาทรัพย์สินได้

<sup>91</sup> จาก การบังคับคดีแห่งประเทศฝรั่งเศส, โดย กองวิชาการ, 2548 (มกราคม – มีนาคม), *วารสาร  
กรมบังคับคดี*, 10(55), น. 7-10.

### การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์

ในการประกาศขายทอดตลาดทรัพย์ จะต้องระบุสถานที่ วันเวลาขาย และปิดประกาศขายทอดตลาดไว้ ณ ที่ทำการอำเภอที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีภูมิลำเนาอยู่และสถานที่ที่จะขายทอดตลาดก่อนวันขายไม่น้อยกว่า 8 วัน หรือจะประกาศขายทอดตลาดทางหนังสือพิมพ์ก็ได้ หรือจะแจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบทางจดหมายหรือวิธีอื่นที่เหมาะสมก่อนวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่า 8 วันการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ กระทำอย่างเปิดเผย ณ ศาลจังหวัดภายใต้การควบคุมของศาล บุคคลที่เสนอให้ราคาสูงสุดจะเป็นผู้ที่ได้ทรัพย์สินนั้นไปจากการขายทอดตลาด

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์นั้นมีความแตกต่างจากการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ในส่วนสำคัญ คือ บุคคลซึ่งจะเข้าเสนอราคาผู้ราคาทรัพย์จะต้องมีนายความเป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์ มิฉะนั้น ถือว่าการขายทอดตลาดนั้นเป็นโมฆะสาเหตุที่ทำให้มีนายความเป็นตัวแทน เนื่องจากต้องการให้นายความเป็นผู้ตรวจสอบและรับรองฐานะทางการเงินลูกความของตน ในกรณีที่ลูกความของตนซึ่งเป็นผู้เสนอราคาซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดไม่สามารถชำระราคาได้ นายความต้องรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม การที่ต้องมีนายความเป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์ทำให้ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและมีปัญหาเรื่องจำนวนนายความในศาลขนาดเล็กที่มีจำนวนนายความไม่เพียงพอที่จะเป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์<sup>92</sup>

วิธีการดำเนินการในการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์นั้น จะเริ่มด้วยการจุดเทียนจำนวน 3 เล่ม ตามลำดับ โดยเทียนแต่ละเล่มใช้เวลา 1 นาที ทั้งนี้ที่มีการขายทอดตลาดเริ่มขึ้นจะมีการจุดเทียนเล่มแรกขึ้นและถ้ามีการจุดเทียนไปตามลำดับทั้งสามเล่มแล้ว เทียนดับลงโดยยังไม่มีผู้ใดเสนอราคาให้ถือว่าผู้ที่ร้องขอต่อศาลให้มีการขายทอดตลาดทรัพย์นั้นเป็นผู้ที่ได้ทรัพย์นั้นไปจากการขายทอดตลาด ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 706<sup>93</sup>

สิทธิและหน้าที่ของผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จากการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาล

เมื่อมีผู้ซื้อทรัพย์ได้จากการขายทอดตลาดแล้วศาลจะมีคำพิพากษาเรื่องการซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดซึ่งแสดงว่าผู้ซื้อทรัพย์ได้เป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้น โดยถือว่าเป็นคำพิพากษาในคดีไม่มีข้อพิพาท จึงไม่จำเป็นต้องระบุเหตุผลในคำพิพากษาและจะอุทธรณ์คำพิพากษาไม่ได้ โดยให้ผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดได้ไปซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์นั้นนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาแจ้งการซื้อทรัพย์ ทั้งนี้ ผู้ซึ่งซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ไม่มีสิทธิในทรัพย์นั้นดีไปกว่าผู้ซึ่งถูกยึดทรัพย์ผู้ซึ่งซื้อทรัพย์ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

<sup>92</sup> จาก เจ้าพนักงานบังคับคดีในสาธารณรัฐฝรั่งเศส (น. 4), โดย ชนกร วรปรัชญากุล, 2547, กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

<sup>93</sup> เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ (น. 30), เล่มเดิม.

สาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 717) ไปจากการขายทอดตลาดจะต้องชำระราคาของอสังหาริมทรัพย์ ดอกเบี้ยที่คิดจากราคาขายของอสังหาริมทรัพย์ นับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับแจ้งให้ชำระหนี้และ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตั้งแต่การแจ้งหมายให้ชำระหนี้ไปยังลูกหนี้จนถึงศาลมีคำพิพากษาเรื่องการขายทอดตลาดทรัพย์ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับเดิม มาตรา 714)

อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาในฐานะที่เป็นหลักฐานแสดงการโอนกรรมสิทธิ์ อสังหาริมทรัพย์นี้จะใช้บังคับบุคคลภายนอกได้ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนการโอนกรรมสิทธิ์ ณ สำนักงานทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ โดยต้องดำเนินการภายในกำหนด 2 เดือน นับแต่วันที่คำพิพากษา มิฉะนั้นต้องดำเนินการนำทรัพย์นั้นขายทอดตลาดใหม่ โดยผู้ที่ได้ทรัพย์นั้นไปจากการขายทอดตลาดในครั้งแรกจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบชำระราคาส่วนต่าง ในกรณีที่การขายทรัพย์ครั้งใหม่ได้ราคาต่ำกว่าครั้งแรก (มาตรา 114 วรรคสองของรัฐกฤษฎีกา) การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ประมูลขายไปแล้วสามารถกระทำการขายได้อีกเป็นครั้งที่ 2 เมื่อมีผู้เสนอราคาว่าจะซื้อทรัพย์นั้นในราคาที่สูงกว่า โดยผู้ที่เสนอให้มีการขายทอดตลาดจะต้องเสนอว่าจะซื้อทรัพย์นั้นในราคาที่สูงกว่าราคาเดิม 1 ใน 10 ส่วน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 708)<sup>94</sup> โดยยังไม่รวมถึงเงินค่าธรรมเนียมที่จะต้องเสีย และจะต้องทำการขายทอดตลาดเป็นครั้งที่ 2 ภายในกำหนดเวลา 10 วัน นับแต่วันที่ขายทอดตลาดทรัพย์นั้นครั้งแรก ส่วนการจะกระทำการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์เป็นครั้งที่ 3 นั้น โดยอ้างว่าจะเสนอราคาที่สูงขึ้นไปกว่าครั้งที่ 2 อีกไม่ได้แล้ว(ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส ฉบับเดิม มาตรา 710) อย่างไรก็ตาม กฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่ได้ให้สิทธิผู้เกี่ยวข้องร้องคัดค้านการขายทอดตลาดทรัพย์สิ้นสุดศาลแต่ได้ให้สิทธิตามกฎหมายแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องที่จะร้องคัดค้านการยึดทรัพย์สินได้หลายกรณี เช่น กรณีที่ลูกหนี้ร้องคัดค้านว่าการยึดทรัพย์สินนั้นเป็นโมฆะ เนื่องจากทำการยึดทรัพย์สินไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือ กรณีบุคคลภายนอกร้องขัดทรัพย์ว่าสังหาริมทรัพย์ที่ยึดนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของตนหรือตนมีสิทธิอื่น ๆ<sup>95</sup>

<sup>94</sup> แหล่งเดิม. (น. 36).

<sup>95</sup> จาก การบังคับคดีแพ่งของฝรั่งเศส, โดย กองวิชาการ, 2548 (มกราคม-มีนาคม), *วารสารกรมบังคับคดี*, 10(55), น. 6.

บทบาทของเจ้าพนักงานบังคับคดีในสถานะที่เป็นตัวแทนของกลุ่มความในศาล

ในทางปฏิบัติแล้วกลุ่มความจะดำเนินคดีในศาลโดยทนายความ โดยเฉพาะในศาลจังหวัด กลุ่มความจะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลด้วยตนเองไม่ได้ จะต้องมีทนายความเป็นตัวแทนเสมอ

เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มความในศาลได้เฉพาะในศาล 2 ประเภท 1. ศาลที่เกี่ยวกับสัญญาเช่า (Tribunal Paritaire des Baux Ruraux) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับใหม่ มาตรา 885 และในศาลพาณิชย์ (Tribunal de Commerce) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับใหม่ มาตรา 853 โดยการเป็นตัวแทนของกลุ่มความโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีนี้อาจกระทำในฐานะที่ปรึกษา เป็นผู้รับมอบอำนาจในคดี หรือเป็นทนายความ สำหรับในศาลแขวงและศาลพาณิชย์ กลุ่มความสามารถดำเนินการเองโดยไม่ต้องมีทนายความได้ แต่จะแต่งตั้งทนายความเข้ามาในคดีก็ได้ แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่สามารถเป็นตัวแทนกลุ่มความต่อหน้าผู้พิพากษาแผนกบังคับคดีในศาลแขวง และศาลจังหวัดได้

ในคดีที่ไม่มีข้อยุ่งยาก เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือทนายความ หรือกลุ่มความอาจดำเนินคดีเองได้ โดยนำเฉพาะเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้ ไปยื่นฟ้องต่อศาล ศาลก็จะพิจารณาเอกสารดังกล่าวแล้ว มีคำพิพากษาและหมายบังคับคดีกับลูกหนี้ได้เลย เรียกวิธีการนี้ว่า การขอให้ศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ชำระหนี้ (Injunction de Payer)<sup>96</sup>

ในศาลแขวง เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลแขวง เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แม้ว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีจะไม่มีอำนาจเป็นตัวแทนของกลุ่มความในศาลแขวงก็ตาม เนื่องจากในกรณีนี้ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นตัวแทนของกลุ่มความในคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในเรื่องนี้ แม้ว่าจะเป็นกรกระทำนอกเขตศาลที่สำนักงานของตนตั้งอยู่ที่ตาม แต่หากลูกหนี้ไม่พอใจกับคำพิพากษาจะต้องคัดค้านภายใน 1 เดือน นับแต่วันมีคำพิพากษา หากไม่คัดค้านภายในกำหนดถือว่าลูกหนี้เป็นหนี้จริงและไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลต่อไปได้

กรณีที่ลูกหนี้ประสงค์จะคัดค้านคำพิพากษาของศาลอาจกระทำได้โดยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือทนายความเป็นผู้ยื่นคำขอหรือกลุ่มความดำเนินการเองด้วยวิธีทำเป็นหนังสือ

<sup>96</sup> แหล่งเดิม.

## บทที่ 4

### วิเคราะห์ปัญหากฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ

สภาพสังคมเศรษฐกิจ ของโลกปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมประชาชนบุคคลทั่ว ๆ ไปต่างก็มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สอยในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก จึงมีผู้ประกอบการผลิตสินค้าออกมาจำหน่ายกันมากมาย โดยเฉพาะสินค้าที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันของประชาชน อาทิเช่น รถยนต์ อาคารห้องชุด เครื่องใช้ไฟฟ้า ภายในบ้าน เป็นต้น ทำให้มีการแข่งขันกันสูงในการจำหน่ายสินค้า ผู้ประกอบการพยายามหาช่องทางในการจำหน่ายสินค้าของตนเองให้ได้มากที่สุด ประกอบกับประชาชนซึ่งอยู่ในฐานะผู้บริโภคต่างก็มีความต้องการในสินค้าอันเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันกันมากเช่นกัน แต่ความต้องการของผู้บริโภคดังกล่าว แต่ความสามารถในการซื้อสินค้าของผู้บริโภคมีน้อย โดยเฉพาะสินค้าที่มีราคาสูง ๆ อย่างเช่น รถยนต์ ผู้บริโภคไม่มีกำลังที่จะชำระเงินจำนวนมากในครั้งเดียวเพื่อซื้อสินค้าได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ประกอบการก็ไม่สามารถที่จะจำหน่ายสินค้าของตนเองได้ ดังนี้ การที่ผู้ประกอบการมีความต้องการที่จะขายสินค้า และผู้บริโภคต้องการที่จะซื้อสินค้าทำให้เกิดบุคคลที่สามที่เข้ามาเชื่อมโยงเป็นตัวกลางระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค ซึ่งก็คือ บริษัท สถาบันการเงิน ที่เข้ามามีบทบาทดังกล่าวด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค หรือที่เรียกว่า “การจัดไฟแนนซ์” เพื่อให้ผู้บริโภคมีกำลังที่จะซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการได้

ทำให้สัญญาเช่าซื้อเป็นที่ได้รับความนิยมจากบริษัท สถาบันการเงิน ผู้ประกอบการอื่น ๆ เป็นอย่างมาก สัญญาเช่าซื้อจึงถูกนำมาใช้ในวิถีประจำวัน หรือในการดำเนินธุรกิจที่ใช้กันมาก เพื่อให้ผู้เช่าซื้อได้มาซึ่งทรัพย์สิน (รถยนต์) และเป็นกลยุทธ์ในการขายหรือแสวงหากำไรตลอดจนสร้างหลักประกันในรูปแบบหนึ่งของผู้ให้เช่าซื้อ และการที่ผู้เช่าซื้อตกลงใจทำสัญญาเช่าซื้อแทนที่จะทำสัญญาซื้อขายก็สาเหตุว่าในการทำสัญญาซื้อขาย ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาของทรัพย์สินที่ตนซื้อทันที และบุคคลหรือประชาชนผู้บริโภคไม่มีเงินพอที่จะชำระราคาได้ทันที และเต็มจำนวน แต่ถ้าปรากฏว่าบุคคลใดต้องการที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น และบุคคลนี้ไม่มีเงินพอที่จะชำระราคาได้ทันที ก็ไม่มีโอกาสเป็นเจ้าของเลย ในขณะเดียวกันบุคคลนั้นก็ต้องการที่จะใช้รถยนต์ หรือทรัพย์สินอื่น ๆ ในทันที ดังนั้น บุคคลในฐานะผู้บริโภคที่เป็นผู้เช่าซื้อจึงคิดว่าควรที่จะทำสัญญาเช่าซื้อ เพราะในระหว่างระยะเวลาที่เช่าซื้อนั้น ผู้เช่าซื้อก็มีสิทธิใช้สอยรถยนต์ หรือทรัพย์สินที่เช่าซื้อ



แม้จะต้องชำระค่าเช่าซื้อ แต่ก็ดีกว่าการชำระค่าเช่าธรรมดาซึ่งค่าเช่าซื้อโดยรวมราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ และดอกเบี้ย และผู้เช่าซื้อจะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ตนเองเช่าซื้อ เมื่อชำระราคาครบถ้วนตามสัญญาแล้ว สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ซึ่งภายหลังสัญญาเช่าซื้อเกิดขึ้นแล้ว ย่อมผูกพันคู่สัญญาในอันที่จะต้องชำระหนี้ตามสัญญานั้น แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบันมีความไม่แน่นอนทำให้รายได้ของประชาชนผู้บริโภค มีรายรับไม่พอกับรายจ่าย โดยเฉพาะผู้เช่าซื้อรถยนต์ไม่มีความสามารถในการจ่ายเงินค่างวดตามสัญญาเช่าซื้อได้ และได้มีการผิดสัญญาในที่สุด ผู้ให้เช่าซื้อจำต้องบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อและติดตามรถยนต์เช่าซื้อคืน

จากการปฏิบัติงานของผู้เขียนในฐานะเป็นพนักงานของสถาบันการเงินผู้ให้เช่าซื้อ ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบส่วนคดีเช่าซื้อเป็นจำนวนมาก การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ การติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อ ตลอดจนการบังคับขายทอดตลาดคดีผู้เช่าซื้อมาเป็นเวลาหลายปี หลังจากสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้ว โดยส่วนใหญ่แล้ว พบว่าผู้เช่าซื้อไม่มีการนำรถยนต์เช่าซื้อมาส่งคืน ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืน เมื่อยึดรถได้แล้วผู้ให้เช่าซื้อจะออกหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อนำเงินมาชำระราคาครบถ้วน การแจ้งการขายทอดตลาด ตลอดจนกระบวนการบังคับคดีผู้เช่าซื้อ เพื่อนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อต่อไป จึงได้เห็นสภาพปัญหาและอุปสรรคทั้งทางการปฏิบัติ ปัญหาทางด้านข้อกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังที่จะได้กล่าวต่อไปนี้

#### 4.1 ปัญหาการส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ

การเลิกสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อในส่วนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาโดยอิสระไม่ได้ เพราะถูกผูกมัดด้วยคำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินหรือจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า เมื่อผู้เช่าซื้อใช้เงินครบตามสัญญา แต่กฎหมายยังคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ให้เช่าซื้อไว้ให้มีสิทธิเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ โดยกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 บัญญัติว่า “ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กัน หรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ให้รับเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย<sup>97</sup>

<sup>97</sup> มาตรา 574 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

อนึ่งในกรณีกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ชำระเงินซึ่งเป็นคราวที่สุดนั้น ท่านว่าเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะริบบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนและกลับเข้าครองทรัพย์สินได้ต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง”

อย่างไรก็ตาม แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 จะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัด แต่เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาควบคุมสัญญาอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 อันเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในสัญญาอีกด้วย

ในปัจจุบันคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจึงได้กำหนดให้ธุรกิจเช่าซื้อทรัพย์สินประเภทหนึ่งให้ตกอยู่ภายใต้บังคับในเรื่องการควบคุมสัญญา คือ ธุรกิจการเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ แต่ก็อาจมิได้หมายความว่าเฉพาะธุรกิจการเช่าซื้อทรัพย์สินเหล่านี้เท่านั้นที่จะถูกควบคุมสัญญา

ตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาข้อ 4 ได้ระบุถึงเงื่อนไขการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อไว้ดังนี้<sup>98</sup>

(4) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(4.1) ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อรายงวดสามงวดติด ๆ กัน และ

(4.2) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีหนังสือบอกกล่าวผู้เช่าซื้อให้ชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระนั้นภายในเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และ

(4.3) ผู้เช่าซื้อละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น

จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับประกาศคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญาจึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดเป็นเวลา 3 งวดติด ๆ กัน และจะต้องมีหนังสือบอกเลิกสัญญาโดยให้เวลาไม่น้อยกว่า 30 วันจึงจะถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน

เมื่อผู้เช่าซื้อเป็นฝ่ายผิดสัญญาและเป็นไปตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับประกาศคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญาเรื่องให้ธุรกิจการเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 จึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้

ซึ่งแนวทางปฏิบัติของผู้ให้เช่าซื้อ ในการบอกเลิกสัญญา โดยปกติจะมีการระบุไว้ในข้อสัญญาเช่าซื้อ

โดยที่สัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่ที่ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นสถาบันการเงินทำกับผู้บริโภคจะมีลักษณะสัญญาสำเร็จรูปมีข้อความมาตรฐานที่กำหนดระบุถึงเงื่อนไขที่คู่สัญญาต้องปฏิบัติต่อกันที่

<sup>98</sup> ประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการเช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555.

ทำให้สัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงเนื่องจากผิคนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อซึ่งสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อ

1. ผู้เช่าซื้อผิคนัดชำระค่าเช่าซื้อ 3 งวดติดต่อกันและธนาคารได้มีหนังสือบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระภายใน 30 วันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ หากผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่าเช่าซื้อพร้อมภาษีมูลค่าเพิ่ม ค่าปรับ ค่าใช้จ่าย และเงินอื่นใดที่ต้องชำระให้ครบจำนวนทันงวด ณ วันที่ชำระให้ถือว่าธนาคารมีสิทธิเลิกสัญญาได้

ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อให้ธุรกิจให้ผู้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ได้กำหนดวิธีการส่ง คำบอกกล่าวไว้ตามข้อ 9 รายละเอียดดังนี้

“ผู้ให้เช่าซื้อจะส่งคำบอกกล่าวซึ่งตามกฎหมายหรือตามสัญญากำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือโดยการส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้แก่ผู้เช่าซื้อตามที่อยู่ที่ระบุในสัญญาหรือที่อยู่ของผู้เช่าซื้อแจ้งการเป็นเปลี่ยนแปลงหนังสือครั้งหลังสุด”

ส่วนในข้อสัญญาเช่าซื้อซึ่งสถาบันการเงินผู้ให้เช่าซื้อจะมีข้อกำหนดเรื่องหลักเกณฑ์การส่งหนังสือซึ่งสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญาเช่าซื้อไว้ดังนี้

บรรดาคำบอกกล่าวซึ่งตามกฎหมายหรือในสัญญานี้กำหนดให้ทำเป็นหนังสือให้ส่งแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ส่วนคำบอกกล่าวหรือหนังสืออื่น ๆ ให้ส่งถึงตัวผู้รับโดยตรง หรือ ทางไปรษณีย์ธรรมดาในกรณีที่ธนาคารส่ง คำบอกกล่าวหรือหนังสือติดต่อใด ๆ ตามวิธีการข้างต้นไปยังตำบลที่อยู่ของผู้เช่าซื้อตามที่ระบุไว้ในสัญญานี้หรือที่ระบุไว้ในเอกสารคำขอใด ๆ หรือที่อยู่ตามที่อยู่ผู้เช่าซื้อได้แจ้งที่อยู่เป็นหนังสือครั้งหลังสุด ให้ถือว่าได้มีการส่งให้โดยชอบแล้ว ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้เช่าซื้อไม่ได้รับไว้โดยตนเอง หรือ ถูกส่งคืนธนาคารเพราะไม่มีผู้รับหรือส่งไม่ได้ หรือเพราะผู้เช่าซื้อเปลี่ยนที่อยู่ ที่ทำงาน หรือสถานที่ที่ระบุไว้ในสัญญาได้ถูกรื้อถอนไปโดยผู้เช่าซื้อไม่ได้แจ้งเปลี่ยนแปลงหรือการรื้อถอนบ้าน ที่อยู่อาศัยให้ธนาคารผู้เช่าซื้อทราบทราบ หรือส่งไม่ได้เพราะหาสถานที่ที่ระบุไว้ไม่พบหรือเหตุอื่นใด

ผู้เช่าซื้อรับทราบและยอมรับว่านอกจากที่กล่าวในวรรคก่อน วิธีการติดต่อไปยังผู้เช่าซื้อให้รวมถึง การส่งข้อความ หรือ เอกสารผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือผ่านทางโทรศัพท์ทุกชนิดในเวลาและความถี่ที่เหมาะสม บริการรับฝากส่งข้อความอัตโนมัติ และหรือการติดต่อสื่อสารด้วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือ วิธีอื่นใดไปยังที่อยู่ ที่ทำงาน หรือสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้เช่าซื้อจะแจ้งเป็นหนังสือให้แก่ธนาคารทราบทันทีหากมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ดังกล่าว

ผู้เช่าซื้อรับทราบและตกลงว่าธนาคารผู้ให้เช่าซื้อ อาจมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน หรือธนาคารดำเนินการดังกล่าวข้างต้นด้วยตนเองก็ได้

จากการที่ผู้เขียนได้ทำงานฝ่ายกฎหมายของสถาบันการเงินในฐานะผู้ให้เช่าซื้อ และรับผิดชอบดูแลงานด้านสัญญาเช่าซื้อ (กรณีผู้เช่าซื้อผิดสัญญาเช่าซื้อ) มาเป็นเวลาหลายปี และดูแลผู้เช่าซื้อเป็นจำนวนมาก เมื่อฝ่ายผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องมีหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ

ในการปฏิบัติงานนั้น ในการจัดทำและส่งหนังสือหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่แล้ว ฝ่ายผู้จัดทำสัญญาเช่าซื้อ ไม่ได้เป็นผู้จัดทำหรือส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาโดยตรงแต่อาจเป็นฝ่ายอื่นของผู้ให้เช่าซื้อ เช่น ฝ่ายติดตามหนี้สิน หรือฝ่ายติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อ หรือสำนักงานทนายความ ภายนอกที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ว่าจ้างเป็นผู้ออกหนังสือบอกเลิกสัญญา พร้อมทั้งดำเนินการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาไปยังผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน ซึ่งในการจัดส่งหนังสือดังกล่าวโดยปกติจะมีการให้ผู้เช่าซื้อลงนามระบุที่อยู่ที่เป็นการจัดส่งเอกสารแต่พบว่าได้จัดส่งไปยังสถานที่อื่น ๆ ซึ่งผู้เช่าซื้อ และผู้ค้ำประกัน ไม่ได้แจ้งแก่ผู้ให้เช่าซื้อไว้ให้มีการจัดส่งเอกสาร หรือ มีการแจ้งแต่เป็นการแจ้งทางโทรศัพท์ แต่พนักงานผู้ให้เช่าซื้อผู้รับแจ้งจากผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน มิได้มีการบันทึกข้อมูลภูมิลำเนาที่อยู่ใหม่ของผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน ตามที่แจ้งลงในระบบของผู้ให้เช่าซื้อ ประกอบกับการที่พนักงานของผู้ให้เช่าซื้อมีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการดูแลสัญญา หรือปรับเปลี่ยนการดูแลตัวผู้เช่าซื้อ หรือการรับพนักงานใหม่ที่ไม่มีประสบการณ์เข้ามารับผิดชอบดูแลสัญญา ผู้เช่าซื้อ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดูแล ผู้เช่าซื้อ ตลอดจนไม่ทราบรายละเอียด หรือความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับหนี้สินตามสัญญาเช่าซื้อ ทำให้ในการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญา หรือเอกสารอื่น ส่งไปยังที่อยู่เดิมซึ่ง ผู้เช่าซื้อ ไม่ได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารดังกล่าว หรือหนังสือดังกล่าวถูกตีคืนเนื่องจากไม่พบบ้านเลขที่ของผู้เช่าซื้อ หรือธนาคารผู้ให้เช่าซื้อยังไม่ได้รับใบไปรษณีย์ตอบรับ จึงไม่สามารถทราบได้ว่าผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน ได้รับเอกสาร วันไหน เมื่อเป็นเช่นนี้ ผลก็คือสัญญาเช่าซื้อยังไม่เลิกกันตามกฎหมายแต่อย่างใด แต่ในส่วน ผู้ให้เช่าซื้อก็ได้มีการติดตามรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน หรือมีการดำเนินติดตามยึดรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืนทันทีที่ส่งหนังสือบอกกล่าวกระบวนการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาพบว่าหากไม่ได้จัดส่งไปตามสถานที่ ซึ่งผู้เช่าซื้อได้แสดงเจตนาไว้การดำเนินการติดตามยึดรถยนต์จะถือว่าเป็นกระบวนการติดตามที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

กระบวนการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อพบว่าแม้การชำระค่าเช่าซื้อจะมากน้อยเพียงใดก็ตาม หากการชำระไม่ชำระตามเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ และสามารถติดตามรถยนต์คืนได้ ซึ่งจะถือว่ามีความเป็นธรรมกับผู้เช่าซื้อหรือไม่เพียงใด เนื่องจากพบว่าหากชำระเพียงเล็กน้อยก็จะได้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์แล้ว บางครั้งพบว่าดอกเบี้ยในสัญญา

ดังกล่าวมีจำนวนที่มากเทียบได้กับเงินลงทุนและผลประโยชน์ของผู้ให้เช่าซื้อ แต่ผู้ให้เช่าซื้อ ก็สามารถมีอำนาจอิสระที่จะติดตามรถยนต์คืนได้

การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยทั่วไปแล้วจะต้องครบตามเงื่อนไขระยะเวลาตามกฎหมาย กำหนดกล่าวคือจะต้องผิคนัดเป็นเวลา 3 งวดติดต่อกันและจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ชำระหนี้ หรือส่งมอบรถยนต์คืนภายใน 30 วันพบว่าในทางปฏิบัติยังไม่ครบเงื่อนไขในส่วนระยะเวลา แต่มีการติดตามยึดรถยนต์คืนและปัจจุบันพบว่ามีการขบวนการติดตามจะมีการว่าจ้างบริษัทติดตาม ภายนอก ซึ่งการติดตามเป็นไปในลักษณะที่ไม่เหมาะสมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเกิดความเกรงกลัว เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้นจึงต้องส่งมอบรถยนต์คืนและมีการเซ็นส่งมอบรถยนต์จะถือว่าเป็นการสมควรใจเลิกสัญญาโดยผู้ให้เช่าซื้อหรือไม่เพราะในสถานการณ์เช่นนั้นย่อมทำให้ต้องคืนรถยนต์

เมื่อการบอกเลิกสัญญาไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งยังไม่มีผลเป็นการเลิกสัญญาเช่าซื้อ แต่ทางผู้ให้เช่าซื้อได้จัดส่งให้บุคคลภายนอกหรือพนักงานผู้ให้เช่าซื้อออกติดตามยึดรถยนต์คืน และเมื่อยึดรถได้แล้ว ผู้ยึดก็จะจัดการให้ผู้เช่าซื้อลงลายมือชื่อในเอกสารส่งมอบรถยนต์โดยผู้ให้เช่าซื้อ จะเต็มใจลงลายมือชื่อหรือไม่ก็ตาม จะถือว่าเป็นกระบวนการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วไม่ได้ เมื่อสัญญาเช่าซื้อยังไม่เลิกกัน ทำให้การยึดรถยนต์ดังกล่าวของผู้ให้เช่าซื้อ ก็ไม่ชอบไปด้วย

แต่เดิมการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อปกติข้อสัญญาจะระบุว่าหากกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิคนัด ไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาผู้ค้าประกันข้อตกลงดังกล่าว ถือเป็นข้อตกลงที่ไม่เกี่ยวกับข้อกฎหมาย เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงสามารถตกลงกันได้ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อมีหนังสือบอกเลิกสัญญาไปยังผู้เช่าซื้อเพียงบุคคลเดียว และใช้อำนาจติดตามรถยนต์ซึ่งทำให้ผู้ค้าประกัน ส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงการผิคนัดของผู้เช่าซื้อ

แต่ในขณะนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะค้ำประกันและจำนอง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557<sup>99</sup> มีผลใช้บังคับเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2528 โดยมาตรา 686 กำหนดว่า เมื่อลูกหนี้ (ผู้เช่าซื้อ) ผิคนัดแล้วกฎหมายบังคับให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้าประกัน ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ผิคนัด เจ้าหนี้จะบอกกล่าวให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวไปถึงผู้ค้าประกันไม่ได้ กฎหมายกำหนด เอาการ “ไปถึง” เป็นสำคัญ เมื่อไปถึงแล้ว เจ้าหนี้จึงเรียกร้องให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบได้

<sup>99</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะค้ำประกันและจำนอง แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2557.

ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ไม่ได้บอกกล่าวก่อนฟ้องจะถือเอาสำนวนคำฟ้องที่ส่งถึงผู้ค้าประกันเป็นหนังสือบอกกล่าวตามมาตรา 111 ไม่ได้ กรณีที่เจ้าหน้าที่ยังไม่ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือแก่ผู้ค้าประกันก็ยังไม่มีการ “ไปถึง” ตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง เจ้าหน้าที่จึงไม่มีสิทธิฟ้องผู้ค้าประกัน

### ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์วิวัฒนาการของกฎหมายเข้าชื่อมาจากแนวคำพิพากษาและพัฒนาการมาเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรในรูปแบบของพระราชบัญญัติต่าง ๆ กฎหมายจะควบคุมการทำสัญญาเข้าชื่อระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ให้เข้าชื่อกับผู้บริโภค

พระราชบัญญัติที่คุ้มครองคู่สัญญาเข้าชื่อคือ The Consumer Act 1974 บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครองคือผู้ให้เข้าชื่อและผู้เข้าชื่อลักษณะการคุ้มครองคือคุ้มครองก่อนทำสัญญาและหลังทำสัญญาวัตถุประสงค์หลักของพระราชบัญญัตินี้มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมและมุ่งแก้ไขภาวะเศรษฐกิจ เช่น เพื่อควบคุมธุรกรรมและการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อทุกประเภท เพื่อควบคุมป้องกันความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากการประกอบการหรือการโฆษณาเพื่อให้สินเชื่อตลอดจนควบคุมและจัดการเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ในการให้สินเชื่อ

### การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

1. การให้อำนาจฝ่ายบริหารเข้ามาควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจเข้าชื่อโดยฝ่ายบริหารคือ The Office of fair Trading ตั้งขึ้นภายใต้ พระราชบัญญัติ Fair Trading Act 1973 เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของผู้บริโภคโดยทำหน้าที่ตรวจสอบและเก็บข้อมูลของผู้ประกอบการ
2. นำระบบใบอนุญาตมาใช้ควบคุมดูแลธุรกิจเข้าชื่อ
3. มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้เข้าชื่อและผู้ให้เข้าชื่อ

หลังจากที่ใช้กฎหมาย The Consumer Act 1974 มาเป็นเวลานานจึงมีการแก้ไข The Consumer Act 2006

เมื่อได้พิจารณาเปรียบเทียบการบอกเลิกสัญญาเข้าชื่อกับกฎหมายเข้าชื่อต่างประเทศแล้วโดยพิจารณากฎหมาย ของสหราชอาณาจักรฯ (ประเทศอังกฤษ) ปัจจุบันกฎหมายลักษณะที่ให้ความคุ้มครองนี้ก็ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคนั้น

### กรณีผู้เข้าชื่อผิดสัญญาและผู้ให้เข้าชื่อยึดสินค้าคืน

เดิมเมื่อผู้เข้าชื่อผิดนัดและผู้ให้เข้าชื่อได้บอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินมีปัญหามากเนื่องจากผู้เข้าชื่อได้ชำระค่าเข้าชื่อไปเกือบจะครบตามสัญญาแล้วเมื่อเกิดผิดนัดผู้ให้เข้าชื่อก็ทำการยึดทรัพย์สินที่ผู้ให้เข้าชื่อคืนจึงมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองลูกหนี้

และได้มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อผู้บริโภคกล่าวคือ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและผู้ให้เช่าซื้อจะได้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้นั้น ผู้ให้เช่าซื้อต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องส่งคำเตือนเป็นหนังสือแสดงถึงเหตุแห่งการผิดสัญญา (default notice) และในหนังสือเตือนนี้จะต้องระบุเหตุแห่งการผิดสัญญาและถ้าผิดสัญญาดังกล่าวอยู่ในความสามารถของลูกหนี้ที่จะแก้ไขได้ เช่น กรณีผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงิน 2 งวดต่อ ๆ กัน และกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้แก้ไขให้เสร็จเรียบร้อยซึ่งไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่ถ้าการผิดสัญญาดังกล่าวไม่อยู่ในความสามารถของลูกหนี้ที่จะแก้ไขได้ เช่น ผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญาออกขายให้บุคคลภายนอกโดยไม่มีอำนาจ ให้กำหนดค่าเสียหาย ให้ลูกหนี้ในประเทศอังกฤษสัญญาเช่าซื้อ มักจะกำหนดไว้ในสัญญาว่า หากผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกเงินจำนวนหนึ่ง เรียกว่า “minimum payment” ซึ่งเป็นเงินค่าเสียหายอันเกิดจากการบอกเลิกสัญญาในกรณีที่สินค้านั้นราคาตกต่ำ

นอกจากนี้เกี่ยวกับกรณีที่ลูกหนี้ผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิ 2 ประการ คือ บอกเลิกสัญญาแล้วยึดทรัพย์สิน หรือ ไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาแต่ฟ้องขอให้ชำระเงินที่ค้างชำระ สำหรับกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญาและยึดทรัพย์สินนั้น ศาลก็มีอำนาจที่จะออกคำสั่งกำหนดเวลาให้โอกาสแก่ลูกหนี้ชำระหนี้ และกรณีเช่นนี้เจ้าหนี้ย่อมจะเรียกร้องค่าเสียหายได้ด้วย ส่วนในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อใช้วิธีการฟ้องขอให้ลูกหนี้ชำระเงินนั้นศาลก็มักจะกำหนดเวลาที่แน่นอนให้ลูกหนี้ชำระหนี้และนอกจากนี้ศาลยังสามารถที่จะแก้ไขจำนวนเงินที่ลูกหนี้ชำระเพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติชำระหนี้ได้ต่อ ๆ ไป ดังนั้น กฎหมายของสหราชอาณาจักรฯ (ประเทศอังกฤษ) ตามพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค เมื่อลูกหนี้ (ผู้เช่าซื้อ) ผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิ 2 ประการ คือ บอกเลิกสัญญาแล้วยึดทรัพย์สิน หรือ ไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาแต่ฟ้องขอให้ชำระเงินที่ค้างชำระ

การเข้าครอบครองทรัพย์สิน (Repossession of goods) ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและยึดสินค้าคืนนั้นเพื่อคุ้มครองผู้เช่าซื้อไม่ให้ถูกยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน ในกรณีที่ผิดสัญญาจึงมีแนวคิดคุ้มครองโดยมีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (The Consumer Credit Act 1974) มาตรา 90 โดยนำมาใช้กับสัญญาเช่าซื้อและสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข โดยเฉพาะบัญญัติไว้ว่า ผู้ให้เช่าซื้อยังคงมีกรรมสิทธิ์ในตัวสินค้านั้น และผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อแก่ผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญามาถึง 1 ใน 3 ของมูลค่าสินค้าตามสัญญาเช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อจะยึดสินค้าคืนจากผู้เช่าซื้อไม่ได้เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากศาลเสียก่อนหากไม่ปฏิบัติตามผลคือสัญญาเป็นอันเลิกกันและลูกหนี้หลุดพ้นความรับผิดชอบใด ๆ อันเกิดขึ้นและมีสิทธิได้รับเงินที่ชำระไปแล้วทั้งหมดคืนจากผู้ให้เช่าซื้อ

หากผู้เช่าซื้อยินยอมให้ผู้ให้เช่าซื้อยึดทรัพย์สินคืนไปโดยความสมัครใจผู้ให้เช่าซื้อ ก็ยอมทำได้ไม่ขัดต่อมาตรา 91

#### เครือรัฐออสเตรเลีย มลรัฐ Queensland

กฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลีย มลรัฐ Queensland ถือเป็นแม่แบบที่รัฐอื่น ๆ ยอมรับ และมีการนำไปใช้บังคับในมลรัฐต่าง ๆ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (hire-purchase Act 1959) ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดให้หน่วยงานใดจัดตั้งเพื่อควบคุมธุรกรรมเช่าซื้อโดยตรง ทำให้ศาลมีอำนาจหน้าที่ทำการพิจารณาตัดสินคดี เพื่อบังคับการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ โดยพระราชบัญญัตินี้คุ้มครองคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1994 (Consumer Credit Act 1994) ภายหลังจากทำสัญญาเช่าซื้อแล้วกฎหมายคุ้มครองสิทธิแก่ผู้บริโภคในกรณีผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ ตามสัญญาผู้บริโภคต้องได้รับหนังสือทวงถามจากผู้ให้เช่าซื้ออย่างน้อย 30 วัน ผู้ให้เช่าซื้อ จึงสามารถเรียกคืนการครอบครองทรัพย์สินได้และในระหว่างที่ยังไม่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะชำระเงินที่ค้างชำระได้ก่อนที่จะถูกเรียกคืนการครอบครอง

ในกรณีที่ผู้บริโภคประสบปัญหาทางการเงินซึ่งอาจจะเป็นกรณีถูกเลิกจ้างหรือล้มป่วย ลงผู้บริโภคสามารถขอให้ผู้ให้เช่าซื้อทำการแก้ไขข้อตกลงในสัญญาได้โดยทำได้ 3 วิธี วิธีแรก ขยายเวลาที่กำหนดในสัญญาและขอลดจำนวนเงินที่ต้องชำระแต่ละงวดให้น้อยลง วิธีที่สองอาจขอ กำหนดเลื่อนเวลาการชำระเงินตามสัญญาออกไป วิธีที่สาม อาจขยายระยะเวลาตามสัญญาและ เลื่อนกำหนดระยะเวลาการจ่ายเงินออกไป

กฎหมายเครือรัฐออสเตรเลียตามพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (hire purchase Act 1959) มีสาระสำคัญในส่วนการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อดังนี้

เมื่อผู้เช่าซื้อผิดสัญญาผู้บริโภคต้องได้รับหนังสือทวงถามจากผู้ให้เช่าซื้ออย่างน้อย 30 วัน ผู้ให้เช่าซื้อจะสามารถใช้สิทธิเรียกคืนการครอบครองทรัพย์สินได้และในระหว่างระยะเวลา ดังกล่าวผู้บริโภคมีสิทธิที่จะชำระเงินที่ค้างชำระได้ก่อนถูกเรียกคืนการครอบครอง ผู้ให้เช่าซื้อ มี สิทธิที่จะเรียกคืนการครอบครองทรัพย์สินโดยผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้เช่าซื้อตาม แบบที่กำหนดในพระราชบัญญัติพร้อมทั้งกำหนดกล่าวคือหนังสือต้องแสดงเจตนาจะยึดคืนค่าคืน ก่อนและในหนังสือต้องกำหนดเวลาที่แน่นอนซึ่งระยะเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน นับแต่วันที่มีการ ส่งหนังสือบอกกล่าว อย่างไรก็ตาม หนังสือบอกกล่าวอาจไม่ต้องจัดทำขึ้น หากมีเหตุการณ์ที่เป็นที่ เชื่อถือได้ว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้ออาจมีการเคลื่อนย้าย หรือปิดบังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

สิทธิที่จะได้รับชำระค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อได้ค้างชำระในกรณีที่มีการผิดนัดชำระหนี้ กรณีดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชำระหนี้ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระต่อเมื่อได้มีการเรียกคืนการครอบครอง



พร้อมทั้งนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อออกขาย โดยเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินดังกล่าวให้นำมาหักเป็นค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อคงค้างชำระ หากมีเงินคงเหลือภายหลังจากการหักเป็นค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ จึงให้คืนแก่ผู้เช่าซื้อ

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการเลิกสัญญาเช่าซื้อของประเทศไทยและประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ประเทศอังกฤษ และเครือรัฐออสเตรเลียพบว่าการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยผู้ให้เช่าซื้อเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากไม่สามารถบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยอิสระได้การทำสัญญาเช่าซื้อมิใช่การขายทั่วไปเพราะการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยผู้ให้เช่าซื้อจะทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบมากเนื่องจากผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าใช้ทรัพย์สินประกอบกับความคาดหวังว่าจะได้กรรมสิทธิ์ในอนาคตโดยการชำระเงินที่สูงกว่าธรรมดา

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการในการส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อกรณีฝ่ายลูกหนี้หรือผู้เช่าซื้อผิดสัญญาเช่าซื้อ เปรียบเทียบกับกฎหมายของไทยกับกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวแล้ว เห็นว่ากระบวนการในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ การส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อไปยังผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกันไม่มีความแตกต่างกันมากนักแต่ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศจะมีการควบคุมการเลิกสัญญาเช่าซื้อในกรณีประเทศอังกฤษในกรณีที่ผู้เช่าซื้อชำระเงินมาจำนวน 1 ใน 3 ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้เองจะต้องร้องขอต่อศาลซึ่งต่างจากประเทศไทยแม้ผู้เช่าซื้อชำระเงินมาอย่างน้อยเพียงใดก็ตามผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ทุกเมื่อ ๆ พบว่าประเด็นในส่วนนี้จะเป็นธรรมกับผู้เช่าซื้อหรือไม่เนื่องจากเมื่อชำระค่าเช่าซื้อแล้วเหลือเพียงไม่ถึงงวดก็สามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้แล้วแต่อาจจะขัดสนเพียงระยะเวลาช่วงหนึ่งทำให้ต้องคืนทรัพย์สินต่อผู้ให้เช่าซื้อซึ่งถ้าหากพิจารณากันโดยแท้จริงแล้วการชำระค่าเช่าซื้อดังกล่าวอาจจะท่วมราคาทรัพย์สินและยังสามารถยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดได้อีกจะถือว่าเป็นธรรมกับผู้เช่าซื้อหรือไม่

ในส่วนสัญญาเช่าซื้อของประเทศไทยไม่ได้กำหนดบทคุ้มครองในกรณีที่ผู้เช่าซื้อประสบปัญหาเกี่ยวกับการเงินเช่นการเลิกจ้าง การล้มป่วย ไข้ เช่นเครือรัฐออสเตรเลียได้กำหนดไว้ 3 วิธี วิธีแรก ขยายเวลาที่กำหนดในสัญญาและขอลดจำนวนเงินที่ต้องชำระแต่ละงวดให้น้อยลงวิธีที่สองอาจขอกำหนดเลื่อนเวลาการชำระเงินตามสัญญาออกไป วิธีที่สาม อาจขยายระยะเวลาตามสัญญาและเลื่อนกำหนดระยะเวลาการจ่ายเงินออกไป ซึ่งในประเทศไทยหากผู้เช่าซื้อเข้าทำสัญญาแล้วถือว่าต้องปฏิบัติตามสัญญาอย่างเคร่งครัดไม่มีข้อสัญญาผ่อนปรนดังกล่าวเมื่อเหตุการณ์ในอนาคตเกิดขึ้นเช่นนี้ผู้เช่าซื้อเองก็ไม่อยากให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้หากสัญญาดังกล่าวไม่มีข้อยกเว้นดังกล่าวจะถือว่าเป็นธรรมกับผู้บริโภคในฐานะที่ค้ำประกันในทางเศรษฐกิจหรือไม่เพียงใด

ในส่วนของระยะเวลาในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อซึ่งให้ผู้เช่าซื้อปฏิบัติตามสัญญานั้น พบว่าของประเทศไทยระยะเวลาไม่ได้แตกต่างจากต่างประเทศเช่นประเทศอังกฤษมากนัก ซึ่งในส่วนของเครื่องรัฐออสเตรียกลับมีระยะเวลาที่มากกว่ากล่าวคือให้ระยะเวลาในการปฏิบัติตามสัญญา 30 วัน แล้วก่อนยึดสินค้าคืนต้องมีหนังสือแสดงเจตนาที่จะยึดสินค้าคืน โดยให้เวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน ในทางปฏิบัติที่แท้จริงแล้วพบว่าระยะเวลาในประเทศไทยผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้ปฏิบัติตามระยะเวลาเคร่งครัดบางครั้งพบว่ายังไม่ครบกำหนดเวลาผู้ให้เช่าซื้อก็มีการติดตามทรัพย์สินคืน การจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาพบว่าไม่ตรงตามสถานที่ ๆ ระบุไว้หรือจัดส่งไปยังสถานที่อื่น ซึ่งไม่ได้ตกลงกันซึ่งทำให้ผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกันไม่ทราบเรื่องการบอกเลิกสัญญากระบวนการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อจะถือว่าเป็นธรรมหรือกับคู่สัญญาเพียงใดเมื่อพบว่าอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ล่วงรู้ถึงการแสดงเจตนาเลิกสัญญาและระยะเวลาดังกล่าวยังไม่ครบกำหนดตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อไปยังสถานที่ที่ไม่มีการตกลงกันผลของสัญญาจะเลิกกันหรือไม่ และในส่วนการชำระค่างวดที่เช่าซื้อแม้ชำระมาเพียงใดในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ก็มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนได้ทุกเมื่อการดำเนินการจะถือว่าเป็นธรรมต่อคู่สัญญาเพียงใดแม้กฎหมายจะมีการกำหนดไว้แล้วในเรื่องของระยะเวลาแต่พบว่าบ่อยครั้งที่ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การดำเนินการยึดรถยนต์จะถือว่าชอบธรรมเพียงใดแม้ผู้เช่าซื้อจะลงนามส่งมอบรถยนต์ก็ตามแต่ในสถานการณ์เช่นนั้นอาจจะไม่มีทางเลือกเลยได้และปัจจุบันพบว่ากฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหนี้มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ค้าประกันทราบถึงการผิมนัดของลูกหนี้ในส่วนของเช่าซื้อนั้นถือว่าเป็นลักษณะการเช่าและคำมั่นที่จะขายรถควบคุมด้วยคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา จึงจะเลิกสัญญาได้เมื่อผิมนัดสามงวดและบอกกล่าวอีกสามสิบวันรวมระยะเวลาแล้ว 4 งวดเมื่อบอกกล่าวแล้วจะต้องเลิกสัญญากับผู้ค้าประกันอีกหรือไม่

#### 4.2 ปัญหาการยึดรถยนต์ในคดีเช่าซื้อ

เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้ว ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ส่งมอบรถยนต์คืนที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ผู้เช่าซื้อจะไม่ยอมคืน แต่กลับนำรถยนต์ที่เช่าซื้อไปหลบซ่อน หรือนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่ชอบ ผู้ให้เช่าซื้อจำต้องดำเนินการติดตามรถยนต์คืนโดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย ดังที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2650/2550 ว่าการฟ้องขอให้ลูกหนี้ซึ่งถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ส่งมอบ

รถยนต์ที่เช่าซื้อ เป็นการที่ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นเจ้าของรถยนต์ใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของคนอื่นจากลูกหนี้ ไม่ใช่กรณีที่เจ้าของกรรมสิทธิ์ต้องขอรับชำระหนี้จึงมีอำนาจฟ้อง ไม่ใช่การจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้

เนื่องจาก รถยนต์เป็นสิ่งห้ามทรัพย์ซึ่งเคลื่อนที่ได้ตลอดเวลาผู้ให้เช่าซื้อส่วนใหญ่ที่เป็นสถาบันการเงินจะไม่ดำเนินการติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนด้วยตนเอง เพราะมีความยุ่งยากและอาจกระทบกระเทือนต่อภาพลักษณ์ของสถาบันการเงินในฐานะผู้ให้เช่าซื้อ แต่จะมีการว่าจ้างบริษัทภายนอกที่รับจ้างติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนเป็นการเฉพาะแทน ซึ่งเรียกว่า “OUT SOURT” โดยบริษัทผู้รับจ้างจะติดตามหนี้ยึดรถคืนนั้น มีเครือข่ายทั่วประเทศ และจะมีการจัดส่งพนักงานของคุณออกติดตามรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืนจะมีการลงพื้นที่ไปตามที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน หรือสถานที่ต่าง ๆ ของผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน หรือของบุคคลที่ครอบครองรถยนต์เช่าซื้อ ซึ่งบริษัทภายนอกที่ได้รับจ้างติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนจากผู้ให้เช่าซื้อ (OUT SOUR) ถือว่าตัวแทนของผู้ให้เช่าซื้อ ในการติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนก็ต้องปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในการติดตามทวงหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย (ฉบับประกาศวันที่ 3 สิงหาคม 2551) ด้วย กล่าวคือ

1. เวลาและความถี่ในการติดต่อเพื่อการติดตามทวงถามหนี้ในการติดต่อลูกหนี้เพื่อตามทวงถามหนี้ให้ดำเนินการภายในเวลา 08.00 - 20.00 น. วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ยกเว้นวันหยุดราชการ ให้ดำเนินการภายในเวลา 08.00-18.00 น. ทั้งนี้ โดยมีความถี่ในการติดตามที่เหมาะสม

2. การแสดงตัวเพื่อวัตถุประสงค์ในการติดตามทวงถามหนี้ให้ผู้ประกอบธุรกิจและผู้ให้บริการเรียกเก็บหนี้จะต้องแสดงตัวต่อลูกหนี้โดยแจ้งชื่อและวัตถุประสงค์ในการติดต่อให้ลูกหนี้ได้ทราบอย่างถูกต้องเหมาะสม และในกรณีที่ผู้ให้บริการเรียกเก็บหนี้กับลูกหนี้โดยตรง (face to face) ให้ผู้ให้บริการเรียกเก็บหนี้จะต้องแสดงเอกสารซึ่งแสดงให้เห็นว่าตนได้รับอนุญาตจากสถาบันการเงินให้ตามทวงหนี้แทน

### 3. วิธีการเรียกเก็บหนี้

3.1 จะต้องไม่เรียกเก็บจากบุคคลอื่น เช่น ญาติ เพื่อนร่วมงาน เว้นแต่จะได้รับการยินยอมจากลูกหนี้หรือเป็นสิทธิตามกฎหมาย

3.2 ไม่ใช้ความรุนแรงกับลูกหนี้ เช่น ทำร้ายร่างกาย ชื้อเสียดัง หรือทรัพย์สิน เพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้

3.3 ไม่ปลอมแปลงหรือบิดเบือนข้อมูล หรือแสดงท่าทางอันทำให้ลูกหนี้ เข้าใจผิด เช่น

1) ไม่ปลอมแปลงการแสดงตัวใช้สัญลักษณ์ว่ามาจากหน่วยงานของรัฐหรือบริษัทข้อมูลเครดิต ไม่ปลอมแปลง หรือบิดเบือนว่าเอกสารการเรียกชำระหนี้ นั้นออกจากหน่วยงานของรัฐหรือบริษัทข้อมูลเครดิต

2) ไม่ปลอมแปลง หรือ บิดเบือนเพื่อให้ลูกหนี้สำคัญผิดว่าเอกสารเรียกเก็บหนี้ หรือเอกสารที่ใช้ในการติดต่อกับลูกหนี้ นั้น ออกหรือ ได้รับอนุญาตหรือการรับรองจากหน่วยงานของรัฐหรือบริษัทข้อมูลเครดิต หรือทำให้ลูกหนี้เข้าใจผิดในสาระสำคัญทางกฎหมายของเอกสารดังกล่าว

3) ไม่ปลอมแปลง บิดเบือน หรือแจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จเกี่ยวกับยอดหนี้เกินกว่าที่มีอยู่ตามกฎหมาย เช่น ประเภทจำนวนสถานะปัจจุบัน หรือค่าธรรมเนียม จากการเรียกเก็บหนี้ เป็นต้น หรือแสดงท่าทางอื่นใดอันเป็นเท็จเพื่อให้ลูกหนี้สำคัญผิดในการชำระหนี้

3.4 ไม่ข่มขู่ หรือ คุกคามในลักษณะที่ผิดกฎหมาย

3.5 ไม่รบกวนหรือรังควานลูกหนี้ โดยไม่มีเหตุอันสมควร

3.6 ไม่ใช้ภาษาหยาบคาย ข่มขู่ คุกคามหรือสื่อให้เห็นผลกระทบที่มีลักษณะเป็นการข่มขู่ลูกหนี้หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

#### 4. การเก็บรักษาความลับลูกหนี้

กล่าวคือต้องเก็บรักษาความลับของลูกหนี้และไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับหนี้ของลูกหนี้ ระหว่างการติดต่อกับบุคคลอื่น เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากลูกหนี้

เมื่อผู้ให้สินเชื่อหรือตัวแทนของผู้ให้สินเชื่อติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อได้แล้ว ในกรณีที่รับรถยนต์คืนจะออกหนังสือใบส่งมอบรถยนต์แก่ผู้เช่าซื้อซึ่งในใบส่งมอบรถยนต์จะระบุ ยี่ห้อ เลขเครื่อง เลขตัวถัง อุปกรณ์ส่วนประกอบภายนอกรถยนต์ว่ามีสภาพอย่างไร

อนึ่งใน การติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนนั้นถือเป็นการติดตามทวงหนี้ตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 และผู้ให้สินเชื่อต้องปฏิบัติตามหรือไม่แต่เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 แล้วซึ่งได้กำหนดให้ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ มีดังนี้<sup>100</sup>

เจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อ ซึ่งคำว่า “เจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อ” หมายถึง เจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา และเจ้าหนี้ที่เป็นนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้สินเชื่อทางการค้าปกติ หรือบุคคลผู้รับโอนสินเชื่อต่อไป เป็นทุกทอดโดยการทำการค้าปกติหรือการให้กู้เงินพร้อมคิดดอกเบี้ย

<sup>100</sup> สรุปโครงการสัมมนาบทสรุปส่งท้ายการอบรม พระราชบัญญัติทวงถามหนี้และ แนวปฏิบัติการทวงถามและติดตามหนี้ที่ถูกต้อง. เล่มเดิม.

1. ผู้ประกอบการธุรกิจตามที่กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค
2. ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันเป็นปกติธุระตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน
3. เจ้าหนี้อื่นนอกจากตามข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ที่มีการทำการค้าตามปกติหรือทำเป็นปกติธุระ เช่น การขายวัสดุอุปกรณ์ และผู้ซื้อบางส่วนขอสินเชื่อ หรือคิดเงินไว้และจะมาจ่ายทีหลัง
4. ผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าหนี้ให้มาทวงถามหนี้ (ไม่ใช่เจ้าหนี้โดยตรง)
5. ผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้ (กรณีไม่ว่าจะมีการผู้รับมอบอำนาจช่วงในการทวงถามหนี้อีกก็ช่วงก็ตาม)
6. ผู้ประกอบการธุรกิจทวงถามหนี้ หมายถึง รับจ้างทวงถามหนี้เป็นปกติธุระ (ตามพระราชบัญญัติ การทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 กำหนดให้จดทะเบียนในฐานะผู้ประกอบการธุรกิจทวงถามหนี้)
7. ผู้รับมอบอำนาจจากผู้ประกอบการธุรกิจทวงถามหนี้ให้มาทวงถามหนี้ (ผู้ประกอบการธุรกิจทวงถามหนี้ไม่ได้ทวงถามหนี้ด้วยตนเอง)

ดังนั้น เจ้าหนี้อื่นที่ไม่อยู่ใน 8 หัวข้อดังกล่าว ไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 นี้อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลประเภทสถาบันการเงินและเป็นเจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อจะเข้าลักษณะเป็นเจ้าหนี้ที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 ก็ตาม แต่เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อที่มีอำนาจติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิครอบครองยึดถือรถยนต์ของผู้ให้เช่าซื้ออีกต่อไป โดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ดังนี้ ผู้ให้เช่าซื้อ และผู้รับมอบอำนาจหรือผู้รับมอบอำนาจช่วงจากผู้ให้เช่าซื้อ (บริษัทภายนอกที่รับจ้างติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อคืนแทน “OUT SOURT”) จึงไม่อยู่ในข่ายที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการทวงถามหนี้ พ.ศ. 2558 นี้

จากประสบการณ์ในการทำงานของผู้เขียนในทางปฏิบัตินั้น พบว่าทางสถาบันการเงินในฐานะผู้ให้เช่าซื้อ หรือผู้ดำเนินการแทนจะทำการยึดรถยนต์คันที่เช่าซื้อที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางกฎหมายมี 4 กรณี

1. ยึดรถได้ขึ้นก่อนการยื่นฟ้องคดีต่อศาล (ฟ้องฐานผิดสัญญาเช่าซื้อ) หมายถึง เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้วและผู้เช่าซื้อ หรือผู้ค้ำประกัน ไม่นำรถมาคืน ผู้ให้เช่าซื้อติดตามยึดรถยนต์คืน แต่ถ้าหากพบว่ารถยนต์ดังกล่าวมีการเสื่อมสภาพก็จะมี การฟ้องร้องเป็นคดีเรียกค่าเสียหาย (คดีขายขาดทุน)
2. ยึดรถได้ขึ้นยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว (คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาล) หมายถึง หลังจากที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดตามเงื่อนไข และไม่สามารถติดตามรถยนต์คืนได้ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องเรียกยึดรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืน หรือหากคืนไม่ได้ให้ชำระค่าแทน พร้อมทั้ง

เรียกค่าเสียหาย ดอกเบี้ย ค่าขาดประโยชน์ ซึ่งหากพบว่าติดตามยึดรถได้ในชั้นพิจารณาก่อนที่จะมีการสืบพยาน เท่ากับข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไป แนวทางในการปฏิบัติโจทก์ในฐานะผู้ให้เข้าซื้อ ก็จะยื่นคำร้องขอแก้ไขคำฟ้อง แนวทางในการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอแก้ไขคำฟ้องของศาลนั้น จะมีคำวินิจฉัยออกเป็น 2 แนวทาง

2.1 คำร้องขอแก้ไขคำฟ้องดังกล่าวของโจทก์เป็นการแก้ไขคำฟ้องเป็นการแก้ไขมากไม่อนุญาตให้แก้ไขคำฟ้อง โจทก์จะต้องไปว่ากล่าวกันอีกคดี (โจทก์ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่)

2.2 คำร้องขอแก้ไขคำฟ้องดังกล่าวของโจทก์ไม่เป็นการแก้ไขมากอนุญาตให้แก้ไขคำฟ้องได้ คือในส่วนของคำขอท้ายฟ้องโจทก์ที่ขอให้ส่งมอบรถยนต์เข้าซื้อคืนก็หมดไป ศาลก็จะพิจารณาพิพากษาเฉพาะค่าเสียหาย ค่าขาดประโยชน์จากการใช้รถ ดอกเบี้ย โจทก์ผู้ให้เข้าซื้อ ไม่ต้องไปฟ้องผู้เข้าซื้อเป็นคดีใหม่เหมือนแนวทางแรก ซึ่งจะทำให้คดีดังกล่าวเสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกัน

ประเด็นขั้นนี้ ในทางปฏิบัติพบว่าหากศาลอนุญาตให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในทางคดี ผลในทางคดี กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายในทางคดีปกติแล้วทางฝ่ายโจทก์จะผลัดภาระให้จำเลยเป็นผู้ชำระ หากว่ากล่าวกันใหม่ คือ ฟ้องเป็นคดีใหม่ ผลที่สุดจำเลยก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เช่น ค่าฤชาธรรมเนียมศาล อีกทั้งในกรณีที่ฟ้องเป็นคดีใหม่จำเลยย่อมจะเกิดความสับสนเนื่องจากคิดว่าคืนรถยนต์คดีเสร็จสิ้นไป แต่หลังจากนั้นเมื่อปล่อยระยะเวลาไปโจทก์กลับมาฟ้องอีกย่อมทำให้จำเลยสับสนในมูลคดี เนื่องจากพบว่ากระบวนการขายรถยนต์ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เวลาไม่นานประมาณ 1-2 เดือน ก็จะขายทอดตลาดรถยนต์ได้การอนุญาตให้แก้ไขคำฟ้องจึงเป็นประโยชน์ต่อคู่ความทั้งสองฝ่าย

อย่างไรก็ตาม เรื่องประเด็นคำร้องขอแก้ไขคำฟ้องกรณีโจทก์หรือผู้ให้เข้าซื้อติดตามยึดรถยนต์เข้าซื้อมาได้ ที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลก่อนสืบพยานดังกล่าวไม่เป็นการแก้ไขมากศาลอนุญาตให้แก้ไขคำฟ้องได้ โจทก์ผู้ให้เข้าซื้อ ไม่ต้องไปฟ้องผู้เข้าซื้อเป็นคดีใหม่ ทั้งนี้โดยศาลอุทธรณ์ ภาค 3 มีคำสั่งอนุญาตให้แก้ไขคำฟ้องได้ดังเช่น ตามคดีหมายเลขแดงที่ 1810/2556<sup>101</sup>

3. ยึดรถได้ชั้นที่ศาลพิพากษาแล้ว หมายถึง ผู้ให้เข้าซื้อตามยึดรถยนต์คืนได้หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว โดยคำพิพากษามีตัวอย่างดังนี้

1) พิพากษาให้คืนรถยนต์หรือใช้ราคาแทนจำนวน 200,000 บาท ชำระค่าเสียหาย 36,000 บาทพร้อมดอกเบี้ย 7.5 ต่อปี และชำระค่าขาดประโยชน์เดือนละ 2,500 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้น ไปจนกว่าจะส่งมอบรถยนต์คืนหรือใช้ราคาแทนเสร็จทั้งนี้ ต้องไม่เกิน 12 เดือน และให้จำเลยชำระค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์เท่าที่ชนะ ค่าทนายความ 3,000 บาท

<sup>101</sup> คำวินิจฉัยศาลอุทธรณ์ ภาค 3 คดีหมายเลขแดงที่ 1810/2556.

2) พินากษาให้คืนรถยนต์หรือใช้ราคาแทนจำนวน 400,000 บาท ค่าฤชาธรรมเนียม เท่าที่ขณะคดีค่าทนายความ 3,000 บาท

การปฏิบัติตามคำพิพากษาในคดีเช่าซื้อจึงมีประเด็นในทางปฏิบัติหลายประการ กล่าวคือ ในประเด็นตามตัวอย่างแรกหากผู้เช่าซื้อส่งมอบรถยนต์คืนนี้ในส่วนนี้จะถูกตัดออกไป คงเหลือเพียงค่าเสียหายซึ่งสามารถว่ากล่าวกันในคดีนี้ได้ซึ่งหากพบว่าราคารถยนต์ที่ขายได้แตกต่างจากราคาแทน หมายถึง ขายทอดตลาดได้น้อยกว่าก็ไม่สามารถเรียกเก็บจากจำเลยในคดีนี้ได้ ต้องว่ากล่าวกันใหม่ในส่วนคดีใหม่ แต่ถ้าหากว่าขายได้สูงกว่ายอดเงินสูงกว่าสามารถนำมาหักชำระหนี้ในส่วนหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

ในส่วนคดีที่ศาลพิพากษาให้ในส่วนราคาที่ศาลกำหนดให้แทนราคารถยนต์เช่าซื้อ หรือเรียกว่าราคาแทน เพียงอย่างเดียวพบว่าคำพิพากษาศาลจะให้ค่อนข้างสูงเทียบเท่ากับราคามูลหนี้ ตามสัญญาเช่าซื้อที่คงเหลือแต่ส่วนใหญ่แล้วราคารถยนต์ที่ขายทอดตลาดได้จะค่อนข้างราคาต่ำและแตกต่างกับราคาแทนซึ่งศาลให้มาก

4. ยึดรถได้ชั้นบังคับคดี หมายถึง หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้วผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นลูกหนี้ ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาและผู้ให้เช่าซื้อในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ดำเนินการ ในชั้นต่อมาก็คือการบังคับคดีกับทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ดำเนินการสืบพบ อาทิ อสังหาริมทรัพย์ เงินเดือน สหกรณ์ทรัพย์อื่น และหลังจากมีการบังคับคดีไปแล้ว ผู้เช่าซื้อได้นำรถยนต์ที่เช่าซื้อมาคืน ทำให้หนี้ในส่วนราคาถูตัดออกไป คงเหลือเฉพาะค่าเสียหายที่บังคับได้เฉพาะคดีนี้เท่านั้น ประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติคือหากมีการคืนรถยนต์ในชั้นนี้แบ่งเป็น 2 ประเด็น

ประเด็นนี้ ในส่วนคำพิพากษาที่ศาลให้เพียงราคารถยนต์ก็จะต้องหมดไปจะต้องถอน การบังคับคดีให้กับจำเลยทั้ง ๆ ที่หนี้ในส่วนนี้ยังขาดอยู่เนื่องจากขายทอดตลาดรถยนต์ได้ราคา ต่ำกว่าราคาตามสัญญาเช่าซื้อมากหรือขายไม่ได้เทียบเท่ากับราคา ซึ่งเป็นเงินลงทุนของผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งหากจะต้องฟ้องร้องกันเป็นอีกคดีและบังคับคดีกันใหม่ ก็ย่อมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียเปรียบในการ ที่จะได้รับชำระหนี้ เพราะผู้เช่าซื้อซึ่งอาศัยเหตุการณ์ดังกล่าว จำหน่าย จ่ายโอนทรัพย์สินไปทำให้ ท้ายที่สุดแล้วผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถบังคับคดีได้ทั้งยังต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในขณะที่ ผู้ให้เช่าซื้อเมื่อปล่อยสินเชื่อไปแล้วก็ย่อมหวังผลประโยชน์กลับคืนมาเนื่องจากผู้ให้เช่าซื้อเองก็มี ภาระในส่วนค่าใช้จ่ายหลายอย่างในการลงทุนปล่อยสินเชื่อไปให้ผู้เช่าซื้อในแต่ละราย

ปัญหาการยึดรถยนต์เช่าซื้อหรือคดีเช่าซื้อไม่ว่าจะเป็นในกรณี การยึดรถได้ชั้นก่อนการ ยื่นฟ้องคดีต่อศาล การยึดรถได้ชั้นยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว การยึดรถได้ชั้นที่ศาลพิพากษาแล้ว หรือ แม้แต่การยึดรถได้ชั้นบังคับคดีก็ตาม ซึ่งล้วนแต่เป็นการที่ผู้ให้เช่าซื้อดำเนินการติดตามรถยนต์คืน โดยอาศัยหลักกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 เจ้าของทรัพย์สิน

มีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินกับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย

เมื่อเปรียบเทียบกับกรณียึดทรัพย์สินในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการยึดทรัพย์สินว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้หรือจำเลยชำระหนี้ให้แก่โจทก์หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี เพื่อดำเนินการให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยตามหมายบังคับคดีนั้นศาลจะมีคำสั่งแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ให้มีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินที่ยึดออกขายทอดตลาดเอาเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

จะเห็นได้ว่าการยึดทรัพย์สินเข้าชื่อหรือคดีเข้าชื่อนั้นผู้เข้าชื่ออาศัยความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ซึ่งไม่ต้องอาศัยคำพิพากษาของศาลก็ได้ โดยการติดตามยึดทรัพย์สินที่เข้าชื่อนั้น ผู้ให้เข้าชื่อจะดำเนินการติดตามยึดเองหรือผู้ดำเนินการแทนก็ได้ ซึ่งต่างจากการยึดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งอาศัยอำนาจศาลดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีกระบวนการติดตามยึดทรัพย์สินที่เข้าชื่อดังกล่าวจะเป็นกระบวนการที่ผู้ให้เข้าชื่อดำเนินการเองทั้งสิ้นไม่ว่าการยึดทรัพย์สินที่เข้าชื่อจะผ่านกระบวนการฟ้องร้องแล้วหรือไม่และพบว่าเมื่อยึดกลับมาแล้วไม่สามารถว่ากล่าวกันไปได้ในคดีเดิมจะถือว่าเป็นประโยชน์ต่อคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือไม่

#### 4.3 ปัญหาการขายทอดตลาดรถยนต์เข้าชื่อหรือคดีเข้าชื่อ

การขายทอดตลาด คือ การขายทรัพย์สินต่อสาธารณะ Public Sale โดยการขายทรัพย์สินให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการดำเนินการขายทอดตลาดจะกระทำโดยผู้ที่ได้รับอนุญาตและมีอำนาจตามวัตถุประสงค์ในการขายนั้น ผู้ทอดตลาด (Auctioneer) อาจเป็นผู้สั่งขาย (Seller) จ้างมา และจะมีฐานะเป็นตัวแทนของผู้ขาย อย่างไรก็ตามเมื่อทรัพย์สินถูกนำเข้าสู่กระบวนการขายทอดตลาดผู้ทอดตลาดจะมีฐานะเป็นตัวแทนผู้ซื้อ (Buyer) ด้วย การขายทอดตลาดจะบริบูรณ์เมื่อผู้ทอดตลาดได้แสดงความตกลงด้วยการเคาะไม้หรือวิธีอื่นใดตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาด โดยปกติการขายทอดตลาดจะต้องกำหนดราคาขั้นต่ำ เว้นเสียแต่ว่าทรัพย์สินนั้นไม่จำเป็นต้องกำหนดราคาขั้นต่ำการขายทอดตลาดเป็นวิธีหนึ่งซึ่งให้บุคคลเข้าสู่ราคาเพื่อซื้อทรัพย์สินนั้น โดยการเสนอราคาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ปกติต้องขายทอดตลาดในที่สาธารณะหลังจากที่มีการโฆษณาประกาศขายทอดตลาด โดยผู้ทอดตลาดที่ได้รับอนุญาตแล้ว การแสดงความตกลง



ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดจะกระทำโดยการเคาะไม้ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดอาจถูกเพิกถอนได้ ก่อนที่จะมีการแสดงความตกลงขายด้วยการเคาะไม้ การขายทอดตลาดอาจแจ้งให้ทราบถึง ราคาขั้นต่ำ รวมถึงราคาที่เสนออาจเพิกถอนได้ก่อนที่ผู้ทอดตลาดจะแสดงความตกลงด้วยการเคาะไม้ การกำหนดราคาขั้นต่ำไว้เท่ากับราคาขั้นต่ำหรือสูงกว่าหากผู้ทอดตลาดได้เคาะไม้ขายไปในราคาที่ ต่ำกว่ากำหนด ก็จะถือว่าเป็นการขายทอดตลาดที่ไม่ถูกต้อง การขายทอดตลาดนั้นอาจถูกเพิกถอน ได้ อาจกล่าวได้ว่าความมุ่งหมายของการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ก็เพื่อให้ได้ราคาที่สูงที่สุดและ ได้ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ขายทั้งนี้ เพราะที่ชนะของกฎหมายผู้ทอดตลาดมีฐานะเป็นตัวแทนของ ผู้ขายจึงต้องทำตามคำแนะนำของผู้ขายในการค้นหาราคาที่สูงที่สุดแม้ว่าการขายทอดตลาดจะถือว่าเป็น วิธีที่ดีที่สุดในการตัดสินใจเรื่องราคาแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การขายทอดตลาดจะมีผล สมบูรณ์ที่สุด เพราะราคาที่คาดหวังจากการขายทอดตลาดจะมีจำนวนน้อยกว่าราคาที่คาดหวัง<sup>102</sup> ในส่วนคดีเช่าซื้อถึงแม้กระบวนการดังกล่าวจะถึงขั้นตอนที่ผู้ให้เช่าซื้อฟ้องร้องต่อศาลแล้วฐานผิด สัญญาเช่าซื้อก็ตาม แต่กระบวนการที่จะนำรถยนต์ที่ยึดได้ออกขายทอดตลาดยังมีขั้นตอนแตกต่าง จากกระบวนการขายทรัพย์ประเภทอื่น แต่อย่างไรก็ตามมีวัตถุประสงค์ของการขายทอดตลาด เหมือนกัน คือ ต้องการนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้นั่นเอง

การนำรถยนต์ที่เช่าซื้อออกขายทอดตลาดตามประกาศของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค โดยประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์เป็น ธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ได้กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อ 5 ดังนี้ เมื่อผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้เช่าซื้อและกลับเข้าครอบครอง รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่ให้เช่าซื้อเพื่อนำออกขายให้แก่บุคคลอื่น

ก. ก่อนขายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกัน (ถ้ามี) ทราบ เป็นหนังสือไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องให้ส่วนลดแก่ผู้เช่าซื้อตามอัตราและการคิดคำนวณ ตาม (10)

แนวทางปฏิบัติหลังจากยึดรถคันเช่าซื้อมาแล้วในบันทึกการส่งมอบรถยนต์ผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นสถาบันการเงินจะระบุไว้ในเอกสารส่งมอบรถยนต์แจ้งให้ผู้เช่าซื้อติดต่อขอไถ่ถอนรถยึด ภายในกำหนด 7 วันตามรายละเอียดใบส่งมอบรถยนต์และผู้เช่าซื้อได้ลงลายมือชื่อรับทราบเงื่อนไข ในใบส่งมอบรถยนต์ขณะที่ยึดรถ ประเด็นปัญหาคือการยึดรถเป็นการติดตาม โดยพนักงานภายนอก ซึ่งเป็นตัวแทนของสถาบันการเงินผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมของผู้ให้เช่าซื้อบางครั้งพบว่า

<sup>102</sup> จาก ปัญหาการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาด (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทนิติศาสตร์), โดย ชลธิชา ศรีวิวัฒน์, 2554, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การติดตามยึดรถยนต์ของตัวแทนผู้ให้เช่าซื้อกระทำไปในลักษณะที่ไม่เหมาะสมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเกิดความเกรงกลัว และลงลายมือชื่อในเอกสารไปโดยที่ไม่ทราบว่าจะต้องปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าวว่าอย่างไรบ้าง การทำเอกสารโดยระบุว่าผู้ให้เช่าซื้อจะต้องไถ่ถอนรถยนต์ภายใน 7 วันนั้น พบว่าในทางปฏิบัติส่วนใหญ่จะทำให้ยากมากกว่าปกติมาก เนื่องจากผู้ให้เช่าซื้อจะต้องชำระเงินส่วนที่เหลือตามสัญญาทั้งหมด ต้องชำระค่าใช้จ่ายในการติดตามรถยนต์ซึ่งมีจำนวนสูง ค่าเบี้ยปรับ ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ และเรื่องดังกล่าวนี้ในทางปฏิบัติพบว่า ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกันได้มีการร้องเรียนมายังผู้ให้เช่าซื้อเป็นจำนวนมาก ส่วนการที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่ชำระเงินค่างวดส่วนใหญ่ก็เกิดจากภาวะเศรษฐกิจที่ไม่สามารถผ่อนส่งค่างวดตามสัญญาเช่าซื้อได้อาจจะเป็นช่วงหนึ่งเมื่อค่านึงถึงค่างวดที่ชำระมาแล้วบางรายเห็นได้ว่าชำระมาเกินกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ ของค่างวดทั้งหมด เมื่อผู้ให้เช่าซื้อให้ระยะเวลาเพียง 7 วันซึ่งเห็นได้ว่าเป็นระยะเวลาที่ไม่สามารถดำเนินการชำระเงินส่วนที่เหลือตามสัญญาทั้งหมดได้เลย ประกอบกับการการลงลายมือชื่อในเอกสารดังกล่าว ทางผู้ให้เช่าซื้อจะไม่ทราบว่าจะต้องดำเนินการในระยะเวลาสั้น ๆ นี้ด้วย แม้จะมีประกาศของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคกำหนดว่า ก่อนขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อจะต้องให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งการประมูลขายทอดตลาดรถยนต์ให้ผู้ให้เช่าซื้อทราบก่อนก็ตาม

หลังจากนั้น ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นสถาบันการเงินยึดรถยนต์คันเช่าซื้อมาแล้วก็จะส่งรถไปศูนย์ประมูลรถยนต์ของผู้ให้เช่าซื้อตามสถานที่ต่าง ๆ พบว่าปัญหาในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ส่งรถไปศูนย์ประมูลรถยนต์ตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมีไม่กี่สถานที่ และอาจจะไม่ใช่สถานที่ที่เป็นภูมิลำเนาของผู้ให้เช่าซื้อ สถานที่ยึดรถ อาจจะไม่ใช่สถานที่ทำสัญญา หรืออาจเป็นกรณีให้บุคคลภายนอกดำเนินการประมูลขายทอดตลาดแทน ซึ่งทำให้ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน (ถ้ามี) ไม่สามารถเข้าร่วมการดูแลการประมูลขายทอดตลาด ดังเช่น กระบวนการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ซึ่งระยะเวลาที่นำรถยนต์คันเช่าซื้อออกประมูลขายทอดตลาดนั้น ส่วนใหญ่หลังจากยึดมาแล้วประมาณ 10-20 วันโดยประมาณ 2 เดือน ก็จะขายทอดตลาดรถยนต์ดังกล่าวได้

การขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบังคับคดีเกิดขึ้นหลังจากที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้และศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 308 เพื่อนำเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาจนครบหนี้ รวมทั้งค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในชั้นบังคับคดี คือการขายทอดตลาด เพื่อนำเงินที่ได้มาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาการที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะนำทรัพย์สินออกขาย

ทอดตลาดจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน เว้นแต่ทรัพย์สินดังกล่าวจะเป็นของสดเสี้ง่าย  
เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถนำออกขายทอดตลาดได้ทันที

ก่อนที่จะมีการขายทอดตลาดที่ยึด โดยหลักจะต้องแจ้งให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้  
เสียทราบตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 306 วรรคแรก แต่เมื่อลูกหนี้เสียชีวิตก็ต้อง  
แจ้งให้ทายาททราบแทน ดังนี้

1. กรณีไม่มีผู้จัดการมรดก ต้องแจ้งแก่ทายาททุกคนที่มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย
2. กรณีมีผู้จัดการมรดก แจ้งแก่ผู้จัดการมรดกก็เพียงพอแล้ว

ก่อนที่จะมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดนั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐาน  
มาตลอดว่า ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะต้องแจ้งประกาศการขายทอดตลาด  
แก่บรรดาบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะขายนั้นให้ทราบ จึงจะเป็นการขาย  
ทอดตลาดที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3803/2551 บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย  
ตามความหมายของมาตราดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 280 (1)  
ให้ถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษา เป็นผู้ที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะทำ  
การขายทอดตลาดนั้นรวมอยู่ด้วย

การดำเนินการขายทอดตลาด

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดีอาจขายทอดตลาด  
ทรัพย์สินที่ยึดได้เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาอย่างน้อย 5 วัน นับแต่วันที่ยึดในการขายทอดตลาดนั้นให้  
ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น  
และข้อกำหนดของศาลซึ่งระบุไว้ในคำสั่งของศาลที่อนุญาตให้ขายทรัพย์สินนั้นตามมาตรา 308  
วรรคหนึ่ง

โดยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวข้องกับการขายทอดตลาด  
ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 509 ถึงมาตรา 517

การขายทอดตลาดนอกจากจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่  
เกี่ยวข้องกับการขายทอดตลาดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 509 ถึงมาตรา 517 แล้วในประมวล  
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพุทธศักราช 2477 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้  
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง(ฉบับที่ 2) ประกอบกับมาตรา 308 วรรคหนึ่งแห่งประมวล  
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิ  
เสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 27 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 41

และมาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้<sup>103</sup>

### ข้อ 3. ในกฎกระทรวงนี้

“เจ้าของทรัพย์สิน” หมายความว่า เจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือ ผู้มีสิทธิครอบครองทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดและให้หมายความรวมถึงเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมหรือผู้มีสิทธิครอบครองร่วมด้วย

“ผู้มีส่วนได้เสีย” หมายความว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าของทรัพย์สิน ผู้รับจำนำ ผู้รับจำนอง ผู้ร้องขอเฉลี่ยทรัพย์สิน ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่ปรากฏทางทะเบียน หรือผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดทรัพย์สิน

โดยหลังจากที่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขายทอดตลาดพ.ศ. 2554 โดยกำหนดวิธีการประกาศขายทอดตลาด การกำหนดราคาเริ่มต้นและการประกาศขายทอดตลาดไว้ตามรายละเอียดดังนี้

#### หมวด 1 ประกาศขายทอดตลาด

ข้อ 4 เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับแจ้งคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดจากศาลแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีประกาศขายทอดตลาดโดยเร็ว

ข้อ 5 ประกาศขายทอดตลาดให้จัดทำเป็นหนังสือตามแบบที่อธิบดีกำหนดการประกาศขายทอดตลาดอาจทำเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยก็ได้

ข้อ 6 ประกาศขายทอดตลาดมีรายการ ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อศาลและหมายเลขคดีแดง
- (2) ชื่อคู่ความ
- (3) สถานที่ขายทอดตลาด
- (4) วันและเวลาในการขายทอดตลาด
- (5) รายละเอียดทรัพย์สินที่จะขายและภาระติดพัน
- (6) กรณีที่เป็นอสังหาริมทรัพย์จะต้องมีแผนที่แสดงบริเวณที่ตั้งและรายละเอียดของบริเวณโดยรอบ

(7) ราคาที่เริ่มต้นที่ใช้ในการขายทอดตลาด

(8) เงื่อนไขและข้อสัญญา ซึ่งอย่างน้อยต้องระบุรายละเอียดที่ผู้เสนอราคาสูงสุดต้องตกลงผูกพันกับการเสนอราคาดังกล่าวและเงื่อนไขอื่นตามที่กำหนดในระเบียบ ประกาศ หรือข้อบังคับ เกี่ยวกับการขายทอดตลาดของกรมบังคับคดีและกระทรวงยุติธรรม

<sup>103</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 308.

หากมีรายการดังต่อไปนี้ก็ให้ระบุไว้ในประกาศขายทอดตลาดด้วย

- (1) ราคาประเมินของสำนักงานประเมินราคาทรัพย์สิน กรมธนารักษ์
- (2) ราคาประเมินของผู้เชี่ยวชาญการประเมินราคาทรัพย์สิน
- (3) ราคาประเมินของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เจ้าของทรัพย์สิน ผู้รับจำนำ หรือผู้รับจำนอง
- (4) ราคาที่จดทะเบียนจำนำ จดทะเบียนจำนอง หรือ จดทะเบียนสิทธิหรือนิติกรรม

ครั้งสุดท้าย

- (5) ราคาประเมินของสำนักงานงานวางทรัพย์สินกลาง
- (6) ราคาหรือมูลค่าที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นสถาบันการเงินแจ้งต่อธนาคารแห่งประเทศไทยหรือหน่วยงานราชการอื่นของปีที่จะขายทอดตลาดหรือปีที่แจ้งครั้งสุดท้าย

- (7) ราคาที่มีผู้คัดค้าน

หมวด 2 การกำหนดราคาเริ่มต้นและประกาศขายทอดตลาด

ข้อ 8 ภายใต้บังคับข้อ 13 ในกรณีทรัพย์สินที่จะขายเป็นทรัพย์สินที่มีราคาหรือมีมูลค่าตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6 วรรคสอง (1)(2)(3)(4)(5)หรือ (6) หรือราคาเช่าซื้อ หรือราคา ให้เช่าแบบลิสซิ่ง ให้เจ้าพนักงานใช้ราคาที่สูงที่สุดเป็นราคาเริ่มต้นที่ใช้ในการขายทอดตลาด

ในกรณีทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดเป็นทรัพย์สินที่มีราคาเช่าซื้อหรือราคา ให้เช่าแบบลิสซิ่ง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีคิดหักดอกเบี้ยที่รวมอยู่ในราคาเช่าซื้อหรือราคา ให้เช่าแบบลิสซิ่งนั้น แล้วให้คิดค่าเสื่อมราคาเป็นรายปีตามอัตราที่อธิบดีประกาศกำหนด

ข้อ 9 ในการประกาศขายทอดตลาดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ส่งประกาศขายทอดตลาดให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทราบก่อนขายทอดตลาดตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้เสียแต่ละประเภทมากกว่าหนึ่งราย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งประกาศขายทอดตลาดให้บุคคลเหล่านั้นทุกราย และสำหรับลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าของทรัพย์สินให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งให้ ณ ภูมิลำเนาหรือสถานที่อันเป็นที่อยู่อาศัยหรือสำนักงานทำการงานนั้น

ในกรณีที่ต้องปิดประกาศขายทอดตลาด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดประกาศนั้นให้แน่นอนในที่ที่สามารถมองเห็นหรือสังเกตได้ชัดเจน ณ ตัวอาคารหรือที่อยู่อาศัย หรือ สำนักงานทำการงาน รั้ว หรือ สิ่งปลูกสร้างอันเป็นส่วนหนึ่งของตัวอาคารหรือที่อยู่อาศัยหรือสำนักงานทำการงานนั้น

(2) ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีโฆษณาประกาศขายทอดตลาดในเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่รู้จักหรือเป็นที่แพร่หลายกัน โดยทั่วไปก่อนวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน โดยให้อธิบดีประกาศกำหนดเว็บไซต์ดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ

(3) ในกรณีที่เห็นสมควร เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจให้โฆษณาประกาศขายทอดตลาดในหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลายก่อนวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่าห้าวันด้วยก็ได้

(4) ปิดประกาศขายทอดตลาดก่อนวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ณ สถานที่ขายทอดตลาดและสถานที่ราชการสำคัญตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

ข้อ 10 ก่อนการขายทอดตลาด ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีตรวจสอบว่าผู้มีส่วนได้เสียทุกรายได้ทราบถึงประกาศขายทอดตลาดนั้นแล้วหรือไม่ แล้วให้บันทึกการตรวจสอบนั้นไว้เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ ในกรณีที่ไม้อาจตรวจสอบผู้มีส่วนได้เสียรายใดให้บันทึกเหตุแห่งการไม่อาจตรวจสอบได้ไว้ด้วย<sup>104</sup>

การขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อ หรือค้ำเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อต้องดำเนินการไปตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2555 ซึ่งกำหนดว่า ก่อนขายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกัน (ถ้ามี) ทราบเป็นหนังสือ ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อรถยนต์คันที่ตนเองเช่าซื้อได้ตามมูลหนี้ส่วนที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ และเมื่อผู้เช่าซื้อไม่ใช้สิทธิซื้อรถคืน หรือเวลาล่วงเลยตามที่กำหนดดังกล่าวแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อก็จะนำรถยนต์ออกขายทอดตลาดภายในประมาณ 10-20 วัน นับจากวันยึดรถยนต์เช่าซื้อและในการขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดจะกระทำโดยการเคาะไม้ ซึ่งก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509 กำหนดว่า การขายทอดตลาดย่อมบริบูรณ์ เมื่อผู้ทอดตลาดแสดงความตกลงด้วยเคาะไม้ หรือด้วยกริยาอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาด และผู้สุ่ราคาสูงสุด (ผู้ซื้อทรัพย์ได้) ต้องใช้ราคาเป็นเงินสดตามมาตรา 515

กรณีการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดีอาจขายทอดตลาดทรัพย์ที่ยึดได้เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาอย่างน้อย 5 วัน นับแต่วันที่ยึดในการขายทอดตลาดนั้นให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น และข้อกำหนดของศาลซึ่งระบุไว้ในคำสั่งของศาลที่อนุญาตให้ขายทรัพย์สินนั้นตามมาตรา 308 และให้ส่งประกาศขายทอดตลาดให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียทราบก่อนขายทอดตลาดตามที่กฎหมายกำหนด ในกรณีที่ผู้มีส่วนได้เสียแต่ละประเภทมากกว่าหนึ่งราย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งประกาศขายทอดตลาดให้บุคคลเหล่านั้นทุกราย ณ ภูมิลำเนาหรือสถานที่อันเป็นที่อยู่อาศัย หรือสำนักทำการงานนั้นและปิดประกาศขายทอดตลาดก่อนวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ณ สถานที่ขายทอดตลาดและสถานที่ราชการสำคัญตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

<sup>104</sup> กฎกระทรวงกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และ เงื่อนไขการขายทอดตลาด พ.ศ. 2554.

อนึ่ง ในการส่งประกาศการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีให้แก่ ผู้มีส่วนได้เสียทราบก่อนขายทอดตลาดนั้น ก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะ 4 การยื่นและการส่งคำคู่ความและเอกสาร<sup>105</sup> มาใช้บังคับ

การแสดงความตกลงขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดจะกระทำโดยการเคาะไม้ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด ซึ่งก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509 กำหนดว่า การขายทอดตลาดย่อมบริบูรณ์ เมื่อผู้ทอดตลาดแสดงความตกลงด้วยเคาะไม้ หรือด้วยกริยาอื่นอย่างใดอย่างหนึ่งตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาด และผู้สุ้ราคาสูงสุด (ผู้ซื้อทรัพย์ได้) ต้องใช้ราคาเป็นเงินสด ตามมาตรา 515 เช่นเดียวกับการขายทอดตลาดรถยนต์เข้าซื้อหรือในคดีเข้าซื้อทั้งนี้ เพราะในการขายทอดตลาดไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเข้าซื้อหรือการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ต่างก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509 ถึงมาตรา 517

#### ฐานข้อมูล Red Book

เดอะ เร็ด บুক เป็นบริษัทที่มีชื่อเสียงอย่างมากในด้านการให้ข้อมูลและราคาของรถยนต์ในแต่ละประเทศ เช่น เครือรัฐออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ประเทศไทย สาธารณรัฐจีน เขตการปกครองพิเศษฮ่องกง สมาพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐสิงคโปร์ เป็นบริษัทที่ดำเนินการจัดพิมพ์ และจัดทำระบบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ บริษัทนี้ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตลาดของรถยนต์ในเครือรัฐออสเตรเลียเป็นเวลาเกือบ 40 ปีแล้ว โดยยึดหลักความพิถีพิถัน ความเป็นอิสระในการทำการศึกษาค้นคว้า และการรักษาความไว้วางใจ การรับรอง Automotive Data Services Pty Ltd. ได้รับการรับรองวิทยฐานะอย่างสมบูรณ์แบบ (Full accreditation) จาก ISO 9001:2000 Quality Assurance System จาก Standards Australia โครงการพิเศษ และ Red Book ยังเป็นผู้รับงานให้ของรัฐบาลต่าง ๆ ในเครือรัฐออสเตรเลีย บริษัท Auto Information จำกัด Automotive Data Services Pty Ltd เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่อยู่ในบริษัทของนิวซีแลนด์ ซึ่งมีบริการและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งข้อมูลแบบคล้ายกันกับบริษัท Automotive Data Services จำกัด และเสนอต่อธุรกิจการค้ารถยนต์ การเงิน ประกันภัยในนิวซีแลนด์ และเสนอต่อบริษัทซึ่งเป็นของชาวออสเตรเลีย ที่ดำเนินงานเกี่ยวกับธุรกิจเหล่านี้ในนิวซีแลนด์ บริษัท Automotive Data Services เครือรัฐออสเตรเลีย เป็นเจ้าของบริษัท Automotive Data Services (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท Red Book Automotive Data Services (กรุงเทพฯ) จำกัด และบริษัทเหล่านี้มีบริการการเก็บ และนำเสนอข้อมูลที่คล้ายกัน ต่อธุรกิจการค้ารถยนต์ ประกันภัย และการเงิน บริษัทเหล่านี้มีบริการทางข่าวสาร และข้อมูลที่น่าหนักกว่าบริษัทใดใน นิวซีแลนด์ มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับรถยนต์ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2529) รวมทั้งรถยนต์ญี่ปุ่นมือสองที่ส่งเข้ามา

<sup>105</sup> ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะ 4 การยื่นและการส่งคำคู่ความและเอกสาร.

ในประเทศ และรถจักรยานยนต์ ในประเทศไทย ฐานข้อมูล Red Book ครอบคลุมยานพาหนะทั้งหมดในตลาดของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2535 Red Book มีบริการให้กับธุรกิจการค้ารถยนต์ บริษัทการเงินที่สำคัญ และธุรกิจประกันภัย ดำเนินการผ่านทาง Internet ฐานข้อมูล Red Book ในเครือรัฐออสเตรเลีย Red Book จัดเก็บฐานข้อมูลของรถยนต์ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2503) รวมทั้งรถยนต์ญี่ปุ่นมือสองที่สั่งเข้ามาในประเทศ รถจักรยานยนต์ เรือเดินสมุทร และรถคาราเวน ข้อมูลของเร็ดบุ๊กครอบคลุมรถยนต์ทั้งหมดที่ออกขายในประเทศไทยตั้งแต่ปี 1992 (พ.ศ 2535), ตั้งแต่ปี 1995 ในประเทศจีน ตั้งแต่ปี 1990 ในประเทศมาเลเซีย ตั้งแต่ปี 1998 ในฮ่องกง และตั้งแต่ปี 2000 ในประเทศสิงคโปร์ ถูกค้าองค์กรสามารถเข้าใช้วิธีจัดส่งข้อมูลที่สะดวกที่สุดคือ ทาง Internet ทาง email ทาง FTP (File Transfer Protocol) หรือ ทางไปรษณีย์ด้วยเช่นกัน โดยส่งให้เป็นแผ่น CD ยานพาหนะที่เพิ่งออกมาใหม่ จะถูกบรรจุในฐานข้อมูลของ Red Book ทุกวันราคารถยนต์ที่ใช้แล้ว จะได้รับการปรับปรุงทุกเดือนจะช่วยให้ทราบทั้งราคาซื้อราคาขายที่ถูกต้องของรถยนต์ส่วนบุคคล และรถยนต์เพื่อการพาณิชย์ซึ่งจะประกอบด้วยราคารถยนต์ข้อมูลทางเทคนิคของรถยนต์ และระบบคำนวณอัตโนมัติเพื่อปรับเปลี่ยนราคาตามสภาพและกิโลเมตรที่วิ่งจะมีข้อมูลรถยนต์ตั้งแต่ปี 1992 ราคาประเมินล่วงหน้า(สำหรับรถปีปัจจุบันเท่านั้น)ประวัติราคาในอดีต<sup>106</sup>

การขายทอดตลาดตามกฎหมายสหราชอาณาจักร (ประเทศอังกฤษ)

การขายทอดตลาดได้ถูกนำมาใช้โดยทั่วไปในการประมูลขายทรัพย์สินเป็นการขายทอดตลาดโดยที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งเรียกว่า (Open auction) ลักษณะเฉพาะของการขายทอดตลาดแบบอังกฤษคือ ผู้เข้าสู้ราคาแต่ละคนจะสามารถคาดคะเนมูลค่าของทรัพย์สินปัจจุบันโดยพิจารณาจากราคาที่มีผู้ร่วมการประมูลคนอื่นเสนอทำให้ผู้เข้าเสนอราคาตัดสินใจว่าจะทำการเสนอราคาเพิ่มขึ้นหรือไม่

รูปแบบทั่วไปของการขายทอดตลาดของประเทศอังกฤษ มีลักษณะเหมือนการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคาค่าคือ ผู้ขายและผู้ทอดตลาดจะทำการเชิญผู้สู้ราคาเข้ามาประมูลโดยการเสนอราคา การขายทอดตลาดแบบอังกฤษจะเปิดโอกาสให้ผู้สู้ราคาสามารถเปลี่ยนแปลงการเสนอราคาได้ตลอด เพื่อผลักดันให้ราคาสูงขึ้น ไปเรื่อย ๆ ผู้ชนะการประมูลที่เสนอราคาสูงที่สุดจะเป็นผู้ซื้อทรัพย์สินได้ ซึ่งในการประมูลขายทอดตลาดทรัพย์สินการแข่งขันของผู้สู้ราคาขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าสู้ราคา ถ้าผู้สู้ราคามีจำนวนมากสามารถผลักดันให้ราคาดีสูงกว่าการที่ได้ประเมินมูลค่าทรัพย์สินไว้ล่วงหน้า นอกจากนั้น อุปสงค์หรือความต้องการในตัวทรัพย์สินมาก ยังมีส่วนที่ทำให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ราคาสูงขึ้น

<sup>106</sup> แหล่งเดิม.



ในกรณีที่ผู้เข้าสู่ราคาต้องการจะซื้อทรัพย์สินเพื่อนำไปขายทำกำไร ทำให้เสนอราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น เพื่อไม่ให้ราคาที่ได้จากการประมูลต่ำมากจนไม่เป็นเหตุให้ผู้ขายขาดทุน ผู้ขายทรัพย์สินจะกำหนดราคาล่วงหน้าไว้ในการขายทอดตลาดทุกครั้ง (subject of confirmation) ว่าผู้ขายขอสงวนสิทธิ์ในการปฏิเสธ ไม่ยอมรับคำเสนอราคาสุดท้ายที่ผู้ขายมีความเห็นว่าราคาต่ำเกินไป ทำให้มีการกำหนดราคาขั้นต่ำซึ่งถือเป็นราคาเริ่มต้นในการขายหากไม่มีใครเสนอราคาสูงกว่าราคาขั้นต่ำจะไม่มีการซื้อทรัพย์สินได้ แต่ถ้าการประมูลขายทอดตลาดที่ไม่ได้ระบุราคาขั้นต่ำไว้จะส่งผลให้ผู้เข้าสู่ราคาประมูลเริ่มต้นเป็นเท่าใดก็ได้ และทุกคนสามารถชนะการประมูลได้ การประมูลขายแบบอังกฤษจะเป็นที่นิยม เนื่องจากการประมูลจะใช้ระยะเวลาที่สั้น ซึ่งในภาวะตลาดทรัพย์สินหรือเศรษฐกิจตกต่ำ จะได้รับผลประโยชน์ค่าตอบแทนจากราคาด้วยความรวดเร็ว นอกจากนี้ การประมูลขายแบบอังกฤษจะดำเนินการด้วยวาจาโดยใช้ปากเปล่าไม่ต้องอาศัยแบบฟอร์มในการเข้าซื้อเสนอราคาเหมือนกับการประมูลแบบยื่นซองเสนอราคา

การประมูลขายทอดตลาดแบบอังกฤษ จะพิจารณาถึงอุปสงค์หรือความต้องการซื้อของผู้เข้าสู่ราคา และความต้องการในการเปลี่ยนทรัพย์สินเป็นเงินของผู้ขายที่จะเป็นตัวกำหนดราคาประมูล การสู่ราคาในการขายทอดตลาดพิจารณาแต่เพียงมูลค่าของทรัพย์สิน ซึ่งจะจำกัดราคาประมูลให้เหมาะสมกับสภาพภาวะตลาด หรือความต้องการของผู้ขายอุปสงค์ในตัวทรัพย์สินจะแสดงให้เห็นการแข่งขันในระหว่างผู้สู่ราคาอย่างชัดเจน<sup>107</sup>

การขายทอดตลาดของกฎหมายเครือรัฐออสเตรเลีย

การบังคับคดีของเครือรัฐออสเตรเลียนั้น จะต้องดำเนินการ โดยหน่วยงานที่เรียกว่า (Sheriff Office) เมื่อ Sheriff จะทำการขายทอดตลาดก่อนมีการขาย Sheriff จะต้องแจ้งกำหนดวันขายและสถานที่เป็นทรัพย์สินจดทะเบียน (party involve) ถ้าหากไม่ประกาศแจ้งหรือแจ้งไม่ชอบการขายทอดตลาดนั้นก็จะไม่ชอบ และ Sheriff อาจถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบได้ แต่ถ้าหากเป็นการขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ Sheriff จะต้องประกาศโฆษณากำหนดวันขายและสถานที่ขายลงในหนังสือพิมพ์ด้วย โดยปกติแล้ว Sheriff จะทำการขายทอดตลาด ณ โถงเก็บทรัพย์สินนั้น จะไม่ไปขาย ณ สถานที่อื่น

การขายทอดตลาดของเครือรัฐออสเตรเลีย นอกจากจะทำการขายโดย Sheriff แล้ว ยังมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยผู้ทอดตลาดเอกชน (The Auctioneer) โดยแยกเป็นการขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ และการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์

<sup>107</sup> ปัญหาราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึด โดยเจ้าพนักงานบังคับคดี (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต) (น. 44-47). เล่มเดิม.

### การขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์

โดยปกติแล้วผู้ทอดตลาดของเอกชนจะไม่รับทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้กับบุคคลธรรมดา เพราะอยากแก่การตรวจสอบว่า ทรัพย์สินนั้นมีที่มาอย่างไร ซึ่งมีความเสี่ยงว่า อาจเป็นทรัพย์สินที่ถูกลักขโมยมาได้

การประเมินราคาทรัพย์สินที่จะทำการขายนี้จะให้บริษัทที่รับประเมินราคาโดยเฉพาะเป็นผู้ประเมินราคาให้ ซึ่งโดยปกติแล้วจะอิงกับราคาตลาด แต่ถ้าต้องการขายให้ง่ายขึ้นก็ต้องประเมินโดยใช้ auction value ซึ่งจะได้ราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาดการขายทอดตลาดผู้ทอดตลาดอาจทำการขาย ณ บริษัทเจ้าของทรัพย์สิน (on site) หรืออาจทำการขายทอดตลาดที่โกดังของผู้ทอดตลาดก็ได้ ก่อนทำการขายผู้ทอดตลาดจะแจ้งให้ผู้เข้าสู่ราคาทราบว่ามีเงื่อนไขอย่างไรบ้างหรือไม่ เช่น ลูกหนี้ซื้อมาแต่ยังชำระค่าเช่าซื้อยังไม่ครบ หรือลูกหนี้ซื้อมาโดยเป็นการซื้อขายแบบมีเงื่อนไขในการโอนกรรมสิทธิ์ เพื่อให้ผู้ซื้อจะได้ทราบว่าต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป

กระบวนการจำหน่ายทรัพย์สินตั้งแต่ไปรวบรวมทรัพย์สินไปจนถึงขายได้และจ่ายเงินให้แก่ลูกค้าใช้เวลาไม่เกิน 45 วัน เมื่อขายได้แล้ว ผู้ทอดตลาดจะทำบัญชีรับจ่ายเงินให้แก่ลูกค้า (consignment payment summary) ผู้ทอดตลาดจะคิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ (commission) ร้อยละ 16.5 ของเงินที่ได้จากการขาย บวกกับภาษีของรัฐ ค่าประกันภัย ค่าธรรมเนียมบัตรเครดิต ค่าธรรมเนียมทางเทคนิคและบริการ และค่าทิป รวมทั้งค่าขนส่งอีกด้วย ผู้ทอดตลาดจะเก็บข้อมูลในการขายทอดตลาดทั้งหมดไว้เป็นฐานข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ถึงการขึ้นลงของราคาสินค้า และสถานะตลาดในแต่ละช่วงเวลา

### การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์

ผู้ทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ครบวงจร ตั้งแต่เป็นผู้จัดการ โครงการขายอสังหาริมทรัพย์ ให้บริการจัดหาสินเชื่อให้แก่ผู้ต้องการซื้อ ทำประกันภัยให้แก่อสังหาริมทรัพย์ และเป็นผู้ทอดตลาด ผู้ที่จะประกอบกิจการเป็นผู้ทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ

### การขายทอดตลาดของกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส

การบังคับคดีขายทอดตลาดของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะดำเนินการโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี (L' Huissier de Justice) โดยได้รับความเห็นชอบและแต่งตั้ง โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานบังคับคดีอยู่ภายใต้การตรวจสอบควบคุมของพนักงานอัยการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

การขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ ในวันที่ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นวันหลังจากที่ได้มีการแจ้งประกาศการยึดทรัพย์สินให้ลูกหนี้ทราบแล้วไม่น้อยกว่า 1 เดือน ทั้งนี้

เพื่อให้ลูกหนี้มีเวลาที่จะดำเนินการขายทรัพย์สินที่ถูกยึดได้เองในราคาที่ลูกหนี้เห็นว่าเหมาะสมที่สุด ซึ่งลูกหนี้จะต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามหมายบังคับคดี ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะส่งเรื่องให้เจ้าหนี้เป็นผู้พิจารณา ในกรณีที่เจ้าหนี้ไม่เห็นชอบด้วย เพราะเห็นว่าจำนวนเงินที่จะได้รับจากการขายทรัพย์สินโดยลูกหนี้นั้นไม่เป็นที่พอใจหรือต่ำเกินไป เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นต่อไป

การประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินจะต้องระบุสถานที่ วันและเวลาในการขายทรัพย์สิน และทรัพย์สินที่จะทำการขาย ซึ่งประกาศการขายทอดตลาดทรัพย์สินนี้จะติดไว้ที่ว่าการอำเภอที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาอยู่ และสถานที่ที่จะทำการขายทอดตลาดทรัพย์สินล่วงหน้าก่อนที่จะมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น หรือดำเนินการประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นทางหนังสือพิมพ์ก็ได้ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะแจ้งให้ลูกหนี้ทราบทางจดหมาย

หรือวิธีอื่นที่เหมาะสมถึงสถานที่ที่มีการขายทอดตลาดวัน เวลา ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินล่วงหน้า 8 วัน ก่อนที่จะมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น

สถานที่ขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยปกติแล้วเจ้าหนี้ผู้ดำเนินการยึดทรัพย์สินจะเป็นผู้เลือกสถานที่ที่จะทำการขายทอดตลาดซึ่งอาจจะเป็น สถานที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่หรือตลาดสาธารณะ ส่วนเจ้าหนี้ที่มีอำนาจขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ ซึ่งจะดำเนินการโดยเจ้าหนี้ที่กระทรวงยุติธรรมในเมืองที่มีสถานที่จำหน่ายทรัพย์สินตั้งอยู่ เจ้าหนี้ที่กระทรวงยุติธรรมที่มีชื่อเรียกว่า (Commissaire-Priseur) ผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้ไปจากการขายทอดตลาด คือผู้เสนอราคาสูงสุด ภายหลังจากที่เจ้าพนักงานขายทอดตลาดร้องตะ โจนขานราคาทั้งสิ้น 3 ครั้ง ให้การขายทรัพย์สินสิ้นสุดลง การขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์ไม่มีกฎหมายอนุญาตให้นำทรัพย์สินที่ประมูลขายได้แล้วออกขายอีกเป็นครั้งที่ 2 เมื่อมีบุคคลเสนอราคาสูงกว่า ซึ่งต่างจากการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ ผลของการขายทอดตลาดทรัพย์สินผู้ซื้อทรัพย์สินได้จากการขายทอดตลาดเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น โดยทันที

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์

ในการประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สิน จะต้องระบุสถานที่ วันเวลาขาย และปิดประกาศขายทอดตลาดไว้ ณ ที่ทำการอำเภอที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีภูมิลำเนาอยู่และสถานที่ที่จะขายทอดตลาดก่อนวันขายไม่น้อยกว่า 8 วันหรือจะประกาศขายทอดตลาดทางหนังสือพิมพ์ก็ได้ หรือจะแจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบทางจดหมายหรือวิธีอื่นที่เหมาะสมก่อนวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่า 8 วันการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ กระทำอย่างเปิดเผย ณ ศาลจังหวัดภายใต้การควบคุมของศาล บุคคลที่เสนอให้ราคาสูงสุดจะเป็นผู้ที่ได้ทรัพย์สินนั้น ไปจากการขายทอดตลาด

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ บุคคลที่จะเข้าเสนอผู้ราคาทรัพย์สินจะต้องมีนายความ (Ministere d'Avocat) เป็นตัวแทนในการเข้าสู่ราคาทรัพย์สิน มิฉะนั้นถือว่าการขายทอดตลาดนั้น

เป็นโมฆะ สาเหตุที่ให้มีนายความเป็นตัวแทน เนื่องจากต้องการให้นายความเป็นผู้ตรวจสอบ และรับรองฐานะทางการเงินลูกความของตน ในกรณีที่ลูกความของตนที่เป็นผู้เสนอราคาซื้อทรัพย์สิน จากการขายทอดตลาดไม่สามารถชำระราคาได้ นายความต้องรับผิดชอบ

การขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ประมูลขายไปแล้วสามารถกระทำการขายได้อีก เป็นครั้งที่ 2 เมื่อมีผู้เสนอราคาว่าจะซื้อทรัพย์สินนั้นในราคาที่สูงกว่า (Le Surenchere) โดยผู้ที่เสนอให้มีการขายทอดตลาดจะต้องเสนอว่าจะซื้อทรัพย์สินนั้นในราคาที่สูงกว่าราคาเดิม 1 ใน 10 ส่วน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 708) โดยยังไม่รวมถึงเงิน ค่าธรรมเนียมที่จะต้องเสีย และจะต้องทำการขายทอดตลาดเป็นครั้งที่ 2 ภายในกำหนดเวลา 10 วัน นับแต่วันที่ขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งแรก

อย่างไรก็ตาม กฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่ได้ให้สิทธิผู้เกี่ยวข้องร้องคัดค้านการขายทอดตลาดอสังหาริมทรัพย์ต่อศาล

เห็นว่ากระบวนการขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อหรือในคดีเช่าซื้อและกระบวนการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ต่างก็ต้องดำเนินการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 509 ถึง มาตรา 517 เช่นเดียวกันแต่ก็มีความแตกต่างกันบ้างตรงที่การขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อดำเนินการโดยพนักงานของผู้ให้เช่าซื้อหรือบุคคลภายนอกต่างจากการขายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่จะต้องดำเนินการตามคำสั่งของศาลอนุญาตให้ขายทอดตลาดได้โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดกรมบังคับคดีกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการในการขายทอดตลาดมากกว่าการขายทอดตลาดรถยนต์ที่เช่าซื้อดังกล่าว

ส่วนการดำเนินการขายทอดตลาดรถยนต์ที่เช่าซื้อหรือในคดีเช่าซื้อเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) เครือรัฐออสเตรเลีย หรือสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งส่วนใหญ่แล้วมีกระบวนการขายที่คล้ายคลึงกัน อาทิเช่น ก่อนจะดำเนินการขายทอดตลาดจะต้องโฆษณาประกาศขายทอดตลาดแจ้ง วัน สถานที่ขายทอดตลาดให้ลูกหนี้ทราบก่อนล่วงหน้าส่วนระยะเวลาที่แจ้งให้ลูกหนี้ทราบนั้นจะเป็นระยะเวลาเท่าใดเป็นเพียงรายละเอียดตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศและในการขายทอดตลาดจะต้องมีการกำหนดราคาทรัพย์สินขั้นต่ำไว้ด้วย กรณีการขายทอดตลาดแบบอังกฤษจะมีทั้งการกำหนดราคาขั้นต่ำไว้และไม่กำหนดราคาขั้นต่ำด้วย และทุกประเทศในการขายทอดตลาด รวมทั้งการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เช่าซื้อด้วยการตกลงขายเมื่อผู้ทอดตลาดได้แสดงความตกลงด้วยการเคาะไม้หรือวิธีอื่นใดตามจารีตประเพณีในการขายทอดตลาดให้แก่ผู้ซื้อที่เสนอราคาสูงสุดดังที่กล่าวข้างต้น

ปัญหาการขายทอดตลาดรถยนต์ที่เช่าซื้อหรือคิดเช่าซื้อจากการศึกษาพบว่าประกาศของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับการขายทอดตลาดรถยนต์ที่เช่าซื้อและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 509-517 ยังไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเหมือนดังกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการขายทอดตลาด พ.ศ. 2554 และในทางปฏิบัติก็ไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง เช่นการส่งประกาศขายทอดตลาดแก่ผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ไม่ได้ หรือ รถยนต์เช่าซื้อ หรือ ทรัพย์สินที่เช่าซื้อออกขายก่อนกำหนดที่แจ้งประกาศการขายทอดตลาดซึ่งขัดกับหลักการมีส่วนร่วมของลูกหนี้ หรือผู้เช่าซื้อหรือผู้มีส่วนได้เสียในการมีส่วนร่วมหรือการดูแลการขายทอดตลาดของผู้ให้เช่าซื้อเพื่อให้การขายทอดตลาดดำเนินไปด้วยความถูกต้องสุจริตแก่คู่กรณีทุกฝ่ายและเพื่อลดปัญหาการร้องเรียนจากผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน หรือ ผู้มีส่วนได้เสีย เรื่อง สถาบันการเงินในฐานะผู้ให้เช่าซื้อนำรถยนต์หรือทรัพย์สินที่เช่าซื้อออกขายทอดตลาดโดยไม่แจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบก่อนจะดำเนินการขายทอดตลาดอีกด้วย

#### 4.4 ปัญหาการคัดค้านการขายทอดตลาด

เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้วผู้ให้เช่าซื้อในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์รถยนต์คันที่เช่าซื้อ กลับเข้าครอบครองรถยนต์เช่าซื้อไม่ว่าจะโดยผู้เช่าซื้อนำรถมาส่งมอบแก่ผู้ให้เช่าซื้อเอง หรือผู้ให้เช่าซื้อจะติดตามยึดรถเช่าซื้อได้มาก็ตาม ผู้ให้เช่าซื้อก็จะนำรถยนต์คันเช่าซื้อนั้นออกขายให้แก่บุคคลทั่วไปโดยวิธีการประมูลขายทอดตลาดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 509 ถึงมาตรา 517

ซึ่งในส่วนของกรการขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อ หรือในคดีเช่าซื้อทางปฏิบัติพบว่ากระบวนการขายทอดตลาดรถยนต์จะถือว่าผู้ให้เช่าซื้อเป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถนำรถยนต์ออกขายได้ การขายทอดตลาดจะดำเนินการโดยพนักงานของผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้น อาจส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้ เพราะ เมื่อดำเนินการขายทอดตลาดทรัพย์สินหรือรถยนต์เช่าซื้อและมีผู้ซื้อรถยนต์ที่ขายนั้นได้ไป ซึ่งมีการขายได้ราคาต่ำเกินสมควร ผู้เช่าซื้อผู้ค้าประกัน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ก็ต้องรับผิดชอบใช้ราคาค่ารถยนต์เช่าซื้อในส่วนต่างต่อผู้ให้เช่าซื้อรวมทั้งค่าขาดประโยชน์ จนครบถ้วนตามสัญญาเช่า

เช่น ตามสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ราคา 800,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 3 ปี ผ่อนชำระ 5 ปี รวมเป็นเงิน 920,000 บาท ผ่อนชำระมาแล้ว 200,000 คงเหลือเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องชำระ 720,000 บาท เมื่อสัญญาเลิกกันแล้วผู้ให้เช่าซื้อยึดรถมานำออกขายทอดตลาดโดยมีผู้ประมูลซื้อรถไปได้ราคาแค่ 220,000 บาท ส่วนต่างเมื่อนำราคารถยนต์เช่าซื้อที่ประมูลขายได้บวกกับค่างวดที่ผู้เช่าซื้อจ่ายมาแล้ว (200,000 + 220,000) คงเหลือเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องชดใช้แก่ผู้ให้เช่าซื้ออีก 500,000 บาท และยังบวกกับ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขายทอดตลาดที่ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบอีกด้วยหรือการดำเนินการประมูลการขายทอดตลาด เกิดการฉ้อฉลระหว่างพนักงานผู้ทอดตลาด ซึ่งเป็นพนักงานของผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าประมูล (ส่วนใหญ่เป็นผู้ซื้อจากเต็นท์ขายรถมือสอง) ทำให้การขายทอดตลาดได้ราคาต่ำกว่าที่ควรสมควร ดังนี้ จึงทำให้ผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนต่างมากขึ้น เพื่อความเป็นธรรมกับตัวผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกันดังกล่าว ก็ควรที่จะดำเนินการให้ผู้เช่าซื้อผู้ค้าประกัน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการประมูลการขายทอดตลาดให้มากขึ้น อย่างน้อยหากเกิดปัญหาดังกล่าว ก็เปิดโอกาสให้ผู้เช่าซื้อผู้ค้าประกัน ได้คัดค้านการขายทอดตลาดของตนได้

จากการศึกษาพบว่า ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินเช่าซื้อหรือค้ำเช่าซื้อ ไม่มีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ของธนาคารแห่งประเทศไทย หรือประกาศสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคที่ให้สิทธิเกี่ยวกับกระบวนการคัดค้านการขายทอดตลาดของผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงได้เลย

อย่างไรก็ตาม การขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์<sup>108</sup> ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 509 ถึงมาตรา 517 ก็มีเพียงมาตรา 513 ที่กำหนดให้ผู้ทอดตลาดเท่านั้นถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้ เมื่อเห็นว่าราคาซึ่งมีผู้สู้สูงสุดยังไม่เพียงพอ แต่ไม่ได้กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้ทอดตลาดด้วยโดยทั่วไปส่วนใหญ่แล้ว ผู้ทอดตลาดจะไม่มีถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดเมื่อเห็นว่าราคาซึ่งมีผู้สู้สูงสุดยังไม่เพียงพอ เพราะทำให้เสียเวลา และยังเป็นทรัพย์สินเช่าซื้อหรือในค้ำเช่าซื้อด้วยแล้วจะ ไม่มีการถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดอย่างแน่นอนแม้จะขายได้ราคาต่ำไม่เพียงพอก็เพราะเหตุว่า ผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถเรียกเก็บเงินส่วนต่างที่ขาดไปจากผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกันได้อยู่แล้ว

ดังนั้น ทำให้ผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่สามารถใช้สิทธิคัดค้านการขายทอดตลาดได้ เหมือนดังเช่นกระบวนการคัดค้านขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 296 และมาตรา 309 ทวิ

การคัดค้านการขายทอดตลาดซึ่งนำไปสู่การเพิกถอนการบังคับคดี (Cancellation of Judgment Execution) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การขอเพิกถอนการบังคับคดีตามมาตรา 296 มีเหตุในการเพิกถอนอยู่ 2 กรณี<sup>109</sup>

กรณีที่ 1 กรณีที่คำบังคับคดี (a decree) หมายถึง คำบังคับคดี (a writ of the execution) หรือคำสั่งศาล (an order of the court) ในชั้นบังคับคดี ผิดในกฎหมาย

<sup>108</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 509 ถึงมาตรา 517.

<sup>109</sup> คู่มือการศึกษา วิธีการชั่วคราว และการบังคับคดีแพ่ง (น. 324-326). เล่มเดิม.

มาตรา 296 ในกรณีที่คำบังคับ หมายบังคับคดี หรือคำสั่งศาลในชั้นบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เมื่อศาลเห็นสมควรไม่ว่าในเวลาใดก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลงหรือเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีรายงานต่อศาล หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหายเพราะเหตุดังกล่าวยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งเพิกถอนหรือแก้ไขคำบังคับ หมายบังคับคดี หรือคำสั่งดังกล่าวทั้งหมดหรือบางส่วนหรือมีคำสั่งอย่างใดตามที่ศาลเห็นสมควร

กรณีที่ 2 เจ้าพนักงานบังคับคดี ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

กรณีที่เป็นการบังคับคดีที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิชัยฉบับนี้ ดังนี้

เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการขายทอดตลาดไปโดยมิได้แจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบคำสั่งศาลที่อนุญาตให้ขายทอดตลาดและวันขายทอดตลาด ทั้งนี้ เพราะ มาตรา 306 วรรคแรก กำหนดว่า ก่อนดำเนินการขายทอดตลาด เมื่อได้ยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างหรือสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว<sup>110</sup>

1. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียื่นคำขอต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึด ถ้าไม่มีผู้คัดค้านในการขายทรัพย์สินนั้น ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาต

2. ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งคำสั่งศาลและวันขายทอดตลาดแก่ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินนั้น ซึ่งทราบได้ตามทะเบียนโดยประการอื่น<sup>111</sup>

ตามมาตรา 309 ทวิวรรคสอง หมายความว่าในกรณีที่มีการอ้างว่า ราคาที่ได้ขายทอดตลาดนั้นต่ำเกินสมควร และการขายทอดตลาดทรัพย์สินในราคาต่ำเกินสมควรนั้น เกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู่ราคา หรือความไม่สุจริต หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด

ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นก่อนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเกาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดที่เจ้าพนักงานบังคับคดี เห็นว่าเป็นราคาที่สมควรขายได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีอาจคัดค้านว่าราคาดังกล่าวมีจำนวนต่ำเกินสมควร ในกรณีเช่นว่านี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเลื่อนการขายทอดตลาดทรัพย์สินไป เพื่อให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลที่คัดค้านหรือไม่ก็ตามหาผู้ซื้อที่จะเสนอซื้อในราคาที่

<sup>110</sup> จาก วิ.แห่งพิสดาร เล่ม 3 (น. 481), โดย วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, 2558, กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.

<sup>111</sup> คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2310/2525.

บุคคลดังกล่าวต้องการมาเสนอซื้อในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป โดยให้ผู้เสนอราคาสูงสุดในครั้งนี้ต้องผูกพันกับการเสนอราคาดังกล่าวเป็นระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่เสนอราคาดังกล่าว และในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในจำนวนไม่สูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน หรือไม่มีผู้ใดเสนอราคาเลย ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม่ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน แต่หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไปในจำนวนสูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม่ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สิน

จากการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเข้าซื้อของผู้เขียนมาหลายปีเห็นได้ว่ากระบวนการขายทอดตลาดรถยนต์เข้าซื้อ ในทางปฏิบัติไม่ว่าจะอยู่ชั้นใดของคดีหมายถึง ก่อนฟ้องคดี คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาล หรือภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้วผู้ให้เข้าซื้อสามารถยึดรถยนต์คันเข้าซื้อได้ และขายได้ด้วยตนเองซึ่งอาจจะเกิดกระบวนการฉ้อฉลในการดำเนินกระบวนการขายทอดตลาด (การฮั้วกัน) ระหว่างผู้ให้เข้าซื้อกับบุคคลภายนอกหรือไม่มีการแจ้งการขายทอดตลาดไปยังผู้เข้าซื้อ ผู้ค้าประกัน ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง เกี่ยวกับการขายทอดตลาด วันที่ และสถานที่ขายทอดตลาด หรือแจ้งแล้ว แต่ยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาขายตามเวลาที่แจ้งซึ่งผู้ให้เข้าซื้อนำรถยนต์เข้าซื้อนั้น ออกขายทอดตลาดไปก่อนแล้ว การคัดค้านการขายทอดตลาดดังกล่าวก็ไม่มีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทย ประกาศสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค ที่ให้สิทธิเกี่ยวกับกระบวนการคัดค้านการขายทอดตลาดของผู้เข้าซื้อ ผู้ค้าประกัน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยตรงจะเปิดโอกาสให้ใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 296 และ มาตรา 309 ทวิ ดังกล่าวได้กระบวนการขายจะถือว่ามีความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ เนื่องจากหากมีการขายแล้วได้ยังคงมีส่วนขาดทุนผู้ให้เข้าซื้อย่อมเรียกคืนจากผู้เข้าซื้อได้อีก



## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 5.1 บทสรุป

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดตามสัญญาเช่าซื้อจะทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเกิดสิทธิในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อและด้วยอำนาจแห่งความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิติดตามเอาคืนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิยึดถือไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1336 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย” ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิตามมาตรา 1336 ดังนี้

1. ใช้สอยทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
2. จำหน่ายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ
3. มีสิทธิได้ดอกผล
4. มีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินนั้นจากผู้ที่ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้

ดังนั้น เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดตามสัญญาที่เช่าซื้อ หรือ กระทำผิดในข้อสาระสำคัญ ผู้ให้เช่าซื้อในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์จึงมีสิทธิติดตามเอาคืนได้แม้ยังไม่มีการยื่นฟ้องต่อศาลแต่หากมีข้อโต้แย้งจึงจะใช้สิทธิทางศาลต่อไปเมื่ออำนาจในการติดตามยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อหมดลงเวลาดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาทางปฏิบัติและปัญหาทางกฎหมายหลายประการซึ่งอาจสร้างความไม่เป็นธรรมให้แก่คู่สัญญาเท่าที่ควร

จากการศึกษาถึงปัญหาทางปฏิบัติและปัญหาทางกฎหมายในกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ รวมถึงความเป็นมา สภาพปัญหา อุปสรรคทางกฎหมาย และหลักการทั่วไปของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยว่าด้วยเช่าซื้อ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ประกาศว่าด้วยสัญญา พ.ศ. 2555 ประมวลกฎหมายวิธีความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขายทอดตลาด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2557 ประกาศคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์ในการกำหนดราคาเริ่มต้นและราคาที่สมควรขายในการขายทอดตลาดของประเทศไทย และต่างประเทศ ผู้เขียนจึงขอจัดทำบทสรุป เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายในการติดตามยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ การขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เช่าซื้อ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อ ศาล บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย และทำให้ระบบการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ การติดตามยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อ การขายทอดตลาดทรัพย์สินที่เช่าซื้อเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เป็นที่ยอมรับของนักธุรกิจ พ่อค้า และประชาชน เป็นการพัฒนาผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาและก้าวหน้าต่อไปในอนาคตซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

#### 5.1.1 ปัญหาการส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ

##### 5.1.1.1 การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อซึ่งถือว่าผู้ให้เช่าซื้อมีอำนาจในการบอกเลิกสัญญา

เมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ หรือ ผิดสัญญาในส่วนสาระสำคัญการเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยผู้ให้เช่าซื้อในฐานะทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาโดยอิสระไม่ได้ เพราะถูกผูกมัดด้วยคำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินหรือจะให้ทรัพย์สินตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า เมื่อผู้เช่าซื้อใช้เงินครบตามสัญญาเช่าซื้อ ในปัจจุบันคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจึงได้กำหนดให้ธุรกิจเช่าซื้อทรัพย์สินประเภทหนึ่งให้ตกอยู่ภายใต้บังคับในเรื่องการควบคุมสัญญา คือ ธุรกิจการเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ แต่ก็อาจมีได้หมายความว่าเฉพาะธุรกิจการเช่าซื้อทรัพย์สินเหล่านี้เท่านั้นที่จะถูกควบคุมสัญญา จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกอบกับประกาศคุ้มครองผู้บริโภคว่าด้วยสัญญาจึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดเป็นเวลา 3 งวดติด ๆ กัน และจะต้องมีหนังสือบอกเลิกสัญญาโดยใช้เวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน จึงจะถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกันในทางปฏิบัตินั้นพบว่าการจัดทำและส่งหนังสือหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่แล้ว ฝ่ายผู้จัดทำสัญญาเช่าซื้อ ไม่ได้เป็นผู้จัดทำหรือส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาโดยตรงแต่อาจเป็นฝ่ายอื่นของผู้ให้เช่าซื้อ เช่น ฝ่ายติดตามหนี้สิน หรือฝ่ายติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อ หรือสำนักงานทนายความซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ว่าจ้างเป็นผู้ออกหนังสือบอกเลิกสัญญา พร้อมทั้งดำเนินการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาไปยังผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ซึ่งในการจัดส่งหนังสือดังกล่าวโดยปกติจะมีการให้ผู้เช่าซื้อลงนามระบุที่อยู่เป็นการจัดส่งเอกสารแต่พบว่าในทางปฏิบัติยังที่อยู่ได้จัดส่งไปยังสถานที่อื่น ๆ ซึ่งผู้เช่าซื้อ และผู้ค้าประกัน ไม่ได้แจ้งแก่ผู้ให้เช่าซื้อไว้ให้มีการจัดส่งเอกสาร หรือ มีการแจ้งแต่เป็นการแจ้งทางโทรศัพท์ แต่พนักงานผู้ให้เช่าซื้อผู้รับแจ้งจากผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน มิได้มีการบันทึกข้อมูลภูมิำเนาที่อยู่ใหม่ของผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ตามที่แจ้งลงในระบบของผู้ให้เช่าซื้อ ประกอบกับการที่พนักงานของผู้ให้เช่าซื้อมีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนกัน ในการดูแลสัญญา หรือปรับเปลี่ยนการดูแลตัวผู้เช่าซื้อ หรือการรับพนักงานใหม่ที่ไม่มีประสบการณ์เข้ามารับผิดชอบดูแลสัญญา ผู้เช่าซื้อ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดูแล ผู้เช่าซื้อ ตลอดจนไม่ทราบรายละเอียด หรือความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับหนี้สิน

ตามสัญญาเช่าซื้อ ทำให้ในการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญา หรือเอกสารอื่น ส่งไปยังที่ภูมิลำเนา หรือที่อยู่เดิมซึ่ง ผู้เช่าซื้อ ไม่ได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญาหรือเอกสารดังกล่าว หรือหนังสือดังกล่าว ถูกตีคืนเนื่องจากไม่พบบ้านเลขที่ของผู้เช่าซื้อ หรือธนาคารผู้ให้เช่าซื้อ ยังไม่ได้รับใบไปรษณีย์ตอบรับ จึงไม่สามารถทราบได้ว่าผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน ได้รับเอกสาร วันไหน เมื่อเป็นเช่นนี้ ผลก็คือ สัญญาเช่าซื้อ ยังไม่เลิกกันตามกฎหมายแต่อย่างใด แต่ในส่วน ผู้ให้เช่าซื้อ ก็ได้มีการติดตามรถยนต์ที่เช่าซื้อคืน หรือมีการดำเนินติดตามยึดรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืนทันทีที่ส่งหนังสือบอกกล่าว กระบวนการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาพบว่าหากไม่ได้จัดส่งไปตามสถานที่ซึ่งผู้เช่าซื้อได้แสดงเจตนาไว้ การดำเนินการติดตามยึดรถยนต์จะถือว่าเป็นกระบวนการติดตามที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

5.1.1.2 กระบวนการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อพบว่าแม้การชำระค่าเช่าซื้อจะมากน้อยเพียงใดก็ตามหากการชำระไม่ชำระตามเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อ ก็สามารถบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้เพราะถือว่าผู้เช่าซื้อผิดสัญญาเช่าซื้อ และสามารถติดตามรถยนต์คืนได้ซึ่งจะถือว่ามีความเป็นธรรมกับผู้เช่าซื้อหรือไม่เพียงใดเนื่องจากพบว่าหากชำระเพียงเล็กน้อยก็จะได้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์แล้วบางครั้งพบว่าผู้เช่าซื้อชำระค่างวดมามากแล้วดอกเบี้ยในสัญญาดังกล่าวมีจำนวนที่มากเทียบได้กับเงินลงทุนและผลประโยชน์ของผู้ให้เช่าซื้อแต่ผู้ให้เช่าซื้อ ก็สามารถมีอำนาจอิสระที่จะติดตามรถยนต์คืนได้

5.1.1.3 การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยทั่วไปแล้วจะต้องครบตามเงื่อนไขระยะเวลาตามกฎหมายกำหนดกล่าวคือจะต้องผิดนัดเป็นเวลา 3 งวดติดต่อกันและจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ชำระหนี้หรือส่งมอบรถยนต์คืนภายใน 30 วัน เมื่อครบระยะเวลาดังกล่าวจึงสามารถติดตามเอาคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ พบว่าในทางปฏิบัติพบว่ายังไม่ครบเงื่อนไขในส่วนของระยะเวลาแต่มีการติดตามยึดรถยนต์คืนและปัจจุบันพบว่ามีการกระบวนการติดตามจะมีการว่าจ้างบริษัทติดตามภายนอก ซึ่งการติดตามเป็นไปในลักษณะที่ไม่เหมาะสมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเกิดความเกรงกลัวเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้นจึงต้องส่งมอบรถยนต์คืนและมีการเซ็นส่งมอบรถยนต์จะถือว่าเป็นการสมัครใจเลิกสัญญาโดยผู้เช่าซื้อหรือไม่เพราะในสถานการณ์เช่นนั้นย่อมทำให้ต้องคืนรถยนต์

5.1.1.4 กระบวนการทำสัญญาเช่าซื้อใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาเมื่อตกลงทำสัญญาแล้วก็ต้องปฏิบัติตามสัญญาอย่างเคร่งครัดแม้ผลสุดท้ายแล้วผู้เช่าซื้อประสบปัญหาทางการเงิน ซึ่งอาจจะเป็นกรณีถูกเลิกจ้างหรือล้มป่วยลงผู้เช่าซื้อ ก็ไม่สามารถขอให้ผู้ให้เช่าซื้อทำการแก้ไขข้อตกลงในสัญญาได้ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการบอกเลิกสัญญาสัญญาเช่าซื้อที่ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเกิดสิทธิติดตามเอาคืนทรัพย์สิน ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ได้อย่างอิสระอาจจะสร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อ หรือ ผู้มีส่วนได้เสีย ได้ตามสมควร

### 5.1.2 ปัญหาการยึดรถยนต์ในคดีเช่าซื้อ

5.1.2.1 ปัญหาการยึดรถได้ชั้นยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว (คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล) หมายถึง หลังจากที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดตามเงื่อนไข และไม่สามารถติดตามรถยนต์คืนได้ ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องใช้สิทธิทางศาลในการฟ้องผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน เรียกรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืน หรือหากคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาแทน พร้อมทั้งเรียกค่าเสียหาย ดอกเบี้ย ค่าขาดประโยชน์ ประเด็นชั้นนี้ในทางปฏิบัติพบว่าหากยึดรถยนต์กลับมาได้ทางโจทก์ (ผู้ให้เช่าซื้อ) จะขออนุญาตศาลเพื่อขอให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องเพื่อว่ากล่าวในส่วนราคาที่ยังติดใจกับจำเลยอยู่ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อคู่ความทั้งสองฝ่ายไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในทางคดี ผลในทางคดี กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายในทางคดีปกติแล้วทางฝ่ายโจทก์จะผลัดภาระให้จำเลยเป็นผู้ชำระ หากว่ากล่าวกันใหม่ คือ ฟ้องเป็นคดีใหม่ ผลที่สุดจำเลยก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น เช่น ค่าฤชาธรรมเนียมศาล อีกทั้งในกรณีที่ฟ้องเป็นคดีใหม่จำเลยย่อมจะเกิดความสับสน เนื่องจากคิดว่าคืนรถยนต์คดีเสร็จสิ้นไป แต่หลังจากนั้นเมื่อปล่อยระยะเวลาไปโจทก์กลับมาฟ้องอีกย่อมทำให้จำเลยสับสนในมูลคดี เนื่องจากพบว่ากระบวนการขายรถยนต์ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เวลาไม่นานประมาณ 1-2 เดือน ก็จะขายทอดตลาดรถยนต์ได้แล้ว การอนุญาตให้แก้ไขคำฟ้องจึงเป็นประโยชน์ต่อคู่ความทั้งสองฝ่าย แต่หากศาลไม่อนุญาตก็จะทำให้ต้องว่ากล่าวคดีดังกล่าวกันใหม่ ซึ่งอาจจะส่งผลให้จำเลยเสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น และคดีก็ต้องมาว่ากล่าวกันใหม่ในเรื่องค่าขาดราคาการรถยนต์ที่เช่าซื้อ (ฟ้องขายขาดทุน)

5.1.2.2 ยึดรถได้ชั้นที่ศาลพิพากษาแล้ว หมายถึง ผู้ให้เช่าซื้อตามยึดรถยนต์คืนได้หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว ลักษณะคำพิพากษาย่อมมีลักษณะดังนี้

ตัวอย่างแรก พิพากษาให้คืนรถยนต์หรือใช้ราคาแทนจำนวน 200,000 บาท ชำระค่าเสียหาย 36,000 บาทพร้อมดอกเบี้ย 7.5 ต่อปี และชำระค่าขาดประโยชน์เดือนละ 2,500 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะส่งมอบรถยนต์คืนหรือใช้ราคาแทนเสร็จทั้งนี้ ต้องไม่เกิน 12 เดือน และให้จำเลยชำระค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์เท่าที่ชนะ ค่าทนายความ 3,000 บาท

ตัวอย่างที่สอง พิพากษาให้คืนรถยนต์หรือใช้ราคาแทนจำนวน 400,000 บาท ค่าฤชาธรรมเนียมเท่าที่ชนะคดีค่าทนายความ 3,000 บาท

แนวทางปฏิบัติตามคำพิพากษาในคดีเช่าซื้อจึงมีประเด็นในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ในประเด็นตามตัวอย่างแรกหากผู้เช่าซื้อส่งมอบรถยนต์คืนนี้ในส่วนส่งมอบรถยนต์นี้จะถูกตัดออกไปคงเหลือเพียงค่าเสียหาย ซึ่งสามารถว่ากล่าวกันในคดีนี้ได้ในส่วนคดีที่ศาลพิพากษาให้ในส่วนราคาที่ดินศาลกำหนดให้แทนราคาการรถยนต์เช่าซื้อ หรือเรียกว่าราคาแทน เพียงอย่างเดียวพบว่าคำพิพากษาศาลจะให้ค่อนข้างสูงเทียบเท่ากับราคามูลหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อที่คงเหลือ แต่ส่วนใหญ่แล้วราคาการรถยนต์ที่ขายทอดตลาดได้จะค่อนข้างราคาต่ำและแตกต่างกับราคาแทน ซึ่งศาลให้มาก

ซึ่งหากพบว่าราคารถยนต์ที่ขายได้แตกต่างจากราคาแทน หมายถึง ขายทอดตลาดได้น้อยกว่าก็ไม่สามารถเรียกเก็บจากจำเลยในคดีนี้ได้ต้องว่ากล่าวกันใหม่ในส่วนคดีใหม่ แต่ถ้าหากว่าขายได้สูงกว่ายอดเงินสูงกว่าจะต้องนำเงินดังกล่าวมาหักชำระหนี้ส่วนที่เหลือหรือไม่

5.1.2.3 ยึดรถได้ชั้นบังคับคดี หมายถึง หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้วผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาและผู้ให้เช่าซื้อในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ดำเนินการในชั้นต่อมาก็คือการบังคับคดีกับทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ดำเนินการสืบพบ อาทิ อสังหาริมทรัพย์ เงินเดือน สงหาริมทรัพย์อื่น

ประเด็นปัญหาในชั้นนี้เมื่อยึดรถยนต์กลับมาได้ หรือมีการนำรถยนต์มาคืนผู้เช่าซื้อ ก็ต้องรับรถยนต์คืนจะปฏิเสธไม่รับรถยนต์ไม่ได้เนื่องจากเป็นหนี้กระทำกรคือส่งมอบรถยนต์เมื่อคืนรถยนต์แล้วหนี้ในส่วนคำพิพากษาที่ศาลให้เพียงราคารถยนต์ก็ต้องหมดไปจะต้องถอนการบังคับคดีให้กับจำเลยทั้ง ๆ ที่หนี้ในส่วนนี้ยังขาดอยู่เนื่องจากขายทอดตลาดรถยนต์ได้ราคาต่ำกว่าราคารถตามสัญญาเช่าซื้อหรือขายไม่ได้เทียบเท่ากับราคาซึ่งเป็นเงินลงทุนของผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งหากจะต้องฟ้องร้องกันเป็นอีกคดีและบังคับคดีกันใหม่ก็ย่อมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียเปรียบในการที่จะได้รับชำระหนี้ เพราะผู้เช่าซื้อซึ่งอาศัยเหตุการณ์ดังกล่าว จำหน่าย จำเอนทรัพย์สินไปทำให้ท้ายที่สุดแล้วผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถบังคับคดีได้ทั้งยังต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในขณะที่ผู้ให้เช่าซื้อเมื่อปล่อยสินเชื่อไปแล้วก็ย่อมหวังผลประโยชน์กลับคืนมาเนื่องจากผู้ให้เช่าซื้อเองก็มีภาระในส่วนค่าใช้จ่ายหลายอย่างในการลงทุนปล่อยสินเชื่อไปให้ผู้เช่าซื้อในแต่ละรายการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งอาศัยอำนาจศาลดำเนินการ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดี กระบวนการติดตามยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อดังกล่าวจะเป็นการดำเนินการของผู้ให้เช่าซื้อหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

### 5.1.3 ปัญหาการขายทอดตลาดรถยนต์เช่าซื้อหรือคดีเช่าซื้อ

5.1.3.1 การนำรถยนต์ที่เช่าซื้อออกขายทอดตลาดโดยผู้ให้เช่าซื้อถึงแม้ว่าจะมีประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์พ.ศ. 2555 มาควบคุมก่อนขายให้แก่บุคคลอื่น ผู้ให้เช่าซื้อต้องแจ้งล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อและผู้กำกับ (ถ้ามี) ทราบ เป็นหนังสือไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก็ตามในทางปฏิบัติพบว่าผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดบางครั้งมีการแจ้งแต่ไม่ครบกำหนดระยะเวลา หรือ แจ้งหลังจากที่มีการประมูลขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปแล้ว หรือ แจ้งไม่ตรงสถานที่ที่ตกลงกัน หรือ จดหมายติดกลับเนื่องจากไม่พบบ้านเลขที่ ๆ มีการระบุซึ่งระยะเวลาที่นำรถยนต์คืนเช่าซื้อออกประมูลขายทอดตลาดนั้นส่วนใหญ่หลังจากยึดมาแล้วประมาณ 10-20 วันโดยประมาณ 2 เดือน ก็จะขายทอดตลาดรถยนต์ดังกล่าวได้แล้ว

5.1.3.2 แนวทางปฏิบัติขณะที่ทำการยึดรถคันเช่าซื้อจะมีการเซ็นบันทึกการส่งมอบรถยนต์ซึ่งระบุให้ไว้ก่อนรถยึดภายในระยะเวลาประมาณ 7 วัน ถึงแม้ผู้เช่าซื้อได้ลงลายมือชื่อรับทราบเงื่อนไขในใบส่งมอบรถยนต์ขณะที่ยึดรถแต่การยึดรถ เป็นการติดตามโดยพนักงานภายนอกซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมของผู้ให้เช่าซื้อ บางครั้งพบว่าการติดตามยึดรถยนต์ของตัวแทนผู้ให้เช่าซื้อกระทำไปในลักษณะที่ไม่เหมาะสมทำให้ผู้เช่าซื้อเกิดความเกรงกลัว และลงลายมือชื่อในเอกสารไปโดยที่ไม่ทราบว่าข้อสัญญาดังกล่าวระบุไว้อย่างไรบ้าง การทำเอกสารพบว่าในทางปฏิบัติส่วนใหญ่จะทำให้ยากมากกว่าปกติมาก เนื่องจากต้องชำระเงินส่วนที่เหลือตามสัญญาทั้งหมด ต้องชำระค่าใช้จ่ายในการติดตามรถยนต์ซึ่งมีจำนวนสูง ค่าเบี้ยปรับ ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เมื่อคำนึงถึงค่างวดที่ชำระมาแล้วบางรายเห็นได้ว่าชำระมาเกินกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ ของค่างวดทั้งหมดการไว้ระยะเวลาดังกล่าวอาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้เสียตามสมควร

5.1.3.3 การประมวลจากศูนย์ประมวลรถยนต์ของผู้ให้เช่าซื้อพบว่าการส่งไปประมวลตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมีไม่กี่สถานที่ และอาจจะไม่ใช่สถานที่ที่เป็นภูมิลำเนาของผู้เช่าซื้อ หรือไม่ใช่สถานที่ยึดรถ หรืออาจจะไม่ใช่สถานที่ทำสัญญา หรืออาจเป็นกรณีให้บุคคลภายนอกดำเนินการประมวลขายทอดตลาดแทน ซึ่งทำให้ผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน (ถ้ามี) ไม่สามารถเข้าร่วมการดูแลการประมวลขายทอดตลาด ดังเช่น กระบวนการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

#### 5.1.4 ปัญหาการคัดค้านราคาขายทอดตลาด

5.1.4.1 การขายทอดตลาดพบว่าเป็นการดำเนินการโดยพนักงานของผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้น จากการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการขายทอดตลาดตามมาตรา 509 ถึงมาตรา 517 ก็พบเพียงมาตรา 513 ที่กำหนดให้ผู้ทอดตลาดเท่านั้นถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดได้ เมื่อเห็นว่าราคาสูงสุดยังไม่เพียงพอแต่ไม่ได้กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้ทอดตลาดด้วยการถอนทรัพย์สินในคดีเช่าซื้อจึงไม่พบในทางปฏิบัติ เนื่องจากหนี้ส่วนที่ขายได้ขาดราคาไปจำนวนเท่าใดก็สามารถจะไปเรียกเก็บจากผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกันได้อยู่แล้ว ผลในที่สุดก็คือผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ต้องรับผิดชอบส่วนต่างมากขึ้น โดยที่ไม่สามารถคัดค้านราคาที่ขายได้เลย ซึ่งหากเปิดโอกาสดังกล่าวผู้เช่าซื้ออาจจะนำบุคคลอื่นมาเช่าซื้อให้ได้ราคาที่สูงกว่ายอดเงินดังกล่าวและจะต้องไม่รับผิดชอบในหนี้ส่วนดังกล่าวมากจนเกินสมควรอย่างที่เป็นอย่างปัจจุบัน

## 5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ต่าง ๆ ในประเทศไทยและต่างประเทศพบว่า ในทางปฏิบัติของกระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อซึ่งเริ่มตั้งแต่กระบวนการจัดส่งหนังสือบอกเลิกสัญญา การยึดรถยนต์ในคดีเช่าซื้อไม่ว่าชั้นฟ้อง ชั้นที่ศาลพิพากษาแล้ว หรือ ชั้นบังคับคดีกับทรัพย์อื่นของผู้เช่าซื้อหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษากระบวนการขายทรัพย์ที่เช่าซื้อ กระบวนการคัดค้านการขายทรัพย์แล้ว อาจไม่เหมาะสมส่งผลให้กระบวนการขายทอดตลาดทรัพย์สินสร้างความไม่เป็นธรรมให้กับผู้เช่าซื้อหรือผู้มีส่วนได้เสีย หรืออาจจะทำให้กระบวนการทางปฏิบัติล่าช้าและเสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อดำเนินการไปด้วยความยุติธรรม รวดเร็ว และเป็นธรรมกับทุกฝ่ายตามเจตนารมณ์กฎหมายเพื่อประโยชน์อันสูงสุดของคู่สัญญาทุกฝ่ายดังต่อไปนี้

### 5.2.1 ปัญหาการส่งหนังสือบอกสัญญาเช่าซื้อ

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดส่งหนังสือไม่ได้จัดส่งตามภูมิลำเนาหรือที่อยู่ให้ตรงตามเจตนาที่ผู้เช่าซื้อได้ให้ไว้แก่ผู้ให้เช่าซื้อจึงควรที่จะมีมาตรการในการควบคุมการจัดส่งเอกสารดังกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อาทิจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือที่เป็นการระบุสถานที่จัดส่งและกระบวนการยึดรถยนต์จะต้องพบว่า การบอกเลิกสัญญาจะต้องมีความชอบด้วยกฎหมายก่อนและระยะเวลาต้องครบตามหนังสือบอกเลิกสัญญาผู้ให้เช่าซื้อ จึงสามารถติดตามรถยนต์คืนได้และการเลิกสัญญานั้น หากเป็นกรณีผู้เช่าซื้อมีการชำระค่างวดมากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของราคารถยนต์ที่เช่าซื้อก็ไม่ควรที่จะบอกเลิกสัญญาได้โดยอิสระควรมีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาตรวจสอบกระบวนการเลิกสัญญาให้เข้มงวดมากขึ้น และพบว่าหากมีการทำสัญญาเช่าซื้อไปแล้วหากพบว่ามี การประสบปัญหาทางการเงินที่เป็นปัญหาก็ควรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เช่าซื้อแสดงหลักฐานในการ ผัดผ่อนได้

### 5.2.2 ปัญหาการยึดรถยนต์ในคดีที่เช่าซื้อ

ปัญหาการยึดรถยนต์ในคดีที่เช่าซื้อในทางปฏิบัติพบว่ามีปัญหาทางปฏิบัติ 3 ชั้น ชั้นแรกปัญหาการยึดรถยนต์เช่าซื้อ ได้ชั้นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว (คดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาล หมายถึงหลังจากที่ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาชอบแล้วและไม่สามารถติดตามรถยนต์เช่าซื้อคืนได้ ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องใช้สิทธิทางศาล โดยยื่นฟ้องผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน (ถ้ามี) เรียกรถยนต์คืนที่เช่าซื้อ หรือหากคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาแทนพร้อมทั้งเรียกค่าเสียหาย ดอกเบี้ย ค่าขาดประโยชน์

ประเด็นในชั้นนี้ ในทางปฏิบัติพบว่าหากผู้ให้เช่าซื้อหรือโจทก์ยื่นฟ้องยึดรถยนต์ กลับคืนมาได้แล้ว โจทก์จะยื่นคำร้องขออนุญาตศาลเพื่อแก้ไขคำฟ้องเกี่ยวกับสาระประเด็นคำขอ ท้ายฟ้องในส่วนการเรียกร้องรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืน หรือหากคืนไม่ได้ให้ผู้เช่าซื้อหรือจำเลยรับผิด คงคิดใจขอเรียกค่าเสียหาย ดอกเบี้ย และค่าขาดประโยชน์เท่านั้น ส่วนใหญ่คำสั่งศาลยังเป็นสองแนว กล่าวคือ แนวที่หนึ่ง ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้แก้ไขคำฟ้องและพิพากษาให้ผู้ให้เช่าซื้อหรือจำเลยรับผิดชำระค่าเสียหาย ดอกเบี้ย และค่าขาดประโยชน์แก่ผู้ให้เช่าซื้อหรือโจทก์ซึ่งตามแนวนี้ทำให้คดีเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อสามารถว่ากล่าวกันไปได้ในคราวเดียวทั้งเรื่องแม้ต่อมาผู้ให้เช่าซื้อหรือโจทก์ นำรถยนต์เช่าซื้อที่ติดตามมาได้ ออกขายทอดตลาดได้เงินจากการขายทอดตลาดมาน้อยเพียงใดก็จะนำคดีมาฟ้องผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ให้รับผิดชอบในส่วนที่ขายขาดทุนของราคารถยนต์นั้นอีกไม่ได้แล้ว

แนวที่สอง ศาลไม่อนุญาตให้โจทก์แก้ไขคำฟ้อง คำขอท้ายฟ้อง และศาลก็จะมีการสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความในส่วนคำขอให้คืนรถยนต์หรือใช้ราคาแทนและว่ากล่าวเฉพาะค่าเสียหายก่อนฟ้องหรืออาจจะจำหน่ายคำขอท้ายฟ้องทั้งหมด ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องไปว่ากล่าวกันใหม่เรียกค่าเสียหาย ดอกเบี้ย และค่าขาดประโยชน์ให้โจทก์หรือผู้ให้เช่าซื้อไปฟ้องผู้เช่าซื้อ เป็นคดีใหม่ซึ่งตามแนวนี้จะเห็นว่าผู้เช่าซื้ออาจถูกดำเนินคดีเป็นครั้งที่สอง

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องดังกล่าว เป็นเรื่องของกระบวนการพิจารณาของศาล จึงเห็นควรให้ออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาเช่าซื้อให้เป็นไป แนวที่หนึ่งให้ชัดเจนและสามารถแก้ปัญหาการยึดรถยนต์ชั้นศาลพิพากษาแล้วได้เช่นเดียวกัน

ปัญหาการยึดรถได้ชั้นบังคับคดี หมายถึง หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้วผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาและผู้ให้เช่าซื้อในฐานะเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ได้ดำเนินการในชั้นต่อมาก็คือการบังคับคดีกับทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ดำเนินการสืบพบ อาทิ อสังหาริมทรัพย์ เงินเดือน สหกรณ์ทรัพย์อื่น ประเด็นปัญหาในชั้นนี้เมื่อยึดรถยนต์กลับมาได้ หรือมีการนำรถยนต์มาคืนผู้เช่าซื้อก็ต้องรับผิดชอบคืนจะปฏิเสธไม่รับรถยนต์ไม่ได้เนื่องจากเป็นหนี้ กระทำการคือส่งมอบรถยนต์เมื่อคืนรถยนต์แล้วหนี้ในส่วนคำพิพากษาที่ศาลให้เพียงราคารถยนต์ ก็ต้องหมดไปจะต้องถอนการบังคับคดีให้กับจำเลยทั้ง ๆ ที่หนี้ในส่วนนี้ยังขาดอยู่ เนื่องจากขายทอดตลาดรถยนต์ได้ราคาต่ำกว่าราคารถตามสัญญาเช่าซื้อหรือขายไม่ได้เทียบเท่ากับราคา ซึ่งเป็นเงินลงทุนของผู้ให้เช่าซื้อซึ่งหากจะต้องฟ้องร้องกันเป็นอีกคดีและบังคับคดีกันใหม่ก็ย่อมทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียเปรียบในการที่จะได้รับชำระหนี้ เพราะผู้เช่าซื้อซึ่งอาศัยเหตุการณ์ดังกล่าว จำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินไปทำให้ท้ายที่สุดแล้วผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถบังคับคดีได้ทั้งยังต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น



เห็นควรมีการออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการบังคับคดีขายทอดตลาดกรณีคดีที่เช่าซื้อเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ทำการยึด อาศัย ทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แล้ว เมื่อมีการติดตามยึดรถยนต์คันที่เช่าซื้อคืนมาแล้วหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษานำรถยนต์คันที่เช่าซื้อมาคืนตามคำพิพากษา ในห้วงการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดไว้ก่อนจนกว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะดำเนินการเกี่ยวกับรถยนต์คันที่เช่าซื้อนั้นเสร็จสิ้น

### 5.2.3 ปัญหาการขายทอดตลาดรถยนต์ที่เช่าซื้อหรือค้ำเช่าซื้อ

ปัญหาการขายทอดตลาดพบว่ากระบวนการตั้งแต่ยึดรถยนต์จนกระทั่งผู้ให้เช่าซื้อนำรถยนต์ออกขายทอดตลาดนั้น กระบวนการกระทำโดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้นจากการศึกษาพบประเด็นปัญหาชั้นนี้ดังนี้

5.2.3.1 พบว่าสถานที่ในการจัดการประมูลขายรถยนต์ อาจจะไม่ใช่สถานที่ที่ทำสัญญา ไม่ใช่สถานที่ยึดรถยนต์ และไม่ใช่สถานที่ที่เป็นภูมิลำเนาของผู้เช่าซื้อ หรือ อาจจะเป็นการว่าจ้างบริษัทตัวแทนในการขายรถยนต์ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับผู้ให้เช่าซื้อที่มีความสะดวกในการขายรถยนต์ที่ใด ซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะสร้างความไม่สะดวกต่อผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน ในการเข้าร่วมดูแลการประมูลขายรถยนต์เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ของตนเองได้ตามสมควร อีกทั้งก็ต้องมารับผิดในหนี้ส่วนต่างจากราคาที่ขายได้และพบว่าค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเป็นส่วนใดก็จะมีผลกระทบทำให้ทางผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้นในส่วนเรื่องนี้เห็นว่าควรการแบ่งเขตการขายถึงแม้จะไม่ได้มีการขาย ณ สถานที่ยึดรถยนต์ ไม่ใช่สถานที่ทำสัญญา ไม่ใช่ภูมิลำเนา แต่ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งเขตในการขายเช่นมีการยึดรถยนต์ได้ในเขตภาคใดก็ควรแบ่งเป็นเขตที่จะขายเป็นภาคได้ตอนบน ตอนล่าง ไม่ควรนำข้ามภาคไปขายภาคกลางเพราะผลในที่สุดภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวทางผู้ให้เช่าซื้อมักจะผลกระทบไปยังผู้เช่าซื้ออีกทั้งไม่เปิดโอกาสให้ผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน ผู้มีส่วนได้เสียเข้าปกป้องผลประโยชน์ในส่วนของตนได้เพราะที่สุดแล้วต้องมารับผิดชอบในหนี้ส่วนต่างนั้นอีก

5.2.3.2 พบว่ากระบวนการส่งหนังสือแจ้งเรื่องการประมูลขายรถยนต์แม้หลักเกณฑ์ในการขายจะมีการกำหนดโดยคณะกรรมการว่าด้วยสัญญาไว้แล้วก็ตามที่จะต้องแจ้งล่วงหน้าให้ผู้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน (ถ้ามี) ทราบไม่น้อยกว่า 7 วัน จึงจะทำการขายได้พบว่าในทางปฏิบัติถึงแม้จะไม่ครบหลักเกณฑ์ที่กำหนดก็ยังมีมีการนำรถยนต์ออกขายทอดตลาดซึ่งอาจจะสร้างความไม่เป็นธรรมกับผู้มีส่วนได้เสียได้เสียได้ตามสมควรเนื่องจากหากให้ระยะเวลาที่สมควรแล้วผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ค้ำประกัน อาจจะนำพบบุคคลอื่นเข้ามาประมูลซื้อได้ในราคาที่เหมาะสมและไม่ต้องรับผิดชอบเกินสมควร ในส่วนของกระบวนการนี้เห็นว่าควรนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ โดยหากพบว่าในการจัดส่งหนังสือแจ้งประมูลขายไม่ชอบก็ไม่ต้องนำรถยนต์ออกขายและควรจะต้องมีการ

เลื่อนการประมูลขายรถยนต์ออกไปจนกว่าจะมีการส่งหนังสือแจ้งผลประมูลให้ชอบด้วยกฎหมายก่อน จึงจะทำการขายรถยนต์ดังกล่าวได้

5.2.3.3 พบว่ากระบวนการประเมินราคาทรัพย์สินจะเป็นการประเมินโดยระบบการประเมิน โดยบริษัทที่มีความชำนาญในการประเมินผลรถยนต์ทั่วประเทศแต่ผู้เช่าซื้อก็ไม่ทราบว่าจะขายจะขายในราคาเพียงใด การส่งประเมินเป็นการจัดทำข้อมูลส่งโดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการขายตามประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีพบว่าจะต้องผ่านการประเมินราคาทรัพย์สินหลายฝ่าย ในการเห็นชอบมีหลักฐานเป็นเอกสารที่ชัดเจนก่อนที่จะกำหนดราคาขายได้

#### 5.2.4 ปัญหาการคัดค้านราคาขายทอดตลาด

การขายทอดตลาดพบว่า เป็นการดำเนินการโดยพนักงานของผู้ให้เช่าซื้อทั้งสิ้น จากการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการขายทอดตลาดตามมาตรา 509 ถึง มาตรา 517 ก็พบเพียงมาตรา 513 ที่กำหนดให้ผู้ทอดตลาดเท่านั้นถอนทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด ได้เมื่อเห็นว่าราคาสูงสุดยังไม่เพียงพอ แต่ไม่ได้กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิเช่นเดียวกับ ผู้ทอดตลาดด้วยการถอนทรัพย์สินในคดีเช่าซื้อ จึงไม่พบในทางปฏิบัติ เนื่องจากหนี้ส่วนที่ขายได้ ขาดราคาไปจำนวนเท่าใดก็สามารถจะไปเรียกเก็บจากผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกันได้อยู่แล้วผลในที่สุด ก็คือผู้เช่าซื้อ ผู้ค้าประกัน ต้องรับผิดชอบส่วนต่างมากขึ้น โดยที่ไม่สามารถคัดค้านราคาที่ขายได้เลย

จากบทสรุปดังกล่าว เมื่อผู้ให้เช่าซื้อหรือบุคคลภายนอกผู้ได้รับมอบหมายจากผู้ให้เช่าซื้อ ทำการติดตามรถยนต์เช่าซื้อคืนได้แล้วและมีการเซ็นชื่อบันทึกการส่งมอบรถยนต์ซึ่งระบุให้ถอนรถยนต์ภายในระยะเวลาประมาณ 7 วันและกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อป้องกันการติดตามยึดรถยนต์เช่าซื้อที่ไม่ชอบหรือไม่ถูกต้อง หรือ ป้องกันการข่มขู่ผู้เช่าซื้อควรรให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้มีการตรวจสอบการดำเนินการยึดรถยนต์ที่เช่าซื้อภายในเวลา 3 วันนับแต่ยึดรถยนต์และการประเมินราคารถยนต์คันที่เช่าซื้อเพื่อกำหนดเป็นราคาในการขายทอดตลาดควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันกำหนดราคาในการขายทอดตลาดด้วย แทนที่จะกระทำโดยฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อเพียงฝ่ายเดียวดังนั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เช่าซื้อได้เข้ามีส่วนร่วมควรรนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดีเกี่ยวกับการเพิกถอนการขายทอดตลาด การคัดค้านราคาการขายทอดตลาดมาตรา 296 มาตรา 309 ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลมในการขายรถยนต์เช่าซื้อหรือ คดีเช่าซื้อ



**บรรณานุกรม**

## บรรณานุกรม

### ภาษาไทย

- กรมบังคับคดี. (2555). การกำหนดราคาเริ่มต้นในการขายของเจ้าพนักงานบังคับคดี. *วารสารกรมบังคับคดี*, 16 (83), น. 9-13.
- กลุ่มพลังวิชาการเพื่ออนาคต. (2554). *วิธีพิจารณาความแพ่งภาค4วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง*. กรุงเทพฯ.
- กองวิชาการ. (2548, มกราคม – มีนาคม). การบังคับคดีแพ่งของประเทศฝรั่งเศส. *วารสารกรมบังคับคดี*, 10(55), น. 7-10.
- กิตติศักดิ์ หนูเกื้อ. (2552). *สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขวัญระพี จุฬารัตน์, และคณะ. (2547). *ระบบการบังคับคดีแพ่งของประเทศออสเตรเลีย* (ในรายงานการศึกษาดูงาน). กรุงเทพฯ: กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม.
- ขวัญระพี จุฬารัตน์, สมบุญ ม้าหาญศึก, และศศิอนงค์ จงกลณี. (2546). กระบวนการยึดอายัด ประเมินราคาและขายทอดตลาดทรัพย์สินในมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย. *วารสารกรมบังคับคดี*, 9 (53), น. 29-34.
- คณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและติดตามการบังคับใช้กฎหมาย คณะที่ 4. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้*.
- คมกริช วัฒนเสถียร. (2504). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ3เอกเทศสัญญาเช่าทรัพย์สินเช่าซื้อ* (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: บัณฑิตไทย.
- คารม คำพิฑูรย์. (2558). *สรุปโครงการสัมมนาบทสรุปส่งท้ายการอบรม พระราชบัญญัติทวงถามหนี้และ แนวปฏิบัติการทวงถามและติดตามหนี้ที่ถูกต้อง* (30 กันยายน 2558).
- คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, ปี 2558 (น. 21-22), โดย ศนันท์กรณ์ (จำปี) โสคติพันธ์, 2542, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จรัส เล็งวิทยา. (2549). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำของและรับขน* (พิมพ์ครั้งที่5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จำปี โสคติพันธ์. (2548). *คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2527). *กฎหมายว่าด้วยสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขและเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิชา ศรีวิวัฒน์. (2554). *ปัญหาการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการขายทอดตลาดทรัพย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชลัช อัชฌากุลกิจ. (2549). การสร้างความเป็นธรรมในการขายทอดตลาด, *บิซิเนสสโรว์*, 4 (38), น. 77-80.
- ณรงค์ฤทธิ์ รอดเข้ม. (2547). *ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของคู่สัญญา เมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลง ศึกษากรณีเมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้จำหน่ายทรัพย์สินได้ราคาต่ำกว่าค่าเช่าซื้อที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อ* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คาราพร ธีระวัฒน์. (2542). *กฎหมายสถานะสัญญาสถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตรีรัตน์ วงษา. (2553). *ปัญหาการใช้ดุลยพินิจของศาลไทยในการพิจารณาและพิพากษาคดีเช่าซื้อกรณีศึกษาแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่มีผลต่อการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทรงพล บัวรอด. (2556). *ปัญหาทางกฎหมายในการถ่ายโอนภารกิจด้านการบังคับคดีแพ่งในภาคเอกชนดำเนินการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชนกร วรปรัชญากุล. (2547). *เจ้าพนักงานบังคับคดีในสาธารณรัฐฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *แนวปฏิบัติในการติดตามทวงถามหนี้*. สืบค้นจาก <http://www.bot.or.th/Thai/FIPCS/Documents/FPG/2550/ThaiPDF/25500336.pdf>
- นิทรา นัยโกวิท. (2523). *การคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเช่าซื้อสินค้า* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัญญัติ สุชีวะ. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บุญศิริ คำแก้ว. (2544). *ปัญหาราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญศิริ คำแก้ว. (2548). *ปัญหาราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ประชุม โฉมฉาย. (2557). *กฎหมายเอกชนเปรียบเทียบเบื้องต้นจารีตโรมัน และ แองโกลแซกซอน*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปัญญา ถนอมรอด. (2558). *รวมคำบรรยายสำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เล่มที่ 7 สมัย 68 ว่าด้วย ยืม คำประกัน จำนองจำนำ*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2552). *คำอธิบายซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2555). *คำอธิบายเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ไพจิตร ปุญญพันธ์. (2516). *ข้อสังเกตเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อ*. ม.ป.ท.
- พรเทพ ทวีกาญจน์. (2555). ผลของการเลิกสัญญาเช่าซื้อ. *ทีพีอีวิล์*, 16, น. 182-186.
- พรชัย สุนทรพันธ์. (ม.ป.ป.). *การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ กรณีเช่าซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์* (น. 7). สืบค้นจาก [http://council.kbu.ac.th/file\\_download/Article/fileArticle1.pdf](http://council.kbu.ac.th/file_download/Article/fileArticle1.pdf)
- พรพิมล บุญมาก. (2555). ปัญหาการขายทอดตลาดในชั้นบังคับคดี. *วารสารทนายความแม่กาศินเพื่อประชาชน*, 1 (6), น. 28-35.
- พระมณฑานวิมลศาสตร์. (2477). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ* อ้างแรงงานจ้างทำของ รัชชน. พระนคร: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง.
- พิชิต แดงงาม. (2544). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อในฐานะผู้บริโภค* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิริยา พรหมพารักษ์. (2553). *แนวทางการการถ่ายโอนงานด้านบังคับคดีแห่งตุลาการเอกชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มานะ พิทยาภรณ์. (2512). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ* (คชฎีบัณฑิตปริญญาตรี). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มานิตย์ จุมปา. (ม.ป.ป.). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รองพล เจริญพันธ์. (2523). *การคุ้มครองผู้บริโภคในการเช่าซื้อสินค้าตามหลักการของกฎหมายอังกฤษและออสเตรเลีย*. *วารสารนิติศาสตร์*, 10 (1), น.143-144.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2535). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมฎีกา*. กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2535). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ*. กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์.

- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2535). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมคำพิพากษาฎีกา*. กรุงเทพฯ: ศรีสมบัติการพิมพ์.
- วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์. (2558). *วิ. แห่งพิสดาร เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.
- ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธ์. (2558). *คำอธิบายเช่าทรัพย์-เช่าซื้อ พร้อมคำอธิบายในส่วน พ.ร.บ. ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธ์. (2558). *คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์-เช่าซื้อ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศรีราชา เจริญพานิช. (2555). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมจิตร ทองศรี. (2557). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- สมชัย ฑีฆาอุตมากร. (2554). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 4 และวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2532). *คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าทรัพย์-เช่าซื้อ* *จ้างแรงงาน* *จ้างทำของ* *และรับขน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมหมาย จันทรเรือง. (2558). *การแจ้งวันขายทอดตลาด*. *วารสารเนติบัณฑิตยสภา*, 27 (306).
- สมักร เขาวานันท์. (2557). *หน้าที่ของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ*. *วารสารสหภาพนายความ*, 16 (110-113), น. 43-44.
- สำเรียง เมฆเกรียงไกร. (2555). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์-เช่าซื้อ* *ลิสซิ่ง*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สิริรัตน์ ฟองวิฑู. (2547). *การให้สินเชื่อกแก่ผู้บริ โภค:ศึกษากรณีสัญญาเช่าซื้อ* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุจินตนา ชุมวิสูตร. (2550). *หลักกฎหมายซื้อขาย แลกเปลี่ยนให้* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุธีร์ สุภณิตย์, วิจิตรา วิเชียรชม, และไพทชิต เอกจริยกร. (2549). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรียงมาตราว่าด้วยเช่าทรัพย์-เช่าซื้อ* *จ้างแรงงาน* *จ้างทำของ* *รับขน* *ยืมฝากทรัพย์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุปิ่น พูลพัฒน์. (2527). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เช่าทรัพย์-เช่าซื้อ* *จ้างแรงงาน* *จ้างทำของ* *รับขน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- เอื้อน ขุนแก้ว. (2556). *คู่มือการศึกษา วิธีการชั่วคราว และการบังคับคดีแพ่ง* (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือเนติบัณฑิตยสภา.

อรรถกฤษ เอมะพันธ์. (2538). ปัญหาทางกฎหมายของสัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่เป็นกรรม  
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อรรษา สิงห์สงบ. (2550). กฎหมายว่าด้วยสัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อาภรณ์ แสงศศิธร. (2547). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายในคดีเช่าซื้อรถยนต์  
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อำนัคม คัล้ายสังข์. (2533). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์เช่าซื้อ (พิมพ์ครั้งที่ 8).  
กรุงเทพฯ: ธรรมศาสตร์.

Redbookasiapacific. (ม.ป.ป.). บริการของเรา *Red Book*. สืบค้นจาก

<http://www.redbookasiapacific.com/th/commercial/service.php?lang=tl>



### ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล

สินีนานู หมวคมนตรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2546 นิติศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

พ.ศ. 2550 ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ

สำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภานายความ

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

2546-2550 ทนายความสำนักงานทนายความ

2551-ปัจจุบัน ผู้จัดการส่วนงานคดีสินเชื่อส่วนบุคคล

สถาบันการเงิน

